УСРР—НКО

НАУКОВО-ДОСЛІДНА КАТЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
ім. Акад. Дм. Багалія

БІБЛІОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

Вип. 1

USSR—
Volks Bildungs Kommissariat

WISSENSCHAFTLICHES FORSCHUNGS-
KATHEDER FÜR GESCHICHTE DER
UKRAINISCHEN KULTUR
nam. Akad. Dm. Bahalij

BIBLIOGRAPHISCHE KOMMISION

H. 1

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК КАТЕДРИ Ч. 8

МАТЕРІЯЛИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ, в. 1.
BEITRÄGE ZUR UKRAINISCHEN GESCHICHTLICHEN BIBLIOGRAPHIE, H. 1.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК

ПРИСВЯЧЕНИЙ X РІЧНИЦІ ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА УКРАЇНІ

(1917—1927)

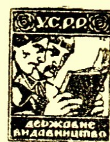
I

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

II

КРАЄЗНАВСТВО ТА ЕТНОЛОГІЯ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

У.С.Р.Р.
ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО

МАТЕРІЯЛИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ, в. 1.
BEITRÄGE ZUR UKRAINISCHEN GESCHICHTLICHEN BIBLIOGRAPHIE, H. 1

БІБЛІОГРАФІЯ

ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, РОСІЇ ТА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА, КРАЄЗНАВСТВА Й ЕТНОЛОГІЇ

ЗА 1917—1927 РОКИ

СКЛАЛА
БІБЛІОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ КАТЕДРИ ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ім. ак. Дм. БАГАЛІЯ

В ХАРКОВІ
р. 1929

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ХАРКІВ 1930

Бібліографічний опис цього видання вміщено в «Літописі Українського Друку», «Картковім репертуарі» та інших покажчиках Української книжкової палати

Дніпропетровське, друкарня ім. 25-р. ВКП Поліграфтресту, Зам. № 5260.

Укрголовліт № 908 з 4/III-29 р. Тираж 2.000 прим. 9½ др. арк. Ост 364 Б5.

ВІД КАТЕДРИ

З нагоди X річниці Жовтневої революції випускаємо ми цього збірника. Сама дата викликала була взагалі потребу встановити попередній шлях, відзначити досягнення й накреслити певні перспективи на майбутнє. Наука так у цілому, як по окремих ділянках її, теж пішла на перегляд до Великої Річниці. Але навряд, щоб у якійсь з інших суспільних наук на Радянщині відчулася революція більше, як в історії, зокрема—українській. Темп і етапи розвитку революції на Україні дуже позначилися на українській історіографії: від апогею національно-буржуазної та до перемоги марксівської, клясової,— ось той шлях, що його пройшла історична думка на Україні. Самі сліди її вже стали за джерело марксистові-історикові...

На XI річницю наша катедра перейшла до поглибленішої роботи, за-для якої годі працювати, не мавши доброї бібліографічної бази. Утворивши в своєму складі Бібліографічну Комісію, катедра взялася до систематичної праці, поставивши за мету — налагодити систематичне бібліографічне стежіння за історичною літературою, потрібною для роботи всіх секцій катедри і незалежно від того, в якій країні ця література виходить.

Бібліографічна Комісія, складаючись переважно з молодших співробітників катедри, гаряче взялася до роботи, і на цей час ми маємо пороблену бібліографію історичної літератури на Україні за 10 років революції (з історії України, Росії та українського права), а також краєзнавства, етнології та етнографії. Здобуті бібліографічні матеріяли довели наочно, що тільки за Радянської влади українська історіографія так кількісно, як і якісно досягла свого нечуваного для попередніх часів розвитку, намітивши на майбутнє нові шляхи та проблеми дослідження.

Ми випускаємо в світ цю бібліографію. Правда, вона, можливо, не цілком вичерпна, проте катедра певна, що тільки вона мала найсприятливіші умови, щоб досягти найбільшої повноти бібліографії. Бібліографічна Комісія скористалася з багатющих збірок архіву українського друку Української Книжкової Палати. Від імени катедри за любу повинність свою вважаю висловити подяку Книжковій Палаті за її уважне ставлення та допомогу, подану Бібліографічній Комісії Катедри підчас складання цього збірника.

До збірника ввійшли огляди-доповіді, зачитані на урочистому засіданні суспільних катедр м. Харкова в жовтні р. 1927, а також і сама бібліографія. Методологію роботи розробила Бібліографічна Комісія за принципами, що їх ухвалила катедра. Редагування історичної частини належить голові Бібліографічної Комісії, наук. співроб. катедри А. І. Козаченкові та членам президії Комісії, наук. співробітникам О. Д. Татариновій-Багалій та О. І. Назарцеві, етнографічно-краєзнавчої частини — проф. Єтухову; загальне редагування збірника належить мені.

Звичайно, в збірнику буде чимало прогалин, можливі й помилки, але ми певні, що все ж збірник стане в пригоді — як наочне фіксування стану науки української історії на Радянській Україні та як бібліографічне джерело для дослідника.

Таким ми його випускаємо в світ.

Керівник катедри, акад. Дм. Багалій.

ВІД БІБЛІОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ

Колективна громадська форма науково-дослідчої роботи за радянських умов висуває перед дослідниками ряд завдань, що повинні піднести якість та значіння всієї діяльности наукового колективу. Як одне з таких завдань, слід відзначити бібліографічну роботу. Плянова, систематична науково-дослідча робота неможлива, коли немає добре впорядкованої бібліографічної бази.

І наша катедра, до X річниці Жовтневої революції перейшовши на 6-й рік своєї діяльности, теж відчула потребу мати таку базу. Отже, щоб провадити бібліографічне систематичне стежіння та щоб бібліографічно (в оглядах, рецензіях тощо) обробляти історичну літературу відповідно до потреб нашого колективу, при катедір року 1927-го було організовано окрему Бібліографічну Комісію. До роботи в цій Комісії притягнено також і деяких не-співробітників катедри [1]). Насамперед катедра поставила перед Комісією ось яке завдання— скласти якнайвичерпнішу бібліографію історичної літератури, що вийшла за 10 років революції на Україні, щоб можна було висвітлити шляхи та напрями розвитку укр. історичної думки до X річниці Жовтня. Саме Комісія мала для цього сприятливіші, як десь на Україні умови: Українська Книжкова Палата, що має за своє завдання поповнювати архів українського друку з 1917 року, придбала на цей час зведений каталог усіх видань України так книжкових, як і статтейних за всі 10 років, радо пішла назустріч нашій Комісії і дозволила систематично обробити свої збірки з карток та архіву Палати.

Отже, виконати колосальну роботу — переглянути каталоги Палати за р. р. 1917—27, переглянути та розписати збірники й журнали за цей час (а також покажчики, каталоги тощо),— це під силу було тільки колективові. Колективно ж і вдалося справитися з висунутим зазданням: до 20 членів Бібліографічної Комісії – аспірантів, наук. співробітників, дійсних членів та сторонніх осіб, що виявили бажання допомогти нашій роботі — за кілька місяців склали бібліографію історичної літератури від року 1917. У листопаді 1927 року, коли гуманітарні катедри м. Харкова на спільному своєму засіданні святкували річницю Жовтня, наша катедра, на підставі складеної бібліографії, у кількох доповідях своїх членів подала докладну характеристику досягнень історичної науки на Україні за всі 10 років революції.

Через видатне для науки значіння виконаної роботи, катедра доручила Бібліографічній Комісії виготувати до друку складену бібліографію, а надалі ще більше розгорнути бібліографічну роботу при катедрі.

І вже з 1928 року, користуючись з тих самих надзвичайно цінних для справи бібліографії збірок Української Книжкової Палати – каталожних, архівних, а найпаче — бібліографічних видань майже всіх країн світу, Бібліографічна Комісія катедри стежить за літературою з історії України, Росії та українського права, що виходить не тільки в УСРР РСФРР та БСРР, але й закордоном — у Польщі, Чехо-Словаччині, Німеччині, Франції Англії, Бельгії, Італії та Сполучених Штатах Північної Америки. У значній мірі розписується не тільки книжки, а й статті та видатніші рецензії (журналів та збірників). До видавничого пляну катедри на рік 1928-29 включено видання «Бібліографічний щорічник катедри за р. 1928 , що буде за органічне продовження нашої бібліографії за 10 років. Ми певні, що своєю роботою стали в пригоді не тільки нашій катедрі, допомогли раціоналізувати її роботу [2]), але й допоможемо історикам України, її права та, навіть, Росії, подаючи зведену бібліографію спеціяльної літератури [3]).

Ось з якими посланнями наперед підходимо ми до цього видання. Ясна річ, що це завдання величезне, а постава справи та її виконання таким колективним способом

---

[1]) Через спорідненість наук Б. К. фактично обробляє тільки історичну літературу — з історії України, Росії та укр. права (по трьох секціях катедри); краєзнавчу, етнологічну та етнографічну літературу відповідно до потреб секційних вирізнено, і за нею стежить увесь склад секції.

[2]) У картотеці Б. К. є тематичні рубрики до окремих дослідів, що, певна річ, мають для дослідника велике значіння.

[3]) Ліга інтелектової кооперації при Лізі Народів розпочала величезну роботу по виданню зведених бібліографічних покажчиків історичної літератури світу — цією своєю роботою ми введемо до світового покажчика, як окрему секцію, і нашу науку про Україну.

не мають ще попередників. Тому можливі чималі хиби так щодо повноти матеріялу, як і методологічної сторони роботи.

Спинімося трохи на тих бібліографічних виданнях, що вийшли були раніш на Україні чи в Росії і що мають якесь відношення до історичної науки. Невтомний В. І. Межов (1831 – 1894) дав був 11 томів іст. літератури — за 1865 – 76 р.р. (СПБ., 1882 — 1890), 8 т.т. та за 1800 — 1854 (СПБ, 1892 — 93), 3 т. т. Брати II та Б. Ламбіни дали 10 випусків огляду за 1855 — 1864 р. р. (СПБ, 1861 — 84 р. р.). Побіжно згадаємо працю С. Вознесенського, «Русская литература о славянстве» (ПТГ, 1915), його ж «Русская история — указатель литературы» (СПБ, 1923). З українських можемо назвати такі спроби, як О. Лазаревського, «Указатель источников для изучения Малор. края», вип. І (СПБ, 1858); Д. Дорошенка, «Указатель источников для ознакомления с Южной Русью», СПБ, 1904 (з доповненнями В. Доманицького «Киевск. Ст.», 1904, IX); наукове товариство ім. Шевченка у Львові видало 5 томів — «Матеріяли до української бібліографії», з них т. V, в. 1 склав наш Межов — Іван Калинович (Львів, 1924); С. Єфремов — «Українознавство» (К., 1917 р.); Д. Дорошенко, «Покажчик укр. літ-ри за 100 літ», уміщений у Зб. Укр. Унів-ту в Празі, присв. проф. Масарикові; можна ще назвати низку покажчиків з історії громадянської війни на Україні (див., прим., ж. «Літопис Революції», ч. 6, 1927); Биковського, Л. (еміґрансьу), Борщака і Дорошенка, Д., Калиновича, І., Крипякевича, та інші, присвячені окремим питанням, тощо. Закордоном р. 1928 вийшло вид. «Die Geschichtswissennschaft in Sowjet-Russland 1917 — 1927... von den Deutschen Gesellschaft zum Studium Osteuropas» (Берлін, с. 193), де вміщено покажчика всієї історичної літератури СРСР за 10 р. р.

Характерною рисою всіх цих покажчиків (чимало з їх велика бібліографічна рідкість) було те, що в жодній праці не подано, що саме розуміють, слід розуміти та з яких міркувань під тією літературою, яка ввійшла до покажчика [1]. А в тім це величезне має значіння: обмежують певну частину літератури, проте більше вичерпують іншу, підказують іншим потребу піти слідом і розробити ту бібліографію, що в цього складача обмежена. Отже, саме таким шляхом ішла Б. К., розпочинаючи впорядкування цього свого збірника [2].

Виходячи з нагоди видання збірника десятої річниці Жовтневої Революції, а подруге — і з обсягу наук, що їх студіює наша катедра, та з місця цієї останньої у системі інших науково-дослідчих закладів України, до подаваної бібліографії ввійшли праці з історії України, укр. права та історії Росії — історії соціяльної, економічної та політичної. Сюди ввійшли праці з історіографії та історичної бібліографії, писані пам'ятки — джерела до історії, видання історичних пісень та дум, історія архівних фондів та арх. справи на Україні, збірки архівних документів, огляди та сумарні описи архівних фондів, огляди праці історичних науково-дослідчих закладів — пляни, звіти, звідомлення за наук. відрядження, історія закладів тощо; біографії померлих історичних діячів та істориків і матеріяли до них; ювілеї та некрологи істориків; загальні археологічні огляди з висновками про цілу добу або край, нумізматика та інші допоміжні дисципліни, але не щодо їхньої теорії або окремих спеціяльних питань; беремо й рецензії найсолідніші, видатніших авторів, інколи й на видання до 1917 р., видрукувані вже протягом цього десятиріччя. Не беремо праць спеціяльно з археології, архівної справи; обмежилися в матеріялах до історії революційного руху (з журналів «Летопись Революции», «Пути Революции»), як от уривкові спогади, окремі військові епізоди за революції тощо, передбачаючи, що на ввесь такий матеріял у відповідних виданнях подається вже вичерпніші спеціяльні покажчики. З науково-популярних журналів, як от «Глобус» та інші, беремо тільки найцінніше (ориґінальне, з науковим підходом подане). Офіційні видання — статистичні, програми, статути, договори, постанови тощо розписували тільки до 1920 р. включно, тобто до НЕП'у, до початку 1921 р., коли V-ий З'їзд Рад УСРР оголосив перехід на мирне будівництво. Не торкалися ми окремих питань з економіки господарства, методології історії взагалі й т. інш., передбачаючи, що є відповідні наукові заклади, що з їхнього боку такі видання насамперед притягують та повинні притягувати увагу й що їх теж, може, колись бібліографічно оброблять або вже й обробляють. З підручників беремо сучасні до історії України й Росії всіх шкіл усі дорадянські підручники, популярні огляди та начерки, різні огляди історії профруху на Україні та Росії, кооперативного, освітнього, театрального й т. інш. життя без спеціяльних, обмежених тем; історію країв, губерень, міст, сел тощо, хочби й поданих у комплексі інших тем [3]. Взагалі, збірник цей не являє собою робочої картотеки історика, що, як відомо, в чималій мірі складається з праць з інших галузей наук: тут фіксується лише наслідки історичної думки та те, що стало історією, джерелом для дослідника. Бралося тут на увагу і доцільність, бажання уникнути паралелізму, економія місця, як це можна сказати взагалі і про вищенаведені обмеження щодо змісту подаваної бібліографії.

---

[1]) Потреба мати бібліогр. покажчики з іст. літ-ри на Україні останніх років відчувається дедалі більше; заміняють ці покажчики описово-реєстраційними бібліографічними оглядами, які ми, приміром, маємо в оглядах проф. О. Гермайзе (див. журн. «Україна», 6, 1927).

[2]) Про краєзнавчо-етнологічну літературу див. далі, розділ II збірника.

[3]) Але поданих, звичайно, окремою темою. Тут мусимо ще раз застерегти, що мова йде тільки про видання УСРР за 10 років. Взагалі, сподіваємося в ближчих наших бібл. щорічниках систематично поповнювати прогалини за ці 10 років. Просимо авторів і і. про ці прогалини повідомляти Б. К. (Харків, Технологічна вул., 7).

Не за всіма правилами бібліографії виготовляємо ми цього збірника, а маючи на оці й службове значіння цієї бібліографії: дати можливість історикові легко розібратись і довідатись, що за ці 10 років пророблено з певного питання; тому ми навмисне надзвичайно спростили елементи бібліографічного опису[1]). Самий матеріял розташовано ось як: після низки кількох бібліографічних оглядів подано самого index'а історичної та краєзнавчої літератури, розбитого за роками, а в межах років — за абеткою, незалежно від мови. Ми гадали, що в наслідок соціялістичного культурного будівництва УСРР в її державних межах немає якоїсь своєрідної «української» культури: саме праці з історії на Україні будь-якою мовою загалом є й відповідають рівневі всієї культури країни взагалі; таким чином, праці рос. мовою з поля історії України чи й Росії, видані на терені України, здебільшого органічно зв'язані з культурою УСРР. Тому до нашого index'у ввійшли історичні праці всіма мовами. Наприкінці подано покажчики: авторів та тематичні.

Таким ми випускаємо цей наш перший збірник. Додержуючи традиції наукового товариства ім. Шевченка у Львові та через справжнє значіння нашого матеріялу, ми містимо його з надзаголовком: «Матеріяли до української бібліографії». На нашу думку, тотожні видання інших катедр та інститутів повинні були б теж іти слідом за цією традицією і допомагати закласти український бібліографічний репертуар...

До складу Комісії входять та брали участь у бібліографічній роботі (за абеткою):

Багалій-Татаринова, О. Д., Барвінський, В. О., Водолажченко, О. Г., Ганцова, В. О., Гніп, М., Горбань, М. В., Грибін, Н. Ф. Козаченко, А. І., Левицький, І. В., Мірза-Авак'янц, Н. Ю., Назарець, О. І., Севаст'янов, І. З., Сіяк, М. М., Суровцева, Н., Тихонов, М. М., Уласова, А. В., Ушакова, К. С., Шапарева, З. Є.

Голова Бібліографічної Комісії Ант. Козаченко.

---

[1]) Він у всякому разі не менший за вживаний, приміром, в американській практиці в ж. «Publishers Weekly».

I

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, РОСІЇ ТА УКРАІНСЬКОГО ПРАВА

Акад. Дм. І. Багалій

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ за р. р. 1917 — 1927 НА УКРАЇНІ

Царат перед себе ставив завдання — якнайшвидше та найглибше зрусифікувати український нарід. Через це аж до революції 1917 р. українська історична наука, як і взагалі українознавство, розвивалися уривчасто, не маючи будь-яких постійних організаційних форм, що забезпечували б дальший систематичний розвиток науки.

Як відомо, за дореволюційних часів не тільки форми організації наукової праці на України мінялися, але були зміни й територіяльні, коли, рятуючи науку, доводилося переносити наукову працю з одного місця та одних форм організації в інші. Досить нагадати тут добу М. С. Грушевського в історичній укр. науці: коли вже навіть замаскований виклад української історії у формі руської історії не допомагав, коли треба було рятувати науку для дальшого її розвитку, а на Україні не було вже умов, сприятливих для цього, — з переїздом М. С. Грушевського переноситься й кладеться початок новому центрові нашої науки — у Львові, в його Наук. Т-ві ім. Шевченка. Останнє довгий час правило для всієї української науки за академію. Але й роботу цього товариства теж не було позбавлено перешкод, зв'язаних з перебуванням краю під іншою чужою державою. Таким чином, можна сказати, що доки наша земля за передреволюційних часів перебувала під чужою — самодержавною руською або австрійською владою, доти так історична наука, як і українська культура взагалі не могли виробити таких форм своєї організації, що в повній мірі забезпечили б розвиток культури.

Революція й щодо цього значні запровадила зміни: усунула основну перешкоду для наукового розвитку на більшій частині землі укр. народу, а саме — скинула з України владу руського царату з його дідицько-буржуазним ладом. Від того часу наукова робота на Україні поволі набирає сталих форм, зазнавши щодо цього певної еволюції та знайшовши собі остаточне завершення тільки за Радянської влади.

Переглядаючи це десятиріччя нашої революції щодо розвитку організаційних форм нашої науки, а почасти й науково-дослідчої роботи на Україні взагалі, хронологічно ми можемо в основному відзначити ось які 3 періоди: 1917 — 1919 р. р., 1920 — 1922 р. р. та 1923 — 1927 р. р.[1]).

Цей час щодо організації огнищ іст. науки можна знов поділити ось як:

Період І. До організації Української Академії Наук та українських вищих навчальних закладів. Цей період хронологічно триває до кінця 1918 р., коли було закладено Українську Академію Наук, Полтавський Історично-Філологічний Факультет, Київський Укр. Університет та Кам'янець-Под. Університет. Протягом 1917 — 1918 р. р. ми не маємо якогось науково-дослідчого осередку, що довкола нього купчилася б творча історична праця. Це був ще пережиток минулих років громадської роботи, тільки за інших умов, тут створено новий журнал «Наше минуле», українські видавництва — у Київі, Катеринославі, Харкові, Полтаві, Черкасах тощо, а часто-густо й автори (М. Грушевський та інші)—ось що ставало за організаційні ланки в цей період.

Період II. З другого періоду, приблизно з 1919 року, наукова історична робота зосереджується в Академії та — що цікаве — у відроджених та знов утворених наукових товариствах, як от Полтавське Укр. Наукове Т-во або відроджене Київське, що стали за нову на той час форму організації дослідчої роботи. Крім того, водночас кооперативні центри розвинули були активну видавничу діяльність («Дніпросоюз» — Київ, «Союз» — Харків та інш.).

Період III. За роки 1920 — 22, у зв'язку з інтервенцією, голодом, браком коштів та господарською руїною, згорнули свою науково-видавничу роботу Академія та інші наукові заклади. Державне Видавництво України чи випадковий якийсь видавець — або якось довидавав чи якийсь автор додрукував щось із своєї колишньої роботи — оце така була на той важкий час форма друкованого виявлення історичної творчої думки. 1922 року ми бачимо вже

---

[1]) Див. детальніше про це далі в ст. А. І. Козаченка «**Наука історії України та** Росії в УСРР за р. р. 1917 — 1927».

паросток нової організаційної форми, нового огнища — я кажу про новий поважний єдиний на той час марксівський історично-революційний орган — «Летопись Революции».

Період IV. За цим періодом ішов останній, що вже запровадив нові організаційні форми роботи й випробував їх до X річниці Жовтня, давши силу досягнень.

За цього періоду Наркомос України утворив нову систему науково-дослідчих установ, що на чолі їх стала Українська Академія Наук. А далі йшли науково-дослідчі інститути та науково-дослідчі катедри. Сюди було перенесено спеціяльно-наукову працю з кол. університетів, що тепер розпалися на окремі вищі учбові інститути, відповідно до кол. старих факультетів: історично-філологічні факультети перетворилися на інститути народньої освіти, що набули суто-педагогічного характеру; у них науково-дослідча праця не зникла, але в більшій своїй частині перейшла до закладених при цих інститутах науково-дослідчих катедр. Дотепер останні мають свої видання, з-поміж яких можна побачити статті з історії України. Головні осередки видань з історії України за останній період є Київ та Харків.

Далі ми подамо загальний огляд праць з поля української історії в зв'язку з організацією дослідчої роботи[1]), поєднавши два періоди й особливо звернувши увагу на останній період (з 1923 до 1927 р.). В основу свого огляду ми покладемо топографічну ознаку.

I — II. Почнемо з Києва, як найстарішого культурного центру, що був за осередок і наукового руху в галузі української історії.

Київське огнище (1917 — 1922). Перші три роки на чолі цього руху стояв М. С. Грушевський, що на той час повернувся до Києва й став на чолі Центральної Ради. Політична відповідальна діяльність не стала, проте, на перешкоді його науковим інтересам, і в 1918 році він випустив у світ, написані можливо й раніше, а може й за тих саме часів, дуже цікаві історичні розвідки — «Студії з економічної історії України» і «Переяславська умова»; перша тісно зв'язана з його історією, а друга становить наслідок його спеціяльних студій з тієї історичної доби, що до неї він у своїй «Історії» ще не дійшов, але ця тема була зв'язана з його політичною діяльністю та студіями над взаємовідносинами України й Москви.

Задовольняли потребу того часу й інші праці, що їх тоді видав М. С. Грушевський, а саме: монографія «Культурно-національний рух на Україні в XVI — XVII в.», що мала зв'язок з його «Історією», перевидана науково-популярна «Ілюстрована історія України», оздоблена величезною кількістю малюнків, «Коротка історія України». «З політичного життя України», «На порозі нової України».

Усі ці книжки названого автора були немов відгомін його «Історії України — Руси» й продовжували її традицію та ідеологію.

Потреба широких верств українського суспільства знати свою рідну історію спричинилася на місцях до видання ще ряду популярних праць чи то з української історії загалом, окремих моментів, чи то з краєвої історії, як от, скажімо, Д. Дорошенка «Коротка історія Черніговщини», Антоновича «Коротка історія Волини», різні праці Кащенка, Коваленка, Різниченка, Григор'єва-Нашого, Хоткевича, Цегельського, Донцова та інших. Саме на цей час ми втратили О. Я. Єфименко. Зовсім на старій, церковно-консервативній традиції стоять великі розміром праці проф. Київськ. Дух. Академії Тітова «К трехсотлетнему юбилею К. Дух. Акад.», 1917 р. та «Типография Киево-Печерской Лавры», 1918.

За новий науковий осередок у Києві зробилася заснована там Українська Академія Наук. Вона від інших академій всесвіту відрізнялася тим, що в усіх своїх відділах видатне відводила місце виучуванню природи України, минулого її населення та його соціяльно-економічного складу, взагалі українознавству, особливо на першому її відділі, де студіювали історію України, її письменство, мову та етнографію. 1919 року було покладено початок науковому видавництву Академії випуском у світ «Записок історично-філологічного відділу Укр. Акад. Наук», т. I, за моєю редакцією (яко тодішнього голови І-го відділу). З історії України там було вміщено статті акад. М. І. Петрова про Київську Духовну Академію (з приводу її 300-річного ювілею), В. Модзалевського, «Роман Ракушка, ген. підскарбій», Сушицького про Михайлика й Золоті Ворота, Соколова про зносини зі Сходом, моя стаття-некролог про О. Я. Єфіменко тощо. Тут же було подано проспекта археографічних та інших видань.

Я пам'ятаю' як дуже зацікавив українське громадянство цей перший науковий збірник Української Академії Наук. Але, на жаль, тяжкі матеріяльні обставини, що в них згодом опинилася наша Академія Наук, не дали їй змоги систематично продовжувати це видання; наступила довга перерева — аж до року 1923. Недовговічний був і спеціяльний часопис, присвячений історії України, «Наше минуле» (замінив ж. «Україну»), що його, видавало в Києві 1918 — 19 р. р. вид-во «Друкар» за ред. Зайцева, за близькою участю В. Модзалевського, де було вміщено багато цінних матеріялів і статтів («Книга битія укр. народа», «Матеріяли для історії Кирило-Методіївського товариства й для історії укр. письменства»).

---

[1]) В інших статтях нижче подано спеціяльні ширші огляди (проф. В. Барвінського, Н. Мірзи-Авак'янц та М. Горбаня).

Другий осередок був Харків. І тут, як і в Києві, я був за редактора «Культурно-історичної бібліотеки», кооперативного видавництва «Союз», що видав 1918 року мою «Історію Слободської України» (на 308 ст.). Книгу написано на підставі перших джерел, оздоблено її малюнками й портретами. Видана накладом в 20.000 примірників, вона досить швидко розійшлася. «Союз» видав і другу мою монографію, присвячену заселенню Південної України та її культурному розвиткові. Це доповнена українська переробка моєї попередньої монографії на цю тему. Її також написано на підставі перших джерел, з мапами та малюнками. Те саме видавництво видало монографію проф. Ф. І. Шміта про мистецтво України київської доби, етнографічну монографію проф. М. Ф. Сумцова «Слобожане» та його ж українську істор - літературну хрестоматію, а також історично - географічний краєзнавчий збірник за ред. проф. Талієва. Отже, Харків також зробився тоді осередком в галузі наукового, переважно слобожанського українознавства.

У Полтаві вийшли «Записки Українського Наукового Товариства», із статтями — В. Щербаківського та М. Рудинського з археології України й монографією Н. Мірзи - Авак'янц про побут української старшини XVII ст.

В Одесі проф. І. А. Лінниченко видав напівісторичну, напівпубліцистичну книжечку «Малорусский вопрос», де силкувався обстоювати старі націоналістичні погляди на «общерусскую историю» і гостро та непристойно нападав на схему української історії М. С. Грушевського. Це був запізнілий голос «малоросса» проти українського наукового відродження та українського визвольного руху взагалі. Такі ж були праці авторів з «Трудов (Денікінської) Комиссии по Малорусскому вопросу» 1919 року. В Одесі ж довкола журналу «Вільне Життя» згуртувалися були на той час історики — Л. Ляшок та інші.

Наукова продукція з української історії за перші п'ять років революції була невелика, хоч якісно чимало праць залишили помітний слід в українській історіографії.

III. Але останній період, що обхоплює р. р. 1923 — 27, і кількістю й якістю своєю геть випередив перші п'ять років, і та крива, що її можна скласти на підставі бібліографічного покажчика надрукованих тоді праць, свідчить за буйне зростання наукової продукції в цій галузі[1]) (як додамо, і в інших). Це - період органічного зросту наукової продукції, пляної роботи в галузі української історії цілої генерації, головним чином, молодих істориків, що згуртувалися в Українській Академії Наук та по науково - дослідчих катедрах і працюють під безпосереднім керівництвом своїх старших товаришів, іноді ветеранів і проводирів в українській історіографії. Ця пляновість роботи, ця спілка старої, середульшої, молодої й наймолодшої генерації українських істориків великої надала сили цьому новому рухові. З новими раціональними організаційними формами наукового дослідження радянська влада почала дедалі більші видавати кошти на утримання науково - дослідчих закладів та їхніх видавництв.

Головним осередком роботи в галузі української історії з 1923 року зробилася Українська Академія Наук у Києві, що відновила з цього року свої «Записки» (спочатку разом вийшла II — III книжка). До 1927 року включно вийшло 15 томів «Записок» першого іст.-філ. відділу УАН. У цих томах «Записок» чимало цінних статтів з історії України (та укр. письменства). Друга серія видань цього ж відділу Академії — це «Збірники», що їх вийшло 61 число. З історичних праць сюди належать дві мої монографії — «Українське джерелознавство» (літописи у двох вип., — 1923, 1925 р.) та «Мандрований філософ Г. С. Сковорода» (р. 1926). Окремо видано мою автобіографію з бібліографією моїх праць, що подає відомості й з української історіографії (В. Антонович і і.). До українського джерелознавства належить і розвідка Сушицького про західньо - руські літописи. З інших збірників УАН є присвячені історії давнього Києва, як от: «Нові студії з історії Києва», В. І. Щербини (1926 р.), та Ернста «Київські контракти»; на цей час видано було також працю Ів. Каманіна «Водяні знаки українських паперів до 1650 р.», проф. Тітова «Історія книжної справи на Україні» і його ж «Стару вищу освіту», Кордта «Подорожні по східній Европі до 1700 року», зб. «Декабристи на Україні» за ред. академ. С. Єфремова і В. Міяковського, В. Модзалевського «Гути на Чернігівщині», проф. В. Данілевича про археологічну минувшину Київщини, зб. «Трипільська культура й археологічні досліди 1925 р.», «Історично - географічний збірник" за редакцією проф. Ол. С. Грушевського, присвячену мені ювілейний збірник, (1384 стор.) та інші. В останньому збірнику надруковано багато цінних розвідок безпосередньо з історії України, її археології та з історії українського права. Не входячи в оцінку цих розвідок, ми лише скажемо, що кожна з них впроваджує своє нове в українську історію, археологію й історію українського права. Приміром, розвідка акад. М. Василенка, присвячена важливому питанню про територію України в XVII ст.; часам Хмельницького присвячено ст. проф. Томашівського та Яковлева; цінні статті проф. О. Оглобліна про повстання Петрика, проф. Романовського з історії фінансів Гетьманщини за часів Розумовського; історії Запоріжжя присвячено статті Н. Василенкової - Полонської та проф. Загоровського. Є ще статті з джерелознавства, декабристського руху на Україні з історії військових поселень та соціяльно - економічного стану України за XIX ст. Особливо цікаво, що у цьому збірникові вмістили свої статті такі першорядні археологи РСФРР, як Спіцин та Єфіменко. Є в збірнику ряд дослідів з історії українського права, письменства та мистецтва.

---

[1]) Див. діяграму в згаданій вище ст. А. І. Козаченка.

З поворотом М. С. Грушевського з-закордону на Україну, до Києва в Українській Академії Наук утворюється ряд закладів та комісій, що спеціяльно займаються науково-дослідчою працею з історії України, а також виданням для неї матеріялів. Ці праці провадяться в катедрі історії України, при ВУАН та в історичній секції кол. Київськ. Наукового Товариства. Історична секція цього товариства, що на чолі його стояв, за виїздом М. С. Грушевського, О. С. Грушевський, а потім, після свого повернення, сам М. С., випускала у світ від р. 1924 свої щорічні наукові збірники. У цих збірниках ми бачимо ряд спеціяльних цікавих праць з історії України – О. Гермайзе, Ткаченка, Шамрая, Горбаня, Добровольського та інших. О. С. Грушевський дав розвідки з історії господарства до Хмельниччини, К. Лазаревська та А. Козаченко—про цехи Лівобережжя. Новозакладена Науково-Дослідча Катедра історії України, під керуванням М. С. Грушевського, випустила один том свого збірника «Студії з історії України», де вміщено цікаві розвідки Барановича, Камінського, Мандзюка та інш.

З 1924 р. акад. М. С. Грушевський відновив видання часопису «Україна», спочатку трьохмісячника, а тепер двохмісячника. Для української історії цей часопис має всеукраїнське значіння; новітній історії в ньому дано видатне місце, поруч з історією українського письменства. Програма часопису ось яка: розвідки, матеріяли з громадського й літературного життя XIX — XX ст.; критика, історична хроніка. «Україна» завжди відгукувалася на ювілеї істориків, громадських діячів та письменників (Костомаров, Драгоманів, Франко та інш.).

Академик М. С. Грушевський, ставши на чолі археографічної комісії при ВУАН, здійснив видання археографічного збірника, що його Академія передбачала ще 1918 року. У І томі, що вийшов у світ 1926 р., ми бачимо збірку документів до історії Києва (відомого знавця старого Києва й голови комісії в справі вивчання його В. І. Щербини), а також матеріялів до історії лівобічної України та історії українського права (акад. М. Василенка), цехові акти, подані від К. Лазаревської, О. Гермайзе – матеріяли до історії українського руху за світової війни. Друга серія видань комісії — були пам'ятки українського письменства: вийшов у світ І том літопису Величка. Кожна збірка, видана від Археографічної Комісії, сама з себе цікава, але в першому томі ми ще не бачимо тієї пляновости у видаванні архівних українських матеріялів, що нею повинна керуватися така поважна, єдина на всю Україну наукова інституція, як Археографічна Комісія. З передмови першого тому бачимо, що перед Комісією стоять величезні завдання, які вимагають від неї саме такої пляновости — й вона, очевидно, буде. Не можу не висловити тут свого побажання думки, щоб Археографічна комісія відновила традицію кол. Тимчасової Комісії для видання давніх актів, а саме: щоб видавалося не лише сировий матеріял, а й за темами й обов'язково в супроводі пояснювальних статтей. Це торкається не тільки видавання архівних джерел, ба й пам'яток письменства. Тільки тоді наслідки видань Археографічної Комісії будуть найкорисніші.

М. С. Грушевський пляново поставив і почав здійснювати також видавання порайонних збірників, що становлять хронологічне продовження колишніх обласних монографій з історії окремих кол. земель — Київщини, Чернігівщини та інш. Різниця лише в тому, що кожну історію староруських земель складав один автор, а територіяльні збірники М. С. Грушевського — колективна праця кількох авторів. Ці збірники присвячено так старому Києву та його околицям, як і іншим частинам України. Окремо від них стоїть збірник «За сто літ», т. І, присвячений, головним чином, історично-літературним споминам тощо.

Щодо індивідуальної праці М. С. Грушевський за це п'ятиріччя зосередив був свою увагу на історії українського письменства. Ще до переїзду свого до Києва М. С. закордоном розпочав свою працю «Історія укр. письменства» в такому ж широкому маштабі, як і «Історія України — Руси» і тепер продовжує її на Рад. Україні. Це також капітальна праця, розрахована на велику кількість томів, (вийшло 5 т. т.). Одночасно з цим М, С. Грушевський працює й на полі історії, даючи, як і раніше, цінні статті високого наукового інтересу та значіння.

Бібліографію наукових праць Академії Наук і зокрема з історії України за 1918 — 25 р. дала Академія в V книзі своїх «Записок». Таким чином, перший відділ Української Академії Наук та історичні інституції, що на чолі їх стоїть М. С. Грушевський, являють собою осередок розвитку української історії. Але й інші заклади І відділу, примірсм, Комісія в справі складання історично-географічного словника Української землі, Комісія вивчання громадських течій та рухів або Всеукр. Археологічний Комітет тощо, зробили так само дуже багато для української історії в такому обсязі, в якому вона нині виступає перед нас; згадаю тут хоча б про збірник Комісії Вивчання Громадських Рухів (на чолі акад. С. Єфремов) — «Декабристи на Україні», або про археологічний збірник «Трипільська культура».

Другий самостійний осередок, де так само провадиться велику організовану роботу в галузі української історії, це м. Харків.

Тут цю роботу виконують: 1) у Науково-Дослідчій Катедрі Історії України або, як вона тепер зветься, Історії Української Культури, 2) в Інституті Марксизму, 3) в Укрцентрархіві та 4) в Істпарті.

1. Науково-Дослідча Катедра Історії Української Культури існує з 1922 р., тобто вже 6 років, під моїм керівництвом. Раніше до неї, крім історичної, входили ще секції — історії українського письменства та історії українського мистецтва. Нині

катедра поділяється на 4 секції — історії України (на чолі — я), історії українського права (проф. М. Максименко), історії Росії (проф. В. Веретенніков), етнології й краєзнавства України (проф. Вєтухов) і має по всіх секціях 25 співробітників, у тому—аспіранти. Катедра має Одеську філію з проф. М. Є. Слабченком на чолі. У складі секції історії України є українські історики, що праці їхні добре відомі спеціялістам, як В. Барвінський, Н. Мірза-Авак'янц, проф. О. Оглоблін (у Києві), В. Романовський (у Києві), Є. Іванов, М. Горбань, О. Татаринова-Багалій. Більшість аспірантів також уже вийшли на науковий шлях і друкують свої наукові праці [1]).

Катедра до 1928 року випустила в світ 7 наукових збірників. Видатне місце посідають праці з історії України. Один том збірників було спеціяльно присвячено декабризмові на Україні з широкими розвідками члена катедри проф. М. І. Яворського, Л. Добровольського (з Києва) та О. Татаринової-Багалій. Я також узяв участь у вивченні та висвітленні декабристського руху на Україні й подав кілька дослідів про нього у збірнику про декабристів на Україні, вид. Укрцентрархіву (за моїм редагуванням). V том збірнику катедри— колективна праця секцій про селянські рухи на Лівобережній Україні та Слобожанщині XIX — XX ст., а також і зв'язані з цим військові поселення (Тихонова, Назарця, Козаченка, Татаринової-Багалій та інш.). Усі статті складено на підставі архівних матеріялів (Харківського Центрального, московських, тощо архівів). Нарешті, VI том дає багато статтей з історії України: Рубінштейна та проф. Максимейка з історії Київської Руси, Мірзи-Авак'янц з історії суду на Лівобережжі, Татаринової-Багалій з історії військових поселень, О. Назарця — з історії сел. рухів 40 — 50 р. р. на Лівобережжі, А. Козаченка — з історії сел. рухів 1905—1907 р. р., Тихонова — з історії реформи 1861 року, та статті, Н Суровцової, Є. Іванова та Д. Солов'я, В. Барвінського та М. Горбаня. Усі ці праці складено на підставі свіжих архівних матеріялів і присвячено досить актуальним питанням. Вони безперечно доводять, що на катедрі на цей час уже постала школа молодих істориків України.

2. У складі Харківського Інституту Марксизму-Ленінізму також існує науково-дослідча катедра руської та української історії. На чолі цієї катедри стоїть проф. М. І. Яворський. Аспіранти та співробітники названої катедри систематично розробляють окремі питання з новітньої історії України. Це, так би мовити, спеціяльне огнище марксівського розроблення української історії. Інститут має свій орган «Під прапором марксизму». У ньому видруковано кілька історичних праць співробітників інституту (М. І. Яворський, Свідзинський). Найцінніше видання катедри є монографія М. Яворського — «Історія рев. боротьби на Україні XIX в.», ч. І. Цьому ж авторові належать і інші статті з історії рев.-нац. руху XX ст., доби Центральної Ради тощо.

3. За третій Харківський науково-видавничий осередок треба визнати Всеукраїнське Центральне Архівне Управління, що видає свій науковий орган «Архівна справа» з археографічного змісту статтями. Укрцентрархів видав також цінну монографію В. Романовського «Нариси з архівознавства на Україні», видатну працю в цій галузі не тільки на Україні, а й у Союзі РСР. Центрархів з приводу сторічного ювілею декабристів видав за моєю редакцією збірника з історії декабристського руху на Україні, що до нього, крім харківських авторів, увійшли й праці київських та одеських учених. Таким чином, Укрцентрархів, як установа Всеукраїнська, об'єднує на ґрунті українського архівознавства наукових робітників України. У зв'язку з десятиріччям Жовтневої революції на Україні, Укрцентрархів готує до видання три великі серії документів — про аграрну, національну й робітничу революцію на Україні.

4. Четверта харківська установа, що видає документи та спомини з історії революції на Україні, а також дбає про їхнє розроблення — це Істпарт ЦК КП(б)У. В його органі «Летопись Революции» історик України знайде безліч документів і спогадів сучасників з історії революційного руху на Україні, особливо XX ст., зокрема — 1905 та 1917 р. р.

Українське Товариство Політкаторжан також видає свого часописа «Пути Революции», де подається й матеріяли з історії революції на Україні.

Водночас Державне Видавництво України випустило в світ чимало книжок, присвячених історії взагалі та революційному рухові на Україні, зокрема й серед них багато цінних, як от, наприклад, цінні монографії з історії революції — Равіч-Черкаського «Історія КП(б)У», Христюка «1905 р. на Україні», Ріш «Очерки из истории Спилки», Качинський «Аграрная революция на Украине» та ін. З часописів, де ще подаються й статті з історії України, треба назвати «Червоний Шлях», «Життя й революція» (у Києві) та «Зоря» (у Дніпропетровському). Видавництва «Український Робітник» та «Пролетарий» теж видали чимало праць з історії: Пажитнов — «Очерки по истории рабочего класса на Украине» та інші.

Одеса тепер в особі проф. М. Слабченка [2]) з його власними монументальними працями зробилися третім видатним осередком дослідження історії України. Свого часу там вийшов був цікавий збірник, присвячений Гр. Сковороді; там же видав свою працю з історії Південної України проф. Загоровський. Соціяльно-історична секція Одеського Наукового Товариства при УАН (з секцією Харківської Катедри) випускають свої записки;

---

[1]) Див. останні збірники катедри.

[2]) Про його праці див. далі в ст. ст. М. Горбаня та Н. Мірзи-Авак'янц.

Одеська Комісія Краєзнавства у своєму «Віснику» чимале приділила місце історичним працям.

У Полтаві в краєзнавчій роботі Музею ім. Короленка приділяється місце й історичним студіям: у збірнику «Полтавщина» історичні начерки краю подали проф. В. Пархоменко та А. Козаченко. Проф. Клепацький, викладаючи в Полтавському ІНО, разом з Полт. Науковим Товариством при УАН, використовує місцеві архіви для своїх розвідок.

На Поділлі в краєзнавчій роботі Вінницької філії ВБУ віддається чимало уваги історії краю: філія видала «Нариси з історії Поділля» Сіцинського та інш.

Ніженська Науково-Дослідча Катедра у записках НІНО надрукувала працю Єршова про цехи та праці інших дослідників.

У Дніпропетровському працює Н.-Д. Катедра Українознавства під кер. Д. І. Яворницького.

У Ленінграді працює наукове товариство при УАН на чолі з акад. В. Перетцем; чималу увагу віддає воно й історії України (праці Ів. Рибакова та інш.).

Характерні риси більшости праць за минуле десятиріччя ось які: 1) вони торкаються, головним чином новітньої історії України й особливо історії гром. та рев. рухів. Майже немає праць з зовнішньої історії. а лише з унутрішньої, соц.-економ. та культурної. Чимало праць також з історії України XVII — XVIII ст. та історії західньо-руського й українського права. Спеціяльно над останніми працює III соц.-економ. відділ Української Академії Наук (видав 3 випуски своїх праць); 2) друга нова відзнака — це дедалі більше прикладання до праць з історії України марксівського методу.

Які ж наслідки дав Жовтень Українській історії? В яких нових умовах розвивалася вона після нього?

I. Львів, одрізаний од Великої України, втратив своє колишнє значіння Всеукраїнського наукового центру розроблення української історії та інших галузей українознавства й поступився місцем природним осередкам на терені Великої України: Київ, Харків, Дніпропетровське, Одеса, Чернігів, Полтава. Кам'янець-Подільське й багацько інших міст України стають осередками розроблювання української історії Закордоном Прага набуває значіння нового осередку розроблення питань українознавства взагалі й української історії зокрема у зв'язку з утворенням там українських еміґрантських наукових інституцій. Ленінград і Москва втратили своє колишнє значіння для української історії у зв'язку з зосередженням українського вивчення української мовою на Україні. У Ленінграді залишилася єдина база українознавства — вищеназване наукове українське товариство Так територіяльно зцентралізувалося українську історію. І це утворило вельми сприятливі умови для її дальшого розвитку та дало дуже корисні наслідки.

II. Одночасно з цією територіяльною централізацією науки, що не кривдила й периферійних осередків, як це було за царських часів. а, навпаки, сприяла їхньому розвиткові, ми бачимо таку ж корисну централізацію архівних матеріялів до історії України. Ставлення царату й радянської влади до архівних джерел з історії України цілком протилежне. Царат, хоч і мав необмежену владу, не міг або, краще сказати, не хотів раціонально централізувати архівні джерела, хоча цим постійно клопоталися історики та вчені архівісти (на всеросійських археологічних з'їздах тощо). Єдиного Центрального Архівного Управління не існувало. Архіви цікавили владу, головним чином, як архівосховища діловодних фондів різних міністерств, і становище їхнє визначалося відомчим законодавством. Лише деякі з них (як московські архіви — Мін. Юст. та М. Чужоз. Справ) визнано було за наукові архіви; проте, й вони перебували у віданні цих міністерств.

Користуватися найцікавішими фондами було майже неможливо. їх бо було визнано за секретні. На території України був єдиний центральний архів давніх актів у Києві, знов же у віданні М. Внутр. Спр., якому підлягала, навіть, і кол. Київська Тимчасова Комісія для видання актів.

Архіви Лівобережної України зовсім не було зосереджено в єдиному Центральному Архіві. хоча про це свого часу постійно клопотався й я, аж поки не дав їм притулку в себе Харківський Університет. На периферії було тоді утворено губерніяльні архіви та комісії, але вони мали мізерні кошти й перебували у віданні губернаторів, не маючи навіть відповідних приміщень. Видання архівних матеріялів були випадкові і не спляновані в загальному маштабі. Користуватися матеріялами для історії України XIX ст. було дуже важко.

Радянська влада на Україні ще навіть за часів громадянської війни, голоду та розрухи почала піклуватися про збереження архівних матеріялів. 1923 року утворено було центральне Архівне Управління в Харкові з кількома архівами в губерніях-округах і з 4 центральними архівами: 2 у Харкові — архів революції та історичний, і 2 у Києві — історичний та давніх актів. Забезпечуючи архіви так приміщенням, як і коштами, радянська влада надає архівам великого значіння не тільки довідково-діловодного, та й науково-культурного та, нарешті, політичного, що суть його в особливій вазі архівів для державного, господарського й культурного будівництва нашої країни.

Виходячи з цього, держава дає кошти не тільки на постійну пляново-організовану роботу всіх архівів, ба й наукове видання архівних матеріялів. Тепер уже немає колишніх секретних архівних фондів — усе відкрито для студіювання й видання. Особливу вагу має утворення архівосховищ з діловодними фондами сучасних установ, що дають дорогоцінні дані для минулого десятиріччя, а разом з діловодними фондами XIX ст. становлять нові документальні матеріяли для новітньої історії України XIX і XX с.с.

До цього ще треба додати, що на Україну нині повертається з Москви ті українські архівні фонди, що були попали туди за царського самодержавства, а справді змістом своїм становлять частину українських фондів; звичайно, про повернення цих фондів на Україну за часів царату неможна було й мріяти. Така раціоналізація архівної справи є друга важлива передумова розвитку української історіографії, що перед неї тепер постали великі нові перспективи у вивченні новітньої історії, особливо в галузі соціяльно-економічній. Дальша не менш важлива передумова розвитку української історіографії завдяки Жовтневі була пляновість у розробленої української історії. Цю пляновість поволі здійснюється в зв'язку з новою організацією наукової праці взагалі, в тому числі й української історії, організацією, утвореною безпосередньо від радянської влади, її Наркомосу на Україні. Наукове дослідження здобуло собі нових організаційних форм і можливостей у системі наукових установ на Україні: на чолі їх поставлено Українську Академію Наук; за нею йдуть науково-дослідчі інститути й науково-дослідчі катедри. Залишилася деяка наукова праця й по вищих школах. Існує ще Державне Видавництво, що видає й праці з історії України. Така організація захоплює й соціяльно-економічні науки, в тому й історію України, а почасти й українознавство взагалі, оскільки воно зв'язане з українською історією. І нарешті, великий безпосередній здобуток Жовтня в галузі української історії (як, додам, і в українській науці взагалі, — письменстві тощо) було прикладання до українського історичного процесу матеріялістичного марксівського методу.

Такі на цю річницю Жовтня умови, що їм завдячує наша укр. наука взагалі — зокрема сторична, досягши нечуваного за цей час розвитку та збагачення [1]).

Ант. Козаченко

НАУКА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ ЗА рр. 1917—1927 В УСРР

«Ми завоювали сучасне й майбутнє, нам треба завоювати й минуле» (з промови М. О. Скрипника на відкритті Укр. Т-ва «Історик-Марксист»).

(Огляд).

Історія взагалі, а надто за наших часів, становить одну з важливіших ділянок т. зв. ідеологічного фронту. Отож криза, напрями та перспективи ідеології суспільства чи, зокрема, владної кляси, як і самі клясові намагання, неминуче знаходять собі відображення в історичній літературі, насамперед — в історії самої країни. У процесі клясової боротьби історик, не залишаючись у дійсності аполітичним, своїми працями допомагає здійсненню клясових завдань своєї кляси або, принаймні, наближає до цього ці завдання відповідно до обставин певного часу. Шукати аналогії, ба навіть підтвердження, з одного боку, розробляти ґенезу й виводити ґрунт для сучасного, з другого боку, — ось що, власне, підказує й саму тематику дослідника.

У процесі загостреної клясової боротьби, особливо за соціялістичної революції, за переходу влади до пролетаріяту, можна сподіватися натрапити на нові прізвища істориків з новим світоглядом, що ніколи до того й потім не залишалися істориками, часто сходять зовсім з кону історичної творчої думки ті, що їх відсунула разом з їхньою клясою сама революція, або примусила їх шукати затишку в якихось найзамкненіших темах.

Як подивитися на шляхи нашої науки за ці 10 років революції на Україні, побачимо, що й там вищенаведені міркування цілковито справджуються. Ці 10 років наша революція перейшла, так би мовити, «кар'єром», і країна з темних тортур царату, на короткий час від національно-демократичної буржуазної революції доходить до соціялістичної з переходом влади до молодої кляси пролетаріяту. Усіх тих змін, криз, руйнацій, що їх зазнало суспільне життя на Україні цього часу взагалі, неминуче довелося зазнати й історичній науці, насамперед — історії України. Революція розвивалася швидко, а за нею, загалом не дуже відстаючи, інколи зберігаючи ще уламки, рештки праць минулої доби, ішла й історія.

Ось так хотіли б ми підійти до висвітлення еволюції нашої науки на Україні в цілому за ці 10 років революції, притягуючи до цього так вкладену в статистичні ряди, як і в бібліографічних довідках наведену, саму бібліографію з історії України, укр. права та історії Росії, що її зібрала наша Бібліографічна Комісія. Ми не настоюємо на абсолютно вичерпній повноті цієї бібліографії, але, сумлінно складена, вона, проте, дає досить підстав, щоб робити певні висновки щодо науки в цілому.

За 10 рр. на Україні вийшло в світ щось біля 1800 історичних праць так книжкових, як і статейних.

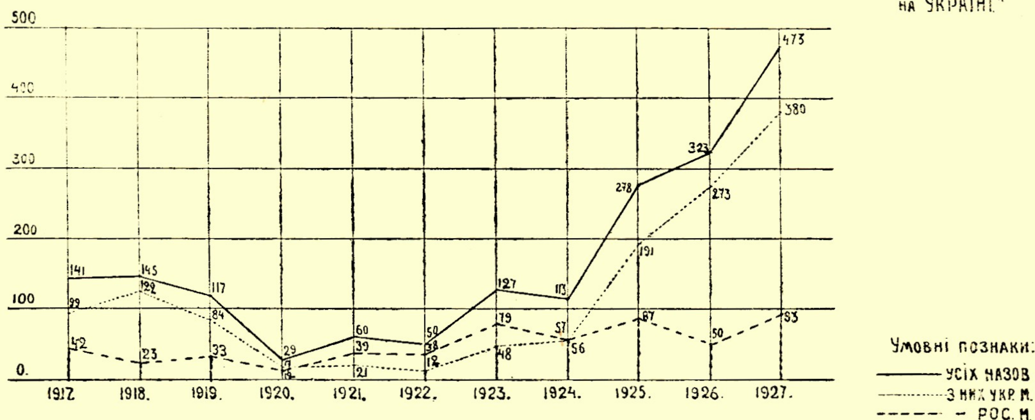
[1]) Про марксівські праці з історії України за цей час (М. Яворського, Гермайзе, Слабченка, Оглобліна) див. у вступі до моїх «Нарисів Історії України на соц.-ек. ґрунті», т. I, ст. 99 — 119.

Табл. № 1

Щорічний підсумок іст. літ-ри за рр. 1917 — 1927 (назов)

Роки	З історії України та укр. права							З історії Росії					Усього іст. літ-ри
	Книжки			Статті			Разом з укр. історії	Книжки		Статті		Разом з рос. історії	
	Укр. мова	Рос. мова	Разом	Укр. мова	Рос. мова	Разом		Укр. мова	Рос. мова	Укр. мова	Рос. мова		
1917	85	19	104	14	4	18	122	—	—	—	19	19	141
1918	70	17	87	51	1	52	139	1	5	—	—	6	145
1919	45	11	56	39	10	49	105	—	9	—	3	12	117
1920	16	11	27	1	1	2	29	—	—	—	—	—	29
1921	12	22	34	9	12	21	55	—	5	—	—	5	60
1922	10	13	23	1	23	24	47	1	—	—	2	2	50
1923	18	10	28	29	57	86	114	1	8	—	4	13	127
1924	9	8	17	47	36	83	100	—	13	—	—	13	113
1925	45	31	76	144	47	191	267	1	7	1	2	11	278
1926	48	8	56	224	33	257	313	1	5	—	4	10	323
1927	30	20	50	341	68	409	459	5	1	4	4	14	473
Разом	388	170	558	900	298	1192	1750	10	53	5	38	105	1856

Розглядаючи рух історичної літератури цього часу за напрямом кривої відповідно до абсолютних статистичних даних, ми можемо в досліджуваному десятиріччі вирізнити кілька етапів. Роки 1917, 1918, 1919 позначаються чималою активністю історичної думки; роки 1920, 1921 та 1922 — були часом найбільшого занепаду історичних праць, їх найбільшого абсолютного зменшення; за рр. 1923 - 1924 можна помітити знов зростання, яке за останні рр. 1925, 1926 та 1927 доводить буйний розвиток науки.

Перший етап — рр. 1917 - 1919 очевидно, як порівняти з передреволюційним часом (про це подібних даних ми не маємо й можемо тільки гадати), дав був величезний розвиток історичної науки.

Найбільшою активністю цього періоду визначається р. 1918; р. 1919 позначився вже тенденцією до зниження. Це була доба буржуазної національно-демократичної революції, що за цих років досягла була апогею та зліквідувалася, а одночасно наростала й соціялістична революція.

Як видно з наведеної вище діяграми, перший рік дав 141 назву, рік 1918 — 145 і р. 1919 — 117 назов. Виходить, що для буржуазної української історичної науки рр. 1917 та

1918 були роки розквіту; р. 1919 виразно повів криву вниз, тобто тогочасна клясова історична наука розвивалася побіжно з розвитком революції і віджива́ла, як віджива́ла свій вік і сама буржуазна революція.

Табл. № 2

Загалом продукція цього періоду була ось якою

З укр. історії / Тематика хрон.	Книжки			Статті			Разом з укр. історії	Разом з історії Росії
	Укр. мова	Рос. мова	Разом	Укр. мова	Рос. мова	Разом		
I. До пол. XVII ст.	14	7	21	12	—	12	33	
II. З пол. XVII до пол. XIX ст. .	62	14	76	49	5	54	130	
III. З пол. XIX ст. до суч.	59	20	79	43	10	53	132	
IV. Курси, нариси, історіографія тощо	65	6	71	—	—	—	71	
	200	47	247	104	15	119	366	35

Ця таблиця доводить для цих років факт чималої уваги до всіх діб в історії України.

Але, як побачимо з подаваних нижче статистичних відомостей, поділ для тем дуже характерний саме для цієї доби: група праць до пол. XVII ст. становить майже 9%, тобто стільки, скільки пізніше не посідає вже в українській історіографії. Майже нарівно (35—36%) розподіляється увагу до пол. XIX і після половини XIX ст.; багато, як ніколи потім, праць з загальних курсів, оглядів тощо (20%).

Погляньмо, яка ж то була література? В якому напрямі йшла думка дослідника та які, слід думати, були підстави для того в сучасності? Для I періоду (за темами — до XVII ст.) ми можемо назвати ось які праці: Барвінського, Б.—«Звідки пішло ім'я «Україна», Грінченка — «Братства і просвітня справа на України до Б. Хмельницького». М. Грушевського — «З політичного життя ст. України», «Студії з економ. історії України», «Культурно-національний рух XVI-XVII в.», «З економічного життя XVI в.»; Кащенка — про Запоріжжя, Різниченка — про герб та колір України; Гетьманця — «Славний рицар-козак кн. Дм. Вишневецький»; Перфецького — «Угорська Русь-Україна в першій пол. XVII в.»; з історії мистецтва українського вийшли праці Шміта, Широцького, з історії церкви — Сагарди, Соколова та інш. Самий перегляд цих праць у зв'язку з часом їхньої появи доводить, як тодішня буржуазна історіографія вже в далекій історії шукала коріння, підтвердження та виправдання для заново народжуваної державности своєї.

Може на перший погляд здасться випадковою поява таких праць, як от з економіки XVI-XVII ст. тощо, але досить зв'язати їх з сучасним політичним життям, часто-густо — з політ. діяльністю самих авторів, щоб об'єктивно зрозуміти намагання зв'язати розуміння сучасности з початком державного будівництва ще від «економічного та соціяльного перелому XV-XVII с. с.», або аж від «політичного життя старої України» тощо.

Найвдячніший ґрунт для цього становили теми з пол. XVII до пол. XIX ст.

Історична література, присвячена питанням з пол. XVII до пол. XIX ст., цього періоду справді переважає. Перш за все впадає в очі відсутність солідних розміром праць на ці теми. Найулюбленіші теми авторів — з часів Гетьманщини, Запоріжжя. Отже, бачимо такі теми, як Виговський, Мазепа й похід Карла XII, П. Дорошенко, як «борець за неподільну, вільну, незалежну Україну», П. Полуботок, як «мученик за волю України», І. Сірко — «славний кошовий війська Запорізького», Орлик та інші. Окремі праці (Різниченка тощо) часто писані під враженням одвідин різних гетьманських могил, і т. далі; інші праці вже самою темою, назвою та вибором дають уявлення про те, де зосереджувалося історичну романтику, а в популярнім викладі тем ще раз наочно підтверджується службове значіння історичної думки того часу.

Один з найплодовитіших авторів цього циклю тем — В. Різниченко — подав був ще одну роботу — «Як була знищена автономія України». Тут треба було дати перегляд коріння цієї автономії і недурно думка дослідників звернулася до ревізії Переяславського договору 1654 року (М. Грушевський. Пічета та інші). З такими ж працями зв'язані були, напр., видання «Конотіп» або «Запорізькі вольності». Так само відповідали цьому комплексові тем і перевидання з М. Драгоманова «Пропащий час. Українці під Моск. царством» або видання такої роботи, прим.,—«Як українці пошматували свою Україну після Богдана Хмельницького».

Побіжно йде вже підсилене студіювання основ державного ладу та побуту за часів Гетьманщини: чи то загалом «про гетьманів», чи в наукових студіях Онацького, Слабченка, Модзалевського, Ляшка, Ернста, Мірзи-Авак'янц та інш. Соціяльні рухи XVIII ст. знайшли слабий відгук тільки в праці Широцького і то в такій темі, що не шкодила ідеалізації Гетьманьщини («Коліївщина»). Для XIX ст. чимало є праць до історії Кирило-Методіїв-

ського братства (М. та О. Грушевські, Д. Багалій та інші), про П. Куліша, М. Драгоманова. Проте, переважають праці про Шевченка. Щоб уявити собі культ Шевченка на той час, досить згадати бібліографічну працю М. Рудинського (1918), де подано огляд Шевченковіяди у виданні самих полтавськ. видавництв і тільки «за один рік волі». Проте, слід сказати, що 1919 рік приніс солідніші праці, як от, прим., видання Шевченківської ювілейної комісії, Филиповича — про масонство; декабристів згадано тільки в поодиноких працях (Єфремова, Павловського). У роботі Охримовича ми маємо спробу синтезувати «укр. нац політ. думку в XIX ст.».

Отже, коли звернемося до тематики з пол. XVII до пол. XIX ст. цієї доби нашої історичної науки, і тут виразно впадає в очі в цілому її служба інтересам укр. нац. революції. Марксівських праць, що хоч трохи «розбавили б» науку в цих темах, ми ще не маємо; ті ж розглянені вище основні шляхи тематики та її особливості (романтика, висвітлення, вибір матеріялу — аж до Шевченка включно) підтверджують цей службовий характер історичної науки того часу [1]).

Щодо тем, присвячених новішій доби — з пол. XIX ст до наших днів, тут, виключаючи такі видання, як от «про автономію», «установче зібрання», «земельну реформу» тощо [2]), перш за все впадає в очі своєрідна «монополія» М. С. Грушевського: довести національну природу українців «та чого вони хочуть», визначити «якої ми хочемо федерації, автономії», «звідки пішло українство й до чого воно йде», подати стан України, Центральної Ради, її політики й т. інш. — тут найактивнішим залишався той самий М. С. Грушевський, після якого ряд тем підхоплювали вже інші автори. Мусимо зазначити, що й в історії з попередніх діб часто можна помітити, як М. С. Грушевський ніби підказує ставленням, трактуванням своїх праць теми-шляхи іншим авторам. Такими ж історично-політичними працями були видання Шульгіна («Політика»), Камінського («Pro patria»), Залізняка та інш. Особливо на 1919 р. очевидно, що з поглибленням революції, у зв'язку з потребою виділити її в окреме самостійне річище, ми вже маємо праці, присвячені історії революційного руху (Оксенл, П. Стебницький), зокрема — укр. соціял-демократії (Степанюка та інш.). Окремо стоїть тут праця про «Потемкинские дни».

Розвиток революції, денікінська реакція, ускладнення в зв'язку з цим боротьби революційної спричинились до появи «праць» такого зразку, як от Лінніченкові «Малор. вопрос и автономия Малороссии», «Русские начала в русской (sic!) Галиции» та ін., Ясного «Может ли Украина быть экономически независима», а також цілий том «Трудов подготовительной по национ. делам Комиссии» — по малорусскому вопросу (денікінської, чорносотенної), де ці ж думки далі трактувала ще ціла зграя авторів-істориків (С. Грушевський та ін.) з гаслом «Единая, неделимая Русь». Яко відворотна, була тема «Україна в державному бюджеті Росії» тощо. І ті, й інші автори вживали метод і використовували матеріяли, запроваджувані до історичної праці взагалі; разом з наведеними вище прикладами перетворення наукової діяльности історика на суто-політичну, ми й для цього циклю тем можемо констатувати той самий службовий клясовий характер, що й для попередніх розділів [3]).

Відносно, та й абсолютно, порівнюючи з іншими, цей період відзначається підручниками, оглядами тощо, присвяченими так Україні в цілому, як і її окремим районам. Почалося з перевидання Грінченкової праці «Як жив укр. нарід», М. Грушевського «Іл. іст. України» та «Про старі часи на Україні», а ще трохи пізніше бачимо й велику силу авторів, і велику силу подібних видань. Майже всі вони написані в дусі названих вище праць двох попередників, майже всі вони далі поширюють ту саму ідею національного визволення України (Бейєр, Комаренко, Валькевич, Дорошенко, Донцов, Коваленко, Огієнко, Хоткевич, Цегельський, Ганько, Клепатський, Клименко та інші. Окремо стоїть видання курсів О. Я. Єфименко). «Україна в боротьбі за свою землю й волю», «Укр. культура», «Боротьба України за свободу», виклад історії «розвитку укр. державної ідеї», спроба зв'язати й побудувати в тому ж висвітленні історію України «в народніх думах та піснях» та в зв'язку із всесвітньою історією (Коваленко) — все це справді зводило всі такі історії до значіння «історично-політичної розвідки» (назва історії Цегельського). Швидке запровадження цієї історії в школі спричинилось до потреби відповідного методичного пророблення викладання історії України в школі (Клименко та інші).

Потреба мати історію укр. історичної науки спричинилася до появи праці Біднова, а трохи пізніше — Клепатського з укр. історіографії. Підсилене видавання укр. історії цим не обмежилося. Розбивання колишньої домінантної концепції єдиної руської історії пішло ще й іншим шляхом, а саме — пророблення краєвої історії. Почався своєрідний місцевий «вивід прав»: Волинь, Поділля, Чернігівщина, Катеринославщина, Харківщина знаходять собі історичне висвітлення. Здебільшого розроблені нашвидку, вони мали не дуже високу наукову цінність і їхнє завдання було довести тільки «укр. історію» краю; єдина солідна праця з цього циклю була «Історія Слобідської України» Д. І. Багалія.

---

[1]) Кілька праць, очевидно, запізнилося друком до революції і побачило світ тільки вже за перших років її, як от Максимовича «Выборы и наказы в Законодат. Ком. 1767 г.» та ін.

[2]) Ми не згадуємо тут ряд ухвал, резолюцій, програм, статутів тощо, поданих у покажчику, зважаючи на їхнє джерельне значіння.

[3]) З personalia цієї доби згадаємо, крім некрологів О. Я. Єфименко, «барвисті» життєписи М. Грушевського, С. Петлюри та Скоропадського.

Такі ось були шляхи історичної думки за досліджуваного першого періоду революції. Якби ми схотіли вирізнити справжні наукові студії, то порівнюючи небагато праць нарахували б, що становили б справжню вкладку до науки укр. історії. У цілому її наукова сторона хибувала, бо ж саму науку, поставивши її служити майже виключно інтересам національної революції, позбавлено було цієї науковости. Здобула вона її тільки за пізніших періодів у зв'язку з новим найнауковішим методом — марксівським.

Але огляд цієї доби був би ще незакінчений, коли б ми не спинилися на питанні — чим яка була руська історія на Україні того часу? — Як можна гадати, ряд праць — Савви, Клочкова, Смірнова, Довнар - Запольського, Кнорінга — очевидно, належать до передреволюційних часів і тільки запізнилися своєчасно побачити світ. Але характерний для цієї доби є вихід на Україні праць, присвячених генезі самодержавства (Рожкова), або з історії руської рев. взагалі (Шишко тощо). Мілюков, користаючись з короткочасної денікінської реакції, встиг був видати свою «Историю второй русской революции». Донцов так само виступає й у ролі руського історика, вишукуючи «головні підстави руської культури» яко «культури примітивізму». Перебування Радянської влади на Україні за цього трьохріччя, надто р. 1919, так само відзначилося виданням історичної літератури. Тоді не було ще часу та сил на розроблення укр. марксівської історії рев. рухів, а дати її треба було Тимто радянські видавництва позичають теми з руської історії («История рев. движения в России от смутного времени до наших дней», «Последний русский царь Николай II», «Русский народ в борьбе за свободу»); праця Рафеса «Накануне падения Гетманщины» ніби починає на той час вступ до найближчої історії на Україні, що її заходилися розробляти пізніше на Україні.

Цим ми вичерпуємо огляд I-го періоду. Щодо мови, маємо тут перевагу української (83%); щодо форми видання — книжки (71%), хоча й дуже малі обсягом. Оцінюючи загалом цей період з погляду укр. історіографії, ми об'єктивно мусимо визнати одне: це трьохріччя збагатило кількісно нашу науку, але не піднесло її якісно, кинуло її на службу буржуазній нац. революції, а часовими реставраціями реакції після грудня 1917 р. затримало тільки прихід марксівської історії.

З остаточним запровадженням Радянської влади на Україні (з кінця 1919 р.) з 1920 р. наступає вже доба радянської історії; з ряду причин її доводиться розбити на окремі періоди.

Від початку революції д р у г и й період становили перші роки радянського будівництва на Україні — р.р. 1920, 1921 та 1922.

Який це був період? — Ліквідація військової контр - революції — петлюрівщини, отаманщини, врангелівщини,— інтервенція, військовий комунізм, розруха, голод і початок НЕП'у — ось ті обставини, в яких за цього періоду розвивалася історична наука. І саме за цього періоду відчулася в історії більше, ніж у якій іншій науці, переведена революція: умови диктатури пролетаріяту вимагали для своїх потреб нової історії, побудованої на революційному марксівському світогляді. Чи могли дати це історики попередньої доби? — Ні, вже через одне те, що їх того часу в достатній мірі не було на Україні, вони (на чолі з М. С. Грушевським) еміґрували, забравши з собою й основи своєї науки.

А ті, що залишилися, не могли щодо світогляду та тем дати те, чого потрібувала на той час молода радянська Україна. Швидко висуваються нові кадри істориків, що беруться розроблювати різні питання, ревізують традиційне висвітлення їх — поперших, як це завжди буває, в науково-популярній формі. Ось за всіх цих обставин, в умовах, коли в першу чергу руйнувалося старі віджилі форми роботи й тільки намацувалося нові молоді паростки, так щодо організації, як і методи та світогляду, а поруч ще були пережитки старого або спроби попередніх поколіннів істориків піти в ногу з революцією, продукція цього періоду була ось яка:

Табл. № 3

З укр. історії / Тематика хронол.	Книжки: Укр. мова	Книжки: Рос. мова	Книжки: Разом	Статті: Укр. мова	Статті: Рос. мова	Статті: Разом	Разом з укр. іст.	Разом з історії Росії
I. До пол. XVII ст.	6	4	8	1	—	1	9	—
II. З пол. XVII до пол. XIX ст.	10	5	15	1	4	5	20	—
III. З пол. XIX ст. до суч.	16	38	54	9	32	41	95	—
IV. Різні курси, нариси, історіограф. тощо	6	1	7	—	—	—	7	—
Разом	38	48	84	11	36	47	131	8

Як бачимо, порівнюючи з попереднім періодом, за це трьохріччя продукція зменшилася майже втроє. Тимчасом увага перемістилася виразно до тем з останніх часів (72%), тоді як другий період дав тільки 15% видань; різко відносно й особливо абсолютно зменшилася кількість видань з курсу історії України, а також і кількість праць із старої історії. Погляньмо ж тепер, яка саме була тематика цієї доби.

Ряд праць цього періоду, надто 1920 р., побачили світ, виготовлені за попереднього трьохріччя — прим., праця Біднова — «Що читати по історії України», Клепатського — «Огляд джерел до іст. України» т. I, Дорошенка — про Костомарова, «Поріччя Мурахви XV - XVI ст.», «Укр. жінка в XVI — XVII ст.», Сушицького — «Західньо-руські літописи», Д. І. Багалія — «Заселення півд. України» та інші. Деякі з них (Багалій та інші), безперечно, своїми працями, випустивши їх у світ хоч цього часу, на дуже збагатили були нашу науку.

Але не вони, кажемо ми, відзначали це трьохріччя, були витвором його. Із старої історії України — до пол. XVII ст.— новою ми могли б назвати працю Божка — «Козаччина». У своєму науково-популярному начерку автор, досить обізнаний, як для науково-популярної роботи у тій добі, робить спробу розвіяти романтику Дорошенків та інш. істориків попередньої доби, що подбали були про замазування правдивого обличчя козаччини. Ми не говоримо про якість цієї роботи, але хоч якою б низькою вона з теперішнього погляду здавалася, заслуга авторова була в тому, що він перший узявся до руйнування буржуазної української історії. Він не спинився на цьому — пішов далі, заходився коло такої «блискучої сторінки», як Хмельниччина. Цілком відповідала тій самій потребі й праця молодого історика Горбаня про Гайдамаччину. А на кінець трьохріччя вже виходить у світ, як база для матеріялістичної нової історії України, праця М. Слабченка, що ставить собі за мету дослідити господарство України «от Хмельниччины до мировой войны». Для нової генерації дослідників відкривалися широкі перспективи.

Решта істориків не мала ґрунту для своєї тематики, відчувала розгубленість і хапається найчастіше за Сковороду (Клепацький та ін), Шевченка тощо. Але дійшла черга й до Шевченка: за нього починається боротьба й як бібліографічний підсумок — вступ до цієї боротьби була праця М. Яшека.

Але особливо цікава для цього періоду була тематика з найновішої історії — від пол. XIX ст. З істориків попереднього періоду тут відгукується лише кілька прізвищ — Міяковський, Флоровський та деякі інші, що зуміли відчути потрібну цьому періодові тематику; від них ми маємо видання про «революц. відозви» чи про справжній характер реформи 1861 р. та її наслідки. Збірник пам'яти Драгоманова, ще зб. «Посев», «Ученые записки Од. высш. шк.» — оце було все, чим могло живитись попереднє покоління істориків.

А чи була вже нова ґенерація й з чого вона починала? — Безперечно, вона ще народжувалася, починаючи з того, що найпотрібніше було для зміцнення молодої Радянської Республіки. У багатьох працях ще бренить сучасне життя: «Махно и махновщина», «Разгром Врангеля», «Борьба с бандитизмом и кулацким восстанием на Украине», «Итоги и уроки анархо-махновщины». Розклад укр. контр-революції змальовується у виданнях — «Винниченко проти Петлюри», в «шляхові» Мордалевича «від демократизму до соціялізму» тощо. Разом гояться економічні рани після революційних боїв: «Восстановление сов. власти на Украине», «Голгофа революції» — у статистиці та записах жертв наслідків білогвардійщини та отаманщини.

Сама державна влада береться до історичного матеріялу й у серії «Красных книг» висуває його «В защиту Советской Украины». У чималій мірі можна не помилитись, сказавши, що на цей час історика ще не виносила епоха, тому недивно й недурно, прим., «Краткая история гражданской войны 1918-20 г.г.» має за автора все... Політуправління К.В.О.

Але вже потроху звертаються й до пройденого шляху, виявляють соціялістичну революцію в тому клубку революційному, якими здавалися сучасникові попередні роки. Знов до цієї роботи беруться люди, що більшість з їхніх імен ми за пізніших років уже не зустрінемо серед наших істориків, вони бо були революціонери й, можливо, що цю свою вкладку до молодої укр. радянської науки виконали, яко свою революційну роботу... Збірники-огляди Жовтневої Революції за 3, 4, 5 років Жовтня, огляд історії української революції (І. Кулика), висвітлення революційного руху по окремих губернях, містах, за окремих років або моментів, нарешті, такі вже праці, як Качинського, Майорова,— всі вони були перші рядки, вписані до літопису великої революції. З організацією журналу «Летопись Революции» молода марксівська наука знаходить собі й оргаанізаційний осередок. Отже, це трьохріччя збудило марксівську думку до життя і загартувало її перш за все на дослідженні самої революції... А тимчасом уже є натяки на перші спроби подати синтетичний виклад історії клясової боротьби на Україні в марксівському висвітленні — мова йде за конспекти М. І. Яворського Побіжно задовольнялося потребу на таку історію новим укр. виданням праці О. Я. Єфименко, що зредаґував акад. Д. І. Багалій. Останній з цього часу оголошує про своє приєднання до марксизму. Таку ж потребу задовольняв ще підручник марксівської руської історії М. Покровського, виданий укр. мовою. З історії загально-російської, крім праць з історії комуністичної партії, ця наука протягом досліджуваних років майже нічим не відзначилася.

Щодо форми цей період визначився чималою кількістю книжкових видань (65%); щодо мови — переважає російська (64%). Отже, оцінюючи цей період об'єктивно й відносно,

мусимо ми признати йому його видатне значення: він був за ту клітинку, що з неї на тлі розбитої буржуазної науки швидко розгорнулася сучасна історична наука. Перед цього періоду стояло завдання покласти початок завойованню всієї попередньої, непочатої укр. історії. Почалося з того, що вимагало найменшої підготови для висвітлення, але найпотрібніше, найзрозуміліше — з самої революції. Хоч які й були тоді умови тяжкі, більше,— неможливі обставини, проте, від праць цього періоду відгонить молодістю й перспективою. На черзі стояло розгортання нових організаційних форм історичної науково-дослідчої роботи, підготування нової зміни, виховання в ній марксівського світогляду, поширення рямців досліджування аж геть за дальші сторіччя[1]). Це в чималій мірі встигли зробити за другого п'ятиріччя, що його тільки через темп розвитку ми розбиваємо на два періоди — третій та четвертий.

Третій період — р.р. 1923-24 — був початком господарського відродження. І хоч як важкі були умови, проте ці два роки відзначилися вже чималим розвитком — і кількісним і якісним — нашої науки, порівнюючи з попередніми періодами.

Табл. № 4.

Продукція III-го періоду була ось яка:

З укр. історії / Тематика хрон.	Книжки			Статті			Разом з укр. історії	Разом з історії Росії
	Укр. мова	Рос. мова	Разом	Укр. мова	Рос. мова	Разом		
I. До пол. XVII в.	1	—	1	9	—	9	10	
II. З пол. XVII до пол. XIX в.	8	2	10	32	3	35	45	
III. З пол. XIX ст. до суч.	6	15	21	35	90	125	146	
IV. Різні курси, нариси, історіогр. тощо	12	1	13	—	—	—	13	
Разом	27	18	45	76	93	169	214	26

Цього періоду увагу й далі затримувалося на добі, близькій до революції (68%), хоч трохи й зменшивши її та збільшивши увагу до доби XVII — XIX ст. (21%); зменшилася увага до найстарішої історії (5%). З останньої, власне, були праці небагатьох учених, що не переставали цікавитися старою Україною (В. Пархоменко, В. Перетц, Грушевський, Ол.). Найцікавіше — напрями досліджувань: переважно економічна історія.

З пізнішої доби — пол. XVII — XIX ст., насамперед слід відзначити увагу до Г. Сковороди: радянська влада уважно поставилася до його ювілею й допомогла випустити низку праць: акад., Д. Багалія й проф. М. Яворського, А. Ковалівського, Одеський збірник тощо. Опріч того, в зв'язку з іншим ювілеєм — 350-річчя української книжки — помічається прибільшений інтерес до історії книжкової культури на Україні (праці Укр. Інституту Книгознавства). Крім цього всього, придивляючись так до тематики, як і до якости видань, можемо помітити дальше застосування тієї тенденції, що позначилася за попереднього періоду: увага до соціяльних рухів, до соціяльно-економічної історії тощо.

І за цих років ми ще бачимо праці Божка («Гетьманщина», «Татарщина»), але вони тепер, очевидно, не задовольняють, та й є вже дослідники з більшою кваліфікацією, так само матеріялісти, як от М. Горбань («Гайдамаччина») або О. Гермайзе («Коліївщина в світлі новознайдених матеріялів»). Звертають цього часу увагу на вивчення економіки XVIII ст. (Ткаченко — про наукове оброблення Румянцівського опису), або вже й подають нові розроблення цього опису (Шамрай). Шевченко та Кирило-Методіївське братство й надалі підказують теми для дослідників (ак. С. Єфремов, проф. Марковський, Міяковський та інші), хоч перелому в цьому висвітленні ще не було.

Відновлені «Записки» історично-філологічного та соціяльно-економічного відділів УАН, а також «Україна», відразу стають за базу, осередок української історії.

Крім названих вище, праці з новішої історії України вже рясніше з'являються в друкові: зачіпається в них і український рух часів світової війни (О. Гермайзе, С. Єфремов), подається студії з руху 60 — 70 — 80 р. р. (з Кулішем, Антоновичем та Драгомановим — Міяковський, Глушко, Дорошкевич), або, навіть, спроба історично-економічного начерку з найновішої доби (Остапенко — «Капіталізм на Україні»). Доти не досліджені селянські рухи 1902 року на Україні знаходять, нарешті, свого дослідника (Н. Мірза-Авак'янц).

[1]) Питання про досягнення в справі організації іст. науки цих років ми тут не зачіпаємо; про це див. відповідну роботу акад. Д. І. Багалія — «Організація іст. науки на Україні за рр. 1917-1927».

А тимчасом побіжно ще більша зростає увага й до історії революційного руху на Україні кінця XIX — XX сторіччя: ж. «Летопись Революции» не обмежується матеріялами - спогадами з Жовтневої революції, але переходить до розвідок, висвітлюючи поволі рух по окремих центрах, осередках, часто для партій — РСДРП, «Бунд», РУП, УСДП, Спілки тощо, інколи — це праця цілком науково - дослідчого характеру (напр., Манілов — «Очерки с.-д. движения в Киеве, в 80 — 90 г.г »). Побіжно журнал подає вже витяги з архівних матеріялів, ще раз доводячи, що цей організаційний центр виявляє тенденцію до поглибленої наукової роботи. У збірниках «Каторга и ссылка», «Путь Революции» та інші подається праці з часу аж від 70-х років XIX ст.

Одночасно вивчення Жовтня на Україні перейшло до вищого щабля — спроб подати синтетичні начерки історії цієї революції. Отже, Ерде, Каган, Солов'їв, а зокрема Скрипник, М. — перші історики Великої Української Революції. Історія партії КП(б)У знаходить дослідників в особі І. Кулика, М. Яворського та М. Равіча - Черкаського.

Щодо зведеної історії України цього періоду, то помічаємо певний перелом: 1) дехто з попереднього покоління істориків підводить базу для дальших дослідів, узявшись до оброблення української історіографії та допомічних наук (акад. Д. Багалій, Каманін, В. Щербина); 2) за цього періоду ми маємо спроби дати марксівсько - синтетичну історію України — у працях проф. М. І. Яворського; 3) одночасно точиться боротьба за марксівську історію (А. Річицький - М. Грушевський) та за вияснення окремих її проблем (М. Яворський — Д. Багалій).

Цей період, як бачимо, був рішучий для дальшого розвитку української історичної науки: перші позиції марксівської думки було закріплено, схему історичного процесу на Україні — накреслено. Дослідники — історики України — мали вже канву для дослідів; схема та метод підказували їм нові проблеми досліджування, нові напрями. Радянські науково-дослідчі заклади потроху вже випускають нову наукову зміну.

Перспективи, що їх обіцяв цей період, цілком виправдали себе за останнього — четвертого періоду — р.р. 1925 – 27.

Цей період, як відомо, у царині суспільного життя відзначився величезними успіхами радянської влади щодо відродження народнього господарства, підвищення добробуту мас та держави, зміцнення радянського будівництва взагалі. Більшість старих українських учених ще й раніше пристали на співробітництво з радянською владою — взялися до дослідницької роботи, почали керувати радянськими науково - дослідчими закладами. З еміґрації почали повертати такі сили, як М. С. Грушевський та інші, що захоплено взялися до наукової роботи Постали нові заклади, полилися наукові видання, що на них з державного бюджету асиґнують дедалі більші кошти. Ось які були умови роботи за цих років четвертого періоду.

Табл. № 5.

Загалом продукція історичної літератури цього часу була ось яка:

З укр. історії / Тематика хронол.	Книжки			Статті			Разом з укр. іст.	Разом з іст. Росії
	Укр. мова	Рос. мова	Разом	Укр. мова	Рос. мова	Разом		
I. До пол. XVII ст.	10	1	11	78	1	79	90	
II. З пол. XVII до пол. XIX ст. .	21	6	27	251	13	364	391	
III. З пол. XIX ст. до суч.	59	48	107	179	134	414	521	
IV. Різні курси, начерки, історіогр. тощо	33	4	37	—	—	—	37	
Разом	123	59	182	508	148	857	1039	35

Що ці цифри загалом доводять буйний розвиток нашої науки в нових умовах за радянської влади, для цього досить порівняти продукцію самого четвертого періоду з попередніми трьома: він один дав 56% усієї історичної літератури за всі роки 1917 — 1927 разом. Якщо порівняти цей період з першим періодом буржуазної історичної науки, то за цей четвертий період ми маємо продукцію, яка кількістю назов більша втроє; сам 1927 рік дав майже в півтора рази (473 н.) більше проти всього першого періоду (336 н.), а кількістю друкованих аркушів — ще більше: цього періоду історичні видання мали такий пересічний розмір, який для першого періоду становив виняток. Хоч характерна особливість

четвертого періоду є перевага статейної форми видань (83%) — це відповідає тільки в першу чергу формам роботи (у науково-дослідчих колективах з їхніми збірниками, записками). Непочатий край марксівського перегляду деталей історичного процесу часто примушує дослідників розбивати свої праці на «нариси» тощо [1]. Але, кажемо, вищу якість праць четвертого періоду, порівнюючи з попередніми, відкидати неможна. Є величезні досягнення й щодо мови історичної літератури: становище, констатоване вище для другого періоду (64% рос. м. і 36% укр. мовою), не тільки було зліквідовано за четвертого періоду, та, навпаки, тут встигли дійти співвідношення першого періоду (перший період — укр. м. 83%, рос. м.— 17%, четвертий період — укр. м. 81%, рос. м. 19%).

Яка ж у загальних рисах була історична думка цього періоду? Інтерес дослідників головним чином зосереджувався на XVII — XIX століттi, зменшилася кількість видань — курсів, оглядів тощо (до 4%), абсолютно й трохи відносно виріс інтерес до старої історії (8%). Але щодо науковости підхід до найстарішої доби історії України ніяк неможна порівняти з колишньою наукою: переглядається заново соціяльні відносини (Рубінштейн), розробляється економічну історію (проф. О. Грушевський, Фаранюк), студіюється слов'янську колонізацію (В. Пархоменко, Загоровський та інші), здебільшого в межах окремих країв.

У зв'язку з потребами науки історії Українського права, історики переглядають Руську Правду та Литовський Статут, заглиблюючись у висвітлення суспільного життя тих часів. Початки українського історичного процесу розробляють археологи або спеціяльна комісія УАН «Первісного громадянства на Україні». У зв'язку з підвищеним інтересом до краєвої історії на Україні та через відновлення методу районового дослідження історії або окремо, або яко частки нарисів, розробляють і найдавнішу історію країв, поєднуючи її з українським історичним процесом по змозі в марксівському висвітленні.

Так само й для доби з половини XVII до пол. XIX ст. ми помічаємо ще більші досягнення: тут помітно проходить жадання, розробивши окремі проблеми доби, заглиблюватись у деталі. Хмельниччину переглядається заново у зв'язку з дослідженням земельних відносин (Євфимовський), викриттям нових матеріялів (Томашівський). Всебічно вивчається соціяльно-економічну історію Гетьманщини — колонізація, землеволодіння, цехи, сільське господарство (О. Гермайзе, Овчаренко), гуральництво, манастирське та панське господарство; розробляють Румянцівський опис по окремих полках та містах (Шамрай, Мандзюк, Ткаченко), досліджують фінанси Гетьманщини, її територію (Клименко, Василенко); опубліковано ряд цікавих матеріялів до історії Гетьманщини (акад. Василенко, проф. О. Грушевський). Нарешті за цього періоду закінчено друком 3, 4 част. праці проф. Слабченка з господарства Гетьманщини й вийшли в світ два випуски історично-економічної праці проф. О. Оглобліна (з історії української фабрики). Гайдамаччина по-давньому притягає до себе увагу (Горбань, Євфимовський); за цього періоду акад. Д. Багалій випустив свою монументальну роботу про Г. Сковороду.

Історія першої пол. XIX стол. за ці три роки також дуже збагатилася: досліджують економіку цього півсторіччя, селянство та земельні відносини по окремих краях або подають матеріяли, замітки; розробляють історію цукрової промисловости, торгівлі; проф. Слабченко випускає т. I своїх «Матеріялів до економічно-соціяльної історії України» цієї доби. Розроблення архівних матеріялів дає змогу науково підійти до вивчення селянських рухів цього півсторіччя.

Шевченка, Куліша та Кирило-Методіївське братство знов відзначили в літературі виданням спеціяльних збірників, чималими розвідками (Єфремов, Рихлік, Яворський та інші), де вже подається й марксівське висвітлення (М. Яворський).

Ювілеї 1825, 1876, 1905 та 1917 р., притягши увагу до цих позначних етапів в українському історичному процесі, надзвичайно збагатили всю нову та найновішу історію України, дали змогу переглянути, переоцінити окремі моменти або, навіть, цілу добу.

Під глибоку соціяльну аналізу підпадає рух декабристів у зв'язку з цілим українським історичним процесом (О. Гермайзе, І. Рибаков, М. Грушевський, Д. Багалій, О. Татаринова-Багалій, Л. Добровольський та інші); окрема Комісія Історії Громадських Течій на Україні при УАН випускає збірника; також збірниками відзначили цього ювілея в Харкові Науково-Дослідча Катедра Історії Української Культури ім. ак. Д. Багалія та Укрцентрархів. Це були багаті жнива радянської історичної науки.

Цензурний акт 1876 року викликав праці М. Грушевського, В. Міяковського та М. Яворського; останній побіжно викрив у марксівському висвітленні суть українського руху цієї доби.

Ювілей революції 1905–7 року, крім численних статтей у журналах «Летопись Революции», «Пути революции», «Україна» тощо спричинився до появу кількох десятків збірників, де подавалося огляд і матеріяли до історії цієї революції по окремих містах, округах, підприємствах з селянського та робітничого руху. За цих же років виходять розвідки, присвячені цілій Україні, як от Н. Мірзи-Авак'янц, Христюка, Качинського. Величезний том матеріялів видає Істпарт ЦК КП(б)У.

---

[1]) Звичайно, тут треба брати під увагу й те, що індивідуально авторові загалом важко видрукувати свою роботу: сам він коштів на це не має, а пляни видавництв часто (за їхньої типізації) ігнорують взагалі «гуманітарні» праці. Очевидно, як вихід з цього,— треба було б, може, подумати про закладання чи пристосування якогось видавництва й для таких праць.

Водночас ще один ювілей — РУП'у — спричинив появ праць з історії українського соціялістичного руху (Гермайзе, Ріш).

Ювілей революції 1917 року так само, крім ряду статтей, викликав появ кількох видань — збірників або праць з окремих етапів революції (денікінщина, петлюрівщина, німецька окупація тощо).

У зв'язку з цим ювілеєм точиться наукова дискусія (Рубач, Затонський, Яворський)' виходять у світ такі збірники документів, як «Черная Книга» або збірка документів до історії КП(б)У (641 ст.). Тут мимохіть постає питання: звідки вербувалося стільки дослідників, щоб розробити ввесь цей багатющий матеріял? Можлива одна відповідь: історія найновіших часів стала масовою наукою. Досить переглянути тільки ту силу виданих збірників, щоби помітити, що історію XX століття набагато не тільки робили, ба й писали (як матеріял або, інколи, й як дослід) сами учасники — здебільшого робітники та селяни (див., приміром, зб. «Союз металлистов в Одессе»). Нарешті, тепер уже ми маємо історії окремих заводів, як от: Миколаївського, Констянтинівського та інших. Так само вийшли в світі праці, присвячені історії робітничої кляси на Україні, — Шингарьова, Колеснікова, Пажитнова, Слабченка та інш.

Можливо, що почасти в зв'язку з цима ювілеями з'явилися й праці з економічної та соціяльної історії України другої пол. XIX — XX ст. (Камінського, Клименка, Попова, Варнеке, Слабченка та інш.). Не залишали без уваги й рухи XIX ст. (Буда, Гермайзе, Рябінін-Скляревський та інші).

Очевидно, як відповідь на такий величезний обсяг історичної роботи та її потреби, цей період позначився ще увагою до історії самої науки історії України. Костомаров, Драгоманів, Лазаревський, Антонович, Щербина, Багалій, Грушевський М. — усі вони привертають до себе увагу дослідників. Українська історіографія — чи то в окремих питаннях (Самовидець, Величко, «Слово о полку Іг.» тощо), чи в роботі акад. Д. Багалія, археограф. зб. Академії, а також і увага до історичної бібліографії — це все знов відбилося в історичній літературі УСРР за р.р. 1925-27. Начерк з архівознавства — історії та сумарні описи фондів або цілих архівосховищ також з'явилися, яко відповідь на вимоги цього етапу нашої науки. Є спроби дати історію професійного та кооперативного руху на Україні, історію театру, преси, книгодруку. Усе це разом з іншим доводить, що останній період справді створив нашу науку, поповнивши та розв'язавши за цей час чимало з тих питань, що не стояли ні в революційній, ані в передреволюційній українській історіографії.

Щодо історії Росії за цих років, то з усіх авторів — Алгасов, Балабанов, Невський, Покровський, Рожков та інші, тільки проф. В. І. Веретенніков (Харк. Н.-Д. Кат. Іст. Укр. Культури) та проф. Злотніков (Дніпроп. ІНО) — дійсно історики на Україні: інші тільки друкують свої праці коштом українських видавництв. Переглядаючи роки 1917 – 27 в історії Росії на Україні, можна кінець-кінцем констатувати на цей час одне: вона й досі не знайшла ґрунту для своєї тематики [1]). У процесі будування української національної культури для істориків Росії на Україні залишається замало перспектив, якщо вони, працюючи над питаннями з російської історії, не використовуватимуть архівні джерела України або Росії до проблем, зв'язаних з українським історичним процесом. Інакше тимчасом на підставі останніх років доводиться констатувати деякі ознаки завмирання науки історії Росії на Україні.

Переглядаючи всю революційну історію науки історії України, ми можемо констатувати, що: 1) тільки тепер ми маємо історію народу українського, його кляс аж до останньої революції; цю історію будується, взагалі кажучи, на матеріялістичній основі; 2) наукові робітники з поля історії вважають за єдиний науковий метод — марксівський і прагнуть опанувати його, запровадити його до своїх студій; 3) за цей час уже виявилися наслідки організаційних реформ радянської влади щодо побудови наукової роботи. Буйний розквіт науки за четвертого періоду доводить успішність цих реформ; 4) наука історії стає популярною, вона збуджує до себе інтерес в масах, зокрема посідає видатне місце в роботі краєзнавчих осередків; 5) марксівське наукове висвітлення охопило чимало спірних видатніших моментів в історії українського народу, збудило інтерес до вивчення економічної історії, клясової визвольної боротьби на Україні; 6) притягуючи увагу дослідників до новіших часів, за ці роки поповнено й прогалину в старій українській історіографії; 7) розроблено схему українського історичного процесу; 8) і тут історична думка стає за клясове знаряддя на ідеологічному фронті боротьби за владу робітників та селян; 9) від служби інтересам буржуазної національної революції, зазнавши разом з останньою поразки, наука історії України вийшла на нові шляхи, збагатившись (для цього досить переглянути тематичний покажчик літератури за ці роки) так матеріялами, як і методом, світоглядом.

Щоправда, за останнього періоду неминуче повинні були (в зв'язку з процесами в суспільному житті країни) намітитися різні напрями в науці, є методологічні розходження [2]).

---

[1]) Треба, звичайно, при цьому пам'ятати, що в наслідок українізації зменшилась кількість істориків Росії в УСРР (виїхали, припинили праці або перейшли на інші ділянки науки).

[2]) Див. доповідь М. І. Яворського — «Сучасні течії серед укр. історіографії» — «Друга всеукр. конф. викладачів соц.-ек. дисциплін у ВУЗ'ах», 1929. Харків, с. 24—45. Його ж ст. «Відкриття Укр. Т-ва «Історик-Марксист» (газ. «Комуніст», 19/XII-1928).

Боротьба з ними ще дужче загартує молоду марксівську школу й ще більше збагатити радянську історичну науку.

Тільки тепер маємо ми історію України в об'єктивному висвітленні; тільки за радянської влади на Україні історична наука на десяті роковини Жовтневої революції має такі досягнення, яких не мала й не могла мати за часів буржуазної України, а за царату — й поготів.

Проф. В. О. Барвінський

ІСТОРІОГРАФІЯ Й ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО В УСРР ЗА рр. 1917—1927.

Завдання цього короткого начерку—подати огляд джерел до історії України, а також праць з історіографії в справжньому розумінні цього слова, тобто історії розвитку науки української історії — праць, що вийшли в світ протягом 1917 — 1927 р.р. [1]).

Починаємо свій огляд з джерел. Перш за все треба сказати, що систематичне видавання джерел за якимось певним пляном ще не розпочалося. Інституція, що на неї покладено це завдання, а саме — Археографічна Комісія УАН — не могла ще розгорнути виконання своїх видавничих планів щодо видавання актового матеріялу. Тільки року 1926 пощастило їй видати перший том свого археографічного збірника, зміст якого дуже різноманітний: починаючи з документів до історії м. Києва (1494 — 1835), матеріялів до історії Гетьманщини та історії українського права XVII — XVIII с. с. і кінчаючи матеріялами до історії українського руху за світової війни. Із наміченої серії «Пам'яток українського письменства» Комісія того ж року видала І-й том козацького літопису Величка в тій самій редакції, що й перше видання 1848 р., але поправнішій.

Матеріяли до історії України, що вийшли друком протягом 1917 — 1927 р.р., можна розподілити на такі ось ґрупи: 1) акти юридично-державного характеру, 2) пам'ятки громадсько-політичної думки, 3) листи та мемуари.

До матеріялів юридично-державного характеру належать вищезгадані збірки матеріялів, уміщених у 1-му томі археографічного збірника, до історії м. Києва та Лівобережної України, що їх приготували до друку — першу — В. І. Щербина, другу — Н. П. Василенко. К. Лазаревська, що досліджує цеховий устрій на Лівобережжі, видала книгу Глухівського цеху калачницького (Археографічний Зб., т. І) та матеріяли до історії цехів XVII — XIX ст. («Зап. Іст.-Філ. Від. УАН», кн. VI).

В. Щербина підготував до друку і вмістив у тій же книзі «Записок» журнал про перебування у м. Києві цар. Лизавети 1744 р. з відповідним коментарем під назвою «Український і Російський Уряд у середині XVIII в.».

Цим вичерпуються великі публікації матеріялів. З невеличких публікацій слід згадати цікавий для історії української еміґрації XVIII с. лист П. Мировича до батька-мазепинця, що його вмістив, яко додаток до своєї статті, М. Горбань, договір Петра Іваненка (Петрика) з Кримом 1692 р., поданий, яко додаток, до ст. О. Оглобліна, та нові документи до Турбаївської катастрофи, що їх подали М. Горбань та І. Єрофіїв [2]).

Святкування 100-річного ювілею декабристського повстання збудило великий інтерес до нього в наукових та громадських колах, що виявився в студіюванні нових матеріялів як по українських, так і російських (ленінградських та московських) архівах до повстання Чернігівського полку, історії товариств Південного та З'єднаних слов'ян. Ці досліди мали висвітлити питання про соціяльно-економічні умови та рухові сили руху на Україні, тобто його місцеве підґрунтя. У наслідок цього в українських збірниках, присвячених рухові, з'явилися невідомі доти матеріяли, як от: допити унтер-офіцерів Чернігівського полку, покаянний лист Сухінова, «откровение Вас. Тизенгаузена», «извет» Уншевського, листи до полк. Дубельта та його дружини від її сестер [3]) тощо. Цікаве видруковане цілком листування (з матеріялів Київського Центрального Історичного Архіву) місцевої влади з Київською губерською з приводу повстання Чернігівського полку, листи Волконських, що їх подав А. Козаченко, та ін. [4]).

У виданні УАН «Декабристи на Україні» вміщено в українському перекладі цікавий пам'ятник до історії декабризму на Україні під назвою «Повстання Чернігівського полку», що являє собою спомини власника Мотовилівки й Руліковського про перебування повсталих салдатів у маєтку.

Минуле 10-річчя дало нові публікації матеріялів до історії Кирило-Методіївського братства [5]).

---

[1]) Матеріяли до історії революційного руху не ввійшли до цього огляду.

[2]) «Україна», 1927 р., № 5. Ювіл. збірн. на пошану ак. Д. І. Багалія. Київ, 1927 р. Наук. збірн. історичної секції УАН за 1925 р.

[3]) Декабристи на Україні. Збірн. Іст.-філол. Від. УАН, № 37, Київ, 1926 р.

[4]) Рух декабристів на Україні. Вид. Укрцентрархіву, Харків, 1926 р. Д. І. Багалій, Нові джерела про Кирило-Методіївське братство. «Наше Минуле», 1918 р., № 2.

[5]) В. Міяковський. З нових матеріялів до історії Кирило-Метод. братства. «Україна», 1924 р., № 1 — 2.

До II-ої групи матеріялів належать: записка 1874 р. про український рух, що її автор, на думку В. Міяковського, є відомий Юзефович [1], та цікава записка Житецького 1880 р. до III-го Відділу про свої погляди на українську справу (її наводить у своєму щоденнику О. Ф. Кістяковський) [2]. Сюди також слід застосувати жандармську доповідь про становище в Галичині за російської окупації 1914 — 1915 рр. [3].

У двох статтях: «Невідома записка початку XIX в. «Об ищущих казачества» [4]) та «Записки о Малой России» О. Шафонського» [5]) М. Горбань подав відомості про пам'ятники, що відбивають настрої українського панства останніх десятиріч XVIII в. та початку XIX в. Ці пам'ятники переховується в рукописному відділі Харківської Центральної Наукової Бібліотеки (кол. бібліотеки Університету). У додатку до другої статті надруковано дві частині «Записок» Шафонського: «Краткая історія Малой Россіи» та «Краткое известіе о Малой Россіи».

Особливо багате було 10-річчя на видання листування видатних українських діячів та споминів про них, що стоїть у зв'язку з відзначенням роковин, які припали на ці роки. Досить згадати за публікації листування Н. І. Костомарова [6]), М. П. Драгоманова [7]), О. Бодянського [8]), П. О. Куліша [9]). Із споминів слід відзначити О. Пчілки, О. Русова про Драгоманова [10]), В. Менчиця про Костомарова [11]).

З нагоди 25-ої річниці смерти О. М. Лазаревського опубліковано матеріяли з фамільного архіву Лазаревських, що складаються з листування та даних про їхнє дрібне дідицьке господарство [12]).

З праць, присвячених систематичному викладові українського джерелознавства, цього періоду вийшло дві. Перша з них це «Огляд джерел до історії України» П. Клепацького, вип. І. Кам'янець на Поділлі, 1920. Ця праця подає відомості про джерела до історії давньої Руси-України та литовсько-руської доби: чужоземні звістки — візантійські, східні, західні, літописи Київської Руси та литовсько-руські, хронографи, подорожі чужоземців. Друга праця — це «Нарис української історіографії» ак. Д. І. Багалія, т. І, вип. 1 — 2, Київ, 1923 — 1925 (Збірн. іст.-філ. від. УАН, № 1). Це — початок широко-задуманої праці, що мала охопити не тільки джерелознавство, ба й історію української історичної думки. В оцих двох випусках автор ще не закінчив огляду всіх видів джерел. У І-му випуску опріч цікавих зауважень щодо теорії історії та схеми українського історичного процесу, а також завдання начерку, розглянуто літописи — найдавніший, обласні та литовсько-руські; у другому — козацькі літописи Самовидця, Грабянки та інш., а також кронічки та хронографи.

У працях інших дослідників розроблялося деякі окремі питання з джерелознавства. В. Кордт у своїй праці «Чужоземні подорожні по Східній Европі до 1700 р.» у Києві, 1926 р. подає біографічні відомості про подорожніх та бібліографічні про їхні твори. Про українську мемуаристику є праця Кревецького, що має таку ж назву (Кам'янець на Поділлі, 1919 р.).

Чимало зроблено й для дослідження козацького літописання. Завдяки працям В. Романовського [13]), Оглобліна [14]), а надто М. Петровського [15]) можна вважати, що вдалося розкрити анонім Самовидця, а саме це був генеральний підскарбій Роман Ракушка-Романовський. На підставі перевірки відомостей Самовидця з тогочасними джерелами Петровський дійшов висновку, що в цьому літопису є чимало хиб та неправдивих відомостей.

А. Єршов у двох своїх працях [16]) у наслідок пильної роботи над літописними текстами довів, що Рігельман для складання свого «Лѣтописного повѣствованія» крім літописів Само-

---

[1]) «Архівна справа», кн. 2 — 3.
[2]) Там же, кн. 4.
[3]) С. О. Єфремов, «До історії Галицької руїни 1914 — 1915 р.р.» «Україна». 1924 р., № 4.
[4]) Науковий збірник Харк. Науково-Дослідчої Катедри Історії України. І. Харків, 1924.
[5]) Науковий Збірник за рік 1926 (УАН, історична секція), Київ, 1927.
[6]) Єфремов, «З листів Костомарова до Антоновича»; Житецький, «З листування Костомарова»; В. Міяковський, «Костомаров у Рівному», Возняк, «Листування Костомарова з Кониським», «Україна» 1925 р., № 3.
[7]) Студинський, «Переписка Драгоманова з Навроцьким». «За 100 літ». І, Київ, 1927 р.
[8]) Данилів, «Бодянський і його листування з Максимовичем». «Україна», 1927 р., № 6.
[9]) Житецький «Куліш і Костомаров». «Україна», 1927 р., № 1 — 2.
[10]) О. Пчілка, «Спогади про Драгоманова» «Україна» 1926 р., № 2 — 3. «Спомини І. В. Антонович про Драгоманова», «Україна» 1926 р., № 4, Уривок споминів Русова про Драгоманова, «Україна» 1926 р., № 2 — 3.
[11]) Міхалевич, «Костомаров у Петербурзькій громаді 1860 р.». Із споминів Менчиця «Україна», 1925 р., № 3.
[12]) «Український Археографічний Збірник», т. II-й, Київ, 1927. Цей том присвячено виключно пам'яті О. М. Лазаревського.
[13]) «Хто був Самовидець». «Україна» 1925 р. № 5.
[14]) «До питання про автора літопису Самовидця». «Зап. Іст.-філ. відд.» кн. VII—VIII.
[15]) «До питання про певність відомостей літопису Самовидця й про автора літопису». «Зап. Ніж. ІНО», VI.
[16]) «Лѣтописное повествованіе о Малой Россіи» Рігельмана й «Краткая лѣтопись Малыя Россіи» вид. Рубаном, «Зап. Ніж. ІНО», VII. «Сторінка з укр. джерелознавства», «Юв. збірн. на пошану Д. І. Багалія, у Києві, 1927 р.

видця та Граб'янки, використав, яко джерело, ще «Краткую лѣтопись Малыя Россіи», що її видав Рубан, та «Краткое описаніе о козацкомъ малороссійскомъ народѣ» П. Симановського.

М. Горбань у своїй розвідці «Новий список літопису «Краткое описание Малороссии» («Нариси з української історіографії», ч. I), Харків, 1923, подає докладні відомості про цей пам'ятник, що має значні відміни, порівнюючи з текстом цього літопису, що 1868 р. видала «Киевская Временная Комиссия». Харківський список зберіг деякі риси української мови й — що найцікавіше — має відміни ідеологічного характеру; в ньому бо яскраво помітні автономістичні авторові переконання.

Увагу дослідників притягувало також питання про автора славнозвісної «Исторіи Руссовъ»[1]), які дійшли висновку, що автором її був Г. А. Полетика.

Слід згадати ще за праці, присвячені архівній справі. Тут нас цікавлять, звичайно, не праці архівно-технічного характеру про способи переховування та впорядкування архівів тощо, але праці, що говорять про склад окремих архівних фондів та збірок.

Такий огляд треба почати з праці В. Романовського «Нариси з архівознавства», вид. Центр. Арх. Управл. УСРР, Харків, 1927 р. Це перший українською мовою підручник з архівознавства, що подає відомості з історії архівної справи в литовсько-руській, московській державі, колишній Росії, а також Гетьманщині, подає дані про центральні установи Гетьманщини та науково-організовані архіви на Україні, що існують тепер. Той же автор в окремій статті[2]) торкнувся питання про долю архівних скарбів Гетьманщини в зв'язку з Глухівською пожежею 1748 р.

Інші статті подають відомості про архівну збірку Новицького[3]), архів Капністів[4]), архівні матеріяли Київських цехів[5]) та про архіви УНР[6]).

Варта уваги праця І. Каманіна та О. Вітвіцької «Водяні знаки Українських паперів до 1650 р.» (Зб. іст.-філ. від. УАН, № 11), Київ, 1923, що вийшла в світ після смерти Каманіна й являє собою першу спробу вивчити це питання на українському матеріялі.

Переходячи до огляду праць, що стосуються історіографії в розумінні історії розвитку науки, слід визнати, що цій частині історіографії за минуле 10-річчя пощастило.

З нагоди роковин з дня смерти видатних істориків або ювілеїв нині живих діячів на цьому полі, що припадали на ці роки, вийшов цілий ряд праць, що внесли чимало нового в історіографію, багато в чому поповнивши відомості, що були до того, та усталили нові погляди на деякі факти з їхнього життя та діяльности.

Про М. І. Костомарова ми маємо праці М. Грушевського[7]) та Гермайзе[8]), що висвітлюють його велике значіння в історії української культури та громадської думки.

Про П. О. Куліша треба згадати ст. ст. М. Грушевського, «Соціяльно-традиційні підоснови Кулішової творчости»[9]), В. Романовського, «Куліш і його праці по історії України»[10]), С. Єфремова, «Провіяний Куліш»[11]). Ми не згадуємо за цілий ряд інших статтей, що торкаються окремих моментів у житті Куліша, як от заслання, вихід з Російського підданства тощо.

Так само з досить великої літератури, з нагоди 40-х роковин з дня смерти М. П. Драгоманова, відзначаємо найголовніші праці, а саме: Грушевського, «Місія Драгоманова»[12]) Гермайзе, «Драгоманов в українській історіографії»[13]), Заславського, «Драгоманов» (Київ-1924).

Значіння Максимовича, як історика та етнографа, висвітлено у праці Грушевського «Малороссийские песни» Максимовича і століття української наукової праці[14]) П. Клепацького, «Максимович, як історик»,[15]) та Тарасенка, «Максимович»[16]).

---

[1]) М. Горбань. Кілька уваг про питання про автора «Исторіи Русов», «Червоний Шлях», 1923 р., № 6—7. Онацький «Ще за автора «Исторіи Русов», «Наше Минуле», 1918 р., № I, його ж «Походження Полетик», «Україна», 1917 р., № 1—2.

[2]) До історії архівних фондів старої Гетьманщини, «Архівна Справа», кн. 2—3. Харків, 1927.

[3]) А. Жданова. З архівної збірки Я. Новицького «Історично-географічний збірник». I. Київ. 1927 р.

[4]) М. Ткаченко, «Архів Капнистів», «Україна» 1925 р., № 6.

[5]) М. Карачківський, «Архівна спадщина Київських цехів», «Зап. іст.-філ. відд.», XI.

[6]) Смеречинський, «Де шукати й як здобути архіви УНР». Там же, кн. VII — VIII.

[7]) Костомаров і Новітня Україна «Україна», 1925 р., № 3.

[8]) Н. І. Костомаров, «Життя й Революція», 1925 р., № 5, «Костомаров в світлі автобіографії», «Україна», 1925 р., № 3.

[9]) «Україна», 1927 р., № 1—2.

[10]) «Книгар», 1919 р, № 27.

[11]) Пантелеймон Куліш (Зб. іст. філ. від. УАН, № 53), Київ, 1927.

[12]) «Україна», 1926 р., № 2—3.

[13]) Там же.

[14]) «Україна», 1927 р., № 6.

[15]) Там же.

[16]) «Життя й Революція», 1927 р., № 6.

У працях Єфремова та Добровольского висвітлено громадську та політичну діяльність В. Б. Антоновича та його заслуги у царині дослідження історичної географії [1]).

Заслуги вмерлих дослідників О. І. Левицького та І. М. Каманіна висвітлено у статтях Василенка та Щербини [2]).

З нагоди 50-річної наукової діяльности Щербини історична секція УАН видала збірника його праць під назвою: «Нові студії з історії м. Київа», Київ, 1926. У статтях С. Шамрая та Антиповича, вміщених у цьому збірнику, подано докладну оцінку заслуг ювілянта у справі дослідження історії Правобережжя та м. Києва.

Пам'яті видатного історика Лівобережної України О. М. Лазаревського з нагоди 25-ої річниці його смерти видано 2-й том Археографічного Збірника й присвячено 4-ту книгу «України» за 1927 р., в якій вміщено статті: Грушевського, «Кілька слів про його наукову спадщину та її дослідження» та Василенка, «О. М. Лазаревський. Матеріяли до його біографії». Грушевський висвітлює основні риси наукової творчости цього видатного історика Гетьманщини, вважаючи за його головне завдання, що він сам собі поставив, з одного боку викривати насильства владної верстви — української старшини — проти народньої маси, з другого — вивчати соціяльно-економічні умови життя цієї маси. Василенко дає не тільки оцінку тої великої вкладки, що її вніс до української історіографії О. М., але малює його образ, яко людини та громадського діяча, широко скориставшися з листування небіжчикового, а також власних споминів.

З нагоди сорокалітнього ювілею наукової діяльности М. С. Грушевського видано кілька праць, присвячених оцінці цієї знаменної події в українській науці. З-поміж них своєю ґрунтовністю та докладністю відзначається розвідка Д. І. Багалія «Ак. М. С. Грушевський і його місце в українській історіографії» [3]). Це остання праця з історіографії за минуле 10-річчя, що її ми повинні занотувати в нашому огляді.

Час уже зробити деякі підсумки.

Щоправда, минуле 10-річчя не принесло значних публікацій актових матеріялів, що стосуються українського історичного процесу до XIX ст. Але наступне 10-річчя безперечно обіцяє нам розгортання та поширення роботи в цій галузі. Це доводить плян роботи, що його не тільки накреслила, ба й почала перетворювати в життя Археографічна Комісія ВУАН. Незабаром почнуть виходити серії актових матеріялів до історії Хмельниччини та козаччини, для чого вже призбирано багато матеріялів силами археографічної експедиції, що її відрядила комісія, по архівах м. Москви, а також Польщі й Галичини — силами місцевих співробітників. Отже, Комісія хоче провадити далі роботу, що її розпочав був М. І. Костомаров та Археографічна Комісія Львівського Наукового Т-ва ім. Шевченка.

Центральне Архівне Управління УСРР також має незабаром розпочати видання архівних матеріялів переважно доби XIX та XX ст., насамперед до історії Жовтневої Революції та громадянської війни на Україні.

Матеріялів, що їх варто видавати, цілі поклади незаймані, і роботи буде вдосталь.

Історіографія у розумінні розвитку історії зазнала за минулого часу буйного розквіту. Як характерну рису, помітну в багатьох працях, слід відзначити намагання якнайглибше підійти до розуміння значіння того або іншого діяча на полі історіографії, вивчаючи його працю на тлі тогочасних соціяльно-економічних умов.

Ак. Д. І. Багалій наприкінці II-го вип. свого «Нарису української історіографії» висловив був думку, що українську історіографію в розумінні огляду науки української історії доцільно скласти спільними силами українських істориків [4]). Здається, що це вже здійснюється: з того часу, як Д. І. висловив таке побажання, українські історики значно посунули вперед вивчення історіографії, заповнивши у ній чимало прогалин. Є всі дані сподіватися, що ця робота ще швидшим темпом піде й надалі.

Мик. Горбань.

СТУДІЇ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (до пол. XIX ст.) в УСРР за рр. 1917 — 1927.

У стислому огляді праць, що стосуються вивчення українського історичного процесу до початку другої половини XIX ст., можна відзначити тільки найголовніші праці, вказати тільки головні напрями, якими протягом цього десятиріччя йшла українська історична наука. Власне доводиться казати переважно про останнє п'ятиріччя, перші бо п'ять років за відомих усім умов напруженої громадянської війни на Україні були дуже несприятливі для наукової праці.

Перше й основне, що треба відзначити, приглядаючись до величезних надбань української історичної науки, це те, що поруч двох головних культурних центрів України — Києва

---

[1]) Єфремов, «Перед судом власної совісти». Зап. іст.-філ. від., кн. V. Добровольський — «Праці Антоновича на ниві історичної географії». Там же, кн. IX.

[2]) Василенко, «Ак. О. І. Левицький», «Зап. соц.-екон. від. УАН», т. I, Київ, 1923. Його ж, «Наукова діяльність Каманіна», там же, т. 2 — 3, Київ, 1926. Щербина — «І. М. Каманін, як архівіст», там же.

[3]) «Червоний Шлях», 1927, № 1.

[4]) Op. cit., стор. 108.

та Харкова, наукове розроблення української історії провадилося й провадиться геть по всіх містах України, де є хоч будь-які умови для роботи.

Друге, що треба відзначити, це те, що за цих років поруч зі старими видатними дослідниками, як акад. Д. Багалій, М. Грушевський та інші, бачимо робітників середнього покоління, які чимало внесли у розроблення української історії, а також цілу фалангу молодих дослідників, що їхні праці цих років виходять уперше. Отже, можна підкреслити, що розвій української науки був величезний, і перспективи цього розвою теж дуже великі. Український науковий рух виявив свою життєздатність, свою спроможність до праці, переборюючи неминучі, іноді й великі, труднощі.

Перше, що впадає в очі за загального перегляду праць з історії України, це те, що найголовнішу увагу звернено на нові часи. Історія старої України - Київської Руси - України, історія перших сторіч доби натурального господарства притягувала за цей час небагато уваги. Ми можемо назвати невелику кількість праць, з-поміж них у першу чергу праці тепер Дніпропетровського дослідника проф. В. Пархоменка[1]). Праці ці: «Початок історично-державного життя на Україні», «У истоков русской государственности», «Олег і Ігор» та інші ллють нове світло на різні темні сторінки у питанні про створення першої східньо-слов'янської держави — Київської Руси-України. В. Пархоменко у своїх працях, присвячених взаєминам цієї держави зі східними степовими сусідами, відходить від традиційно неправдивого змалювання цих взаємин тільки як боротьби зі степовими варварами.

Слід згадати ще велику монографію акад. В. Перетца, присвячену «Слову о полку Ігореві», з передмовою й багатим коментарем, праці проф. М. Максимейка, присвячені Руській Правді, як і праці Рубінштейна (Одеса) та деяких інш. дослідників, що скупчують увагу на студіюванні суспільних відносин Київської Руси.

Зменшення інтересу до стародавньої історії України, що ми вже констатували вище пояснюється саме тим, що ці сторінки з історії України розроблено ще раніше значно повніше проти інших. До цього спричинювалося й те, що вивчення тієї давнини рідко коли за старих умов царської Росії могло натрапити на ті труднощі, що стояли на шляху вивчення нової та новітньої історії України. Крім того, мало своє значіння й те, що раніше на цьому полі працювала сила російських істориків, а також істориків з неясно та невиразно оформленими українськими симпатіями, Спинятися на досягненнях української науки в цій галузі зарано, саме бо тут є чи не найбільше перестарілих уже праць. Тимчасом основні питання тієї доби постають і вимагають перегляду. Отже, цілком вчасно, що вже цього 1928 року, що виходить за межі мого огляду десятиріччя, при Українській Академії Наук, при її історичній секції організовано спеціяльну комісію, яка має вивчати саме цю стародавню добу в історії України.

Н. Мірза-Авак'янц своєю «Читанкою з історії України» (Київська Русь) поклала початок видаванню подібних істор. хрестоматій за цього десятиріччя.

Так званій Литовсько-польській добі присвячено більше праць. Тут треба згадати праці проф. О. С. Грушевського, присвячені вивченню міста за тих часів, вивченню економіки цієї доби як от «Города В. Княж. Литовского XIV — XVI с.с.» «Господарство київської мітрополії та манастирів в XVI в.», «З промислового життя XVI — XVII в.в.», «Ватаги Дніпрових уходів і старостинська адміністрація» та інші; праці О. Барановича, присвячені вивченню історії колонізації південної Волині, Т. Фаранюк «Вінницька шляхта в XVI в» та інші. Великий інтерес являють «Студії з економічної історії України» ак. М. Грушевського.

Але дуже велике зрушення маємо у дослідженні України XVII — XVIII ст., зокрема — Гетьманщини. У своєму огляді я загалом спинятимусь тільки на працях дослідників з Радянської України, нотуючи лише ті праці закордонних дослідників, що вийшли або згадувані (в рецензіях, статтях тощо) у виданнях УСРР.

Насамперед треба згадати величезну працю одеського професора М. Слабченка. М. Слабченко склав плян великої серії монографій під спільною назвою «Організація господарства України від Хмельниччини до світової війни». Досі вийшло чотири томи: том І-й присвячено землеволодінню та формам сільського господарства Гетьманщини; другий том — промисловості та фабриці Гетьманщини; третій — торговлі та торговельному капіталізмові Геть манщини; том четвертий — складові та управлінню державним господарством Гетьманщини., Спеціяльна критика відзначила деякі хиби цих праць: не завжди добре перевірені цитати не завжди добре складені цифрові дані тощо, але заразом відзначила величезне значіння цих праць у дослідженні та марксівському освітленні основних питань економіки Гетьманщини. У близькому зв'язку з цими роботами Слабченка стоїть його велика монографія «Соціяльно-правова організація Січи Запорозької», де розглянено цілий ряд основних моментів з історії Запоріжжя. Ця монографія є справжній крок вперед у відході від традиційно-усталених в українській історіографії романтичних уявлень про Запоріжжя.

Історії промисловости на Україні присвячено також роботу О. Оглобліна, «Очерки истории украинской фабрики», «Мануфактура в Гетьманщине», це є спроба систематизувати матеріяли історії окремих мануфактур Гетьманщини. Використавши великий матеріял для цієї праці, автор подає й широку бібліографію. Опріч історії окремих мануфактуратор автор розглядає ще загальні питання організації української промисловости.

---

[1]) Ми не зазначатимемо, де й коли їх надруковано. це бо все вказано у покажчикові.

Розроблення окремих питань з економічної історії Гетьманщини провадили й інші дослідники, як от В. Барвінський «Замітки до історії мануфактури в Лівобер. Україні 18 віку», О. Гермайзе «З історії сільського господарства в Лівобер. Укр XVIII віку». Окремо треба згадати дуже добре організоване розроблення Румянцівського опису, що на підставі його кілька молодих київських дослідників, як М. Ткаченко, С. Шамрай та інші, випустили ряд праць. Румянцівський опис став за джерело для нарисів, присвячених окремим містам та сотням.

Економічну історію Правобережжя розроблялося куди менше. О. Баранович видрукував «Нариси магнатського господарства на півдні Волини у XVIII віці». А. Ярошевич опублікував розвідку «Капіталістична оренда на Україні за польської доби». П. Федоренко досліджував манастирське господарство Лівобережної України XVII — XVIII віку.

Розробленню питань фінансового устрою України присвячено розвідку Руднева «Фінансовий стан Гетьманщини за Петра І-го, В. Романовського «До історії бюджетового права Гетьманщини за часи Разумовського» та інші.

Велика й жвава полеміка зайшла з приводу питання, що порушив М. Слабченко, ніби гетьмани Богдан Хмельницкий, Дорошенко та Самойлович робили власну монету. У цій полеміці проти М. Слабченка виступали В. Шугаєвський та М. Петровський. З інших праць про лічбу та монету на Україні 17 ст. вийшли: А. Єршов, «До історії грошової лічби і монети на Лівобер. Україні в XVII в. та П. Неселовський, «Так звана брацлавська монета» й спеціяльна робота І. Єрофеєва.

Збагатилося розроблення соціяльної історії й цілої України 18 ст., а зокрема — Гетьманщини. Так, ряд розвідок присвячено селянству, напр., В. Юркевича «Селянські переходи та пограничні комісії полов. XVIII в.», Г. Попова «До історії сусідства на Правобережжі».

Так само вийшло кілька праць, присвячених козацтву, його взаєминам з іншими станами, як от М. Тищенка «Боротьба київських козаків з магістратом за право шинкувати горілкою», М. Горбаня. Невідома записка початку XIX віку «Об ищущих козачества».

Проф. О. Грушевський у своїх працях «Універсали та грамоти в земельних справах з 1650 — 1660 років», «Перші гетьманські земельні універсали», «З побуту старшини XVIII віку» розглядає ряд питань про землеволодіння часів Гетьманщини. Цієї ж теми стосується й стаття С. Іваницького - Василенка «Державське землеволодіння польської шляхти в Гетьманщині». Щодо розробки історії установ Гетьманщини слід відзначити розвідку М. Слабченка «Центральные учреждения Украины XVII — XVIII ст.». Цінна розвідка Л. Окиншевича «Генеральна старшина на Лівобер. Україні XVII — XVIII в.в.» та «Рада старшинська на Гетьманщині». Той автор видав розвідку «Приказ «Малые России» московської держави»; П'ятницька видала «Приказ Великия России»,— це історії установ, що так чи інакше мали зв'язок з українськими справами.

З історії соціяльних рухів XVIII ст. найбільшу віддано увагу гайдамаччині. Дуже цінний новий матеріял опрацьовано в розвідці О. Гермайзе «Коліївщина в світлі новознайдених матеріялів». Гайдамаччині 1750 року присвячено нарис М. Горбаня. І. Єрофеєв та М. Горбань надрукували замітки про відгуки Турбаївської катастрофи.

Збільшилося розроблення історії міст українських, переважно на Лівобережжі. Тут слід занотувати праці П. Клименка — «Місто й територія на Україні за Гетьманщини», М. Ткаченка, «М. Остер в XVII — XVIII в.», І. Пустовійт, «М. Козелець в 60-х роках XVIII ст.». Дві останні розвідки написано на підставі Румянцівського опису.

Ряд дослідників — Кат. Лазаревська, А. Єршов, Ант. Козаченко — видали розвідки, присвячені цехам та їхнім пережиткам.

З усіх українських міст за цей час найбільше розвідок присвячено Києву. 1926 року за редакцією ак. М. Грушевского вийшов збірник «Київ та його околиці». Того ж року вийшов ювілейний збірник на пошану проф. В. Щербини, відомого знавця минулого Києва, і цей збірник теж становить значну вкладку розроблення історії м. Києва.

З праць, присвячених розробленню історії окремих земель українських, що вийшли протягом останніх 10 років, слід відзначити велику працю «Історію Слобідської України» ак. Д. І. Багалія. Її розраховано було не тільки на вузьке коло дослідників. З інших праць, присвячених Слобожанщині, вийшла посмертна робота молодого дослідника Е. Овчаренка — «Земельна власність на Слобідській Україні, її походження й форми» та кілька менших заміток і статей. Значно збільшився інтерес до історії Запоріжжя. Крім згаданої монографії М. Слабченка, цілий ряд дослідників, як Василенко - Полонська, М. Ткаченко, Е. Загоровський, В. Греков, О. Рябінін - Скляревський та інші досліджували Запоріжжя за останньої доби його існування. Акад. Д. Багалій видав розвідку «Заселення південної України».

Вийшло кілька праць, присвячених Хмельниччині, 1918 року вийшла праця М. Грушевського «Переяславська умова», 1922 року 3 частина VIII тому його «Історії України — Руси». В академічному збірникові, присвяченому акад. Багаліеві, маємо роботу проф. Томашівського «До історії перелому Хмельниччини», Яковлева — «Договір гетм. Богдана Хмельницького з Москвою 1654 року», проф. О. Оглобліна — «Договір Петра Іваненка (Петрика) з Кримом 1692 р.». Проф. М. Яворський у двох т.т. своїх «Нарисів історії України» та в І в. своєї хрестоматії «Україна в добу капіталізму» подав марксівське висвітлення історичного процесу на Україні аж до кінця XVIII ст.

Широке розроблення історії України за останнього десятиріччя щільно зв'язано з поліпшенням архівної справи на Україні. Центральне Архівне Управління України видає спеціяльний орган «Архівна Справа», де подає огляди найважливіших фондів, матеріяли з

історії архівної справи, статті, присвячені окремим значнішим архівосховищам. Отже, цей журнал у великій допомозі стає історикові. Замітки про окремі архівні фонди подається й в «Україні». Великий та ґрунтовний огляд архівних матеріялів з історії зах.-руського та українського права, що їх переховується у Древлехранилищі Московськ. Центр. Істор. Архіву, подав ак. Малиновський у 2-му випуску «Праць комісії зах.-руського та українського права».

Збагатилося розроблення історії українського мистецтва, зокрема — історія стародавнього театру українського (праці проф. Рязанова).

З історії культурного життя на Україні вийшли праці: проф. Тітова, присвячена історії Київської Академії; проф. О. Грушевського—«Зміни шкільної системи на Лівобережжі в 18 віці», монографія М. Грушевського—«Культурно-національний рух на Україні в XVI – XVII в.». Велику вагу має «Історія укр. письменства» М. Грушевського (вийшло 5 томів).

З історії філософії найбільше уваги віддано Г. Сковороді. 1925 року вийшла велика ґрунтовна розвідка акад. Багалія «Український мандрований філософ Г. С. Сковорода». Так само за останні 5 років видруковано кілька окремих статей та невеличких розвідок про Сковороду.

Але найбільший порух, величезний поступ бачимо у вивченні історії України XIX ст. зв'язаної із сучасністю тисячами ниток. Революція широко розчинила для дослідників двері таких архівів, що були неприступні раніше. Теми, напівзаборонені або й зовсім заборонені раніше, нині стали на чергу дня. На наших очах твориться цікавий процес: українська історіографія завойовує XIX ст., закопує те провалля, що утворилося було раніш. Адже для старої історіографії досить характерна риса була — хоч це й не говорилося виразно, а відчувалося теж зовсім ясно — довести змалювання історичного процесу до кінця 18 ст., себто до скасування автономного устрою України, і далі вести вже історію національного культурного відродження українського.

Отож недивно, що за це революційне десятиріччя дослідники українські велику увагу віддають дослідженню економічної історії України XIX ст. Проф. М. Слабченко випустив 2 томи «Матеріялів до економічно-соціяльної історії України XIX віку». Перший торкається саме передреформеної доби. Це — ряд ескізів (42), розроблено їх неоднаково. Висвітлено не тільки питання з економічної історії України, та можна сказати, що висвітлено — хоч і несистематично — геть ввесь український історичний процес першої половини XIX ст. Професор О. Оглоблін (одночасно з вищеназваною «Мануфактура в Гетм.») подав розвідку, присвячену передкапіталістичній фабриці на Україні («Предкапиталистическая фабрика»), де висвітлює питання про загальні умови розвитку фабрично-заводської промисловости України та розвитку фабрики з вільнонайманою працею за того півстоліття.

Тут же треба згадати читанку, що уложив проф. М. Яворський, під назвою «Україна в епоху капіталізму», другий випуск якої саме подає матеріял до історії України за першої половини XIX ст. Це, як і вищезгаданий I в., добрані уривки з різних праць, зв'язані один з одним тезами. Маємо й ряд окремих праць, присвячених дослідженню економіки України першої половини XIX ст., як от О. Оглобліна — «Транзитний торг України за першої половини XIX віку», О. Плевака — «З матеріялів до історії цукрової промисловости на Україні», П. Клепацького — «Господарство Диканського маєтку Кочубеїв у першій половині XIX в.», К. Лазаревської — «Господарство незаможного пана на Конотопщині в першій половині XIX віку».

Велике зацікавлення виявили дослідники до студіювання кріпацтва на Україні XIX ст. та кріпацьких реакцій. Маємо окремий збірник Харк. наукової дослідчої катедри історії укр. культури (№ 5), присвячений саме дослідженню кріпацьких реакцій на Лівобережжі. Першу пол. XIX ст. зачіпають статті О. Назарця — «Розрухи кріпацькі 40 — 50-х років XIX в. на Лівобіччі», С. Шамрая — «Селянські розрухи на Правобережжі в середині XIX в.», В. Ганцової-Бернікової — «З життя селянства Київщини за першу половину XIX ст.», В. Дубровського — «Поміщиця Марфа Лукашевич», Н. Тіхонова — «К характеристике дворянской идеологии накануне падения крепостного строя» та інші.

О. Д. Багалій-Татаринова дала кілька нарисів з історії військових поселень на Україні — цієї надзвичайно цікавої й невисвітленої сторінки нової історії. М. Свідзінський дав статтю «До історії козаччини 1812 року» та «Земська міліція на Україні 1806 — 1808 р.р.» У зв'язку з дослідженням селянських реакцій стоять роботи Якимовича та Єрофієва про Кармалюка.

100-річчя виступу декабристів гідно відзначили українські історики. Вийшло кілька розвідок та статей. Комісія (при ВУАН) вивчення громадських рухів на Україні, харківська катедра історії української культури ак. Багалія, Центральне Архівне Управління УСРР випустили збірники, спеціяльно присвячені ювілеєві. Так само чергове число журн. «Україна» присвячено було цьому ювілеєві. У російській історичній критиці згодом відзначено було велику енергію українських дослідників у вивченні декабристського руху. Центр ваги — річ ясна — був у вивченні повстання Чернігівського полку. Багато дослідників — ак. Багалій, проф. В. Романовський, проф. Добровольський, проф. Яворський, О. Багалій-Татаринова, В. Базилевич, проф. В. Міяківський, акад. С. Єфремов та інші — взяли участь у згаданих вище збірниках. Акад. Д. Багалій видав окрему розвідку «Декабристи на Україні». Так само вийшли окремі брошури В. Базилевича, присвячені тим же темам і низка робіт інших авторів.

Видруковано було ще кілька статей з історії польського руху на Україні, як от Є. Рудницького — «До історії польского козакофільства», В. Гнатюка — «Тимко Падура в українському історично-культурному процесі».

1927 року вийшла праця проф. М. Яворського «Нариси з історії революційної боротьби на Україні» том перший. У цьому томі автор починає свій виклад з висвітлення провесни революційного руху — з київських революційних виступів XII століття. Далі розповідає про козацько-селянські війни, гайдамаччину, декабризм на Україні, кирило-методіївців, селянську реформу на Україні 1861 року та громадські й селянські рухи у зв'язку з нею. Нариси доведено до 80-х років.

Як одна з тем, що цікавила українських дослідників, було вивчення Кирило-методіївського товариства. Опубліковано багато першорядної ваги матеріялів («Книга бытія») та розвідок ак. Багалія, проф. М. Яворського, В Міяковського та інших.

Отже, як оглянути всі ці праці з стародавньої й нової історії України до пол. XIX ст., можна зробити висновок, що українська історична наука за р.р. 1917 — 1927 вельми збагатилася на праці так старої, як і нової генерації українських істориків.

Поповнено соціяльно-економічну історію України тих часів, особливо за I-шу половину XIX стол. і, нарешті, найважливіше, що за другої половини цього десятиріччя розпочато перевірку, перегляд українського історичного процесу в марксівському висвітленні. Поширюється коло тем, росте кількість дослідів і, оглядаючись на успіхи перейдених років, можна бути певним, що ці роки добрий дали підмурівок під історичну науку, перед якої широкі тепер розгортаються перспективи.

Проф. Н. Ю. Мирза-Авак'янц

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (другої половини XIX — XX ст.) в УСРР за р.р. 1917 — 1927.

Коли загалом пожовтневе десятиріччя було добою надзвичайного піднесення наукової роботи на Україні, зокрема в галузі вивчення історії України, так особливо виразно визначився цей величезний поступ на ділянці нашої науки, присвяченій студіюванню новітньої української історії — історії другої половини XIX — XX ст. Справді, у науковій літературі передвоєнній цю найважливішу добу нашого минулого майже не зачіпалося: маємо лише стислі огляди др. пол. XIX стор. у роботі М. Грушевського «Очерк истории украинского народа» та в його «Истории украинского народа», що видруковано у виданні «Украинский народ в его прошлом и настоящем», т. I, П. 1914 г. Коли додати до цього ряд статей і заміток, присвячених окремим питанням з історії другої пол. XIX ст. (переважно питанням з національного українського руху), що їх було видрукувано в «Киевской Старине», «Записках Львівського Наукового Т-ва», у «Літературно-Науковом Віснику» тощо, матимемо в основному уявлення за той стан, що в ньому перебувало перед революцією дослідження нашої історії др. пол. XIX ст.

Досить переглянути «Записки Львівського Наукового Т-ва», — головне видання, що по ліквідації «Киевской Старины», містило за передреволюційної доби студії з історії України, щоб переконатися, як мало справді було зроблено для вивчення нашої історії XIX — XX ст. Цей брак студій з новітньої історії України підкреслив у своєму огляді діяльности Львівського Наукового Т-ва і відомий бібліограф В. Дорошенко. Нотуючи окремі студії, присвячені вивченню різних питань з історії Галичини XIX ст. (переважно з першої половини його), Дорошенко додавав: «на російській Україні, на жаль, менше уваги звертається на недавнє минуле, не вважаючи на високі громадську вагу й інтерес подібного рода студій» [1]).

Але недостатність вивчення української історії др. пол. XIX — XX ст. була не лише у невеликій кількості праць, присвячених дослідженню названої доби. Ще більше значіння мав їхній характер: поперше — теми, що на них зосереджується увага дослідників, подруге — спосіб трактування їх. Стара українська історіографія, аж до Жовтневої революції включно, не знала марксівської методи, не могла похвалитися студіями, що аналізували б минуле з погляду марксизму. І коли цю хибу загалом гостро відчувалося у висвітленні нашого історичного процесу давнішої епохи, так для історії др. пол. XIX — XX ст. брак марксівських студій, що могли б поставити основні проблеми епохи широко й науково, мав особливо неґативні наслідки. Розуміння нашого минулого, яко процесу національного, а не соціяльного — історії клясової боротьби, — панувало в тогочасній українській історіографії. У наслідок цього дослідники, що опрацьовували питання з історії України др. пол. XIX ст., зосереджували увагу майже виключно на питаннях культурно-національних, спеціяльно на історії розвитку української національної думки. Усі ж інші проблеми нашого недавнього минулого ігнорувалося, немов би поза сферою національних відносин на Україні того часу загалом нічого не було — не існувало ані певних обставин економічного життя, ані клясових взаємин та клясової боротьби.

---

[1]) В. Дорошенко. «Наукове Товариство імени Шевченка у Львові». К.—Л., 1914 р., ст. 54.

Це ігнорування у передреволюційній українській літературі реальних умовин життя, що, кінець-кінцем визначали й тип та характер національних взаємин та національної боротьби, надзвичайно звужувало обсяг дослідження наукових робітників і позбавляло наукового значіння їхні праці. Приміром, у загальних оглядах історії XIX ст., що за них згадувалося вище, не знаходимо жадної згадки за той велетенський процес перебудови, що його зазнало наше господарство протягом др. пол. XIX — поч. XX ст. у наслідок розвитку на Україні промислового, а потім і фінансового капіталу, ані за зріст та значіння робітництва, ані за процес диференціяції та пролетаризації села тощо.

Отже, короткозоре трактування нашого минулого з вузького погляду національної проблеми, що сама є, як підкреслено, наслідок, а не причина певних обставин економічного й суспільно-політичного розвитку, звичайно, не могло задовольнити дослідників пореволюційної доби, коли в центрі уваги стали питання історії господарства, клясової боротьби та революційного руху. Тому вивчення історії України др. пол. XIX — XX ст. довелося по революції розпочати заново, на ґрунті ще майже не зачепленому попередніми дослідниками. Треба додати, що успіхові цієї справи, у значній мірі, сприяли й об'єктивні обставини: відкриття для наукової праці архівних фондів, присвячених подіям новітньої нашої історії, що за царату були неприступні для вчених, а також утворення ряду нових архівних закладів, що скупчували архівні матеріяли, розкидані раніше по різних установах, систематизували їх і полегшували цим роботу дослідників.

Перша риса, що розмежовує історичну літературу, присвячену вивченню др. пол. XIX ст. передреволюційної доби, і пореволюційну епоху, є нове висвітлення історичних явищ — трактування нашого минулого з погляду марксизму, що як зазначено, почав розвиватися у нашій науці лише по Жовтневій революції, але встиг набути чималого ідеологічного впливу, відбившися навіть у колах не-марксівських. Друга риса, що виразно позначається в нашій новітній літературі, присвяченій вивченню історії України останнього півсторіччя й міцно з'єднана з нею, є загострення уваги дослідників на вивченні історії господарства, клясових взаємин, громадського й, особливо, революційного руху др. пол. XIX — XX ст., що їх не торкалася стара українська історіографія. Нарешті, характерне загалом те підвищення інтересу до нашої історії др. пол. XIX — XX ст., що помічається протягом останнього десятиріччя й серед марксистів, і в колах не-марксівських, і що спричинилося до появи чималої кількости оглядів, монографій, статтей, заміток та матеріялів чи то видрукуваних окремими книжками або брошурами, чи розкиданих по різних виданнях історичних, історично-літературних, громадсько-політичних тощо — по журналах: «Летопись Революции», «Україна», «Червоний Шлях», «Життя й революція», «Пути Революции», у «Записках Історично-філологічного відділу УАН», в Археографічних та інших збірниках УАН, у «Збірниках» Харківської катедри іст. української культури ім. ак. Багалія тощо. Звичайно, не всі студії й матеріяли, присвячені історії України др. пол. XIX — XX ст., мають однакову наукову цінність, ба навіть загалом не всі вони мають вартість з погляду наукового. Проте, поява за невеликого часу — 6 — 7 останніх років, коли, в міру піднесення господарства нашої країни, утворилися сприятливіші обставини для наукової праці та змогла розгорнутися дослідча робота — значної кількости студій з новітньої нашої історії[1]) — це факт показовий і свідчить за активний та глибокий інтерес, що викликає історія України останнього півсторіччя так серед істориків-фахівців, як і серед громадських та політичних діячів.

Треба додати, що перегляд історичних студій, писаних протягом останнього десятиріччя, виразно виявляє процес зростання й поглиблення наших наукових дослідів з новітньої історії: від стислих загальних оглядів, часто не досить обґрунтованих, та невеличких поверхових статтей, у значній мірі, мемуарного характеру, що становили основний тип літератури з історії України др. пол. XIX — XX ст. за першого п'ятиріччя пореволюційної доби, дослідники за останніх років переходять до монографічного вивчення окремих історичних питань на підставі архівного матеріялу. Отже, треба констатувати, що протягом останнього десятиріччя загалом маємо великий і безсумнівний поступ у галузі вивчення історії України др. пол. XIX — XX ст.

Проте, зарано було б казати, ніби вже все зроблено на цій ділянці нашої праці. Навпаки, наукове дослідження основних питань з історії господарства, клясових взаємин та революційної боротьби на Україні новітньої доби лише почалося. Правда, нині можна сказати, що головні етапи історичного розвитку України др. пол. XIX — XX ст. уже накреслено, висвітлено попри цьому ряд важливих питань з історії клясових взаємин та революційного руху, виконано велику роботу щодо збирання та впорядкування архівних і всіляких інших матеріялів. Але поруч цього залишилося безліч питань, навіть першорядних, що їх або зовсім не висвітлено, або висвітлено не досить. Отже, за дальше завдання дослідження історії України др. пол. XIX — XX ст. і має бути, з одного боку, поглиблення роботи над

---

[1]) У картотеці, що складала Бібліографічна комісія харківської катедри історії української культури, зареєстровано 1856 різноманітних праць — монографій, статтей і заміток, спогадів тощо з історії України другої пол. XIX — XX ст., що їх було видруковано протягом 10 років по революції. З цієї кількости 667 припадає на час з 1-го січня 1923 р. до 1-го січня 1928 року (див. ст. Ант. Козаченка — «Наука історії України та Росії в УСРР за р.р. 1917 — 1927»).

питаннями, ще мало висвітленими з другого — охоплення проблем, майже або зовсім незачеплених.

Переходячи до конкретного огляду праць з новітньої історії України, що з'явилися за пожовтневої доби, треба підкреслити, що, звичайно, немає змоги спинитися на них усіх, бо на перешкоді до цього стає, насамперед, розмір нашої статті. Доведеться лише подати деякі видатніші, обминаючи велику кількість менш важливих.

Серед розвідок, присвячених вивченню різних питань новітньої історії України, треба насамперед згадати праці, що подають загальні огляди цієї доби. Найранніша з них хронологічно, але нині цілком застаріла — це розвідка акад. Д. І. Багалія, що становить додатковий, 9, розділ до українського перекладу відомої роботи О. Я. Єфименко — «Історія українського народу», в. II, ДВУ, Х. 1922 р. Далі йде дуже стислий, поверховий і також нині застарілий огляд історії України др. пол. XIX — XX ст. у старих, учбового характеру працях М. І. Яворського — «Революція на Україні в її головніших етапах». ДВУ, Х., 1923 р., та «Нарис Українсько-руської історії». ДВУ, Х. 1923 р. Чимало матеріялу для новітньої історії України маємо й в іншій роботі М. І. Яворського — «Україна в епоху капіталізму», в. II — III, ДВУ, Х. 1925 р., але в розтині не дослідницькому, а учбовому: це — збірка матеріялу, призначеного для пророблення в школах різних типів. Нарешті, останніми часами видруковано два великі огляди новітньої історії України: поперше — М. І. Яворський — «Нариси з історії революційної боротьби на України», т. I, ДВУ, Х, 1927 р., широкий загальний огляд, з'єднаний з монографічним розробленням окремих питань, що подає тимчасом лише початок нашої епохи — 1860 — 70 р. та й то не в повній мірі, розгляд бо питання про робітництво на Україні та робітничий рух залишено до II тому (вийшов р. 1928); подруге — М. Є. Слабченко — «Матеріяли до економічно-соціяльної історії України XIX ст.», т. II, ДВУ, 1927 р., що подає аналізу господарства, клясових взаємин, громадського й революційного руху від реформи р. 1861 до революції 1905 р. включно.

З окремих проблем з історії України др. пол. XIX ст., що їх студіювалося протягом останнього десятиріччя, найменше пощастило питанням економічним: до цього часу ще не маємо спеціяльної монографічної роботи, яка подала б наукову, поважну ґрунтовну аналізу господарського розвитку України за новітньої епохи. Обмаль і дрібніших статтей та заміток, присвячених цьому питанню. Окрім відповідних розділів загальних оглядів історії України др. пол. XIX — XX ст., що за них уже була мова, треба відзначити працю О. Попова — «Хлібна торговля України. Передвоєнна криза українського хлібного експорту», «Рад. Селянин», Х., 1927 р. Більш або менш докладний огляд розвитку господарства України за новітньої доби або окремих проблем його подають також розвідки, присвячені аналізі клясових взаємин та революційного руху: О. Гермайзе — «Нарис з історії революційного руху на Україні». т. I.: «Революційна Українська партія», «Книгоспілка», Х., 1926 р.; А. Пажитнов — «Очерки по истории рабочего класса на Украине», «Укр. Роб.», Х., 1927; В. Качинський — «Селянський рух на Україні в роки 1905 — 6», ч. I, ДВУ, 1927 р.; Н. Мірза-Авак'янц — «Селянські розрухи на Україні 1905 — 7 року», ДВУ, 1925 р., тощо.

Куди більше пощастило питанням історії селянства, особливо історії селянських розрухів, що їм присвячено кілька розвідок, не кажучи за дрібні статті по часописах. Особливий інтерес викликало дослідження історії революційного руху на селі в зв'язку з двадцятирічним ювілеєм революції 1905 р. Треба згадати за такі розвідки з галузі вивчення новітньої історії українського селянства й селянських розрухів: А. В. Флоровский — «Воля панская и воля мужицкая. Страница из истории аграрных волнений в Новороссии 1861 — 63 г.», ГИУ, Од., 1921 р.; Н. Мірза-Авак'янц — «Селянські рухи 1902 р. на Полтавщині», «Червоний Шлях», 1924 р., ч. 7, 8 — 9, 10 і окремо. Х, 1924 р.; В. Ефимовский — «Крестьянское движение на Черниговщине в 1905 г.», «Летопись Революции», 1925 р., № 2; С. Глушко — «З селянських рухів на Чернігівщині 1905 р.», «Україна», 1925 р., кн. 4; Н. Мірза-Авак'янц — «Селянські розрухи на Україні 1905 — 7 року», ДВУ, Х., 1905 р.; В. Іванушкін — «Селянський рух 1905 — 1906 р. на Київщині», — ДВУ, К. 1926 р.; А. Козаченко — «Нариси з історії революції 1905 — 7 р. р. на Полтавщині. I. Селянство в революції 1905 — 7 р. р. на Полтавщині», «Науковий Збірник Харківської катедри іст. україн. культури», № 5, та II. «Диканський страйк с.-г. робітників 1906 р.», в збірникові № 6; А. Зекцер — «1905 рік на Поділлі Ч. I Аграрні заколоти та зворушення наймитів р. р. 1904 — 6», Він., 1905 р.; В. Качинський — «Селянський рух на Україні в р.р. 1905 — 7», ч. I, ДВУ, 1927 р., тощо.

Куди меншу приділили увагу дослідники вивченню питання про робітництво й робітничий рух України др. пол. та XIX поч. XX ст. Опріч праць, присвячених вивченню історії робітництва та робітничого руху на терені всієї старої Росії, зачіпаючи почасти й Україну, як от: М. Балабанов — «Очерки по истории рабочего класса в России», ч. I — II, К. Соробк. 1923 р. (друге видання там же 1924 р., третє — К., р. 1925), або Н. Батурин — «Очерк по истории рабочего движения 70-х и 80-х год.», Х., 1923 р, вид. «Путь Просв.» (2 вид.—Х., 1924 р. вид, «Черв. Шлях»), чи А. Ельницкий, «История рабочего движения в России», ч. I — II, Х., Пролет., 1925 р., треба згадати працю М. Балабанова — «К истории рабочего движения на Украине», ГИЗ, К., 1925 р., М. Сквери — «Первая рабочая социалистическая организация в Одессе (1875 г.)», Од., 1921 р.; М. Равича-Черкаського — «Робітничі організації на Україні», «Червоний Шлях», 1923 р., № 8; А. Пажитнова — «Очерки по истории рабочего класса на Украине», Х., «Укр. Раб.», 1927 р.

Великий інтерес дослідників викликала історія революційних організацій від кінця XIX — поч. XX ст. Тут треба відзначити насамперед згадану вже працю О. Гермайзе — «Нариси з історії революційного руху на Україні», т. I. «Книгосп.», Х., 1926 р. та А. Риша — «Очерки по истории украинской социал-демократической «Спілки», журн. «Летопись Революции», 1925 р., кн. 2 і 3 (а також окремо вид. «Пролет.», 1926 р.). Матеріяли для характеристики діяльности революційних гуртків та організацій тієї ж доби маємо в ряді статтей та спогадів, розкиданих по журналах або видрукуваних окремо. Приміром — «Путь Революції», Сборн. I. «Социал-демократическое движение в Киеве (90 годы)», вид. Київ. Губкому, К., 1923 р.; П. Л. Тучапский — «Из пережитого. Девяностые годы» ГИУ, Од., 1923 р.; В Манилов».—«Очерки по истории социал-демократического движения в Киеве (80 — 90 г.), «Летопись Революции», 1923 р., № 3, 4, 5; А. Макаревский — «Революционный Харьков в 1882 — 85 г. г.», там же 1923 р., № 5; Б. Гельман-Бродская — «Конец 90-х годов в Харькове. (Воспоминания)», «Пролетарская Мысль», 1923 р., № 3 — 4; А. Бычков — «Дело о революционных кружках в Киеве в 1879 — 1881 г.», «Летоп. Революции», 1924 р., № 2 і 3, тощо.

Що ж до історії революційного та громадського руху попередніх часів 1870 — 80 р.р.— увагу дослідників особливо привернуло вивчення діяльности М. П. Драгоманова. Йому присвячено досить багато окремих статей та спогадів по різних виданнях, спеціяльний збірник «Пам'яти М. Драгоманова» (Х., 1920 р.), а також дві розвідки монографічні — Як. Довбищенко — «Мих. П. Драгоманов», Х., 1918 р. і його ж — «Мих. Драгоманів, його життя, наукова, політична та громадська справа» (поширене видання першої роботи), Х., 1919 р. та Д. Заславський — «М. П. Драгоманов», видан. Соробк. К. 1924 р. Із статей, присвячених вивченню окремих моментів з діяльности Драгоманова та матеріялів про нього, треба відзначити: О. Гермайзе — «М. П. Драгоманів в українській історіографії», «Україна», 1926 р., кн. 2 — 3; К. Студинський — «Переписка М. Драгоманова з В. Навроцьким» — у збірнику історичної секції УАН «За сто літ», т. I, дві ненадруковані статті П. Тучапського про Драгоманова, що їх видрукувано в «Україні» 1926 р., кн. 2 — 3; О. Пчілки—«Спогади про Мих. Драгоманова», там же М. Возняк — «Дополнения М. П. Драгоманова до його «Австро-руських споминів», там же, і т. ін.

Щоб закінчити огляд тем з історії України др. пол. XIX ст., що притягали увагу дослідників, треба згадати за дві праці, присвячені питанню за славнозвісний указ 1876 року: М. Яворського — «Емський акт 1876 р.», видр. у журналі «Прапор Марксизму», 1927 р., № 1, та В. Міяковського — «Ювілей цензурного акту 1876 року», «Бібліологічні Вісті», 1926 р, № 3.

Переходячи до визначення проблем з історії України XX ст., що притягали особливо увагу за пожовтневої доби, треба, насамперед, поставити вивчення історії революції 1905 року, що йому, у зв'язку з двадцятирічним ювілеєм, присвячено численну й різноманітну літературу: поперше, маємо багато статтей по різних виданнях, присвячених спогадам, за події та вивченню окремих моментів революційної боротьби; подруге — кілька спеціяльних праць монографічного характеру; нарешті — багато збірників, що висвітлюють революційний рух 1905 р. на певній території України. Не згадуючи вдруге за праці з історії селянських розрухів 1905 — 6 р. р., що про них уже була мова, відзначу такі статті, монографії та спогади за революційні події 1905 року: В. Вакар — «Накануне 1905 г. в Киеве», «Книгосп.», 1925 р.; А. Шліхтер—«Київ за жовтневих днів 1905 р.», ДВУ, Х., 1926 р. В. Манилов — «Киевский Совет рабочих депутатов в 1905 г.», ГИУ, 1926 р.; його ж «Киевская военная организация РСДРП и восстание сапер 6 ноября 1905 г.», «Летопись Революции», 1905 р., № 5 — 6, і окремо — ГИУ, 1925 р.; В. Правдин — «Эпоха» неслыханной смуты на Киевщине (1905 г)», «Летоп. Револ.», 1925 р., № 2; А. Зекцер—«1905 рік на Поділлі, ч. II. Робітничий рух та діяльність робітничих організацій р. р. 1904 — 6», Він., 1925 р.; Харечко — «Октябрско-декабрьский под'ем 1905 г. в Донбассе», «Летоп. Револ.», 1925 р., № 5 — 6; П. Христюк—«1905 рік на Україні», ДВУ, Х., 1925 р.; Л. Дмитрова «Україна в 1905 р.», ДВУ, Х., 1925 р.; И. Гелис «Ноябрские дни в Севастополе в 1905 г.», Х, 1924 р. та інш; треба ще згадати за ряд збірників, виданих по різних округах України і присвячених історії революції 1905 року, що складаються почасти із спогадів, почасти з матеріялів і розвідок історично-краєзнавчого характеру. З них треба відзначити ось які: «1905 рік у Київі та на Київщині», за редац. В. Манілова та Г. Маренка, ДВУ, 1926 р.; «1905 г. в Харькове. Сборник I, под редакцией Крамера», вид. «Пролет.», Х., 1925 р.; «Красные вехи. Сборник воспоминаний и материалов по истории революционного движения на Зиновьевщине», Зин., 1925 р.; «Материалы по истории революционных событий 1905 года на территории, ныне входящей в Артемьевский округ», «Укр. Раб.», Артем., 1925 р., «На баррикадах 1905 г. в Александровске. Сборник воспоминаний, документов и материалов. Сб. I», Запоріжжя, 1925 р.; «Потемкинские дни. 1905 год на Черном море. Сборник материалов и документов». «Пролет.», 1925 р.; «1905 год на Полтавщине». Сборник Полт. Отдел Всеукраинского общ-ва политкаторжан», 1926 г.; «1905 рік. Профрух на Полтавщині. Збірник за ред. М. Горяйстова, С. Сахарова і В. Шкляра. Вид. Ком. Істпрофу, П., 1926 р., «Революционное движение в Одессе и Одесщине. Сборник материалов и воспоминаний», Од. Істпарт, 1926 р.; «1905 р. на Бердичівщині», Б., 1926 р.

Не згадуючи інших збірників, присвячених історії революції 1905 р. на місцях, згадаю лише за хроніку подій, що склав Істпарт України: «1905 год на Украине. Хроника и материалы под редакцией М. Мебеля, т. I, январь — сентябрь», «Пролет.», Х., 1926 р.

Отже, як свідчить наведений перелік матеріялів та студій для історії 1905 року на Україні, куди геть не вичерпний, маємо вже нині досить численну й різноманітну літературу до історії першої революції.

Проте, до цього часу бракує наукової розвідки, що з належною докладністю, обхопленням численного архівного матеріялу та відповідною марксівською аналізою висвітлювала б цю важливу сторінку нашого недавнього минулого.

Те саме доводиться сказати й за історію Жовтня на Україні: маємо кілька невеликих праць, присвячених загальному оглядові Жовтневої революції, багато різноманітних спогадів, матеріялів і заміток, але досі ще бракує великої наукової праці, що освітлює ґрунтовно і докладно революційну боротьбу за Жовтень на нашій території. З окремих праць, присвячених загальному оглядові Жовтневої революції, треба згадати, насамперед, працю М. О. Скрипника — «Начерк історії пролетарської революції на Вкраїні», «Червон. Шлях», 1923 р., №№ 1, 2, 3 і окремо — «Історія пролетарської революції на Вкраїні», вид. «Черв. Шлях»; Х., 1923 р. та працю М. Яворського — «Революція на Вкраїні в її головніших етапах», ДВУ, 1923 р. Висвітленню історії Комуністичної партії більшовиків України присвячено працю М. Равича-Черкаського — «История коммунистической партии (б-ков) Украины», ГИУ., Х., 1923 р. (Було видруковано й українською мовою — вид. «Гарт», Х., 1923 р.), та праця І. Кулика та М. Яворського — «Нариси історії КП(б)У». За ред. В. Затонського, вид. «Шлях Освіти», Х., 1923 р. Матеріял для учбового пороблення історії КП(б)У подає збірка М. Равича-Черкаського — «Революция и КП(б)У в материалах и документах. Хрестоматия, т. I». «Пролет.», Х, 1926 р. Перший том охоплює матеріял з останньої чверти XIX ст. (з перших робітничих організацій) до 1915 р. включно.

Бібліографію до історії Жовтня на Україні подає стаття С. Розена — «Библиографический указатель по истории октябрьской революции на Украине», «Летоп. Революции», 1926 р., №№ 3—4, 5, 6; огляд головної літератури — стаття О. Карпенка — «Огляд літератури до Жовтня на Україні», «Летоп. Револ.», 1927 р., № 5—6.

З розвідок та матеріялів, присвячених оглядові подій Жовтневої революції по окремих районах України, треба згадати численні статті, спогади та замітки в «Летописи Революции» — прим. А. Иванова — «Центральная Рада и Киевский Совет 1917—1918 г.», «Летоп. Револ.», 1922 р., № 1; В. Манилов — «Из истории взаимоотношений Центральной Рады с Временным Правительством», «Летоп. Револ.», 1927 р., № 3; М. Рубач — «До історії Української революції (замітки і документи)», там же, 1926 р., кн. 1—6; його ж — «Аграрная революция на Украине в 1917 г.», «Літопись Револ.», 1927 р., № 5—6; В. Качинський — «Аграрний рух за часів гетьманщини», там же, та інші.

Із статтей, видрукованих по інших часописах, треба відзначити розвідку М. І. Яворського — «Проблема української національно-демократичної революції у 1917 р., її історичні основи та її рухові сили», «Черв. Шлях», 1927 р., № 2, 4. Із студій та збірок матеріялів, присвячених дослідженню окремих питань з історії Жовтня на Україні, треба згадати ось які: «Сборник Октябрьская Революція. Первое пятилетие», ДВУ, Х., 1922; І. Бош — «Жовтневі дні на Правобережжі», «Черв. Шлях», Х., 1925 р.; А. Золотарев — «Из истории Центральной Украинской Рады 1917 г.». ДВУ, Х., 1922 р.; В. Качинский — «Очерки аграрной революции на Украине, в. I. Уравнительный раздел земли», ДВУ, Х., 1922 р., в. II — Обобществление сельського хозяйства», ДВУ, Х., 1923 р.; Каган — «Аграрная революция на Киевщине», ГИУ, К. 1923 р.; Д. Эрдэ — «Годы бури и натиска, кн. I. На Левобережьи 1917 г.», ГИУ, 1923 р.; «Підсумки аграрної революції на Україні», Н. К. З. С, Х., 1923 р.; О. Тютюнник — «З поляками проти Вкраїни», ДВУ, Х, 1924 р.; Эрдэ — «Революція на Украине. От Керенщины до немецкой оккупации», вид. «Пролет.», Х., 1927 р.; «Під гнітом німецького імперіялізму 1917 р. на Київщині. Статті, спомини, документи», Х., 1927 р.; «Октябрь на Николаевщине. Очерк по истории революции 1917—20 г. г. на Николаевщине», Мик., 1927 р.; Г. Клунний — «В боротьбі за селянство. Земельне законодавство контр-революційних урядів за часів революції на Україні», «Рад. Сел.», Х., 1926 р.

Треба додати, що матеріяли з історії Жовтня згадано тут геть не всі: хронологічна мета огляду 1 січня 1928 року і все, що було видано пізніше, у коло нашої уваги не ввійшло. Отже, тут не згадується за літературу, присвячену десятирічному ювілеєві Жовтня, що запізнилася виходом до свята, як то завжди буває по наших видавництвах.

Підсумовуючи все сказане, треба ще раз підкреслити великий поступ у царині вивчення історії України др. пол. XIX—XX ст., що помічаємо протягом пожовтневого десятиріччя. Перші кроки зроблено — накреслено в загальних рисах основні моменти розвитку нашої країни за названої доби. Завдання дальшого ступеню роботи наших істориків — поглибити науково-дослідницький бік праці, щоб, спираючись, з одного боку, на докладне та уважне вивчення архівних і статистичних матеріялів, з другого — на марксівську методу їхнього освітлення, дати всебічну аналізу визначних явищ господарства та клясової боротьби на Україні за названої епохи.

Проф. М. О. Максимейко

НАУКА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА В УСРР ЗА МИНУЛОГО ДЕСЯТИРІЧЧЯ (1917 — 1927)

До революції ми не мали науково-дослідчих організацій, що вивчали б історію українського права. Над нею індивідуально працювали поодинокі вчені. Царська держава не тільки не сприяла такій роботі, але, навіть, брала її під підозру, яко прояв політичного сепаратизму надто, коли вона торкалася козацького періоду.

Становище радикально змінилося після Жовтневої революції. З цього часу досліджування історії українського права стало на шлях організованої роботи. У складі Українсько, Академії Наук відкрито дві відповідні катедри: 1) катедра звичаєвого права й 2) катедра історії західньо-руського та українського права. При названих катедрах працюють кілька допомічних комісій. Поперше, комісія вивчення звичаєвого права України, що під керівництвом проф. Кристера виробила програму до збирання матеріялів звичаєвого права й видала збірник статтей, присвячених розробленню зібраного матеріялу. Робота цієї комісії допомагає вивчати історію українського права через те, що сучасні народні звичаї являють собою пережитки давньої доби. Крім того, вивчення їх зможе дати провідні вказівки у виробничій практиці, особливо в галузі сімейних та земельних відносин, наше бо сучасне законодавство не виключає чинности звичаєвого права.

Друга комісія зветься «Комісія для вивчення історії західньо-руського та українського права». На чолі її стоїть акад. М. П. Василенко. Ця комісія — головний осередок вивчення історії українського права; до роботи в ній притягнено не тільки киян, але й робітників з інших міст України. Комісія випустила в світ кілька томів своїх праць.

Третя комісія—«Правничо-термінологічна» під керівництвом акад. А. Ю. Кримського вже зложила й випустила в світ «Російсько-український словник правничої мови». Щоправда, головна мета цього видання в тому, щоб задовольнити найперше пильну й пекучу потребу сучасної практики законодавчої, судової та адміністраційної. Але водночас словник має деяке відношення до історії українського права, складачі бо його, розв'язуючи своє завдання керувалися не тільки матеріялом, узятим з живої української мови, ба й з термінології старих пам'ятників українського права. Усі ці інституції працювали й працюють у Києві. Проте, й в Харкові 1926 р. при науково-дослідчій катедрі історії української культури відкрито секцію історії українського права під керівництвом проф. М. Максимейка для провадження наукових дослідів та для підготування наукових робітників на цьому полі.

Ось які інституції утворено за часів революції, щоби надати роботі плянового та організованого характеру. До цього треба додати, що науковим дослідам чимало сприяла та реформа архівів, яку здійснила радянська влада. Архівні матеріяли, раніше розпорошені по різних установах, тепер об'єднано під одним управлінням. Колишні секретні документи, а також приватні фамільні архіви стали приступні для всіх дослідників. Архівні матеріяли, що за передреволюційного часу були сконцентровані переважно в Москві та Ленінграді, тепер залежно від їхнього значіння, розподіляється між окремими республіками.

Подивимося далі, що ж зроблено минулого десятиріччя за таких сприятливих умов? До революції офіційні представники науки вивчали, головним чином, історію права московського, що з XVIII сторіччя стало загально-російським правом після того, як до складу Російської імперії ввійшли Білорусь та Україна. Ці вчені невелику віддавали увагу українському праву, і якщо й торкалися його, то трактували українські правні норми, як місцеві особливості загально-руського права. Попри цьому зазначалося, що попереду ці місцеві особливості охоплювали досить широке коло правних відносин, але з часом це коло дедалі звужувалося й перед революцією обмежувалося тільки тими винятками, які за збірником законів Російської імперії залишились для губерень Полтавської та Чернігівської.

Тепер переважає інший погляд на українське право. Тепер визнається, що право козацької України не мало фрагментного характеру, а було зв'язано історичною традицією з попередніми епохами; що воно існувало не з ласки московського уряду, але походило, як дальший розвиток того права, що мало чинність у литовсько-руській державі, і за кращий вияв цього права був Литовсько-руський Статут. Останній і собі перебуває у щільному органічному зв'язку з «Руською Правдою», — цим збірником права Київської Руси. Ось який новий погляд на українське право дістав апробацію від найвищої наукової інституції (я розумію Українську Академію Наук) і ліг в основу праць вищезгаданої «Комісії для вивчення історії західньо-руського та українського права» [1]).

За такої концепції виходить, що українське право старше за московське й що почалося воно раніше, найдавніш бо юридичні пам'ятки Москви належать до XIV сторіччя, а «Руська Правда» виникла ще XII сторіччя. Крім того, українське право змістом багатше й вище за право московське, «Руська Правда» бо та Литовський Статут ширше охоплюють право й їх краще кодефіковано, ніж московські «Судебники» та «Соборное Уложение» 1649 року. Право московське зробилося загально-російським не через свою внутрішню вартість, а в зв'язку з іншими відповідними соціяльно-економічними причинами, завдяки політичній перевазі й

[1]) Див. передмову ак. М. Василенка до I в. «Праці Комісій для вивчення з.-у. та укр. права».

політичній силі Москви. Крім того, право московське до перетворення на загально-російське мусіло запозичити та засвоїти величезний матеріял правних норм з Литовського Статуту. Ця рецепція Литовського Статуту мала місце за складання «Соборного Уложения» 1649 р., у законодавстві Катерини II та у Всезбірці законів Російської імперії. Отже, лише після революції історію украніського права було поставлено в науці на ввесь справжній зріст.

Якщо ми далі звернемося до огляду окремих праць, то побачимо, що історію українського права розроблялося за це десятиріччя з різних боків і в різних напрямках. Перш за все цього часу знайдено та опубліковано чимало нових джерел для вивчення історії українського права (акад. М. Василенко, акад. Малиновський, Окиншевич, Черкаський); досліжувано у новому висвітленні найважливіші пам'ятники українського права, а саме: «Руську Правду», Литовський Статут та «Права, по которым судится Малоросийский народ» (проф. Максимейко, акад. Василенко, проф. Слабченко, Окиншевич, Борисенок). Нарешті, кілька праць присвячено оглядові та характеристиці стародавньої й новішої літератури з історії українського права (акад. Василенко, Окиншевич). За окремими галузями права опубліковані роботи розподіляються ось як. У царині державного права досліджувано питання про територію України XVII ст. (акад. Василенко), про снеми Руської землі X — XII ст. (Новицький), про смердів і закупів Київської Руси (Максимейко, Рубінштейн), про центральні установи України XVII та XVIII ст. (Окиншевич, Слабченко), про соціяльно-правову організацію Січі Запорізької (Слабченко), про феодалізм у Польщі, Литві та на Україні (Балінський), про гуральне право України (Тищенко).

Досить уваги українські вчені віддавали також і карному та процесовому праву, виявляючи особливий інтерес до тих інституцій, що давали громадянству змогу брати участь у судочинстві. Сюди слід застосувати праці Черкаського, Мірзи-Авак'янц, Борисенка, Попова, Модзалевського. До них же належить капітальний дослід Черкаського про громадський суд на Україні XVI — XVII ст., хоч і опублікований тільки на початку 1928 р., але очевидно підготований до друку за попередніх років.

Історія цивільного права теж знайшла своїх дослідників в особі Іваницького-Василенка, Товстоліса, Ярошевича, Доброва, Попова та інш., що своїми дослідами збагатили цю ділянку нашої науки, до цього часу майже зовсім не розроблену.

Вивчення сучасного звичаєвого права України визначилося опублікуванням «програми до збирання матеріялів звичаєвого права» та видаванням окремого збірника статтів, що в ньому взяли участь проф. Крістер, Єзерський, Добров, Язловський, Камінський та Назимов. Нарешті, наприкінці десятиріччя в київських колах українських учених постало питання про видання колективними силами загального курсу історії українського права (акад. Малиновський).

Беручи на увагу все вищесказане, можемо визнати, що розроблення історії українського права за останні роки минулого десятиріччя йшло досить інтенсивно та що українські вчені сумлінно скористувалися з тих великих можливостей вільної та плянової наукової роботи, які відкрила перед них Жовтнева революція та Радянська влада. Правда, геть не всі їхні праці написано за марксівським методом. Але це в значній мірі залежало від того, що дотепер ми ще не маємо економічної історії України, докладно та фактично опрацьованої. А тому слід сподіватися, що в міру того, як історію України розроблятиметься дедалі більше в економічному напрямі, це неминуче відіб'ється й на працях з історії українського права: правники використують висновки марксівської історичної науки, щоб зв'язати з ними свої правні досліди.

Проф. В. І. Веретенніков та М. Редін

ПРАЦІ З ІСТОРІЇ РОСІЇ НА УКРАЇНІ за 1917 — 1927 роки

I.

Праці з історії Росії до пол. XIX ст.

Розроблення питань російського історичного процесу до середини XIX ст. на території України за десятиріччя 1917 — 1927 р. не припинялося й дало ряд науково-історичних праць, що (зважаючи на позитивні наслідки) безперечно варті уваги.

Спинімося насамперед на працях загального характеру, виданих за це десятиріччя в межах УСРР, що охоплюють майже ввесь російський історичний процес цієї доби. Не буду докладно казати про книжку небіжчика М. Рожкова: «Как произошло и как развивалось самодержавие на Руси»; ця невеличка, популярна брошура є, власне, виклад праці того ж автора: «Происхождение самодержавия в России» й подає ті моменти загальної схеми розвитку російського історичного процесу, які ми маємо у щойно згадуваній праці.

Алгасов дав: «Конспект лекций по истории России», де подає короткий зміст усієї історії Росії з IX ст. до 1914 р. за витримано марксівською методою. Основні питання, що їх торкається автор, ось які: феодальна Київська Русь, феодальна удільна Русь, розвиток торговельного капіталізму та утворення самодержавства, перша всеросійська революція (1598 —

1613); клясові сутички другої половини XVII ст.; громадянська війна на Україні XVII ст.; Росія та Україна XVIII ст.; французька революція та декабризм; передреформенна Росія; скасування кріпацтва, боротьба інтелігенції з царатом і утворення пролетарської партії; революція 1905 р.; реакція 1907 — 1914 р. та доба пожвавлення (1911 — 1914). До книжки додано покажчика найголовнішої літератури.

Анісімов у своїй книжці: «Капитализм в России» (вып. I) також торкається питань, зв'язаних із загальним процесом історичного розвитку Росії. Написана з марксівським підходом праця ця висвітлює економічну сторону російського історичного процесу, починаючи з доби торговельного капіталізму, т.-б. XVI — XVII ст. і кінчаючи датою «мануфактури та кріпацького господарства, т.-б. половиною XIX ст. Книга ця має підзаголовок «Популярно-наукові нариси» і поділяється на розділи: «доба торговельного капіталізму», «мануфактура та хатня промисловість», «еволюція ренти», «прискорення капіталістичного процесу», насамкінець автор подає «загальний нарис економічної еволюції Росії до доби машинової техніки» та покажчика головної літератури.

З історії XVI ст. Московського царства треба відзначити дві праці, що їх видано за згаданого періоду. Ак. Бузескул подав невеличку статтю в журналі «Наука на Україні»; у ній автор спиняється на недавно знайденому описові Росії XVI ст. сучасника-чужоземця, що саме тоді жив у Росії. Це — Йоган Штаден. Проф. Савва подав чималого досліда «О посольском приказе в XVI в». Ця праця охоплює історію Посольського приказу до початку XVII ст.; складено її на підставі нового архівного матеріялу, тому й подає вона багато нових відомостей про цю установу, починаючи з її виникнення; крім того, принагідно звернено увагу на питання про боярську думу тієї доби, її ролю та значіння в державному апараті; тут є цікавий матеріял для висвітлення історії згадуваної установи і подається цікаві моменти з маловідомої історії інституту московських «скарбників».

З історії XVII ст. варто відзначити, насамперед, книжку Смирнова «Города Московского государства в первой половине XVII в.». Історію, хоч би суто зовнішню російського міста цієї доби цілком не вивчено; тому праця Смірнова є цікава вже самою темою. Незакінчена ця праця спиняється на двох питаннях: поперше — на формах землеволодіння російських міст XVII ст. і, подруге,—на кількості та русі населення їх. Дослід спирається на широкий матеріал взагалі й архівний новий зокрема, а тому праця цінна. Цікавий новий документ часів «смути», що його подав В. Романовський у журналі «Архівна Справа». Усі нові документи, що мають будь-який зв'язок з Дмитром II-им, «Тушинским вором», цікавлять уже просто тому, що їх не густо трапляється.

Дослід Кордта «Чужоземні подорожні по Сх. Европі» — гарний довідник, що його написав знавець. У цій книзі подано дуже докладні відомості про 307 мандрівників, що були на Україні та в Росії й залишили свої про це нотатки. Матеріял подано з потрібною точністю та вичерпністю. Є біографічні та бібліографічні відомості про мандрівників До книги додано потрібні покажчики.

З історії промисловости в Росії є дві невеличкі праці проф. П. Клименка й одна — Дев'ятисильної. Праці П. Клименка про розвиток цукрової промисловости в Росії та на Україні висвітлюють питання в його загальних рисах лише за основними його моментами та даними. Праця Дев'ятисильної більше має популярно-науковий характер.

Історії російських установ XVIII ст. присвячено дві праці Кнорінга. Одна із них з історії совісного суду (однієї з провінціяльних установ Катерини II) розроблена на окремому прикладі Тульського совісного суду й має інтерес, яко перша спроба у цій галузі на архівному матеріялі. Автор цієї статті у невеличкій праці, також майже виключно на новому архівному матеріялі, спинився на перших моментах у житті генерал-прокуратури Катерининської доби («З історії перших років Катерининської ген-прокуратури»). Тут ще можна згадати цікаву статтю ак. Иконникова, що додає нового до історії російської цензури («До біографії проф. Терновського»).

І насамкінець, ювілей руху декабристів, що його святкували 1925 р., чималий мав відгук в історичній літературі У. С. Р. Р. Відзначімо найцікавіші в цій галузі праці про декабристів у Росії. Книжка Левина («Декабристи») подає науково-популярний стислий нарис усього руху, освітлюючи його з марксівського погляду. Алгасов подав читанку з руху декабристів. Також загальний нарис декабризму подав Шуйський («Пути революции», 1926, № 3). Кілька статей присвячено спеціяльно Рилєєву: Філіповича «Рилеєв і Державін», Маслова — «Поет — декабрист», Б-ч., В «Вірші Рилеєва» в альбомі 1830 р.» і, нарешті, Оксмана — «Секретне слідство про «Исповедь Наливайка» Рилеєва». Багато з цих статтей про Рилеєва написано на підставі нового архівного матеріялу. Цікава також замітка Базилевича про перебування декабристів на Сибіру («Декабристы в Сибири»).

В. І. Веретенніков.

II

Праці з новітньої історії Росії (з пол. XIX ст.)

Переглядаючи бібліографію праць з новітньої історії Росії, що вийшли на Україні за революційного десятиріччя, у розвитку цієї ділянки історичної науки помічаємо три етапи, що їхні хронологічні межі приблизно збігаються з етапами розвитку пролетарської революції на Україні. Перший період — 1917-1919 р.р.— роки збройної клясової боротьби, роки

найодвертіших виступів кляси проти кляси; другий період — 1920-1921, до певної міри й 1922— роки, коли країна щойно починала з величезними труднощами виходити на шляхи економічного будівництва. Нарешті, третій період починається з 1923 р. Це — період відбудовування й початків реконструкції. Історична література кожного з цих періодів має свої специфічні властивості, глибоко споріднені з самим характером даного періоду.

Відзначившись за р.р. 1917—1919 досить значною кількістю назв, література ця за р.р. 1920-1921 спадає до 1—4 назов, а тоді знову поступово зростає лише за останніх років. Уся доба громадянської війни не сприяла розвиткові цієї ділянки історичної науки на Україні й не дарма з 4 праць, що вийшли 1921 р., 3 написали робітники не з України, а четверту присвячено оглядові російських історичних часописів. Тоді, як розроблення історії України на Україні не завмирало ані на день, стимулювалося бо самим ходом завзятої, напруженої боротьби клясової на всіх фронтах,— розроблення історії всієї Російської держави відсувалося на другий плян, мовби її проблеми були не такі актуальні для політичного життя України.

Однак, не маючи такої політичної актуальности, розроблення історії Росії останніх десятиріч було й лишалося ввесь час, передовсім, політичною акцією, що була й є знаряддям клясової боротьби. Ленін, Сталін, Покровський — з одного боку, Мілюков, Шингарьов, Донцов — з другого. Саме через це не лише кількість праць, та й їхній внутрішній зміст глибоко відмітні для кожного з намічених од нас періодів. Він цілковито відповідає характерові клясової боротьби на даному етапі розгортання соціялістичної революції.

Візьмімо перший з намічених періодів — 1917—1919 рр. Це — період громадянської війни, коли не було часу писати грубі томи історичних досліджень, щоби довести певні політичні ідеї. Уважно розглянувши видану за цих років історичну літературу, виразно побачимо, що й тут, не зважаючи на порівнюючи велику кількість праць, аж ніяк неможна казати про розквіт історичної науки. Ці праці — здебільшого тонісінькі брошурки, що сама їхня тематика вказує на їхню суть. Здебільшого це — «Как и почему пала в России царская власть», «Последний самодержец», тощо. Почасти це — «літературка» з галузи «тайн Мадридского двора». Здебільшого ж це — публіцистична література, що аґітує, переконує, доводить, прагне повести за собою масу. Але ще й не це робить її ненауковою. Щільний бо зв'язок історії з політикою марксизм кладе в основу історичного дослідження. Але замість глибоко - діялектичного поєднання історії з політикою в системі й методі марксизму, маємо у літературі буржуазній цього часу підміну історії політикою, та й навіть політиканством. Це відбилося, знов же, насамперед на тематиці. Коли автор починає визначати «социально-этические корни в русской постановке аграрного вопроса» (Макаров Н.) — мимоволі бачимо, що про науку авторові байдуже. Не будемо тут зайвий раз турбувати тінь Мілюкова. Що спільного з наукою має, напр., «История революционного движения в России — от смутного времени до настоящего времени» (Од., 1919) — на 16 сторінках? Тут цей публіцистичний, аґітаційний характер праці сам впадає в очі. Так само, як напр., у книзі Шишко («Рассказы из русской истории», 1917), що на ній виховувався ще за часів підпілля не один революціонер. Але й там, де цей публіцистичний характер заховано краще, його так само дуже легко виявити.

Не глибоке вивчення історичного матеріялу, а широчезні, всесвітні узагальнення з практичним уставленням на «сьогоднішній день» — от що характеризує буржуазну та дрібнобуржуазну «історичну» літературу цих років. Самий факт існування на терені України цілого ряду контр - революційних урядів сприяв появі тут такої буржуазної літератури. Але наукову її вартість навіть неможна назвати малою,— її просто немає. Штучно підтасовуючи та пристосовуючи до своїх вимог історичний матеріял, політика непролетарських партій тим самим лишається без справжньої наукової бази, і «історичні дослідження» буржуазних ідеологів цієї доби, що лежать перед нас, справляють убоге враження.

Писати історію почали люди, що доти нічого спільного з нею не мали, та й тепер бралися до неї, як до знаряддя політичної боротьби. «На обязанности всех сознательных русских людей,— робить висновки автор одної з таких «наукових розвідок»,— к какой бы партии и классу они не принадлежали, лежит во имя блага своей страны, путем взаимных уступок, спасти Россию от внутреннего распадения» (В. Талиев. Х. 1917, стор 16). Куди кращий історичний ґрунт підведено під іншу працю, що дуже й дуже характерна для інтелігентських настроїв того часу (хоч її автор незабаром сам зрікся своїх помилок і прийшов до більшовизму): «Захват власти только одним общественным классом,— писав цей автор,— означает его диктатуру, а, следовательно, открытую вооруженную борьбу против нее со стороны остального народа. Мы столько же имеем оснований бояться диктатуры пролетариата во время революции, как и диктатуры буржуазии» (В. Рожицын, Х. 1917, стор. 6). Неначе не знаючи про те, що ані надклясової влади, ані сумісної влади визискувача й визискуваного бути не може, автор, на детальному викладі досвіду всіх французьких революцій від 1789 до 1848 р. намагається довести, що лише співіснування Тимчасового Уряду та «Рад Салдатських та Робітничих (sic!) депутатів» аж до моменту скликання Установчих Зборів може забезпечити перемогу революції в Росії. Усі ці спроби — спроби повороту до прагматичної історії, відмовлення від дійсно наукової аналізи, спроби виправдати свої політичні погляди історичним матеріялом, притягненим за волосся.

Усі ці «розвідки» з історії Росії мають з Україною спільного тимчасом лише те, що вийшли на її терені. Ці бо риси ідеології дрібної буржуазії однакові були на всьому просторі колишньої Російської держави. Але є серед наших матеріялів і такі, що розглядають увесь історичний процес у Росії — «sub specie Ukrainae» — з погляду оскаженілого українського дрібнобуржуазного шовінізму. Це, передовсім, «праця» Донцова — «Культура примітивізму». Озброєний знанням основних історичних праць з історії Росії, добре знаючись на сучасній російській художній літературі, притягаючи до своїх послуг безліч історичного фактичного матеріялу й вільно — надто вільно! — ним оперуючи, Донцов шукає тих основ, що на них ґрунтується вся історія Росії.

Свій виклад Донцов починає з первісного комунізму. «Характеристичним для всіх примітивних суспільностей,— пише Донцов,— є факт, що члени цих суспільностей ні фактично, ні в своїй свідомості не виеманціпувалися ще яскраво від загалу... Порядок, у котрім одиниця й субстанція зливаються в одну неподільну цілість, в котрім для здорового розвитку індивідуума нема місця».— До чого це? — запитує читач. І раптом бачить безпосередньо за цими словами ось що: «Так стоїть справа в Росії» (стор. 9-10). Донцов, звичайно, не насмілюється дійсність царської Росії звати комунізмом навіть первісним і називає «примітивізмом». З такого погляду все дуже легко кинути в казан «примітивізму»: і народництво, і «общину», і Достоєвського, і Горького, і, звичайно, більшовизм, і анархізм, і, навіть, самий державний устрій царської Росії — це все «примітивізм». Звідки, до-речі, взялось у Донцова це «зарахування» навіть російського царату мало що не до первісного комунізму? Просто зі старої - старої теорії надклясового характеру російського самодержавства. «Обставина,— пише він,— що в Росії не було такого яскравого поділу суспільности на кляси й стани, як на Заході, що в ній аж до останніх часів не було політично-пануючих кляс, надавало центральній власті позори демократизму» (стор. 8. Підкреслення моє. М. Р.). Це — монархія Олександра III та Миколи II демократична!.. І це все говориться для того, щоби зробити такий простий та знайомий нам висновок: «не Москва, а Европа». — «Лише організм народу, міцно просякнутий західньою цивілізацією, матиме відпорну силу проти всяких політичних експериментів зі сторони Росії... Мусимо знову пірнути з довір'ям в колись такі рідні й близькі нам проміння европейського сонця й дбати, аби тінь Росії не впала знова на нас» (стор. 38-39).

Доба історичних памфлетів у вигляді «наукових розвідок» начебто покищо минула. Цей етап — етап громадянської війни, стан її обслуговування історичною «аґіткою» — це перейдений етап. Зоологічний націоналізм сьогодні не вбирається в пір'я історичної науки. Ми знаходимося на новому етапі соціялістичного будівництва, у новому періоді клясової боротьби. На цьому етапі історики, що працюють на Україні, повинні взятися не до історії України, але й до «історії» всіх народів СРСР.

Проте, покищо в нас не звернено ще достатньої уваги на це діло. Правда, серед нашої літератури чимало є праць, що не лише вивчають історію всього Союзу, та ще й мають всесоюзне значіння (праці Покровського, Попова, Балабанова, крім того — Батурина, Лядова, Єльницького, Рязанова, Томського тощо). З них така книга, як праця Балабанова з історії робітничого руху, мала велике значіння й визначала собою цілий етап у вивченні історії пролетаріяту колишньої Росії.

Треба вказати й на «Нариси з історії ВКП(б)» Попова, що давно вже зробилися найзручнішим Vademecum'ом не лише кожного партійного робітника, але й всякого, хто працює над історією колишньої Росії від кінця 90 р.р. минулого сторіччя. За безперечне й значне наше досягнення слід вважати й видання інших праць з історії партії, робітничого руху, загально - історичних, — праць не лише дослідницького, ба й пропагаторського характеру. Соціялістичний бо розвиток господарства та культури радянської держави — це не лише витвір «шедеврів» історичного дослідження, але й поступове піднесення всієї радянської суспільности до рівня вищих наукових досягнень. На цьому шляху Україна, підводячи десятирічні підсумки, має що підсумовувати, і це є великий наш плюс.

Та лише у незначній мірі ці «всесоюзного значіння» праці є наслідок роботи істориків, що працюють на Україні; власне, з усіх цих праць лише «Нариси історії ВКП(б)» Попова та ще кілька книжок можна зараховувати до досягнень історичної науки України. Здебільшого ж це — праці товаришів з Росії, що їх лише друкується на Україні порядком розподілу праці видавництв та друкарень Союзу Республік. Серед продукції ж самої України значне місце посідає матеріял для історичного вивчення, а не саме це вивчення — численні спогади підпільних робітників - революціонерів, що гуртуються навколо таких видань, як «Кандальний звон», «Пути Революции» тощо. Це збирання історичного матеріялу має величезне значіння. Його в жодному разі не треба недооцінювати. Але поряд цього збирання матеріялу повинно ширше поставити й вивчення його.

Господарський та культурний розвиток України можливий лише на шляху посилення та поглиблення її господарських та культурних зв'язків з усім Радянським Союзом. І він, дійсно, йде цим шляхом. Розвиток української культури — національної своєю формою, інтернаціональної своїм змістом — щороку ставить і ставитеме перед нас проблему глибокого ознайомлення з усією історією всіх народів Рад. Союзу. Ми повинні прибрати до рук свідоме керівництво цим процесом, щоб його не використали в своїх інтересах чужі нам сили, щоб спрямувати та організувати його так, як це потрібно для соціялістичного будівництва.

Проте, іноді трапляється й таке, що цей абсолютно здоровий процес дальшого посилення наших зв'язків з СРСР дійсно використовують чужі нам сили. Напр., 1925 р. Харківський Геодезичний Інститут повинен був поставити кілька курсів з історії розвитку аграрних відносин у СРСР — колишній Росії. Зважаючи на відсутність досить кваліфікованої сили на Україні, ухвалено було запросити лекторів з Росії. Запросили П. Маслова, М. Шульгіна та М. Рожкова. Курси лекцій двох останніх ми маємо перед себе. Праця Шульгіна зветься: «Дворянське та селянське землекористування в Росії та на Україні». Отже, за назвою можна було б гадати, що автор розглядатиме боротьбу дворянського (пруського) типу аграрного капіталізму проти селянського (американського) його типу. Але автор навіть і не згадує не лише про існування цієї ленінської теорії, ба й взагалі про існування будь-яких Ленінових розвідок з аграрного питання. Власне, проблему б о р о т ь б и поміж дворянством та селянством у Шульгіна замазано так, як тільки можна було. От, напр., як пояснює автор селянське малоземелля: воно «постає вже як наслідок натурального зростання населення на старому земельному фонді, оскільки більша частина селянства не мала змоги збільшити розміри цього фонду, купуючи землю». Як бачите, малоземелля в селян, за Шульгіним, наслідок не панського гніту, не «куцої» реформи 61 р., це малоземелля селян — наслідок не багатоземелля поміщиків, а... надто швидкого зростання селянського населення. Забуто (абож сховано) найелементарніший Ленінів обрахунок, що сама тільки конфіскація панської землі могла збільшити фонд селянської землі вдвоє. Отже, з основної аграрної проблеми передреволюційної Росії — малоземелля — вилущено її клясовий зміст.

Не маючи змоги прикупити землі, селяни шукають «іншого виходу». Але Шульгін не хоче знати, що основний вихід, якого прагнуло селянство, був переділ панської землі. Він згадує інші два «виходи»: оренда та переселення. І тут, віддаючи кілька рядків оренді, автор закінчує так: «м и н е б у д е м о т у т г о в о р и т и з а ф о р м и о р е н д н и х в и п л а т, оскільки цьому питанню присвячено належну увагу» (стор. 75). Але не сказати про це — визначає п р и х о в а т и н е в і л ь н и ц ь к у с у т ь о с н о в н о ї м а с и о р е н д н и х у м о в, це визначає — затемнити клясову суперечність, що існувала поміж орендарем та землевласником.

Хоч сама назва книжки, здавалося б, вимагає від автора к л я с о в о г о підходу до явищ сільського господарства, автор, проте, ввесь час залишається на ґрунті суто-аґрономічного опису. До анекдоту це доходить тоді, коли автор аналізує причини невдачі столипінських реформ (хоч їхнє завдання, треба сказати правду, він визначив досить правдиво). Автор перераховує цілий ряд столипінських «хиб»: і землю закріпляли за собою не селяни, а люди, що вже втратили зв'язок із селянським господарством; і бракувало доцільности всім землевпорядним заходам; і форму обрубів вибиралося недоцільно. «Нарешті, велика хиба столипінського землевпорядження була в тому, що б р а к у в а л о й о м у п о т р і б н о г о з в' я з к у й о г о з м е л і о р а ц і є ю т а а ґ р о н о м і є ю». За проф. Шульгіним, столипінщина зазнала поразки не через те, що хотіла з б е р е г т и панські лятифундії та сприяти розвиткові селянської буржуазії виключно через руйнацію селянської громади, а тому, що реформу не зв'язано було... з аґрономією та меліорацією. І, підсумовуючи ввесь розділ, автор каже, що основна причина провалу це — «п е р е в а г а п о л і т и ч н и х м і р к у в а н ь т а г е о м е т р и ч н о ї ф о р м и над вимогами господарської доцільности» (стор. 95-96). Хто ж винен у провалі? П о л і т и к а т а г е о м е т р і я в однаковій мірі.

Отже, перед нас — спроба прикрити подобою «історичної науки» відновлення «аґрономічного аполітизму», що протиставить аґрономію політиці й намагається сховатися у першій від останньої. Політичне обличчя цієї течії вимальовується тут надзвичайно чітко. Але інша книжка того ж походження, що й попередня, являє собою, по суті, відновлення політичних памфлетів 1917—1919 р.р., які тоді прикривалося обгорткою тонісінької «популярно-наукової» брошури, а 1926 р. почало виступати у вигляді «лекційних курсів» вищої школи. Ми кажемо за книжку небіжчика М. Рожкова. Виклад «історії розвитку аграрних відносин» провадиться ab ovo, з передісторичних часів починаючи.

Але от його студенти запитали: чому в колишній Росії вперше сталася соціялістична революція, тоді, як вона була одна з найвідсталіших капіталістичних країн? Чому нема тимчасом такої революції у Західній Европі абож в Америці? — «Відповідь така,— каже Рожков — саме тому, що там капіталізм такхутко розвивався, так далеко зайшов, що у н е м о ж л и в и в р е в о л ю ц і ю» (стор. 107). Далі Рожков пояснює свою думку. Що вищий щабель розвитку капіталізму, то більшу ролю відограє в складі пролетаріяту найкваліфікованіша його частина. Рожков, ототожнюючи її з робочою аристократією, застосовує її всю до реформістів, бо, на його думку, капіталісти, «щоб досягти високого розвитку техніки», поставили її «в порівняно добрі умови». Отже, до речі, на думку Рожкова, не колоніяльні надприбутки є джерело підкупу робочої аристократії від капіталістів, а просто прагнення якнайкраще розвинути техніку. Отже, виходить: що далі розвивається капіталізм, то краще становище кваліфікованих робітників, то твердіші реформістські настрої їхні. Високий їхній відсоток уможливлює для них гегемонію над іншими верствами робітництва, отже — все робітництво йде реформістським шляхом. Даремно сподіватися зустріти в Рожкова хоч якийсь натяк на те, що цей процес десь уривається суперечностями капіталістичного суспільства.

Це бо не випадкова відповідь на випадково поставлене запитання, але послідовне застосування бернштейніянсько-кавтскіянської теорії про зменшення та зникнення суперечностей з дальшим розвитком капіталізму.

Звідси ясним стає й розуміння Рожкова нашої революції. «Чому в Росії революція стала можлива? — запитує Рожков.— «Тому, що... технічно наша промисловість була відсталішою за західньо-европейську... Наш кваліфікований пролетаріят був тоненьким шаром... і його реформістський вплив не міг бути такий великий. як у Західній Европі. Чорноробоча маса, пересякнена безпосереднім клясовим інстинктом, виявилась, як найреволюційніша, як маса з найбільшими революційними можливостями» (стор. 108-109). (Підкреслення скрізь моє. *М. Р.*). Як бачимо, тут повторюється міжнародньо-меншовицька брехня про «азіятський соціялізм», про те, що наша робітнича революція — це, власне, чорноробоча революція. Не варто, навіть, спростовувати тут ці твердження. Після них цілком зрозумілим стає той гімн куркулівському «культурно-буржуазному» господарству, що його Рожков виспівує через дві сторінки (стор. 110-111) й що його він ставить поряд радгоспів та колгоспів, яко... третій шлях до соціялізму в сільському господарстві СРСР.

Висновки.—Нам треба набагато посилити роботу істориків, що працюють на Україні над проблемами історії народів СРСР. Нам треба створити організаційні центри для цієї роботи, розпорошеність бо наших сил не дає нам змоги їх доцільно використати. Пролетаріят України, крім того, що він є загін інтернаціональної робітничої армії, кревне зацікавлений у правильному, науковому, ленінському тлумаченні не лише самої історії України ба й історії її співжиття та співвідносин з усіма народами колишньої російської держави. Лише так ми зуміємо дати відсіч усім антимарксистським та псевдомарксистським течіям та відтінкам, що пожвавлюються за останніх часів у зв'язку з загальним посиленням діяльности сил ворожих пролетаріятові у відповідь на дальший наступ соціялістичних елементів. Сил нам вистачить, хоч це завдання й важке, і сили в нас знайдуться. У цьому немає жодного сумніву. Це доводить наша велика й широка робота над історією України. Цьому запорука — зростання активности й культурности всієї нашої пролетарської держави.

М. Редін.

БІБЛІОГРАФІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, РОСІЇ ТА УКР. ПРАВА

1917 р.

1. **Антонович, Д.** — Земельна справа на Україні. «Робітнича Газета». К. 16 с. 15 коп.

2. **Антонович, Д.** — Земельна справа на Україні. Ромни.

3. **Антонович, Дмитро** — Козаччина. Полтав. Спілка споживчих товариств. Полтава. 46 с.

4. **Астряб, М. Г.** — Плантаціи чужестранныхъ табаковъ въ Малороссіи подъ особенной протекціею Императрицы Екатерины II (1763—1767 г.). «Труды Полтав. Ученой Архивной Комиссіи», вып. XV, с. 107—166.

5. **Байер, Микола.** — Земельна реформа й основи земельної політики на Україні. Інформ. бюро Київськ. губ. земськ. управл. К. 47, (1) с. 25 коп.

6. **Барвінський, Б.** — Звідки пішло ім'я «Україна». Друк. Иосипа Файнгорода. Вінниця. 16 с. 25 коп.

7. **Бейер, М.** — Український народ в боротьбі за свою волю й землю від найдавніших до наших часів. «Хорольська Просвіта». Хороль. 16 с. 10 коп.

8. **Бошко, В. И.** — Гражданская правоспособность крестьян в области землевладения. К. 108 с.

9. **Боян, А.** — Інтереси робітництва та національне питання. Друк. Укр. Центр. Рада. К. 8 с.

10. **Бучневичъ, В. Е.** — Мѣстечко Рѣшетиловка, Полтав. уѣзда. «Труды Полтав. Ученой Архивной Комиссіи», вып. XV, с. 5—55 (вийшло відбиткою).

11. **Валькевич, Ксенофонт.** — Хто ми і від кого походим? Коротенький історичний огляд минулого життя українського народа. Проскурівська просвіта. Проскурів. 70 с. 60 к.

12. **Вартовий, П. (Грінченко, Б.).** — Листи з України Наддніпрянської. Вид. 2-е. К. 180 с. 1 крб. 30 коп.

13. **Вікул, С.** — Автономія України. «Криниця». К. 16 с.

14. **Гатцук, С.** — Архив Борщовых (опыт использования фамильных бумаг). Чернигів, вид. Церковно-Археол. Комісії. 28 с.

15. **Голубев, В. С.** — Крестьяне после освобождения (1861—1906 гг.). Одесса, Агитсекция С. С. и Р. Д. 31 к.

16. **Горелик, И. А.** — Потемкинские дни (со слов вернувшихся участников Потемкинской трагедии). Воспоминания потемкинцев. I. Подготовка восстания. II. Инцидент на «Потемкине». III. Бунт. IV. «Потемкин» в Одессе. V. Ликвидация. VI. В Румынии. VII. Матюшенко. Одесса, «Власть Народа». 15 с.

17. **Грінченко, Б.** — Братства і просвітна справа на Вкраїні за польського панування до Б. Хмельницького, Вид. 2-е. Черкаси.

18. **Грінченко, Б.** — Іван Виговський, його життя й діла. Вид. 2-е. «Сіяч». Черкаси. 132 с. 1 крб. 80 к.

19. **Грінченко, Б.** — Як жив український народ. Вид. 5-е. «Криниця». К. 48 с. 30 коп.

20. **Грінченко, Б.** — Як жив український народ. (Коротка історія України). Українське вид-во. Катеринослав. 48 с. 25 коп.

21. **Грінченко, Б.** — Як жив український народ. (Коротка історія України). Українське вид-во. Катеринослав. 40 с. 30 коп.

22. **Грушевський, Михайло.** — В сімдесяті роковини Кирило-Методіївської справи. Ж. «Літер.-Наук. Вістник», т. LXVIII, кн. 1. К., с. 8—13.

23. **Грушевський, Мих.** — Вільна Україна. Статті з останніх днів (березень — квітень 1917). Статті ці друкувалися в часописі «Нова Рада», №№ 1—15 з 25 березня — 15 кв. Вид. 2-е. К. 16 с. 15 коп.

24. **Грушевський, Мих.** — Вільна Україна. Статті з останніх днів (березень — квітень 1917). Статті ці друкувалися в часописі «Нова Рада», № 1—15 з 25 березня—15 квітня. Вид. 3-е. К. 16 с. 18 коп.

25. **Грушевський, М.** — З політичного життя Старої України. К. 128 с.

26. **Грушевський, Мих.** — Звідки пішло Українство і до чого воно йде. Вид. 3-е. Друк. Акц. т-ва «Петро Барськ.». К. 16 с. 18 коп.

27. **Грушевський, Мих.** — Ілюстрована історія України. Друк. Акц. т-ва «Петро Барський». К. 552 с.

28. **Грушевський, Мих.** — Переяславська умова України з Москвою 1654 р. Вид. 2-е. К. 64 с. 60 коп.

29. **Грушевський, М.** — Про старі часи на Україні. Коротка історія України. (Для першого початку). Вид 2-е. Друк. Центр. Укр. Рада. К. 162, II с. 1 крб. 60 коп. (ще й інші видання).

30. **Грушевський, Мих.** — Студії з економічної історії України. Економічний і соціяльний перелом XV—XV вв. Господарство польського магната на Задніпров'ю. К. 96 с. (На обг. «1918 р.»).

31. **Грушевський, Мих.** — Україна і Росія Переговори в справі нового ладу. (Продовж брошури «Укр. Центральна Рада»). К. 16 с. 24 коп.

32. **Грушевський, М.** — Українська Центральна Рада й її універсали. К. 16 с. 20 коп.

33. **Грушевський, Мих.** — Хто такі українці і чого вони хочуть. Автор. К. 16 с.

34. **Грушевський, Мих.** — «Якої ми хочемо автономії і федерації». Вид. 4-е. К. 16 с. 20 коп.

35. **Грушевський, Ол.** — З економічного життя XVI в. Ж. «Україна», кн. 3—4, с. 5—18.

36. **Девятисильная, Д. И.** — Фабрика и заводы в царствование имп. Петра Вел. Исторично-экономическое исследование. Под ред. проф. Г. Г. Павлуцкого. К.

37. **Джурович, Д. П.** — Об историческом призвании России. Варшавская 7-я гимназия. Од. 14, (2) с.

38. **Донцов, Д.** — Історія розвитку Української державної ідеї. Подільськ. культ.-просвіт. т-во «Просвіта». Вінниця. 99, (1) с. 40 к.

39. **Дорошенко, Дмитро.** — Історія українського народу. «Вернигора». К. 48 с. (рецензія). Ж. «Книгарь», № 4, с. 183—184. К.

40. **Дорошенко, Дмитро.** — Липа, Юрій. Гетьман Іван Мазепа. «Народній Стяг». Од. 33 с. (рецензія). Ж. «Книгарь», № 2, К. с. 61

41. **Дорошенко, Дмитро.** — Пачовський, Василь. Гетьман Петро Дорошенко. Борець за неподільну, вільну, незалежну Україну. «Вернигора». К. 7 с. (рецензія). Ж. «Книгарь», № 2. с. 61, К.

42. **Драгоманів, М.** — Автобіографія «Криниця». К. 59, (5) с. 60 коп.

43. **Драгоманов, М. П** — Историческая Польша и Великорусская демократия. К. 144, (2) с. 2 руб.

44. **Драгоманів, М.** — Листи на Наддніпрянську Україну. «Криниця». К. 123, (5) с. 2 крб.

45. **Драгоманів, М.** — Про українських козаків, татар та турків. З додатком про життя Драгоманова. Вид. 4-е. К. «Просвіта». 50 с.

46. **Залізняк, М.** — Самостійна Україна—соціялістичне гасло. 18 с.

47. **Златогоров, И.** — Мученики революции. Фактический материал из оффициальных источников. «Интернационал». Од. 28 с. 20 к.

48. **Злобенців, М.** — Автономія України. Золотоноша. 24 с. 30 коп.

49. **Иконников, В.** — К биографии проф. Ф. А. Терновского (эпизод из истории русской цензуры) К. 10 с.

50. . . . . . Історія українського народу. «Вернигора». К. 48 с.

51. . . . . . К 300-летнему юбилею Киевской Духовной Академии (1615—1915). Сборник статей. К. (6), 482 с. 5 руб.

52. . . . . . Как возникло на Руси самодержавие. Одесса, 16 с.

53. **Каутский, К.** — Русская революція 1917 г. «Знамя труда». К. 8 с. 10 коп.

54. **Качинский.** — Рішення земельного питання. «Румчерода». Од. 16 с. 8 коп.

55. **Кащенко, А.** — Великий луг Запорожський. «Українське вид-во». Катеринослав. 112 с.

56. **Кащенко, А.** — Оповідання про славне військо Запорожське низове. (Коротка історія війська Запорожського). Т-во А. Кащенко. Катеринослав. 268, (2) с., (1) вкл. арк.

57. **Клименко, Ф.** — Изъ исторіи финансового строя города Дубно (конецъ XVII — начало XVIII в.в.). Кіевъ.

58. **Клочков, М.** — I. Речь перед диспутом. II. О хлебной торговле в конце XVIII в. Х. (Отд. отт. из «Зап. Харьк. Ун-та за 1917 г.).

59. **Кнорринг, Н. Н.** — Очерки по истории Тульского Совестного Суда в Екатерининское время. Х. 97, (3) с.

60. **Коваленко, Грицько.** — Українська історія. Оповідання з історії України від найдавніших до наших часів, з вступним словом про всесвітню історію. Т-во книгарні Є. Череповського. К. 212 с. 2 крб.

61. . . . . . Козаччина. Спілка Споживч. т-в. Полтава, 46 с.

62. **Комаренко, О.** — Про український народ. «Просвіта». Катеринослав, 32 с.

63. **Комарь, М.**, (Комаров, М. Ф.).— Запорожські вольності. Вид. 2-е, К. 32 с.

64 . Конотіп (28 — 29 червня 1659 р.). Полтава, 8 с.

65. . . . . . Королівство Київське по проєкту Бісмарка. «Народній Стяг». Од. 8 с.

66. **Крусман, В.** — Джозафат Барбаро и Помпонип Лэт и их путешествия по Югу России. Отд. оттиск из XXXIII тома «Записки Одесск. О-ва Истории и Древностей». Од. 28 с.

67. **Ксензенко, Серг.** — Къ исторіи рода Зарудныхъ. Изъ семейн. архива Скибинскихъ. Ж. «Труды Полтав. Ученой Архивной Комиссіи», вып. XV, с. 73—85.

68. **Левицький, Ор.** — Український шляхтич Прокіп Верещака і його пригоди під час Хмельниччини Ж. «Україна», кн. I — II. К., с. 20—37.

69. **Левченко. О.** — Козаччина. Історичний нарис. Спілка Споживчих товариств. Полтава

70. **Леонід, К.** — В справі герба Україні. К.

71. **Линниченко, И. А**, проф.—Малорусский вопрос и автономия Малороссии. Акц. Южн.-Русск. О-во печатн. дела. Од. 40 с.

72. **Липа. Юрій.** — Гетьман Іван Мазепа. «Народній Стяг». Од. 33 с.

73. **Мазепа, Ів.**, гетьман.— Переписка з Мотрею Кочубеївною в Батурині. Вид. 2-е. Звенигородка, 16 с. 25 коп.

74. **Макаренко, Н.** — Городища и Курганы Полтавск. губернии (Сборник топографических сведений). Полтава, губ. Уч. Архивн. Ком., VIII + 106 + XIX с.

75. **Максимович, Г. А.** — Выборы и наказы в Малороссии в Законодательную комиссию 1767 г. Ч. I-я. Выборы и составление наказов. Нежин, IX, 332, (2) с.

76. **Мандрика, М.** — Коротенька історія кредитової кооперації на Вкраїні та на її околицях. Укр. вид. Катеринослав, 16 с. 25 коп.

77. **Маркс, Н. А.** — К истории Бендерской крепости. Отд. оттиск из XXXIII тома «Записки Одесск. О-ва Истории и Древностей». Од. 15, (9) с.

78. **Матушевський, Ф.** – Права національних меншостей. Вид. Союзу Укр. автономістів - федералістів. К. 16 с. 8 коп.

79. **Матушевський, Ф.** — Установче Зібрання. Вид. автономістів - федералістів. К. 8 с. 8 коп.

80. **Метц, Вл.** — Очерк убийства императора Александра II. (1855—1881 г.). Од. 16 с.

81. Михайло Грушевський — голова Української Центральної Ради. «Криниця». К. 32, (2) с. 40 коп.

82. **Мицюк, О.** — Про автономію України в Федеративній Росії. Друк. Б. Левитського. Лубні 24 с. 30 коп.

83. **Міяковський, В.** (подав).— Дві рукописи 60-х років заборонені цензурою. Ж. «Україна», кн. 3—4, с. 83 — 88.

84. **Міяковський, В.** (подав).— До історії «Чернигівського листка». Ж. «Україна». кн. 3-4.

85. **Модзалевський, В.** (подав) — Нові відомості про родину Многогрішних. Ж. «Україна», кн. 3 — 4, с. 77 — 83.

86. . . . . . Мученик за волю України гетьман Павло Полуботок. Вид. 2-е. «Вернигора». К. 7, (1) с.

87. . . . . . Найважніші річи з української історії. «Український Православний Календар на Волині», с. 28 — 35.

88. **Огієнко, Іван** (прив.-доц. Київ. Унів.).— Українська культура. Академ. промова на одкритті. Укр. Нар. Універс. в Київі. Укр. Військов. Генер. Ком. К. 31 (1) с. 50 коп.

89. **Оксен, Лола.** — З історії Українського соціялістичного руху. К. 15 с. 20 коп.

90. **Онацький, Є.** — Походження Полетик. Ж. «Україна», № 1—2, с. 84—99.

91. **Павловский, И. Ф.** — Отчет Полтавской ученой архивной комиссии за 1916 г. Полтава, 18 с.

92. **Парис, Микола.** — Автономія Укр. і соціялдемократія. Вид. II. К.

93. **Пачовський, Василь.** — Гетьман Петро Дорошенко. Борець за неподільну, вільну, незалежну Україну. «Вернигора». К. 7 с.

94. **Перфецький, Євг.**— Угорська Русь-Україна в першій половині XVII стол. Ж. «Україна», кн. 3--4, с. 19 — 42.

95. **Пічета, В.**— Прилучення України до Москви в Московській історичній літературі. «Шлях». К. 15, (1) с. 35 к.

96. . . . . . . Постанови Всеукраїнськ. селянського з'їзду 28, 29, 30 травня і 1 червня у Київі і конференції укр. соц. революціонерів 3 - 6 червня (по земельному питанню) Вінниц. ком. парт. укр. соц. - рев. Вінниця, 15, (1) с. 12 коп.

97. . . . . . . Постанови перш. Всеукр. селянськ. з'їзду, що відбувся у Київі за 28/V по 2/VI 1917 р. К.

98. . . . . . Програм і статут Укр. парт. Соц.-Рев. Ц. К. УПСР. К. 21, (3) с. 15 коп.

99. . . . . . Программа Нар.-социалист. (трудовой) партии. Х. 16 с.

100. . . . . . Програма, статут і резолюція, ухвалені на конференції 4-5/IV —1917 р. К.

101. Ренский, М.— Материалы по истории табаководства в Малороссии. Полтава. 72 с. 20 коп.

102. Різниченко, В. — Герб України. (В справі українських національних емблемів). Звенигородка. 16, (2) с. 20 коп.

103. Різниченко, Василь.— Граф Лев Розумовський. Ж. «Шлях», № 1, с. 62—74. К.

104. Різниченко, В.— На могилі гетьмана Апостола. К. 16 с. 20 коп.

105. Різниченко.— На могилі гетьмана Мазепи. Вид. 2-е автор. Звенигородка. 18 с. 25 к.

106. Різниченко, В. — Національний колір України. К. 10 с.

107. Різниченко, В. — Національний колір України (жовто-блакитна барва). Вид. 2-е. Звенигородка, 15, (1) с.

108. Різниченко, Вас. — Як була знищена автономія України. Автор. Друк. Ю. Юдицького. Звенигородка. 24 с. 28 коп.

109. Рожицын, В.— Русская революция в свете западно-европейских революций. 1730-1789 во Франции, 1917 в России. «Друг Народа». Х. 32 с. 25 коп.

110. Рожков, Н.— Как произошло и как развилось самодержавие в России. Коалицийн. совет Киевского студенчества. К. 37 с.

111. Розовъ, В.— Южно-русскія грамоты. К.

112. Савва, В. И.— О посольском приказе в XVI в. Вып. 1. Тип. т-ва потреб. о-в юга России. Х. VI, (2), 401, (1) с. 4 р.

113. Садовський, Микола. — Спомини з російсько-турецької війни 1877—1878 р. «Час». К. 87, (1) с. 1 крб. 50 коп.

114. . . . . Самодержец последний. История жизни и царствования императора России Николая II-го. Вып. 1. «Друг Народа». Х. 64 с. 50 коп.

115. . . . . Секретный донос Полтавского Губернатора министру Внутр. дел об украинском движении и мерах борьбы с ним. Полтава. II, (1) с. 15 коп.

116. Скоропис-Йолтуховський.— Табори полонених Українців 3 мая. «Народній Стяг». Од. 32 с.

117. Слоним, М.— История русской революции (от декабристов до наших дней). Кн-во Козмана. Од. 100 с. 60 коп.

118. Смирнов, П.— Города Московского Государства в первой половине XVII в., т. I. Вып. 1-й Формы землевладения. К. (4) 144 с.

119. Талиев, В. И.— Как и почему пала царская власть. 16 с. 15 коп.

120. . . . . Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссіи. Изд. подъ ред. действ. член. комиссіи И. Ф. Павловскаго, А. Ф. Мальцева и Л. В. Падалки. Вып. XV. Полтава. 166, 104 с.

121. Федорченко, Ів.— Погробовець Запорожської Січі. Історичний нарис професора Краківського Університету Маріяна Дубецького. (Переклад з польської мови, з додатками і одмінами). «Гасло». К. 18 с 40 коп.

122. Франчук, І.— Як воювали Запорожці? Т-во «Вернигора» К. 16 с.

123. Хоткевич, Гнат. Боротьба України за свою свободу. Кн. I. Х. 32 с.

124. Хоткевич, Гнат.—Боротьба України за свою свободу. Кн. II. Х. 32 с.

125. Хоткевич, Гнат.—Боротьба України за свою свободу. Кн. 2, 3. Люблинський сейм Х. 32 с.

126. Хоткевич, Гнат.—Боротьба України за свою свободу. Кн. III. Х. 64 с.

127. Хоткевич, Гнат.— Гетьман Іван Мазепа. Друкар. «Просвещение». Х. 48 с.

128. Хоткевич, Гнат.—«Умови з'єднання України з Москівщиною в 1654 р.» Друк. «Просвѣщеніе». Х. 48 с. 40 коп.

129. Цегельський, Л.— Русь — Україна та Московщина — Россія. Іст.-політична розвідка. Ст. 18. Полтава.

130. Чернявський, Микола.– Україна, автономія, федерація. Вид. 3-є. Вид. т-ва «Українська Хата в Херсоні». Херсон. 14, (2) с. 12 к.

131. . . . . . IV Конгресс У. С.-Д. Р. П. Вид. Ц. К. У. С-Д. Р. П. К. 22, (2) с. 35 коп.

132. Шариця, Ю.--Земельне питання. «Воля». Вінниця. 60 с. 40 коп.

133. Шишко, Л.—Рассказы из Русской истории в 3-х частях. Ч. I-я, изд. 2-е. «Ивасенко» и «Труд». Од. 94, (2) с. 80 к.

134. Шишко, Л.— Рассказы из русской истории в 3-х частях. Ч. 2-я. Об'един. фирмы «Ивасенко» и «Труд». Од. 96 с. 75 коп.

135. Шишко, Л.—Рассказы из русской истории. В 3-х частях. Ч. 3-я. Об'един. фирмы «Одесс. Новости», «Ивасенко» и «Труд». Од. 92 с. 75 коп.

136. Шугаевский, В. А.--Монета и денежный счет в левобережной Украине в XVIII в. Чернигов. «Сіверянська Думка», 48 ст.

137. Щеглов, Б.— Ранние славянофилы, как религиозные мыслители и публицисты. Ч. I. К. 134 с. 1 руб.

138. . . . . . Що таке державна власть Самодерж., конституція, республіка, парламентаризм, Центральна Рада. «Воля». Вінниця 35 с. 40 коп.

139. Юрій, Л.—Гетьман, Іван Мазепа. «Народній Стяг». Од. 23, (1) с. 25 коп.

1918 р.

140. Антонович, П. — Коротенька історія Волині. Виклад популярний. Житомир, вид. Вол. губ. Шкільної Ради 68 с.

141. Багалій, Д. Ів.—Історія Слободської України. «Союз». Х. 308 с. + табл.

142. Багалій, Д. Ів.—Нові джерела про Кирило-Методієвське братство. Ж. «Наше Минуле», № 2, с. 171.

143. Багалій, Д. І., проф.—Олександра Яковлевна Єфіменко. Ж. «Внешкольн. Просвещение» («Позашкільна Освіта»), № 1, ст. 21 — 22. Х. «Союз».

144. Багалій, Дм., акад.—Т. Г. Шевченко і Кирило-Методієвське братство. «Кобзарь» Шевченка, ст. XXI — LIV. Вид-во «Рух».

145. Барвинський, В. А.—Исторический очерк Харьковской губернии. «Союз». Х. 22 ст.

146. Білоусенко, О. (уложив).—Було колись. Читанка з поля історії. Ч. І. К., «Криниця», 173 + III с.

147. Білоусенко, О.— Північний вогник (1898 — 1918) Ж. «Книгарь», № 9 ст. 489 — 498.

148. Ващенко, В.—Іван Сірко. Славний кошовий війська запорожського. К. 16 с.

149. Ващенко. В. — Семен Палій, славний козацький полковник. «Кіш». К. 20 с.

150. Ганько, Тарас.—Історія українського народу. Короткий начерк. Вид. губерн. земства. 36 с.

151. Гетьманец, Гр. (Сьогобоч).— Славний рицар. Козак-князь Дмитро Вишневецький. «Українська школа». К. 32 с.

152. . . . . . Гетьмани. Коротенький історичний нарис. К. 24 с.

153. . . . . . Гетьмани. Коротенький історичний нарис. К. Державна Друкарня. 40 с. (теж ще одно вид. 24 с.).

154. Глаголин, Б. С.—Образ императора Павла. Сумы. 36 с.

155. . . . . . Грамота Гетьмана Всієї України, видана на підставі ухвали ради міністрів про ратифікацію мирового договору України з Німеччиною. К. 32 с.

156. Григор єв,—Наш. — Історія України в народніх думах та піснях. «Криниця». К. 176 с.

157. Григор'єв—Наш.—Поділля. Географ.-історичний нарис. Под. губ. нар. управа. Кам'ян.-Под. 86 с.

158. Грінченко, Б.— Як жив український народ. (Коротка історія укр. народу). Вид. 9-е. К. 68 с. (були ще вид.).

159. Грушевський, М.— В огні й бурі. Ж. «Літр.-Науковий Вістник», січень, с. 109-111. К.

160. Грушевський, Михайло.—В роковини Кирило-Методіївської справи. Ж. «Вільне Життя», № 22. Од.

161. Грушевський, М.—Життє і творчість Т. Гр. Шевченка. К. 32 с.

162. Грушевський, М.—З політичного життя старої України. Розвідки, статті, промови. К., с. 126 (2).

163. Грушевський, М.—Ілюстрована історія України. К. 575 с.

164. Грушевський, М.--Коротка історія України. К. (автор). (Його ж — Про старі часи на. Україні. Коротка історія України — для першого початку, вид. 5-е, 160 с.).

165. Грушевський, М.—На порозі нової України.

166. Грушевський, М. – Переяславська умова України з Москвою. К. 64.

167. Грушевский, М.—Студії з економічної історії України. Економічний і соціяльний перелом XV -- XVII вв. Друк. Укр. Центр. Ради. К. 96 с.

168. Грушевський, А. С.—Города В. Княжества Литовск. в XIV — XVI вв. Старина и борьба за старину. І ч. К. 242 с.

169. Грушевський, О.—З планів та думок Кирило-метод. брацтва Ж. «Літературно-науковий Вісник», кн. VII — VII, ст. 89 — 95.

170. Грушевська, Ол.--Історичні твори Шевченка на лекціях історії. Шкільна бібліотека ім. Г. З. Грушевської. К. 32 ст.

171. Грушевський, Ол. — Митні комори. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, 21 — 31 с.

172. Грушевський, О. — Пам'яти проф. Ів. В. Лучицького. Ж. «Наше Минуле», ч. 3, с. 100—105.

173. Грушевський, О. — Пантелеймон Куліш. Ж. «Шлях», № 2, с. 29 — 33.

174. Данилевич, Василь, проф.—В. А. Шугаевский. Монета и денежный счет въ лѣвобережной Украинѣ в XVIII вѣкѣ. Т-во «Сіверянська Думка». Чернігів. (рецензія). Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 96 — 97. К.

175. Данилевич, В, проф.—О. Я. Ефіменкова. (Некрольоґ). Ж. «Наше Минуле», ч. 3, с. 105-110.

176. Данилевич, Василь, проф.—Проф. Д. Багалій. Історія Слободської України. «Союз». Х. 1918. (рецензія). Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 91 — 96. К.

177. . . . . . Декларации и резолюции. Первая конференция анарх. организ. Украины «Набат». 32 с.

178. . . . . . Дело Корнилова по стенограмме допроса А. Ф. Керенского следственной комиссией. Кооперат. Т-во. Екатеринослав. IV—158 с.

179. **Довбищенко, Як.**— Мих. П. Драгоманов. Газ. «Нова громада». Х. 24 с.

180. **Донцов, Д.** — Культури примітивізму. (Головні підстави російської культури). «Сіяч». Черкаси. 42 с.

181. **Донцов, Д.** — Мазепа и мазепинство. «Сіяч». К.

182. **Донцов, Д.** – Міжнароднє положення України і Росії. «Робітнича книгарня». К. 24 с.

183. **Донцов, Дмитро.** — Похід Карла XII на Україну. Вид. т-ва. «Ширення народніх культур». К. 28, 4 с.

184. **Дорошенко, Д.** —Галицька руїна 1914 — 1917 р. Ж. «Наше Минуле», № 3, с. 17 — 36 К.

185. **Дорошенко, Д.** — Коротенька історія Чернігівщини. Чернігів, «Сіверянська Думка», 38 + 2 с.

186. **Дорошенко, Д.** — На громадській роботі. (Про Куліша). Вид. 2-е. «Друкар». К. 32 с.

187. **Дорошенко, Д.** — П. О. Куліш, його життя і літер.-громад. діяльність. «Просвіта». К. 72 с.

188. **Драгоманів, М.** — Нові українські пісні про громадські справи. (1764 — 1880). Вид. 2-е. «Криниця». К. 154 с.

189. **Драгоманов, М.** — Про українських козаків, татар та турків. Вид. 4-е. «Просвіта». К. 50 с. (Було ще видання з додатком про життя Д-ва).

190. **Драгоманов, М.** — Пропащий час. Україна під московським царством (1654 — 1876). «Серп і Молот». К. 40 с.

191. **Драгоманів, М.** — 1841 — 1895. К. 46 с.

192. **Ернст, Федор.** — Українське мистецтво XVII — XVIII віків. «Криниця». К. 32.

193. **Ефименко, А. Я.**,пр.—Письма с хутора. Об украинской истории. Ж. «Внешкольное просвещение» («Позашкільна Освіта»), № 1, ст. 17 — 21.

194. **Єфремов, Сергій.** — До історії галицької руїни. (Меморіял К. Паньківського). Ж. «Наше Минуле», ч. І. с. 57 — 65. К.

195. **Єфремов, Сергій.** — Масонство на Україні. Ж. «Наше Минуле», ч. 3, с. 3 — 16. К.

196. **Єфремов, С.** — Один з нездійснених планів Драгоманова. Ж. «Наше Минуле», № 3 ст. 134 — 136.

197. **Єфремов, Серг.** — Українці і справа замирення. Два документи з недавнього часу. Ж. «Наше Минуле», № 3, с. 127 — 128. К.

198. **Зайцев, П.** — «Книга битія», як документ і твір. Ж. «Наше Минуле», ч. І с. 22—35. К.

199. . . . . . Закон 16 сент. 1918 г. о производстве выборов губерн. и уездных земск. гласных. «Голос». К. 30, (2) с.

200. . . . . . Записки історично-філологічної секції Укр. наукового т-ва в Київі. Кн. XV / XVI. К.

201. **Каманін, І.** (подав) — Три тестаменти Адама Кисіля. Ж. «Україна», кн. 1 — 2.

202. **Каманіна, Анна.** — Громадський банк в першій половині XIX століття. Ж. «Наше Минуле», ч. 2, с. 169 — 171.

203. **Кащенко, А.** — Великий луг Запорожський. Катеринослав. 100 с.

204. **Кащенко, А.** — Запорожська слава. Друк. Вісмана. Катеринослав. 92 с.

205. **Кащенко, А.** — Кость Гордієнко-Головко, останній лицарь Запорожжя. Вид. 2-е, Катеринослав. 64 с.

206. **Кащенко, А.** — Про гетьмана козацького Самійла Кішку. Катеринослав. 24 с.

207. **Керенский, А. Ф.** —Письмо и стенограмма личного показания по делу Корнилова Тип. изд. «Дело». Од. 16 с.

208. **Клепатський, П. Г.** — Конспект лекцій по історії України, читаних на курсах для учителів сер. шкіл в червні-липні 1918 р. в Одесі. Одеса. с. 34.

209. **Клименко, П.**, прив.-доц. — Історія Українського народу. Ж. «Народня Справа»., № 48 — 49, 50, с. 9 — 12, 20 — 24. К.

210. **Клименко, П.** — Навчання історії у початковій школі. К. «Вільна Укр. Школа». 14 с.

211. **Коваленко, Грицько** — Оповідання з української історії для початкових шкіл. Вид 4-е, ілюстроване. «Сіяч». Черкаси — К. 130, II с.

212. **Коваленко, Грицько.** – Українська історія. Оповідання з історії України. Вид. 4-е. Книгарня Череповського. К. 212 с.

213. **Корольов, В.** — Біографія С. В. Петлюри. К.

214. **Костомаров, М.** — «Книга бытія» українського народу. Ж. «Наше Минуле», № 1., с. 7 — 21.

215. **Костомаров, М.** — Чернігівка. Бувальщина з другої полов. XVII в. Вид. М. Грінченкової. К. 224 с.

216. **Лоський, Кость.**— Михайло Грушевський, голова Укр. Центр. Ради. «Криниця». К. 1917. 30, (2) с. (Рецензія). Ж. «Книгарь», № 7, с. 401— 402. К.

217. **Лоський, К.** — Проф. Д. І. Багалій. Історія слободської України «Союз». Х. (Рецензія). Ж. «Книгарь», ч. II, ст. 639 — 643.

218. **Люблинський, Т.** — Як прийшли німці. Ж. «Літер.-наук. Вістник», грудень, с. 202 — 216. К.

219. **Ляшок, Л.** — Гетьманат. (До історії XVIII століття). Ж. «Вільне Життя», № 29. Од.

220. **Макаров, Н.** — Социально-этическ. корни в рус. постановке аграрного вопроса. Харьк. общество сел. хоз. Х.

221. **Маляревський, Ол.** — Гетьман всієї України Павло Скоропадський. Біограф. нарис. К. 17 с.

222. . . . . . Мирний договір між Українськ. Республ. і Німечч., Тур еч., Австро-Угорщ. та Болгарією. Херсон. 8 с.

223. . . . . . Мирний договір між Укр. нар. республікою з одної і Німеччиною, Болгарією і Туреччиною з другої сторони. К. 20 с.

224. **Міяковський, В.** — По російських історичних журналах. («Былое», № 1, 2. «Голос Минувшего», № 1—6. «Русская старина», № 1, 2).

225. **Модзалевський, В.** — Будування церків в Лубенському Мгарському манастирі в р.р. 1682—1701. (З приводу 300-ліття його заснування). Ж. «Наше Минуле», № 3 с, 49—80 К.

226. **Модзалевський, В.** — Мазепа в історії і літературі та для сучасности. «Захід». Чернігів. 63 с. (рецензія). Ж. «Наше Минуле», № 2, с. 170.

227. **Модзалевський, В.** — Тестамент Елени Адамовичової (1688 року). Выписъ з книгъ мѣскихъ ратуша Нѣжинскаго права Майдебурского. Універсал гетьмана Мазепи про козаків (1701 року). До історії козацької служби. Ж. «Наше Минуле», ч. I, с. 168—174.

228. **Науменко, В.** — Як не треба викладати історію укр. культури. К., друк. «Петро Барський», 16 с.

229. **Овсянико-Куликовский, Д.** — Михаил Петр. Драгоманов. Ж. «Наше Минуле», ч. 2, с. 50—57. К.

230. **Огієнко, Іван.** — Українська культура. Коротка історія культурного життя укр. народу. (Курс, чит. в Укр. Нар. Ун-ті). К., книгарня Ч. Череповського, 272 с.

231. **Олелько, Г.** — Образи діячів. I Михайло Грушевський. «Універсальний журнал». кн. I, с. 8—9.

232. **Онацький, Євг.** — В. Л. Модзалевскій Матеріалы для біографіи Стародубскаго полковника Тимофея Алексѣевича. Чернигов. 1917—18 г. 137 с. (Рецензія). Ж. «Наше Минуле», ч. 3, с. 174—175. К.

233. **Онацький, Є.** (подав). — Справа за с. Аксютинці. Ж. «Україна», кн. 1—2.

234. **Онацький, Євг.** — Сторінка з історії Генерального суду та прокуратури на Україні в другій половині XVIII в. Ж. «Наше Минуле», ч. 2, с. 86—98. К. (вийшло й окр. брошурою 15 с.).

235. **Онацький, Євг.** — В. А. Шугаевскій. Монета и денежный счетъ въ Лѣвобережной Украинѣ въ XVII в. Черниговъ. «Сіверянська Думка». 1918. с. 48. 1 р. 50 к. (Рецензія). Ж. «Наше Минуле», ч. 2, с. 220—225. К.

236. **Онацький, Євг.** — Ще про автора «Исторіи Русовъ». Ж. «Наше Минуле», ч. 1, с. 146—148. К.

237. . . . . . . Опыт организац. общественно-профес. союза земск. работников. Краткий очерк. «Союз земск. работн.». Х. 63, (1) с.

238. **Охримович, Ю.** — Короткий нарис розвитку укр. нац.-політич. думки в XIX ст. Ч. I. «Серп і Молот». К. 144 с.

239. **Павловський, И. Ф.** — Из прошлого Полтавщины. К истории декабристов. Полтава. 60 с.

240. **Перфецький, Євг.** — До питання про Нестора Печерського. Ж. «Україна», кн. 1—2.

241. **Петровский, С.** — Киев, его святыни и достопримечательности. С рис. в тексте. 2 планами пещер К.-П. Лавры и планом г. Киева. Изд. 7. Од., изд. Фесенко, с. 104.

242. **Порш, Мик.** — Україна в державному бюджеті Росії. «Каменяр». Катеринослав. 32 с.

243. . . . . Програма Української федеративної демократії. К. 28 с.

244. **Прокопович, Вячеслав.** — Київська міліція. Ж. «Наше Минуле», ч. I, с. 74—84. К.

245. . . . . . . Процесс «Южного рабочего» в революц. трибунале. (Отчет). Книгоизд-во «Южн. Раб.». Од. 80 с.

246. **Пуришкевич, В.** — Дневник. Вып. II. Смерть Распутина. Изд. Ком. пропаг. при общ. актив. борьбы с большевиками. 64 с.

247. . . . . Резолюції і постанови V конгресу Укр. соц.-демокр. робітн. партії. 16 с.

248. **Різниченко, Вас.** — Пилип Орлик. (Гетьман-емігрант). Його життя і діяльність. (З нагоди 175 р. його смерті). «Союзбанк». К. 48 с.

249. **Різниченко, Вас.** — Смерть Мазепи. «Шлях». К. 20 с.

250. **Романовський, В.** — Г. А. Максимович «Выборы и наказы въ Малороссіи въ законодательную Комиссію 1767 г. Ч. 1-я. Выборы и составление наказовъ. Нѣжинъ. 1917, с. X, IX, 332, 4. 3 р. 50 коп. (Рецензія). Ж. «Наше Минуле», ч. 2, с. 160—167. К.

251. **Ростовцев, М. І.** — Давнє минуле нашого півдня. Пер. Чикаленка, 2-е вид. «Благ. т-ва вид. загально-корисних та дешев. книжок». К. 32 с.

252. **Рудинський, М.** — Шевченко і Полтавські видавництва за рік волі. (Бібліограф. замітка). Ж. «Нова Школа», № 2, с. 79—81. Полтава.

253. **Русова, С.** — Мих. Драгоманов. 1847—1875. К. 46 с.

254. Русь Малая. Война украинцев с большевиками. 1 ноября 1917, 17 февр. 1918 г. Вып. II. К. 232 с.

255. **Сисоенко, Євг.** — Зруйнування Січи Запоріжської. Ж. «Народня Справа», № 36, с. 6—9. К.

256. **Сисоенко, Євген.** — Правобережна Україна під Польщею. Ж. «Народня Справа», № 39, с. 7—10. К.

257. **Сисоенко, Євген.** — Україна після шведчини. Ж. «Народня Справа», № 29, с. 7—10. К.

258. **Сисоенко, Євг.** — Як українці пошматували свою Україну після Богдана Хмельницького. Ж. «Народня Справа», № 18, с. 17—20. К.

259. **Слабченко, М. Е.** — Центральные учреждения Украины XVII — XVIII ст. Одесса.

260. **Старицька-Черняківська, Л.** — Хоткевич, Гнат. Гетьман Іван Мазепа. Х. 46 с. (рецензія). Ж. «Книгарь», № 11, с. 658 — 659. К.

261. . . . . . — Статут організаційного Запоріжського відд. Генеральної козачої Ради. Од. 4 с.

262. . . . . . — Статут українських козаків. К. 16 с.

263. **Стебницький, П.** — До історії українського руху. Ж. «Наше Минуле», ч. 3, с.89—93. К.

264. **Стебницький, П.** — Поміж двох революцій. Нариси політич. життя за р.р. 1907—1918 —«Час». К. 288 с.

265. **Степанюк, В. і Довбищенко, Я.** — З історії укр. соціяль-демократичного руху (1900—1918 р.). Харк. Ком. Укр. Соц.-Дем. роб. партії. 32 с.

266. **Степовий, В.** — Запоріжський зімовник. Історичні відомости. Вид. 2-е. «Сіяч». Черкаси. 24 с.

267. **Сумцов, М.** — Слобожане. Історично-етнографічна розвідка. Х. «Союз».

268. **Титов, Ф.**, проф. прот. — Приложения к 1-му тому исследования. Типография К.-П. Лавры. Ист. очерк. К., 546 + 18 с.

269. **Титов, Ф.** — Типография Киево-Печерской Лавры. Истор. очерк. (1606—1616—1916 г.) т. I (1606—1616—1712). К. 506 с.

270. **Тіяндер, К.** — Карло XII на Україні. Ж. «Наше Минуле», ч. I, с. 66—73.

271. **Триницький.** — Українська інтеліґенція. Ж. «Народня справа», № 30 31, с. 6 — 9; 9—11. К.

272. . . . . Устав Всеукраинского союза хлеборобов собственников. Изд. Всеукр. союз хлеб. собств. К. 40 коп.

273. **Федоровський, А. С.** и **Барвинский, В. А.** — История края (Харьк. губ.). Зб. «Природа и население Слободской Украины», с. 226—261. Х. «Союз».

274. **Х—в, Г.** — Гетманство на Украине. А. Иваcенко. Од. 24 с.

275. **Характерник.** — Мазепа в історії й літературі та для сучасности. (Розвідка). Чернігів. 64 с.

276. **Хоткевич, Гн.** — Гетьман Іван Мазепа. Х. 48 с.

277. **Хоткевич, Гн.** — Історія України для шкіл вищ.-початкових і середніх. Ч. 1-а (до кінця XVI віку). Педагог. Бюро. Полтава. 140 с.

278. **Хрусталев-Носарь, Г.** — Из недавного прошлого. (Речи, произнесен. 10 сентября 1916 г. в Петроград. окр. суде). Переяслав. 66 с.

279. **Цегельський, Л.** — Русь Україна та Московщина Росія. Історич. політ. розвідка. Вид. 3-е, перероб. з 2-го Царгородськ. вид. Полтава. 186 с.

280. **Широцький, К.** — Коліївщина (Гайдамаччина в 1768 р.). «Час». К. 48 с.

281. **Широцький, К.** — Українська штука за часів старокнязівських та її виучення. Ж. «Наше Минуле», ч. I, с. 85—97.

282. **Штейн, В.** — Тяга немецкого капитала на Украину. Ж. «Голос Жизни», № 3, с. 8—11. К.

283. **Шульгін, Ол.** — Політика. Статті, документи, промови. «Друкар». К. 106 с.

284. **Яворницький, Д.** — Як жило славне Запоріжське низове військо.

285. **Ясный, Н.** — Может ли Украина быть экономически независима. Изд-во т-ва потреб. О-ва Юга России. Х. 72 с.

1919 р.

286. **Багалій**, акад. — О. Я. Ефименкова (†) (Оцінка її наукових праць). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1, с. 104—113.

287. **Багалій, Д. І.** — (Життєпис та бібліографія праць). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1, с. XXIX—XXXIII.

288. **Базилевич, Василий.** — Извет старца Рафаила. Из киевских настроений времени Богд. Хмельницького. К. 20 с.

289. **Билимович, А. Д.**, проф. — Деление Южной России на области. «Труды подготов. по национальным делам комиссии Малорус. отдела». Вып. I. с. 106—110. Од. «Рус. культура».

290. **Билимович, А. Д.**, проф. — Экономическое единство России. «Труды подготовительной по национальным делам комиссии Малорусск. отдела». В. І-й. 97—105 с. Од. «Рус. культура».

291. **Біднов, В.** — Що читати по історії України (коротенька історіографія України) з викладів на учит. курсах українознавства. Кам'янецька філія Укрвидаву в Катеринославі. Кам'янець - Подільський. 72 с.

292. **Богаевский, П. М.**, проф. — Присоединение Малороссии к Московскому царству. «Труды подготов. по национ. делам комиссии». В. І-й. с. 7—15. Од. «Рус. культура».

293. **В. М.** — Лист Доманицького з останніх місяців його життя. Ж. «Наше Минуле», кн. 1—2, с. 153—156.

294. **Варнеко, В. Б.** — Древнейшие обитатели Новороссии. «Бессарабское книгоиздат.». Од. 30, (2) с.

295. **Гетьманець, Гр. (Сьогобочний, Гр.).** — Хто такий Г. Сковорода. «Дзвін». К. 54, (2) с. 1 крб. 60 к.

296. **Григор'їв—Наш.** — Історія України, виложена народніми думами та піснями. В. І. — Часи доістор. і княжої доби. Мініст. Преси й Інформ. Укр. Нар. Респ. Кам'янець на Поділлі. 16 с.

297. **Григор'їв—Наш.** — Історія України, виложена народн. думами та піснями. В. ІІ-й. Козаччина. Мініст. Преси й Інформ. Укр. Нар. Респ. Кам'янець на Поділлі.

298. **Григор'їв—Наш.** — Історія українського народу. Підручник для вищих поч. шкіл та перших класів гімназій. «Час». К. (2), 340. (2) с. 15 крб,

299. **Григор'їв - Наш.** — Поділля. Геогр. - іст. нарис. Поділ. Губ. Нар. Упр. Кам'янець - на Поділлі. 86 с. 6 крб. 40 к.

300. **Грушевський, Мих.** — Ілюстрована іст України. «Петро Барський». К. 576 с. 15 крб.

301. **Грушевський, Мих.** — Історія України, приладжена до програми вищих початкових шкіл і нижчих кляс шкіл середніх. «Под. Губ. Нар. Упр.» Кам'янець на Поділлі». 272 с. 15 крб.

302. **Грушевський, М.** — Коротка історія України (для перш. початку). «Укр. Наук. Т - во». К. 160 с. 8 крб.

303. **Грушевський, Мих.** — Культурно - національний рух на Україні в XVI — XVII віці. В. 2 - е, «Дніпросоюз». К. 2, 248, 2 с.

304. **Грушевський, М.** — Про старі часи на Україні. Коротка історія України для першого початку. В. VI - е «Укр. Наук. Т - во». К. 160 с. 5 крб.

305. **Грушевский, С. Г.** — Единство Русского Народа. «Труды подготов. по национ., делам. Комиссии. Малорус. отдел.» В. І, с. 28—34. Од. «Русск. Культ.».

306. **Грушевский, С. Г.** — Краткий очерк политической истории Украинского движения. «Труды подготовит. по национальным делам комиссии», в. І, с. 16 — 22. Од. «Русск. культура».

307. **Грушевский, С. Г.** — Украинцы. Центральные державы «Союзники». «Труды подготов. по национальным делам комиссии», в. с. 23 — 27. Од. «Русск. культура».

308. **Данилевич, Василь**, проф. — Д. Дорошенко. Коротенька історія Чернігівщини. Чернігів. 1918. (Рецензія). Ж. «Літературно - Науковий Вісник», кн. II, с. 238 — 239. К.

309. Данилевич В. (Життєпис, його праці та оцінка, дана ак. Багалієм). «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. І, с. LXXXV — XC. К.

310. **Данилевич, В.**, проф. — О. Я. Єфименкова. «Книгарь», ч. 19, с. 1167 — 1172.

311. **Данилевич, В.**, проф. — Проф. О. Грушевський. «Рибне мито в XV — XVI вв.». Записки Істор.-філ. секції Укр. Н. Т - ва в Київі. Книга XVIII. (Рецензія). Ж. «Наше Минуле». К. ч. 1 — 2, с. 228.

312. . . . . . До вбивства О. Я. Єфименко, (Стаття). Ж. «Трибуна», № 16. К.

313. **Довбищенко, Як.** — Мих. Драгоманів. його життя, наук., політична та громадська діяльність. Вид. 2 - е, переробл. й доп. «Поюр». Х. 77, (3) с.

314. **Довнар - Запольський,** проф. — Курс русской истории. Вид. «Летопись». К.

315. **Донцов, Дмитро.** — Мазепа і Мазепинці. «Сіяч». Черкаси — Київ, 34 с.

316. **Дорошенко, Д.** — Західно - українська Народня Республіка. Ж. «Літературно - Науковий Вісник», № 1, с. 160 — 226.

317. **Дорошенко, Д.** — Про минулі часи на Поділлі. (Корот. іст. краю). Под. Губ. парт. упр. Кам'янець на Под. 50 с. 2 крб. 25 коп.

318. **Ернст, Федір.** — Укр. мистецтво XVII — XVIII віків. «Криниця». К. 32, 24, с. 50 крб.

319. **Елачич, Алексей.** — Самодержавие и народ в России XVIII века. Историко - юридический этюд. «Культура и знание». К. 32 с. 1 крб. 50 к.

320. **Єфименко, О.** — Історія України й її народа. «Союз». Х. 99, (1) с.

321. **Ефименко, А.** — Начальное руководство по укр. великор. (русской) истории для нар. школ. «Союз». Х. 89, 7 с.

322. **Ефименко, О. Я.** — Початковий підручник укр. - моск. історії для шкіл народніх «Союз». Х. 89, (1) с.

323. **Єфименко, Ол.** — Татарські напади в курені і чумаки. Полтава. 76 с.

324. **Єфремов, С.** — Жандармські архіви. Ж. «Наше Минуле», № 3, с. 145—146 К.

325. **Загоровский, Е. А.** — Отношения России и Италии в XIX в. «Записки Одесского Общества Истории и Древностей», т. XXXIII, ст. 41—58.

326. **Зайцев, Пав.** — Нові матеріяли до біографії й творчости Шевченка. Ж. «Наше Минуле», кн. 1—2, с. 17—24. К.

327. . . . . . Записки історично-філологічного відділу. Кн. 1-а. УАН. К. 144 + L. с. V

328. . . . . . Записки Українського наук. т-ва дослідування й охорони пам'яток старовини й мистецтва на Полтавщині. В. I Укр. наук. т-во. Полтава. 198 с.

329. **Иринин.** — Черниговщина. Историч.-естеств. и эконом. описание края. Совет кооп. с'езд Черн. губ. Чернигов. 156 с.

330. . . . . . История революционного движения в России. От смутного времени до настоящего времени. Од. отд. В. Г. Изд., с. 16. (теж видано вид-ом «Борьба» та Од. Губ. Виконком).

331. **Камінський, А. Т.** — Pro patria. (Револ. доба на Україні й діяльність Центр. Ради). Поділ. губерн. нар. упр. Кам'янець на Поділлі. 45, (3) с. 1 крб. 50 коп.

332. **Кащенко, А.** — На руїнах Січи. Вид. V. Укр. вид-во в Катеринославі. К. 16 с.

333. **Кащенко, А.** — Оповідання про славне військо Запоріжське. Вид. 3-е. Укр. вид-во, Катеринослав. 356, (4) с. (1) арк. з картою. 60 грив.

334. **Клепатський, П.** — П'ятнадцять лекцій з іст. України (виклад конспективний). «Друкар». К. 62 с. 6 крб. 50 к.

335. **Клименко, П.**, прив.-доцент.—Політичне становище України за часів Богдана Хмельницького та Івана Мазепи. Ж. «Народня Справа», № 1—3. К.

336. **Клименко, П.**—«Українська Старовина». Ж. «Архівна справа на Україні», № 1, с. 2.

337. **Коваленко, Гр.** — Григорій Сковорода, його життя й твори. Спілка споживч. т-в. Полтава. 154 (2) с. 90 гр.

338. **Коваленко, Гр.** — Українська історія. Книгоизд-во. Череповського. К. 229 с.

339. . . . . . Короткий огляд історії українського народа. Проскурів. 16 с.

340. **Кревецький, Ів.** — Українська мемуаристика. Її стан і значіння. «Стрілець» Кам'янець на Поділлі. 32 с. 4 крб.

341. **Левин, К. Н.** — Последний русский царь Николай II. Изд. отд. бюро при Наркомпросе Х. 66 с. 1 крб. 10 коп.

342. **Линниченко, И. А.**, проф. — Малорусская культура. Од. (2), 17, (1).

343. **Линниченко, И. А.**, проф. — Малорусская культура. «Труды подготов. по национальным делам комиссии», Малорусск. отд. в I с. 51. Од. «Русск. культ.».

344. **Линниченко, И. А.**, проф. — Русские начала в Русской Галиции. «Труды подготовит. по национальн. делам комиссии». Малорусск. отдел, в. I с. 70—79. Од. «Русск. Культ.».

345. **Ляскоронский, В. Г.**, проф. — К вопросу о Киевском Вышгороде в удельно-вечевое время. К. 8 с.

346. **Матушевський, Ф.** — Коротка історія України -- Руси. «Календар Громадянина-Кооператора на 1919 р.», с. 17—35. К.

347. **Меснер, Є.** — Взятие Киева Полтавским отрядом. К. 15, (1), с. 3 руб.

348. **Милюков, П.** — История второй русской революции. Т. I. Борьба буржуазной и социалист. революции. Вып. I. «Летопись». К. 128 с., 30 р. (за 4 вып.).

349. **Мірза-Авак'янц, Н.** — З побуту укр. старшини кінця XVII віку. «Записки укр. наук. т-ва дослідув. й охорони пам'яток старов. та мистецтва на Полтавщині», в. I с. 17—61. Полтава.

350. **Міяковський, В.** — Видавничі плани Кирило-Метод. т-ва. Ж. «Книгар», ч. 28. К

351. **Міяковський, В.** — З історії української книжки. Цензурні умови. Ж. «Книгар», ч. 27 с.

352. **Могилянский Н. К.** — Автономия Новороссии. «Труды под[illegible]ов., по национальным делам комиссии». [illegible]алорусск. отдел, в. I, с. 111—119. Од. «Русск. культ.».

353. **Могилянский, Н. К.** — Прошлое и настоящее Новороссии. (К вопросу о посягат. Украины на Новороссию). «Русская культура». Од. 36 с., (1) вкл. арк. 5 крб.

354. **Модзалевський, В.** — Перший військовий підскарбій Роман Ракушка. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1-а, с. 18—52. К.

355. **Модзалевський, Вадим.** — «Про давній Генеральний суд». «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1, с. XCIV—XCV. К.

356. **Назарук, Ос.** — Українська султанка Роксоляна. «Стрілець». Кам. на Под. 16 с. 5 крб.

357. **Наш, Григорій.** — Історія українського народу. «Час». К. 340 с. 15 крб.

358. **Петров, М.** — Київська Академія. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1-а, с. 1—17. К.

359. **Петров, М.**, акад. — Про панагію, що ніби належала мітр. Михаїлу Сирину. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1, с. 114—119.

360. . . . . . . «Помийниця». Українська гумористична часопись 1863 р., подав М. Марковський. Ж. «Наше Минуле», кн. 1 — 2, с. 73 — 121. К.

361. **Послание** Кирило-Методієвського Братства Православним Християнам на Україні. Кам.-Под., вид. М-ва Преси й інформ. У. Н. Р., 12 с.

362. **Поточний, В.** — Григорій Сковорода. Ж. «Книгар», ч. 28. К.

363. **Р—ський, В.** — Од Київа до Канева. Історичні місцевості. К., «Просвіта», 32 с.

364. **Рафес, М. Г.** — Накануне падения гетьманщини. К. 96 с. 5 р.

365. **Ревуцький, Д.** — Українські думи та пісні історичні. «Час». К. 300 с. 12 крб.

366. **Різниченко, Вас.** — Батуринські свічки. Сторінка з історії укр. свічкової промисловости. Вид. В. Різниченко. К. 16 с.

367. **Різниченко.** — Листи, універсали, промови та інші. В. І.

368. **Різниченко, В.** — Матеріяли до біогр. Батурина. Доповнення. К. 32 с.

369. **Різниченко, В.** — Про гетьмана Пилипа Орлика та його діяльність. К. 16 с. 5 гр.

370. **Різниченко, В.** — Смерть Мазепи. Автор. К. 16 с. 2 крб. 50 к.

371. **Романовський, В.** — Куліш і його праці по історії України. Ж. «Книгар», ч. 27. К.

372. **Романовський, Віктор.** — Різниченко Василь. Пилип Орлик. (Гетьман-емігрант) Його життя й діяльність. «Союзбанк». К. 1918, 48 с. (Рецензія). Ж. «Книгар», № 22. 1457 — 1460.

373. **Руданський, Ст.** — Твори з історії України. «Дністер». Кам.-на-Под. 45, III с.

374. **Русова, Софія.** — О. Я. Єфименко. (Стаття). Ж. «Трибуна», № 21. К.

375. **Савенко, А. И.** — К вопросу о самоопределении Южной России. «Труды подготовительной по национальным делам комиссии». Малорусский отдел. В. I. 1—6 с. Од. «Русская культура».

376. **Сагарда, М.** — Переклади св. письма на укр. мову в XVI — XVII в.в. Ж. «Книгар», ч. 20.

377. **Слабченко, М.** — Судівництво на Україні XVII—XVIII ст. Конспект лекцій, читан. на Одес. учит. курсах в серпні 1918 р. «Союз». Х. 39, (1) с. 2 крб. 40 коп.

378. **Смирнов, П.** — Города Московского государства в I пол. XVII в., т. I, в. 2. Количество и движение населения. К., 2 + 356 + + 2 с.

379. **Соколов, І.** — Українська церква та грецький схід в XVI—XVII в.в. «Записки історично-філологічного відділу УАН», т. I. 53 — 84. К.

380. **Станишевский, В. П.** — Русский народ в борьбе за свободу (ист. очерки). Как русский мужик потерял землю и волю. (Происхождение крепостного права). Х., вид. Укрцентраг., 16 с. (теж вид. «Центропечать»).

381. **Старий, Василь.** — Здобутки нашого друкованого слова. (За 1917 — 1918 роки). Ж. «Трибуна», № 12, 13. К.

382. **Стебницький, П.** — Культурно-громадська праця П. О. Куліша. Ж. «Книгар», ч. 23—24. 1515—1530. К.

383. **Стебницький, П.** — Нові видання творів Драгоманова. Ж. «Книгар», ч. 20.

384. **Стороженко, А. В.** — «Малая Россия или Украина». «Труды подготовит. по национальным делам комиссии». Малорусск. отдел. В. I. 52 — 64 с. Од. «Русская культура».

385. **Стороженко, М.** — Осадження м. Крилова. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1, 114 — 119 с. К.

386. **Сушицький, Ф.** — Оповідання про Михайлика й Золоті ворота та про Батия. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 1. 85 — 103 с.

387. . . . . . . Труды подготовительной по национальным делам комиссии. Малорусский отдел. Вып. I. Од. (4), 119 с.

388. **Филипович, П.** — Історико-літературні матеріяли до Шевченка. І. Листи Максимовича до Шевченка. II. Нові рядки Т. Шевченка. Ж. «Наше Минуле», кн. 1 — 2, 25 — 33 с. К.

389. **Флоровский, А. Р.** — Несколько фактов из истории русской колонизации Новороссии в начале XIX в. «Записки Одесского Общества Истории и Древностей», т. XXXIII, 25 — 40 с.

390. **Хоткевич, Гнат.** — Боротьба України за свою свободу. Кн. II. «Просвещение». Х. 32 с.

391. . . . . . . Хто такий Гр. Сковорода. «Дзвін». К.

392. **Чернявський, Дмитро.** — Катеринославщина. (Історія. Природа. Населення. Промисловість. Освіта). Вип. I. Спілка споживч. тов. Катеринослав. 49, (1) с.

393. . . . . Шевченківський збірник. Всеукр. літер. комітет. Комісія по влаштуванню Шевченківського свята. Х. 48 с.

394. **Шингарев, А.** — Как это было. Дневник. Петропавловская крепость. Х., «Новое слово».

395. **Широцький, К.** — Наше стародавнє інтроліґаторство. Ж. «Книгар», ч. 17.

396. **Широцький, Х.** — Продаж книжок у давньому Київі. Ж. «Книгар», ч. 18.

397. **Шишко.** — Очерки по русской истории, ч. 2-я. Чернигів, Губ. Відд. Нар. Освіти. 84 с.

398. **Шмит, Ф. И.**, проф. — Искусство древней Руси - Украины. «Союз». Х. III, (1) с.

399. **Шміт, Ф. І.**, проф. — Мистецтво старої Руси - України. «Союз». Х. 99, (1) с

400. **Шугаєвський, В.** — До питання про грошовий обіг та монету на Лівобережній Україні XVII в. Ж. «Наше Минуле», ч. 1 — 2. с. 220 — 292. К.

401. **Щепот'єв, В.** — Геогр. термін «Україна» в народніх піснях. «Записки Укр. наук. т - ва дослідування й охорони старовини й мистецтва на Полтавщині», в. І, с. 1 — 17.

402. **Щербаківський, В.** — Матеріял до вивчення Полтавщини. «Записки Укр. Наук. т - ва дослідув. й охорони старовини й мистецтва на Полтавщині», в. І, с. 61 — 79.

403. **Яворницький, Д. І.** — Україно - руське козацтво перед судом історії. «Слово». Катеринослав. 24 с. 5 крб.

404. **Якименко, М.** — О. Я. Ефименко. (Некрольог). Ж. «Трибуна», № 16. К.

1920 р.

405. **Багалій, Д. Ів.**, проф. — Заселення південної України (Запоріжжя та Новоросійський край). Перші початки її культурного розвитку. «Союз». Х. 110 с.

406. **Біднов, В.** — Що читати по історії України. (Коротенька історіографія України) з викладів на учит. курсах. Катеринослав, Союз Спож. Т - в., с. 48.

407. . . . . . Борьба с бандитизмом и кулацким восстанием на Украине. Кулачество, атаманщина, бандитизм. К. 16 с.

408. **Бялковський, Л.**, проф. — Поріччя Мурахви в XV — XVI ст. Кам'янець - на П., відб. з «Записок К. - П. Держ. Укр. Університету». т. II.

409. **(Винниченко, В.)** — Винниченко проти Петлюри. 26 с.

410. . . . . . Восстановление Советской власти на Украине. (Сборник материалов). Изд. Киев. губ. отд. печ. 28 с.

411. . . . . . Второй с'езд советов рабочих. крестьянских и красноармейских депут. Стенографический отчет. Од. 74 с.

412. . . . . Голгофа революции. Бюллетень Екатеринославской комиссии по обследованию зверств, грабежей и насилий, учинен. белогвардейцами и махновцами. Екатеринослав. 20 с.

413. . . . . . Гражданская война на западном фронте. Сборник статей из Советской прессы. Х. 64 с. 1920.

414. **Дорошенко, Д.** — М. Ів. Костомаров, його громадська й літерат. наук. діяльність. «Друкар». К. 96 с.

415. **Ефименко, О. Я.** — Початковий підручник укр. - московської історії для шкіл народніх Х. «Союз», 90 с.

416. **Єфремов, Сергій.** — Українознавство. Покажчик потрібнішої до самоосвіти літератури. Всеукр. кооп. вид., союза. Київ. 64 с.

417. . . . . Жовтень на Україні 7/XI - 1917, 7/XI - 1920 р. (Збірник статтей). ДВУ. Х. 20 с.

418. . . . . . Из прошлого. Историко - революц. сборник. «Бюро союза журналист.». Чернигов. 80 с.

419. **Клепатський, П.**, прив. - доц. — Український мандрівний філософ Григорий Сковорода. Катеринослав. 32 с.

420. **Мірза - Авак'янц, Н Ю.** — Українська жінка в XVI — XVII ст. Додаток з актового матеріялу. Спілка споживч. т-в. Полтава 92 ст.

421. **Міяковський, В.** — Революційні відозви до українського народу. (1850 — 1870 р.) ДВУ. К. 76 с.

422. **Павлов - Сільванський, Н. И.** — Павло Іванов. Пестель. ДВУ. К. 44 с.

423. **Павлович, Мих.** — Украина, как об'ект международной контр - революции. Х. 24 с.

424. **Павловський, М.** — Хто такий був Василь Доманицький. К. 16 с.

425. . . . . . Пам'яти М. Драгоманова. 1895 1920 р. Збірник. Х. 112 с.

426. **Пастернак, С.** — Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917—1919 р. К. 128 с.

427. . . . . . Перепись всероссийская сельхоз. и городск. 1917 г. Харьк. губер., итоги по уезд., губер. и городам. Предварительн. подсчет. Харьк. губ. стат. бюро. Х.

428. **Равич - Черкасский, М.** — Махно и махновщина. Екатеринослав. 20 с.

429. . . . . . Разгром Врангеля. (4 схемы). Изд. «Поюра». Х. 56 с.

430. **С. Р.** — Григорий Сав. Сковорода. (Біограф. нарис). Катеринослав. 16 с.

431. **Ткаченко, Мих.** — О. С. Грушевський. «Города Вел. Княжества Литовскаго въ XIV — XVI вв.» (Рецензія). Ж. «Книгар», ч. 1 — 3.

432. **Хоткевич, Гнат.** — Григорий Сав. Сковорода. (З нагоди 125 - літн. річниці дня смерти). Х. 1 арк.

433. **Яковлев, С.** — Политическая жизнь на Укр. в 1919 году. Ж. «Мир труда», № 1 — 2, с. 29 — 32.

1921 р.

434. Б - ів, В. — Природньо - історичні умови Полтавщини. Ж. «Хозяйство Полтавщины», № 2, с. 9 — 13.

435. Бубнов, А. — Основные моменты в развитии Коммунистической партии в России. Истпарт — ВГИ, Екат - в, 46, (2) с.

436. . . . . . Бюлетень 5 - го Всеукр. з'їзду Рад. Х. 14 с.

437. . . . . . В защиту Советской Украины. Сборник дипломатических документов и исторических материалов. «Красные книги», № 1 Х. НКИД. ВГИ. 48 с.

438. Вардин, И. — Краткая история партии Коммунистов. Одесса, ВГИ. 24 с.

439. Варнеке, Б. В. — Историко - литератури. призраки. «Ученые записки Высш. школы г. Одессы», т. 1 - й, с. 1 — 2.

440. . . . . . Відчит 5 - го Всеукр. з'їзду Рад робітничих, сел. та черв. - арм. деп. 25 лютого — 3 березня. С приложением списка делегатов. Х. 170, 16 с.

441. Горький, М. — 9 - е января. Очерк. Цен. ком. пом. голодающ. при ВУЦИК. № 5, Х. 30, (2) с.

442. Данилевич, Василь, проф. — С. П. Постернак. Із історії освітнього руху на Вкраїні за часи революції 1917 — 1919 рр. К. 1920. (Рецензія). Ж. «Голос Друку», ч. 1, 174 с.

443. . . . . . Дело членов центр. комитета Укр., партий социал - револ. Голубовича, Лызанивского, Часыка и др., (Стеногр. отч.). Х. (2), 429, (3), с. 1 арк. фотогр.

444. Эйдеман, Р. — Борьба с кулацким повстанчеством и бандитизмом. Х. Политупр., 44 с.

445. Эйдеман, Р. — Очаги атаманщины и бандитизма. Х. 32 с.

446. Ернст, Федір. — Вадим Львович Модзалевський. (1873 — 1920). (Некрольоґ). «Збірник Секції Мистецтв», І, с. 132 — 133. К.

447. Жолков, Б. М. — Промышленность Екатеринося. губ. в 1920 году (по данным госуд. хозяйств. органов (Екатеринослава). Стат.-экон. отд. Екатер., губ. 105, (1) с.

448. Клепатський, П., проф. — Огляд джерел до історії України. Вип. І (Джерела візантійські, арабські, західні, українські, руські, юридичні пам'ятки, літописи, хронографи й синодики, подорожі чужоземців). Кам'янець на П. 137, ІІІ с.

449. Костомаров, Н. И. — «Украинский сепаратизм» (Неизвестные запрещенные страницы). ВГИ. Од. 16 с.

450. . . . . . Красная армия в борьбе за Сов. власть (Краткая история гражд. войны 1918 — 1920). К., Политупр. К. В. О., 41 с.

145. Крейзель, Ю. — Из истории профдвижения г. Харькова в 1917 г. Х. Южбюро ВЦСПС, 60, (4) с.

452. Кулик, І. — Огляд революції на Україні. Ч. 1 - а. ДВУ. Х. 40 с. 30 крб.

453. Лазурский, В. Ф. — Шевченком ли написан «Назар Стодоля». «Ученые записки высш. школы г. Одессы». Т. 1 - й, 1 — 13 с.

454. Лебедь, Д. — Итоги и уроки трех лет анархо - махновщины. ВГИ, Х. 54 + 2 с.

455. Лихоравский. — Андреевский конфуз (бой с Махно 14/XII - 1920 в Андрееве). Ж. «Армия и революция». № 4 — 5, 114 — 220 с.

456. . . . . . Мирный договор между Украиной и Литвою. Х. 15, (1) с. 2000 р.

457. Міяковський, В. — Друкування революційних відозв у друкарні Києво - Печерської лаври в 1862 р. Ж. «Голос друку», ч. 1., 102 — 119 с.

458. Мордалевич, Ю. — До повстанців. Мій шлях. Од демократизму до соціяльної революції. К., ДВУ, 6, (2) с. (вийшло ще вид.)

459. . . . . . «Мы и Польша». Сборник статей и материалов. К. Политупр. К. В. О. 40 с.

460. Оксман, Ю. Г. — Константиновская легенда в Херсонщине. Зб. «Посев», Од., ст. 135 — 143. (є і окремий відбиток).

461. Оксман, Ю Г. — Полежаев перед судом Николаевской цензуры. «Ученые записки высш. школы г. Одессы», т. І-й. 1—3 с.

462. Орлинский. — Бандитизм и борьба с ним. (Про боротьбу з бандитською к-р.). Ж. «Армия и Революція», № 2—3, 3—16 с.

463. Павлов - Сільванський, Н. П. — Павло Іванович Пестель. К. XI, (1), 43, (1) — с. 10.000 крб.

464. Павлович, М. (Волонтер). — Україна, як об'єкт міжнар. контр. революції. ДВУ. (Переклав Юр. Завада).

465. Попов. — Штурм и взятие Перекопских и Юшунских позиций. Ж. «Армия и Революция», № 2—3, 89—96 с.

466. Примаков. — Рейд червоной казачьей дивизии на г. Стрий (в Галиции) в авг. 1920 г. Ж. «Армия и Революция», № 4—5, 104—113 с.

467. Приходько, Ан. — Книжкова продукція на Україні за часи революції. Ж. «Голос Друку», ч. І, 19—33 с. Х.

468. Равич-Черкаський, М. — Огляд аґітаційних видань в справі боротьби з бандитизмом. Ж. «Голос Друку», ч. І, 138—141 с. Х.

469. Раковский, Х. — Донбасс (из материалов о Донецком Бассейне и Донец. губ.). ГИУ. Х. 24 с., 50 р.

470. Рафаил, М. — Кронштадтский мятеж. (Из дневника политработника). Ж. «Армия и Революция». № 1, 2—3. 100—108, 112—134 с. (вийшло окр. брошурою 92 с., ВГИ).

471. Рухимович. — Окт. револ. и Донбасс. Ж. «Хозяйство Донбасса», № 8, 4—5 с.

472. Сквери, М. П. — Первая рабочая социалистич. организация в Одессе (1875 год). ГИУ. Од. 69, (3) с. 3.000 р.

473. Советская Украина и Польша. Сборник дипломатических документов и истор. материалов. «Красные книги», № 3. Х. ВГИ, 91, (1) с.

474. Советские Россия - Украина и Румыния. Сборник дипломатических документов и историч. материалов. «Красные книги», № 2. Х. ВГИ. 91, (1) с.

475. Сперанський, О. — Огляд російських історичних журналів за 1917—20 р. Ж. «Голос Друку», ч. I, 132—137 с. Х.

476. Сперанський О. — Огляд українських історичних журналів 1917—19 р. Ж. «Голос Друку», ч. I, 120—131 с.

477. Статистика погромленных. В. I. Беженцы в Богуславе. К. ДВУ. 37 с. 18 табл.

478. Сушицкій, Ф. П. — Западно - русскія лѣтописи, как памятники литературы, Ч. I-я. К. 4, 84 с. «Збірник істор. - філ. відділу УАН». № 2.

479. Сушицький, Теоктист. — Західно - руські літописи, як пам'ятки літератури. Ч. I. «Збірник Іст. - філ. від. УАН», вип. 2. К. с. (4), 136. 2.000 крб.

480. . . . . . . «Тарас Шевченко». ДВУ. К. 129, (4) с. 3.000 крб.

481. . . . . . . Труды первой Всеукр. конференции Советов Нар. Хозяйства (19—25 янв. 1921 г.). Укрсовнархоз. К. 80 с.

482. . . . . Украинская промышленность в 1920 году (по отчетам Главн. Упр. Украинск. Совета Нар. Хоз.). ГИУ. Х. 110, (2) с.

483. . . . . Ученые записки высшей школы г. Одессы. Т. I, вып. I-й. Губ. Ком. спец. науч. Од. (4), 85, (3) с.

484. Флоровский, А. В. — «Воля панская и воля мужицкая». Страница из истории аграрных волнений в Новороссии. 1861—1863. ВГИ. Од. 76 с.

485. Флоровский, А. В. — Крестьянская реформа и высшая администрация Новоросійского края. Сборник «Посев». Ст. 143 — 155. Одесса.

486. Флоровский, А. В. — Освобождение крестьян по проектам губернских комитетов Новороссийского края. «Ученые записки высш. школы г. Одессы». Т. 1-й, в. I-й. 1—25 с. (вийшло відбиткою).

487. . . . . Четвертая годовщина Октябр. революции. ГИУ. Николаев 7 с. 400 р.

488. Шесть С'ездов нашей партии 1898—1917 гг. (Статьи: Эрде, В. Сегаловича, Н. Попова, Н. Скрыпника). Х. ВГИ. 100 с. 6.500 р.

489. Щербаківський, Д. — Спис головніших праць академика М. I. Петрова що до археології та історії мистецтва. «Збірник Секції Мистецтв», I. 145—147 с. К.

490. Яворський, М. — Історія боротьби клясів на Україні. Начер. лекцій, читан. у Вищ. Парт. школі. ДВУ. Полтава. 14, (2) с. 20.000 крб.

491. Яшек, Микола. — Т. Шевченко. Матеріяли до бібліографії (рр. 1903—1920). Вип. I. ДВУ. Х. (2) 104, (4) с. 45 коп.

1922 р.

492. Багалій, Д. I. — Розділ 9 (додатковий) в праці О. Я. Єфименко «Історія укр. народу», I укр. вид., II - й вип. ДВУ. 140 — 207 с. (I—XIII).

493. Блакитний, В — Українська автокефальна церква та її попередники (популярний історичний начерк). ЦК КСМУ. Х. 24 с.

494. Божко, С. — Козаччина (розмова з селянами). Як жили наші діди. ЦК КСМУ. Х.38, (2) с.

495. Божко, С. — Хмельниччина. ЦК КСМУ. Х. 58, (2) с.

496. Буздалин, С. — Октябрьская революция в Харькове. Ж. «Летопись Революции», № 1, 1922, 35—38 с.

497. Бузескул, В. П., акад. — О доселе неизвестном описании России времени Иоанна Грозного. «Наука на Украине», 1922 г., № 3, 145—146 с.

498. Вороницын, И. П. — Из мрака каторги (1905—1917). ДВУ. Х. 150 (II) с.

499. Гендлер, М. — О революцион. событиях в Волынской губ. 1917—1919. Ж. «Летопись Революции». 202 — 205.

500. Горбань, М. — Гайдамаччина. «Плуг», № 1, с. 52—56. Х.

501. Грінченко, М. — Історія української музики. «Спілка». К. 278 с.

502. Єфименко, О. Я. — Історія українського народу (з передмовою та примітками акад. Д. I. Багалія). ДВУ. Х. Вип. I. 165, (3) с. Вип. II. 207, XIV с.

503. Загоровский, Е. А., проф. — Очерк истории Северного Причерноморья. Ч. I. Автор. Од. XI, (2), 99 с. 50 коп.

504. . . . . Збірник матеріялів до Жовтневої революції. 1922 рік. «Повнаросвіта». Охтирка. 96 с.

505. **Золотарев, А.** — Из истории Центральной Украинской Рады (1917 г.). ДВУ. Х. 34, (2) с. 14 к.

506. **Иванов, А.** — Центр. Рада и Киевский Совет в 1917—1918. Ж. «Летопись Революции», № 1. 9 — 15.

507. Кафедра истории Украины. Ж. «Наука на Украине», № 4. 393 — 394 с.

508. **Качинский, В.** — Очерки аграрной революции на Украине. Вып. I ДВУ. Х. 106, (2) с

509. **Качинский, В.** — Очерки аграрной революции на Украине Вып. II. Х. ДВУ. 110, (2) с.

510. **Квиринг, Э.** — Екатеринославский Совет и Октябрьская революция. Ж. «Летопись Революции», № 1, 63 — 73 с.

511. **Колесников, Б.** — Три года в истории развития профессионального движения на Украине. Сб. «Октяб. Револ.» (1-е пятилетие). ГИУ, 131 — 149 с.

512. **Крокос, В.** — Что дали раскопки на Украине. ДВУ. Од. 721 (7) с.

513. **Кулик, И.** — Октябрьские дни в Киеве. Ж. «Летопись Революции», № 1, 39 — 43 с.

514. **Кулик, І. Ю.** — Радянська влада в Галичині. «Літгурток Кам'янецьких вищих шкіл». Кам'янець на Поділлі. 27, (1) с.

515. **Мазлах, С.** — Октябрьская Революция на Полтавщине. Ж. «Летопись Революции», № 1, 126 — 142 с.

516. **Майоров, М.** — Из истории революционной борьбы на Украине. (1914 — 1919 г.). ДВУ. К. 107 (3) с. 2 встав. листа с порт.

517. **Медне, Эд.** — Октябрьская Революция в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 1, 49 — 54 с.

518. . . . . . Мировий договір між Україною та Литвою. 16 с.

519. **Мірза - Авак'янц** — Читанка з історії України, ч. I, в. I. Х. 218 с.

520. . . . . . Октябрьская Революция. Первое пятилетие. ДВУ. Х. (5), 663 с. 2 встав., л. со снимк.

521. **Петровский, Г.** — Очерк из Октябрьской революции в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 1, 59 — 62 с.

522. **Пилипенко, С.** — Украинская интеллигенция и Советская власть. Сб. «Окт. Револ.» (1-е пятилетие). ГИУ. 237 — 257 с.

523. **Покровський, М.** — Російська історія в найстислішому нарисі. Ч. I і II. Переклад з російської мови. ДВУ. Од. VIII, 211, (1) с. 3 лист. з мапами.

524. **Попов, Н.** — Очерки революционных событий в Харькове от июня 1917 г. до декабря 1918. Ж. «Летопись Революции», № 1, 16 — 34 с.

525. . . . . . Просвещение на Украине за годы революции. Сб. «Окт. Револ.» (1-ое пятилетие). ГИУ. 435 — 460 с.

526. . . . . . Пять лет продовольственного дела на Украине. Сб. «Окт. Револ.» (1-ое пятилетие). ГИУ. 383 — 409 с.

527. **Равич - Черкасский, М.** — Февраль — декабрь 1917 г. в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 1, 74 — 80 с.

528. **Ряппо, Я.** — Борьба сил в октябрьской революции в Николаеве. Ж. «Летопись Революции», № 1, 81 — 103 с.

529. **Ряппо, А.** — Восстание Николаевскаго пролетариата против немцев. Ж. «Летопись Революции», № 1, 107 — 123 с.

530. . . . . . Сельское хозяйство на Украине за годы Революции. Сб. «Окт. Револ.» (1-ое пятилетие). ГИУ. 299 — 322 с.

531. **Слабченко, М. Е.**, проф. — Организация хозяйства Украины от Хмельниччины до мировой войны. Ч. I. Хозяйство Гетманщины в XVII — XVIII ст. Ч. I. Землевладение и формы с. х. ДВУ. Од. 222, (2) с.

532. **Слабченко, М. Е.**, проф. — Организация хозяйства Украины от Хмельниччины до мировой войны. Ч. I. Хозяйство Гетманщины в XVII — XVIII ст. Том 2. Судьбы фабрики и промышленности. ДВУ. Од. VII, (1), 208 с.

533. . . . . . Слава героям Сиваша и Перекопа (1920 — 1922). Исторический обзор крымской кампании. УВО. Х. 72 с.

534. **Сметанич, С.** — 1917 — 1918 годы на Полтавщине. Сб. «Окт. Револ.» (1-ое пятилетие). ГИУ. 645 — 652 с.

535. **Сухоплюев, Иван.** — Церковное контрреволюционное движение на Украине. Сб. «Окт. Револ.» (1-ое пятилетие). ГИУ. 259 — 275 с.

536. **Табаков, З.** — Октябрьская революция на Черниговщине. Ж. «Летопись Революции», № 1, 143 — 170 с.

537. **Тамарин, В.** — «Пустыня». (История одного похода). УВО. Х. 24 с.

538. **Христев.** — Румчерод в подготовке Октябрьской революции. Ж. «Летопись Революции», № 1, 171 — 183 с.

539. **Шеф, К.** — Петлюровская авантюра в октябре — ноябре 1921 г. Ж. «Армия и Революция», № 8 — 9, 164 — 200 с. Х.

540. **Яворский, М.** — История революционного движения на Украине. Конспект лекций. Головпрофобр. Х. 47, (1) с.

541. **Яворский, М.** — К истории К. П. (б) У Сб. «Октябрьская революция. I пятилетие».

1923 р.

542. **А. К.** — Пам'яти Г. С. Сковороди. Збірка статтів. (Рецензія). Ж. «Червоний Шлях», № 3, 287 — 289 с.

543. **Анулов, Ф.**— Союзный дессант на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 5, 167 — 211 с. № 6 (1924 № 1), 5 — 75 с. № 2 (1924) 5 — 38, с. Х.

544. **Багалій, Д.**, ак. — «Історія України М. Яворського» (рецензія). Ж. «Червоний Шлях», № 9, 145 — 161 с.

545. **Багалій, Д.** — «М. Яворський. Нарис україно-руської історії». ДВУ. Х. 1923. 132 с. (Рецензія). Ж. «Книга», № 2, 3, 48 — 50 с.

546. **Багалій, Дмитро**, акад. — Нарис укр. історіографії, т. І. Літописи. Вип. І. «Збірник істор.-філ. відділу. УАН». № 1. К. (2) II 138 с.

547. **Багалій, Д. І., ак.** — «Наукова спадщина М. Ф. Сумцова». Ж. «Червоний Шлях». № 3, 162 — 171 с.

548. **Багалей, Дм.**, акад.— Украинский странствующий философ Григорий Саввич Сковорода. Ж. «Путь Просвещения», № 2, с. 1 — 16. Х.

549. **Багалей, Д. И.**, акад. — Украинский странствующий философ Г. С. Сковорода. С прил. статьи М. И. Яворского—Сковорода и его общество. «Путь просвещения», № 8, Х. 65 с. (3), 1 р., л. с портр.

550. **Балабанов, М.** — История рабочей кооперации в России. Очерки по истории рабочего кооперативного движения (1864 — 1917 г.) «Соробкооп». К. 230 (2) с.

551. **Балабанов, М.** — Очерки по истории рабочего класса в России. Ч. 1-я. Крепостная Россия. «Соробкооп», К. 186, (2) с.

552. **Балабанов, М.** — Очерки по истории рабочего класса в России. Ч. 2-я Капиталистическая Россия. «Соробкооп», К. 340 II, (2) с.

553. **Балабанов, М.** — Россия и европейские революции в прошлом. Вып. I. Россия и Великая французская революция. ГИУ. К. 98 (2) с.

554. **Балтин, А. (Блум, Т.)** — Харьковская организация РСДРП большевиков во время войны. Ж. «Летопись Революций», № 5, 3 — 20 с.

555. **Барвінський, В.** — Яворський М. Нарис історії України. Ч. I-а. ДВУ. К. 1923, 180, VIII с. (Рецензія). Ж. «Книга», № 4, 45 — 47 с.

556. **Батурин, Н.** — Нарис історії соціял-демократії в Росії. ДВУ. Катеринослав, 119 с. (1).

557. **Батурин, Н. Б.** — Очерки из истории рабочего движения 70-х и 80-х год. «Путь просвещения». Х. 67 (1) с.

558. **Божко, С.** — Гетьманщина. Як жили наші діди. Книжка третя. Центр. та Полтав. губ. Комитет. КСМУ. Полтава 95, (1) с.

559. **Божко, С.** — «Революційна сторінка з найдавніших часів історії України». Ж. «Знаття», № 3, 14 — 18 с.

560. **Божко, С.** — «Татарщина». Ж. «Знаття», № 4, 7 — 11 с.

561. . . . . . «Бунд» в Черкасском районе в 1904 — 5 гг. Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 136 — 146. Х.

562. **Буценко. А.** — О расколе У. С-Д.Р.П. (1917 — 1918). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 121 — 122. Х.

563. . . . . . В департамент полиции. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 190 — 193.

564. **Валявка, В.** — Из революционной деятельности Екатеринославских рабочих с 1914 — 17 г. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 146—155.

565. **Василенко, Н.**, акад. — Кремінецький ліцей і університет св. Володимира. Історично-юридична розвідка. «Записки соціяльно-економічного відділу УАН», т. I, ст. 151 — 199.

566. **Веденеев, И.** — В Харьковских революцион. кружках 1882 — 1889 гг. Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 98 — III. Х.

567. **Г. Ю.** — Декабрист Павел Иванович Пестель. Ж. «Знание», № 11, с. 12 — 16.

568. **Г. Ю.** — «М. Яворский. История революционного движения на Украине. Конспект лекций. Х. 1923, 47 с. (Рецензия). Ж. «Книга», № 3, с. 39 — 40.

569. **Г. Ю.** — «Покровський, М. Руська історія в короткому викладі». (Рецензія). Ж. «Путь просвещения», № 1, с. 275 — 278.

570. **Г. Ю.** — «Пугачовщина». Ж. «Знание», № 15, с. 7 — 12.

571. **Гамбаров, А.** — Дело харьковского с.-д. рабочего союза ремесленников в 1899 г. (див. № 582). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 185 — 226. Х.

572. **Гамбарь, А.** — Очерк по истории революционного движения в Луганске (1901 — 1921 г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 41 — 82.

573. **Гамбарь, А.** — Первомайские революции Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 235 — 312.

574. **Гельман-Бродская, Б.** — Конец 90-х годов в Харькове. (Воспоминания). Ж. «Пролетарская Мысль», № 3 — 4, с. 202.

575. **Глаголев** — Памяти тов. Руднева. Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 243 — 246.

576. **Гопнер, С.** — 1916 год в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 136 — 145.

577. **Горбань, М.** — Гайдамаччина. Видавн. «Шлях освіти», Харків — Київ. 84 с.

578. **Горбань, М.** — Кілька уваг до питання про автора «Истории Руссовъ». Ж. «Червоний Шлях», № 6 — 7, с. 146 — 150. Х.

578-а. **Горбань, М.** — Нариси з укр. історіографії, ч. І. Новий список літопису «Краткое описание Малороссии», Рух. Х. 25 с.

579. **Горбань, М.** — «С. Божко. Гетьманщина» (Рецензія). Ж. «Книга», № 4, с. 47 — 48.

580. . . . . . Григорьевская авантюра (май 1919). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 152 — 159. Х.

581. **Грушевський, О. С.**, проф. — З міського життя в полудневих замках. «Зап. іст.-філ. від. УАН», кн. 2 — 3, с. 134 — 136.

582. . . . . . Дело Харьковского с.-д. Рабочего Союза ремесленников в 1899 г. (див. № 571). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 185 — 226.

583. **Эрдэ, Д.** — Годы бури и натиска — кн. 1-я. На левобережьи 1917. ГИУ. Х. 117 с. (3).

584. **Ернст, Ф.** — Контракти та контрактовий будинок у Київі 1798 — 1923. Культурно-історичний етюд («Зб. іст.-філол. від. ВУАН», № 4 «Старий Київ», вип. І). Друге видання. ВУАН. К. 96 с.

585. . . . Жандармская переписка. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 176 — 183. Х.

586. . . . . . Записка о результатах дознания Л. Николаенко, Л. Штесселя и Е. Сысоевой. Сообщ. М. Равич. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 170 — 182.

587. . . . . Записки історично-філолог. відділу, кн. II — III (1920 — 1922). УАН. К. IV, 247, (1) с. 136, (2) с.

588. **Золотавін, К.** — До історії опанування вищою школою (рев. побут). Ж. «Путь Просвещения», кн. 5, с. 120 — 140.

589. **Иванов, М.** — «О событиях, предшествовавших введению нового строя». (Материалы и документы). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 227 — 232. Х.

590. **Иванов, М.** — Под опекой жандармерии (Из дел канцелярии Харьковского губернатора, № по описи Архив-Революции 602). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 141 — 151. Х.

591. **Иванов, М.** — Под ударами охранки и провокаторов. (Материалы для историков 1907 г.). Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 73 — 90.

592. . . . . . Из истории нашей партии 1906 — 1910. «Пролетарий». Х. 98 с., (2).

593. . . . Из обзора важнейших жандармских дознаний за 1898 г. № 14. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 188 — 189. Х.

594. **Ігнатієнко, В.** — Історія української преси та її значіння. Ж. «Бібліологічні Вісті». Листопад, № 3, с. 21 — 26.

595. **Каган, С.** — Аграрная революция на Киевщине. К вопросу о социальных и политических процессах на селе. ГИУ. К. 69 с. (2), 9 с диаграм. и таблиц.

596. **Казимирчук, К.** — Революционное движение в Горлово-Щербиновском районе Донбасса. (Воспоминание). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 41 — 69; № 4 с., 123 — 130.

597. **Каманін, Іван, Вітвіцька Олександра** — Водяні знаки на папері українських документів XVI і XVII вв. (1566 — 1651). «Збірник іст.-філологічного відділу УАН». № 2, К. 11 (2), 30, 144.

598. **Капуловский, И.** — Организация восстания против гетмана. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 95 — 102. Х.

599. **Квиринг, Э.** — Екатеринослав в 1914 — 15 г. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 125 — 135. Х.

600. **Клименко, П.**, проф. — В'ячеслав Липинський. Історичні студії та монографії. Т. III. Україна на переломі (1657 — 1659). Замітки до історії укр. держ. будівництва в XVII ст. (Рецензія). Ж. «Записки Іст.-філ. відд. УАН», кн. 2 — 3, ст. 239 — 246. К.

601. **Ковалівський, А.** — Ак. Д. І. Багалій і М. І. Яворський «Український філософ Г. С. Сковорода». ДВУ. 1923. (Рецензія). Ж. «Червоний Шлях», № 6 — 7, с. 250 — 252.

602. **Ковалівський, А.** — Легенда про Сковороду. Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 226 — 227.

603. . . . . . Крестьянство в революциях. Конспект. Екатеринослав. 20 с.

604. **Кулик, І. Ю., та Яворський, М.** — Нариси історії КП(б)У за ред. В. П. Частина І. «Шлях Освіти». Х. IV, 70, (2) с.

605. **Кулиш, Г.** — Первый дессант на берегах Крыма (1920). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 131 — 152. Х.

606. **Лебедь, Д.** — Очерки революционной работы на Екатеринославщине до 1917 года. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 112 — 124. Х.

607. **Левин, Кирик.** — Декабристы. История вооруженного восстания 14 дек. 1825 г. «Пролетарий». Х.— Николаев. Изд. 3-е, 83 с. (1).

608. **Лобода, Андрій.** — До літературної історії «Записок о южной Руси Кулиша». (Рецензія). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. 3 — 4, с. 111 — 115.

609. **Любченко, М.** — Чотири роки української еміграції. Ж. «Червоний Шлях», № 2, с. 111 — 130.

610. **Макаревский, А.** — Революционный Харьков в 1882 — 85 г.г. Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 63 — 97. Х.

611. **Манилов, В.** — Очерк из истории соц.-дем. движения в Киеве (80 — 90 г.). Ж. «Летопись Революции», № 3, ст. 116 — 137; № 4, с. 3 — 22, № 5, с. 21 — 41. Х.

612. **Міяковський, Володимир.** — В. Б. Антонович перед слідчою комісією. Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 234 — 244.

613. **Модзалевський, Вадим.** — «Докладна записка про видання міських актових книг Лівобережжя». «Записки Істор.-філ. відд. УАН», кн. 2 — 3. Додатки до протоколів, ст. 3 — 6.

614. **Модзалевський, Вадим.** — Перший військовий підскарбій Роман Ракушка. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. II — III, с. 29 — 59.

615. **Моисеенко, П. А.** — Революционное движение в 1875—86 гг. среди рабочих Петербурга и Орехово-Зуева. (Морозовская стачка). Ж. «Летопись Революции», № 5, 112 — 125 с. Х.

616. **Моргунов, В.** — Организация и борьба Красной гвардии в 1917 — 18 гг. Ж. «Летопись Революции», № 5, 159 — 166 с. Х.

617. **О. В.** — Архивное дело на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 4, 332 — 334 с. Х.

618. **Новополин, Г.** — В мире предательства. Ж. «Летопись Революции», № 4, 23—40 с. Х.

619. **Новополин, Г.** — Из истории раб. движения (1880—1903). Ж. «Летопись Революции», кн. 2, 16 — 28 с. Х.

620. **Новополин, Г.** — Из истории студенчества. Ж. «Летопись Революции», № 3, 75 — 81 с. Х.

621. **Новополин, Г.** — Крестьянские волнения в 1861 — 63 г. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 3 — 9 Х.

622. **Новополин, Г.** — Первые «безпорядки» горнорабочих (1887). Ж. «Летопись Революции», кн. 2, 10—15 с. Х.

623. **Новополин, Г.** — Революционный захват Екатерининской железной дороги в 1905 г. Ж. «Летопись Революции», № 2, 65 — 72 с. Х.

624. . . . . . . Пам'яти Сковороди (1722 — 1922). Збірка статтів. «Ювілейн. Комісія». Од.

625. **Патлах.** — Киев в январе 1918 года. Ж. «Летопись Революции», № 3, 18—24 с. Х.

626. **Перазич, В.** — Ювеналий Мельников и харьковский рабочий кружок. Ж. «Летопись Революции», № 3, 108—115 с. Х.

627. . . . . 1 мая в Киеве. Сборник прокламаций и воззваний (1897 — 1923). Губком КП(б)У. К. 15, (1), 16 с. вст. л. с проклам.

628. **Перетц, Вол.**, акад. — Грамота ц. Олексія Михайловича Київським міщанам. Ж. «Записки Історично-Філологічного відділу УАН», кн. 2 — 3 (1920 — 1922), 194 — 196. К.

629. **Перетц, Вол.**, акад. — Нові дані для історії школярських брацтв на Вкраїні. «Записки історично-філолог. від., кн. II — III. 77—88 с. К. УАН.

630. . . . . Підсумки аграрної революції на Україні. НКЗС. Х. 8,5 лист. з діягр.

631. **Попов, Н.** — Воспоминания о подпольной работе в Харькове в 1907 — 9 гг. Ж. «Летопись Революции», № 3, 3—17 с. Х.

632. **Птуха, Михайло,** акад. — П'ять років існування Соціяльно-Економічного Відділу Української Академії Наук (1919 — 1923 р.р.). «Записки Соц.-Економічного Відд. УАН». Т. I. Додаток. 1 — 28 с.

633. . . . . Путь революции. Сборник I. Социал-демократическое движение в Киеве (90 годы). Губком. К. 115, (31), 5 с. маниф. и письмами.

634. **Р-ий, Анд.** — Страничка из истории революции. Ж. «Знание», № 2, 20 — 23 с.

635. **Равич-Черкасский, М.** — 12 — 14 годы в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 2, 102 — 111 с. Х.

636. **Равич-Черкасский, М.** — История ком. партии (б-ков) Украины. ГИУ. Х. 247 с.

637. **Равич-Черкасский, М.** — Історія комуніст. партії (б) України. «Гарт». Х. 179, (1) с.

638. **Равич, М.** (сообщил). — Украинская революционная партия в Галиции 1903 года. Ж. «Летопись Революции», № 4, 183 — 184 с.

639. **Риш, А.** — Из жизни спилки. Ж. «Летопись Революции», № 5, 126 — 135 с. Х.

640. **Річицький, А.** — М. Слабченко. Организация хозяйства Украины от Хмельнищины до мировой войны. (Рецензия). Ж. «Червоний Шлях», № 1, 284 — 285 с.

641. **Річицький, А.** — Сторінка з історії революції на Україні. Ж. «Знаття», № 2, 19 — 21 с.

642. **Розенфельд, О.** — История профдвижения в России. Конспект. Редиздат ОГСПС. Од. 62 с., (2), 50 коп.

643. . . . . Севастопольский бунт 1830 гг. Ж. «Летопись Революции», № 5. 233 — 236 с. Х.

644. **Скрипник, М. О.** — Історія пролетарської революції на Вкраїні. Коротенький начерк з портретами. «Червоний Шлях». Х. 85, (1) с.

645. **Скрипник, М. О** — Начерк історії пролетарської революції на Вкраїні. Ж. «Червоний Шлях», № 1, 89 — 112 с.; № 2, 71 — 90 с.; № 3, 76 — 115 с. Х.

646. **Скрыпник, Н.** — Революционное движение студенчества до февральской революции. Ж. «Студент Революции», № 9—10, 10—14 с.

647. **Слабченко, М. Е.**, проф. — Господарство Гетьманщини XVII—XVIII ст. Т. І. Землеволодіння та форми с.-г. організації господарства України від Хмельниччини до світової війни. Ч. І. ДВУ. Одесса. VIII, 203, (1) с.

648. **Смирнов, А.** — Брянские заводы в 80 — 90 г.г. Ж. «Летопись Революции», № 4, 85—94 с.

649. **Смирнов, А.** — Воспоминания о ссылке в восточной Сибири в 1897—1900 г. Ж. «Летопись Революции», № 3, 30 — 40 с.

650. **Солов'їв, Олександер.** — Жовтнева революція. Шість років боротьби. ДВУ. Х. 73 (3) с.

651. **Солтанов, М.** — О мартовском восстании николаевского пролетариата против немецких оккупантов. (Воспоминания). Ж «Летопись Революции», № 3, 25 — 29 с.

652. **Сорин, И.** — Саратовское восстание 1918 г. Ж. «Летопись Революции», № 5, 210 — 224 с.

653. . . . . Страницы борьбы. Очерки и материалы по истории революционного движения в Николаеве. Истпарт. Николаев. 245, (5), 11, вст. л. со снимками.

654. **Суханов, А.** — Заднепровье (1913 — 1917 г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 3, 91—107 с., № 4, 103 — 120 с. Х.

655. **Тарногородский, Н.** — Возникновение и первые шаги большевистских организаций на Подолии. Ж. «Летопись Революции», № 5, 212 — 218 с. Х.

656. **Терехов, Р. Я.** — Берестово - Кальмиусек - Богодуховский район (1903—18 г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 5, 147 — 158 с.

657. **Тучапский, П. Л.** — Из пережитого. Девяностые годы. ГИУ. Од. 71 (1) с.

658. . . . . Червоное казачество. Сборн. материалов по истории червоного казачества. (5 лет 1918 —1923). Х. 310, (8) с.

659 **Шумський, О.** — «Стара і нова Україна» (від козаччини до сучасної укр. еміграції). Ж. «Червоний Шлях», II. 91 — 129.

660. **Яворский, М. И.** — Гр. С. Сковорода и его общество. Ж. «Путь Просвещения», № 2, 16 — 36 с.

661. **Яворський, М. І.** — Коротка історія України. «Молод. Робітник». Катеринослав. 110, (2) с.

662. **Яворський, М** — Крестьянское движение 1902 года. (Новые материалы). Вып. III. Госиздат. Москва—Петроград. 1923. Изд. Центрархива. 128 с. (Рецензия). Ж. «Книга», № 3. 41 с.

663. **Яворський, М.** — Нарис історії України. Ч. І. Господарство натуральне. Первісне суспільство. Князівсько - дружинний вік. Феодалізація України. Феодалізм галицько - волинської та литовської доби. ДВУ. К. 170, VI с.

664. **Яворський, М.** — Нарис укр. - руської історії. ДВУ. Х. 132 с.

665. **Яворскьий, М.** — Революція на Вкраїні в її головніших етапах. ДВУ. Х. 80, (2).

666. **Якимович, С.** — «Устин Кармалюк в судових актах». Ж. «Червоний Шлях», № 8, 112—135 с.

667. **Яснопольский, Л.** — Наше денежное обращение в эпоху революции. Ж. «Местное Хозяйство», № 2. 3—38 с.

1924 р.

668. **Адамович, Е.** (сообщил). — Соц.-демокр. движение 1910— 12 г.г. в Харькове в жандармском освещении. (Документы). Ж. «Летопись Революции», № 1, 258 — 273 с.

669. **Алгасов, В. А.** — Конспект лекций по истории России. «Путь просвещения». Х. 148 с.

669а. **Анисимов, В. П.** — Капитализм в России. Популярно - научные очерки. Ч. І. Эпоха торгового капитала, мануфактуры и крепостного хозяйства. «Пролетарий». Х. 249 с.

670. **Багалій, Д.** — З приводу антикритики проф. М. Яворського. Ж. «Червоний Шлях», кн. 6, 149 — 160 с. Х.

671. **Багалій,** акад. — Ол. Потебня. Загальна характеристика. Ж. «Червоний Шлях», № 4 - 5, 143 — 160 с.

672. **Балабанов, М.** — История рабочей кооперации в России. Очерки по истории рабочего кооп. движения. Изд. 2 - е. «Сорабкооп». К. 198, (2) с.

673. **Балабанов, М.** — Очерки по истории рабочего класса в России. Ч. І. Крепостная Россия. 2-е испр. и доп. изд. «Сорабкооп». К. 178, (2) с.

674. **Балабанов, М.** — Очерки по истории рабочего класса в России. Ч. II. Капиталистическая Россия. «Сорабкооп». К.

675. **Балабанов, М.** — Россия и европейские революции в прошлом. Вып. І. Россия и Великая франц. революция. Изд. II. ГИУ. Х. К. 94, (2) с.

676. **Балабанов, М.** — Россия и европейские революции в прошлом. Вып. VI. Революции 1848 года. ГИУ. Х. (2), 176 с. 75 коп.

677. **Батурин, Н.** — Очерки из истории рабочего движения 70 - х и 80 - х годов. Изд. 2-е доп. «Червоний Шлях». Х. 92 с. 45 коп.

678. **Берзин, К. П.** — Из дневника революционера. Сб. «Каторга и ссылка». 58 — 61 с. Отдел Всерос. О - ва бывших политкаторжан и ссыльно - поселенцев. К.

679. Борисов. — Очерки революции на Волыни. Ж. «Летопись Революции», № 3, 50—61 с.

680. Будовский, И. — Октябрь на румынском фронте. Ж. «Летопись Революции», № 3, 44 — 49 с. Х.

681. Бушуев, В. — Карташевское дело. (Из истории Од. орг. РСДРП). Ж. «Летопись Революции», № 4, 118 — 126 с. Х.

682. Бычков, А. — Дело о революционных кружках в Киеве в 1879, 1880 и 1881 гг. Ж. «Летопись Революции», № 2, 39 — 62 с.; № 3, 161 — 174 с. Х.

683. Галант, И. — Два ритуальных процесса (по актам Киевского центр. архива). Изд. 2-е. К. 38 с.

684. Гелис, И. — Ноябрьские дни в Севастополе в 1905 г. История восстания в Черноморском флоте, раб. Севастополе и частях гарнизона 11—15 ноября 1905 г. «Пролетарий». Х. 116, (4) с.

685. Гермайзе, Осип. — Коліївщина в світлі новознайдених матеріялів». Ж. «Україна», кн. 1 — 2, 19 — 81 с. К. ДВУ.

686. Гермайзе, Осип. — Противоєнні прокламації часів світової війни. Ж. «Україна», кн. 3, 123 — 129 с. К.

687. Гермайзе, Осип. — Шевченківська демонстрація в Київі р. 1914. (По матеріялам архіву Київ. Губ. Жанд. Упр.). Ж. «Червоний Шлях», кн. 3, 127 — 141 с. Х. ДВУ.

688. Глушко, Сильвестр. — Драгоманов і недільні школи. Ж. «Україна», № 4, 35 — 42 с.

689. Глушко, Сильвестр. — Куліш про свої зносини з поляками. Ж. «Україна», № 3, 103 — 109 с.

690. Горбань, М. — Невідома записка початку XIX в. «Об ищущих казачества». «Науковий Збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України», I. 27 — 32 с.

691. Грушевський, Олександер, проф. — Господарство Київської мітрополії та манастирів в XVI в. Ж. «Україна», кн. 3, 14 — 22 с. К.

692. Грушевський, Ол., проф. — Зміни шкільної системи на Лівобережжі в XVIII в. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, 82 — 87 с. К.

693. Грушевський, Ол. — «Українське Наукове Товариство в Київі» та «Історична Секція при ВУАН» рр. 1914—1923. Ж. «Україна», кн. IV, 180 — 189 с.

694. . . . . Дело о нелегальном издании брошюр Каутского и К. Цеткин. (Жанд. документы). Ж. «Летопись Революции», № 1, 231—241 с. Х.

695. . . . . До питання про укр. правничу термінологію. Ж. «Вестник Советской Юстиции», 818 — 819 с. № 24 (34).

696. Дорошкевич, О. — Український рух в оцінці поміщика 80 р.р. Ж. «Червоний Шлях», кн. 6. 218 — 226 с. Х.

697. Дрикер, Н. — Херсонская каторга в дни войны. (Из воспоминаний политического каторжанина). Сб. «Каторга и ссылка». 71—81 с. Отдел. Всерос. О-ва бывш. политкаторжан и ссыльно-поселенцев. К.

698. Ельницкий, А. — История рабочего движения в России. Ч. I (XIX в.). «Пролетарий». Х. 86 с.

699. Ельницкий, А. — История рабочего движения в России. Ч. II (XX в.). «Пролетарий». Х. 76 с.

700. Єрофіїв, I. — До питання про Кармелюка. Ж. «Червоний Шлях», кн. 6, 8 — 9. 172 — 182, 213 — 223 с.

701. Єрофіїв I. — Кармелюк (З історії кріпацтва на Україні). Ж. «Знаття», № 2 (17), 4 — 9 с. Х.

702. Єрофіїв, I. — Чумацтво в історії та поезії. Ж. «Знаття», № 9, 4—6 с. Х.

703. Єфремов, Сергій, акад. — Біля початків українства. Генезис ідей Кирило-Методієвського братства. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 88 — 96. К. ДВУ

704. Єфремов, Сергій, акад. — До історії «Галицької Руїни». 1914 — 1915 р.р. (В жандармському освітленні). Ж. «Україна», кн. 4, с. 127 — 144.

705. Єфремов, Сергій, акад. — Українська прокламація царської Росії. (В десятиріччя світової війни). Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 176 — 177. К. ДВУ.

706. . . . . . Записки історично-філологічного відділу, кн. IV, ст. 353. К. УАН.

707. Заславский, Д. — Михаил Петрович Драгоманов. Критико-библиогр. очерк. «Сорабкоп». К. 170, (2) с. 1 крб. 40 к.

708. Зафран, Х. — Из истории рабочего движения на Волыни. (Эпизоды 1902 — 1905 г.). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 110 — 117. Х.

709. . . . . . Звідомлення про діяльність історично-філ. відділу УАН за 1923 р. «Записки іст.-філ. відділу УАН» кн. IV, ст. 294 — 353.

710. Зеликман, М. — Арест Донского Комитета Р.С.-ДРП. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 108 — 121. Х.

711. Золотарьов, А. — З історії Укр. Центральної Ради. Вид. 2-е. «Червоний Шлях». Х. 44, с. 15 коп.

712. Иванов, М. — «От власти отказываюсь» (Зречення Гетьмана). Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 224 — 231. Х.

713. . . . . . Из архива Министерства закордонных справ Украинской Державы. Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 274 — 277. Х.

714. . . . . . К истории «Трехугольного боя» в Киеве. (Протокол). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 186 — 194. X.

715. **Кальницкий, Я.** — От февраля к октябрю. Воспоминания фронтовика. ГИУ. X. 156, (4) с. 50 коп.

716. . . . . . Каторга и ссылка. К истории революционного движения в России. Сборник редактировали: Л. Берман, Б. Лагунов, С. Ушерович. Отдел. Всерос. О - ва бывш., политкаторжан и ссыльно - поселенцев. К. 126, (6) с. 1 р. (черв.)

717. **Каховская, И.** — Террористический акт против ген. Эйгорна. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 172 — 184. X.

718. **Клименко, Пилип.** — Историко - экономическое изучение свеклосахарной промышленности в России и на Украине. Зб. «Вісник цукрової промисловости».

719. **Клименко, Пилип.** — Развитие сельского хозяйства в связи с свеклосахарной промышленностью в России и на Украине. Зб. «Вісник цукрової промисловости», № 1 — 2, а також окремий відбиток.

720. **Ковалівський, А.** — Розвиток етичних поглядів Г. Сковороди в звязку з його життям. «Науковий збірник наук. - дослідчої катедри історії України», I с. 69 — 98. X.

721. **Копержинський, К.** — Острозька друкарня в Острозі та в Дермані після Берестейської Унії (1569), її видання та діячі. Ж. «Бібліологічні Вісті», січень — березень, ст. 68 — 74.

722. **Котов, К.** — Воспоминание землевольца. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 94 — 112. X.

723. **Краснов, В.** — «Пасквільний Комітет». (По матеріялам Центр. архіву революції на Вкраїні). Ж. «Червоний Шлях», №№ 4 — 5, с. 160 — 177; 6 — 139 — 148; 10 — 130 — 136. X.

724. **Кристаловський, И.** — Из истории зарождения и развития большевизма в Одессе. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 136 — 155. X.

725. **Лядов, М.** — 25 лет Российской Коммунистической Партии (большевиков). Исторический обзор развития и борьбы. «Рабочий Донбасс». Бахмут. 86, (2) с.

726. **Любченко, Микола.** — Далі шляхами розкладу. (Українська еміграція в 1923 р.). Ж. «Червоний Шлях», № 1 — 2, с. 92 — 112.

727. **М. И.** (сообщил). — Мрачная картина. (Висновки Харк. г. губ., з приводу страйків 1899 р. в Харкові). Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 224 — 231. X.

728. **М. И.** (сообщил). — Под немецкой пятой. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 189 — 203. X.

729. **Макаревский, А.** — Из истории революц. движения 1885 — 1887 г.г. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 63 — 93. X.

730. **Максимейко, Н.**, проф. — Об украинской юридической терминологии. Ж. «Вестник Советской Юстиции», № 21 (31), стор. 698 — 702.

731. **Марковський, М.** — Шевченко в Кирило - Методієвському братстві. «Записки історично - філологічного відділу», кн. IV, с. 49 — 57. К. УАН.

732. **Маслов, С.** — Друкарство на Україні в XVI — XVIII ст. Ж. «Бібліологічні Вісті», січень — березень, с. 31 — 67. К.

733. **Михайленко, М.** — Про Київські стародруки XVII, початку XVIII ст. (1616 — 1721). Ж. «Бібліологічні Вісті», січень — березень, с. 83 — 93. К.

734. **Міяковський, Володимир.** — З нових матеріялів до історії Кирило - Методієвського братства. Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 121 — 134.

735. **Міяковский, В.** — «Киевская Громада» (Из истории укр. общ. движ. 60 - х г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 127 — 150. X.

736. **Міяковський, Володимир.** — Нові сторінки з автобіографії В. Б. Антоновича. (Вступна замітка). Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 151 — 160.

737. **Мірза - Авак'янц, Н. Ю.** — Із історії українського селянства. Ж. «Знаття», № 8, с. 6 — 9. X.

738. **Мірза - Авак'янц, Н.** — Селянські рухи 1902 р. на Полтавщині. «Червоний Шлях». X. 64 с. 60 коп.

739. **Мірза - Авак'янц, Н. Ю.** — Селянські рухи 1902 р. на Полтавщині. Ж. «Червоний Шлях», кн. 7, 8 — 9, 10, сс. 143 — 158, 144 — 165, 105 — 129.

740. . . . . . Науковий Збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України. I «Рух». X. VI, 154 с.

741. **Окиншевич, Лев.** — Ради старшинські на Гетьманщині. (Історично - юрид. нарис). Ж. «Україна», кн. 4, с. 17 — 27. К.

742. . . . . . Октябрьские и декабрьские события 1905 г. в Харькове в жанд. освещении. (Документы). Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 242 — 257. X.

743. **Остапенко, С.**, проф. — Капіталізм на Україні. «Червоний Шлях», № 1 — 2, ст. 112 — 136 та № 3 ст. 191 — 211.

744. **Пархоменко, В.** — Олег та Ігор. «Записки історично - філологічного відділу», кн. IV, с. 145 — 147. К. УАН.

745. **Погребной, С.** — Луганск и его пролетариат. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 53 — 65. X.

746. **Правдин, В.** — Июльская стачка солидарности 1903 г. в Киеве. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 66 — 94. X.

747. . . . . . Программа по истории революционных движений в России и истории РКП. «Пролетарий», 16 ст. Х.

748. **Річицький, А.** — Як Грушевський «виправляє» Енгельса. Ж. «Червоний Шлях», кн. 3 с. 183—190. Х.

749. **Рубач, М.** — К истории гражданской войны на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 175—188; № 4 с. 151—165. Х.

750. **Рубач, М.** — От народничества и народовольчества к Марксизму в Харькове. Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 228—238. Х.

751. **Рубач, М.** (сообщил).—Убийство ген. Стрельникова и казнь Халтурина и Желвакова. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 185—191. Х.

752. **Рязанов, Д.** — Г. В. Плеханов и группа «Освобождение Труда». ДВУ 56, (4), с.

753. **Ряппо, Я.** — Революционная борьба в Николаеве (1918—1919). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 5—43.

754. **С. Ш.** (сообщил).—Из истории Соввласти на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 166—185. Х.

755. **Славкин, И.** — Процесс 133. (Горловское восстание в декабре 1905 г.). Сб. «Каторга и ссылка», с. 22—28. Киев. Отдел. Всерос. о-ва бывш. политкаторжан и ссыльно-поселенцев.

756. **Сметанич.** — Полтава перед Октябрем. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 62—70. Х.

757. **Стебницький, П.** — «Кобзар» під судом. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. IV, с. 36—48. К.

758. **Стратен, В.** — Обзор одесских архивов. Вістник Одеської Комісії Краєзнавства при ВУАН, ст. 16—19.

759. **Стратен, В.** (сообщил)—«Южно-Русский Рабочий Союз». Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 192—216. Х.

760. **Тисяченко, Гр.** — Початок друкарства на Україні. «Червоний Шлях», № 4—5, ст. 206—226.

761. **Тисяченко, Г.** — Триста п'ятдесят років тому і тепер. (1574—1924): Ж. «Бібліологічні вісті», січень—березень, с. 7—12. К.

762. **Тітов, Хв.** — Матеріяли до історії книжної справи на Україні в XVI—XVIII в.в. Всезбірка передмов до укр. стародруків. УАН. К. II. 562 с.

763. **Тітов, Хв.** — Стара вища освіта в Київській Україні кінця XVI—поч. XIX в. УАН К. (2), II, 13—432, (2) с.

764. **Ткаченко, Мих.** — Наукове розроблення Румянцевської ревізії. Ж. «Україна», кн. 3, с. 39—52. К.

765. **Ткаченко, Мих.** — Рецензія на статті Крипякевича та Котцуби з історії Хмельниччини. Ж. «Україна», кн. 4, с. 160—162. К.

766. **Томский, М.** — Очерки профессионального движения в России. Изд. II. «Рабочий Донбасса». Бахмут. 48 с.

767. . . . . . Тюрьма, каторга и ссылка. Изд. Екатеринославск. Общества б. политических каторжан и ссыльных, ст. 40.

768. **Тютюнник, О.** — З поляками проти Вкраїни. ДВУ. Х. 102, (2) с., 50 коп.

769. . . . . . Убійство Григорьева. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 232—234. Х.

770. **Фриче, В.** — Очерки истории мирового рабочего движения. Рабочее движение в России «Молодой Рабочий». Х. 64 с.

771. **Харлампович, К.** — Листування Запорізьких козаків з султаном. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. IV, с. 200—212. К.

772. **Шамрай, Сергій.** — Економічний стан козаків Полтавського полку в 1760 р.р., за Румянцівським описом. «Науковий збірник (істор. секції) за рік 1924, ст. 88—160. К. УАН.

773. **Шамрай, Ганна.** — Оповідання А. А. Солтановського про київське життя 1840-х р.р. Ж. «Україна», кн. 3, с. 77—80. К.

774. **Шмыров, И.** — Из истории рев. движения в Луганске. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 87—107. Х.

775. **Штоке, Г.** (сост.)—9 янв[illegible]я. Сборник статей «Путь Просвещения». Х. ([illegible]), 184 с.

776. **Щербина, Вол.** — Два київські генерал-губернатори першої половини XVIII віку (кн. Д. М. Голіцин та М. І. Леонтьєв) «Науковий збірник (істор. секції) за рік 1924» ст. 79—87. К. УАН.

777. **Щербина, Вол.** — Лаврентій, чи Діонісій? Чиїм ім'ям належало б називати найстарший список літопису? Ж. «Україна», кн. 3, с. 10—13.

778. **Яворський.** — Дещо про «критичну» критику, про «об'єктивну» історію та ще й про бабусину спідницю. Ж. «Червоний Шлях», кн. 3, с. 167—182. Х.

779. **Яворський М. І.** — Коротка історія України з передмовою Х. Раковського. Вид. 2-е, доп. ДВУ. Х. 140, (4) с., 55 коп.

780. **Яворський, М. І.** — Нарис історії України. Ч. II. Станово-шляхецьке суспільство. Козацька революція. ДВУ. Х. 136, (2) с., 50 коп.

781. **Яворський, М.** — Україна в епоху капіталізму. Вип. I. Період початкової акумуляції. ДВУ. Х. 370, (2) с., 2 крб. 50 коп.

1925 р.

782. **Айзеншток, І.** — Перша дисертація Костомарова. Ж. «Україна», кн. 3, ст. 21 — 28.

783. **Алгасов, В. А.** — Декабризм и декабристы. 1825 — 1925. Хрестоматия. ГИУ. Х. с. 349, (1) с. 2 р. 5 коп.

784. **Багалій, Дм.**, акад. — Нарис української історіографії. Джерелознавство. Вип. 2. УАН. К. 108 с., 1 крб.

785. **Багалій, Д.**, акад. — Український мандрований філософ Г. С. Сковорода. Істор.-літер. розвідка. Х.

786. **Багалій, Д.**, ак., **та Барвінський, В.** — Українські архівні фонди в межах РСФРР. «Архівна справа», кн. І, ст. 34 — 44, вид. Укрцентрархіву. Х.

787. **Балабанов, М.** — К истории рабоч. движения на Украине. Киевск. рабочий в революционном движении 70-х и 80-х г.г. «Южно-Русский Рабочий Союз». ГИУ. К. 159 с., 1 р., 15 коп.

788. **Балабанов, М.** — Очерки по истории рабочего класса в России. Ч. I-я. Изд. 3-е. ГИУ. К. 177 с., 1 р. 20 к.

789. **Баранович, Ол.** — З історії заселення південної Волині. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. VI, с. 10 — 20. К.

790. . . . . Бібліографія того, що друкували співробітники (іст.-філолог.) відділу (УАН) протягом 1919 — 1925 р. Записки історично-філолог. відділу, кн. V, ст. 308 — 349.

791. **Борисенок, Стеф.** — Карний зміст «потока» Руської Правди. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права». Вип. І, с. 6 — 31. К.

792. **Боровий, С.** — Нариси з історії єврейської книги на Україні Наддніпрянській. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1 — 2 (8 — 9), с. 47 — 58. К.

793. **Борщак, Ілько.** — Польський наступ на Україну 1920 р. у міжнародній політиці. Ж. «Червоний шлях», № 9, с. 76 — 92. Х. (див. № 7 — 8, с. 109 — 144, 1927).

794. **Бош, І.** — Жовтневі дні на Правобережжі. (Бібліотека «Жовтнева революція»). «Червоний Шлях». Харків. 22, (2), с., 12 коп.

795. **Брайнин.** — Октябрь — декарь 1905 г., в Харькове. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 106 — 131.

796. **Буда, Сергій.** — До історії революційно-народницького руху 70-х р.р. на Україні. Ж «Україна», ч. 4, с. 148 — 151.

797. **Буда, Сергій.** — З селянських настроїв по революції 1905 року. Ж. «Україна», кн. 4, с. 148 — 151. К. ДВУ.

798. **Буда, С.** — Перед польським повстанням 1863 р. (З архівних матеріялів). Ж. «Україна», кн. 5, с. 132 — 139. К. ДВУ.

799. **Быструков.** — Городнянщина в 1917 — 1918 г.г. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 104 — 131. Х.

800. **Вайнштейн, О.** — Збірка гр. О. Строганова в Головній Бібліотеці Вищої школи м. Одеси. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1 — 2 (8 — 9), с. 123 — 125. К.

801. **Вакар, В. (В. Правдин).** — Накануне 1905 г. в Киеве. (Июльская стачка 1903 г.). «Книгоспілка». К. 154 с., 1 руб.

802. **Валявко, В.** — Из истории рабочего движения на Криворожьи, Ж. «Летопись Революции», № 3, 50 — 76 с. Х.

803. **Василенко, М.**, акад. — М. Грушевський. Історія України — Руси. Т. VIII, част. 1, 2, 3. 1922. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 5. 151 — 158 с. К.

804. **Василенко, Микола**, акад. — Павло Полуботок. (В двісталітню річницю його смерти 29/XII 1724). Ж. «Україна», кн. 6, 80 — 109 с. К.

805. **Василенко, Мик.**, акад. — Передмова (до першого випуску). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», вип. І. III — IX с. К.

806. **Веселовський, Панас.** — Так звана брацлавська монета. «Науковий збірник» (іст. секції) за р. 1924, т. XIX. 66 — 69 с. К.

807. **Височанський, П.** — Коротка історія кооп. руху на Україні. «Червоний Шлях». Х. 52 с. 30 коп.

808. **Возняк, М.** — Листування Костомарова з Кониським. Ж. «Україна», кн. 3. 72 — 77 с. К.

809. **Галант, Ілля.** — Житомирський погром 1905 року. Ж. «Україна», кн. 4. 88 — 103 с. К.

810. **Галкин, К.** — Анархистские и террористические группы в Харькове, Ж. «Пути Революции», № 1, 51 — 63 с.; № 2, 64 — 79 с.; № 3, 136 — 152 с. Х. «Пролетарий».

811. **Галкин, К.** — За царськими мурами (Період 1905 — 1917 рр.). Ж. «Червоний Шлях», № 4, 128 — 145 с. Х.

812. **Галкин К.** — Революционный Красный Крест. Ж. «Пути Революции», № 3, 152 — 165 с., Х. «Пролетарий».

813. **Галкин, К.** — Царские застенки. Николаевская временно-каторжная тюрьма. Ж. «Пути Революции», кн. 1, 95 — 112 с. Х.

814. **Гераклітов, О.**, проф. — До питання про початок московського друкарства. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1 — 2 (8 — 9), 93 — 98 с. К.

815. **Гермайзе, О.** — 25 - ліття революційної укр. партії (Р. У. П.). Ж. «Життя й Революція», кн. 3. 20—24 с. К. ДВУ.

816. **Гермайзе, Осип.** — З історії сільського господарства в Лівобережній Україні XVIII ст. «Записки історично - філологічного відділу», кн. VI. 208—233 с. К.

817. **Гермайзе, О.** — М. І. Костомаров, Ж. «Життя й Революція», кн. 5. 6 — 11 с. К.

818. **Гермайзе, Осип.** — М. Костомаров в світлі автобіографії. Ж. «Україна», кн. 3, 79 — 87 с. К.

819. **Гермайзе, О. Ю.** — П. Куліш і М. Костомаров, як члени Кирило - Метод. братства. Зб. «Шевченко та його доба», І. 38 — 56 с. К. УАН.

820. **Гермайзе, Осип.** — Рух декабристів і українство. Ж. «Україна», кн. 6. 25 — 39 с. К.

821. **Гермайзе, О.** — Соціяльно - економічні передумови революції 1905 р. Ж. «Життя й Революція», № 9, 66 — 71 с. К.

822. **Гермайзе, Осип.** — 1905 рік. Ж. «Україна», кн. 4, 5 — 9 с. К.

823. **Гермайзе, О.** — Українські соціялісти та основоположники наукового соціялізму. Ж. «Життя й Революція», кн. 1 — 2, 25 — 29. К.

824. **Глушко, Сильвестр.** — З селянських рухів на Чернігівщині 1905 року. Ж. «Україна», кн. 4. 9—64 с. К.

825. **Глушко, С.** — І. Брик. Слав'янський з'їзд у Празі 1848 р. і українська справа. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 3. 167 — 169 с. К.

826. **Глушко, С.**, — О. Гермайзе. Нелегальні відозви з нагоди Шевченківських роковин. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 5, 164 — 167 с. К.

826а. **Горбань, С.** — Копний суд над відьмою. Ж. «Червоний Шлях», № 8, 146 — 159 с.

827. **Горбань, М.** — Як кріпаки боролися за волю з панством. «Червоний Шлях». Х. 51 с. 30 коп.

828. **Грушевський, Михайло,** акад. — В шістдесять четверті Шевченкові роковини. Ж. «Україна», кн. 1—2. 3—5 с. К.

829. **Грушевський, Михайло,** акад. — Костомаров і Новітня Україна. Ж. «Україна», кн. 3. 3—21 с. К.

830. **Грушевський, М.,** акад. — М. И. Ростовцев. Скифія и Босфор. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 4. 151—158 с. К.

831. **Грушевський, М.** — Початки книгопечатання на землях України—в пам'ять 350-ліття першої друкованої книжки на Україні у Львові 1573 р. Ж. «Україна», кн. 3. 165 — 166 с. К.

832. **Грушевський, Михайло,** акад. — 1825—1925. (В столітню річницю повстання декабристів). Ж. «Україна», кн. 6. 3 — 5 с. К.

833. **Грушевський, Ол.** — З міського господарства XVI в. «Записки історично - філологічного відділу», кн. VI, 1—9 с. К.

834. **Грушевський, Ол.,** проф. — З промислового життя XVI—XVII в.в. Ватаги Дніпрових уходів і старостинська адміністрація «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924», 70—78 с.

835. **Данилевич, Василь,** проф. — Археологічна минувшина Київщини. (Збірник істор.-філолог. відділу УАН). К. 74 с. 1 крб. 75 к.

836. **Дембо, В.** — Ніколи не забути! Кривавий літопис Бесарабії. (З офіц. докум.). ДВУ. Миколаїв. 124 (5) с. 72 коп.

837. **Десняк, В.** — Зігзаги націоналістичної контр - революції. Ж. «Червоний Шлях», № 11—12, с. 137—176. Х.

838. **Дешевов, К.** — Дмитро Благоєв. «Книгоспілка». Х. 20 с. 12 коп.

839. **Дмитрова, Людмила.** — Як боролися робітники й селяни України в 1905 році. ДВУ. Х. 35 с. 10 коп.

840. **Добров, Олекс.** — Звичаєве право й стаття 1-ша Цивільного Кодексу. «Збірник соц.-економічного відділу». «Праці Комісії для вивчування звичаєвого права України», № 4, 3—12 с.

841. **Добров, Олекс.** — Право необхідного спадкування за Литовським Статутом. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та українського права», в. І. 82 — 89 с. К.

842. **Добровольський, Леонид.** — Дещо з відгуків подій 1825 — 1826 р. в українській пісенній творчості. Ж. «Україна», кн. 6. 71—74 с. К.

843. **Добровольський, Леонид.** — Нове про декабристів на Україні. Ж. «Україна», кн. 6, 39—46 с. К.

844. **Євфимовський, Володимир.** — (Див. № 849).

845. **Єзерський, Євген.** — Про виділи приймаків за вироками Зем. Суд. Комисії Київщини. «Праці Комісії для виучування звичаєвого права України». (Соц. - економ. від. УАН, № 4), 64 — 73 с. К.

846. **Ельницкий, А.** — Рабочее движение в России. «Пролетарий». Х. 662 с. 2 р. 90 к.

847. **Єрофіїв, Ів.** — Перший журналіст на Слобожанщині. (В. І. Маслович). Ж. «Червоний Шлях», № 10, 107 — 118 с. Х.

848. **Єршов, Анатолій.** — До історії грошової лічби й монети на Лівобережній Україні в XVIII в «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924», т. XIX. 62 — 66 с. К.

849. **Євфимовський, Володимир.** — Гайдамака Семен Тихий перед Генеральным судом. Ж. «Україна», кн. 3, 108 — 111 с. К.

850. Евфимовский, В. — Крестьянское движение на Черниговщине в 1905 г. Ж. «Летопись Революции», № 2 (11), 174—204. Х.

851. Єфремов, С., акад. — З листів Костомарова до Антоновича. Ж. «Україна», кн. 3, 77—78 с. К.

852. Єфремов, С., акад. — На світанку українських видавництв. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1-2 (8-9), 109—112 с. К.

853. Єфремов, С., акад. — Перед судом власної совісти. Громадська і політична робота В. Б. Антоновича (вийшло окр. відб. 1924 р.). «Записки історично - філологічного відділу», УАН, кн. V, (1924 — 1925). 1 — 12 с. К.

854. Єфремов, С. О., акад. — Поет і плантатор. Зб. «Шевченко та його доба», 1. 80—98 с. К. УАН.

855. Житецький, І. — З листування Костомарова. Листування з харківськими громадянами про видання народніх книжок. Ж. «Україна», кн. 3, 69 — 72 с. К.

856. Житецький, Гн. — «Київська Старина» за часи Ф. Лебединцева (1882—1887). Ж. «Україна», кн. 6, 119—120 с., К.

857. Загоровский, Е. А., проф. — Е. П. Трифильев (некролог). «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2—3, 117—119 с.

858. Загоруйко, О. — Соц. - економічні передумови Жовтневої революції. Ж. «Життя й Революція», кн. 3, 3—6 с. К.

859. Занчевский, А. — Рост пролетарского самосознания в Одессе в 1905 г. в связи с забастовками. Доклад, читаный в 1925 г. в истор. - соц. секции Одесского Ком. Краевед. при Укр. Ак. Наук. «Полиграф». О. 20 с.

860. Записки історично - філологічного відділу, кн. V, ст. 349 К. УАН.

861. Записки історично - філологічного відділу, кн. VI. УАН. К. 261 с.

862. Затонский, В. — К вопросу об организации временного раб. - крест. правительства Украины. Ж. «Летопись Революции», № 1, 139 — 149 с. Х.

863. Захарченко, И. Г. — Ноябрь и лейтенант Шмидт. Сб. «Кандальный звон», № 23, 37 — 49 с. Од. Отдел общества политкаторжан.

864. . . . . Звідомлення про діяльність історично-філологічного відділу за 1924 р. «Записки істор. - філол. відділу», кн. V. 289 — 299 с. К.

865. Звідомлення про працю Історичної Секції УАН за рр. 1919—1924. «Записки історично - філологічного відділу», кн. VI. V—IX с.

866. Зекцер, Аркадій. — 1905 рік на Поділлі. Ч. І. Аграрні заколоти та заворушення наймитів рр. 1904 — 06. Він. Філія ВБУ. Вінниця. 44, (4). (1) вкл. арк. 80 к.

867. Зекцер, Аркадій. — 1905 рік на Поділлі. Ч. II. Робітн. рух та діяльність революц. організацій р.р. 1904 — 06. Він. Філія ВБУ. 128 с. 1 крб. 10 коп.

868. Зильберштейн, Я. — Тюремные рукописные журналы. Сб. «Кандальный звон», № 2. 118—136 с. Од. Отд. О-ва Политкаторжан.

869. Зубковський, І. — Декабристи — нарожденці Полтавщини. Ж. «Червоний Шлях». № 11 — 12, 116 — 120 с. Х.

870. Іваницький - Василенко, Сергій. — Державське землеволодіння польської шляхти в Гетьманщині. (соціяльна вага, розмір і порядки його). «Праці Комісії виучування історії зах. - руського таукраїнського права», в І. 122—180 с. К.

871. Іваницький - Василенко, Сергій. — Закони про опіку над недолітками в джерелах Магдебурзького права Західньої Руси й Гетьманщини. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та українського права», в. І. 59 — 81 с. К.

872. Иванов, И. С. — О революционном движении 1905 г. в Тамбовской губернии. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 4. К. Отд. Всесоюзн. о - ва политкаторжан и ссыльно - поселенцев.

873. Іванов, Є. М. — Центральний історичний архів у Харкові. «Архівна справа», кн. І. 119—143 с. Х. Укрцентрархів.

874. Іванушкин, В. — Економіка сел. рухів 1905 — 6 р. Ж. «Життя й Революція», № 10, 81—86 с. К.

875. Ігнатієнко, В. — Українська преса 1905—07 р.р. Ж. «Життя й Революція», № 11. 34 — 40 с. К.

876. Ижевский, В. — Краткая история комитетов незаможных селян на Украине. «Червоный Шлях». К. 124 с. 80 к.

877. . . . . . . Из материалов с. - д. союза горнозаводских рабочих. (Циркуляры, листовки). Ж. «Летопись Революции», № 3. 195 — 217 с. Х.

878. . . . . Как и почему Исполком Коминтерна распустил УКП. «Пролетарий». Х. 148 с. 75 коп.

879. Камінський, Вячеслав. — **Спроба** кодифікації звичаєвого права на Україні. «Праці Комісії для виучування звичаєвого права України». Збірник соц. - економічного відділу УАН, № 4. 32—53 с. К.

880. . . . . Кандальный звон. Историко - революционный сборник. Отделение Всесоюзн. О-ва политкаторжан. Од. 162, (6) с. 85 коп.

881. Кисіль, Ол. — Український театр. Популярчий нарис історії українського театру. «Книгоспілка». К. 178 с.

882. **Клименко, П.** — Zdz. Stronski. Swawola ukrainna u schylka XVI w. (Kwartalnik historyczny. Rocznik XXXVIII, 1924, 311—430 c. (рецензія). Ж. «Україна», кн. 3. 163—165 с. К.

883. **Клименко, Пилип.** — Три відозви 1905 р. РСДРП на Україні. Ж. «Україна», кн. 4, 64—66 с. К.

884. **Козаченко, Ант.** — Жінка-селянка в революції 1905 року на Полтавщині. Ж. «Знання», ч. 38—39. 10—11 с.

885. **Козаченко, Ант.**, — Селянська молодь в рев. 1905 р. на Полтавщині. Ж. «Знання», № 40. 5—7 с.

886. **Козаченко, Ант.** — 1905 рік на Полтавщині. Ж. «Знання», № 22—23. 6—8 с.

887. **Козельський, Б.** — Григор'євщина. Ж. «Червоний Шлях», № 5. 67—72 с. Х.

888. **Коломойцев, А.** — Из истории 1905 г. в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 4. 25—44 с. Х.

889. **Корнилович, Михайло.** — Плани «воссоединения» Галицьких уніятів в 1914—1915 р.р. Ж. «Україна», кн. 3, 134—153 с. К.

890. . . . . . — Коротке звідомлення Всеукраїнського Археологічн. комітету за археолог. дослід. 1925 р. УАН. К. 119, (1) с.

891. **Котов, Кузьма** — Записки землевольца. ГИУ. Кременчуг. 146 с. 95 к.

892. **Кравцов, Дмитро.** — Гетьман Мазепа в укр. історіографії XIX в. «Записки історично-філологічного відділу», кн. II. 234—246 с. К. УАН.

893. **Крамер, С., Невский, В., Адамович, Е. и Х. Ш. Г.** — Январь 1905 года на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 1, 212—227 с. Х.

894. . . . . . . Красные вехи. Сборник воспоминаний и материалов по истории революционного движения на Зиновьевщине. К двадцатой годовщине революции 1905 г. «Червоний Шлях». Зиновьевск. 206 с. 1 р. 10 коп.

895. . . . . Краткий исторический очерк организации КНС за 5 лет. Тип. Укркавшкола. Зиновьевск. 20 с.

896. **Кристер, А.**, проф. — Спадкування за звичаєм у Кролевецькому повіті на Чернигівщині. «Праці Комісії для виучування звичаєвого права України. Збірник соц.-економ. відділу УАН, № 4. 13—17 с. К.

897. **Кристер, Арнольд**, проф. — Три ступені правоутворення. «Праці Комісії для виучування звичаєвого права України». (Соц.-екон. від. УАН, № 4). 54—63 с.

898. **Курган, Р.** — Страница гражданской войны. ГИУ. Х. 204 с. 1 руб.

899. **Лазаревська, Кат.** — Матеріяли до історії цехів на Лівобережній Україні XVII—XIX в. «Записки історично-філологічного відділу, кн. VI, 20—33 с. К.

900. **Лапчинський, Г.** — Зародження Радянської Влади та перші її кроки в одному з міст українських. Ж. «Червоний Шлях», № 1—2. 121—145 с. Х.

901. **Левенштам, М.** — Пути развития аграрной революции (1905—1925 г.). Ж. «Хозяйство Украины», № 11—12. 3—12 с. Х.

902. **Ленін, В.** — Лист до робітників і селян України в зв'язку з перемогами над Денікіним. Перекл. з російської (мови) Б. Лізова. (Ленінська бібліотека. Серія популярна № 16). ДВУ. Харків. 15, (1) с.

903. **Ленін, Н.** — Пролетаріят і селянство в революцію 1905 року. ДВУ. Х. 21 с. 4 коп.

904. **Ленин, Н. и Сталин, И.** — Июльские дни 1917 г. «Пролетарий». Х. 93, (1) с. 50 коп.

905. **Лобода, А. М.**, акад — Шевченко і Некрасов. Зб. «Шевченко та його доба», I. 99—108 с. К. УАН.

906. **Логинов, В., Петинский, И., Жуков-Бутков** та ін. — Революционный Харьков в эпоху немецк. оккупации. Ж. «Летопись Революции», № 2. 11—35 с. Х.

907. **М.** — Протест эмигрантов в 1901 году по поводу отдачи в солдаты 183 студентов в Киеве. Из сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 4. К. Отдел Всесоюзного о-ва политкаторжан и ссыльно-поселенцев.

908. **М. И.** (сообщил). — Революция на фронте (документы). Ж. «Летопись Революции», № 1. 69—96 с. Х.

909. **М. Р.** — О гетмане Мазепе, Лизогубе и именинах Павла Скоропадского. Ж. «Летопись Революции», № 2. 86—90 с. Х.

910. **Макотинский.** — О 1905 годе в Николаеве. (Из личных воспоминаний). Ж. «Летопись Революции», № 5—6. 54—98 с. Х.

911. **Максименко.** — Из истории партизанской борьбы в Донбассе и Екатеринославщине в 1918—1919 г.г. Ж. «Летопись Революции» № 4. 155—164 с. Х.

912. **Малеев, А.** — Одесса в 1905 году. Краткий исторический очерк к 20-летию революц. 1905 г. «Коммунист», Од., 32 с.

913. **Малеев, А.** — Революция 1905 г. на море. Краткий истор. очерк к 20-летию револ. 1905 г. «Коммунист». Од. 32 с.

914. **Мандзюк, I.** — Соціяльний рух XVIII в. на Україні в новому освітленні. Ж. «Життя й Революція», кн. 3. 24—28 с. К.

915. **Манилов.** — Киевская военная организация РСДРП и восстания сапер в ноябре 1905 г. Ж. «Летопись Революции», № 5—6. 176—225 с. Х.

916. . . . . . . Матеріяли до статті М. М. Новицького — «До історії арешту Шевченка 1850 р.». Зб. «Шевченко та його доба», І. 156 — 193 с. К. УАН.

917. . . . . . Материалы по истории революционных событий 1905 г. на территории, ныне входящей в Артемовский округ. (К 20-летн. юбил. рев. 1905 г.). «Украинский Рабочий». Артемовск. 181, (1) с.

918. **Миля, Максим.** — Під'яремна Могилівщина (часи кріпацтва ост. 50 років). Ж. «Знання», № 38 — 39. 12 — 13 с.

919. **Михайлов, В.** — История Коммунистич. Партии Украины. В самом сжатом очерке. Сост. по истор. КП(б)У М. Равича-Черкасского. «Пролетарий». Х. 92, (4) с. 35 к. 10.000 экз. (Вийшло ще видання накладом 5.000 прим).

920. **Михалевич, А.** — Костомаров в Петербурзькій громаді 1860-х р.р. З споминів В. Менчица. Ж. «Україна», кн. 3. 66 — 69 с. К.

921. **Мірза-Авак'янц, Н.** — Селянські повстання на Полтавщині та Харківщині 1902 р. ДВУ. К. 46 с. 20 коп.

922. **Мірза-Авак'янц, Н.** — Селянські розрухи на Україні 1905 — 1907 року. ДВУ. Х. 71 (1) с. 35 коп.

923. **Міяковський, Володимир.** — Відгуки в Харкові та Київі на смерть Рилєєва. Ж. «Україна», кн. 6. 57 — 68 с. К.

924. **Міяковський, Володимир.** — Віктор Фурньє та родина Раєвських. Ж. «Україна», кн. 6. 50 — 57 с. К.

925. **Міяковський, Вол.** — Декабристські пам'ятки по київських архівах. Ж. «Глобус», № 23 — 24. К.

926. **Міяковський, Володимир.** — Костомаров у Рівному. Ж. «Україна». Кн. 3. 28 — 66 с. К.

927. **Міяковський, Вол.** — Повстання декабристів. Ж. «Глобус», № 23 — 24. К.

928. **Міяковський В.** — Революційний катехізис 1825 року. Ж. «Життя й Революція», № 12. 70 — 75 с.

929. **Міяковський, Володимир.** — Список осіб, причетних до справ про таємні товариства. Ж. «Україна», кн. 6. 68 — 71 с. К.

930. **Міяковський, В. В.** — Центральний Історичний Архів ім. В. Б. Антоновича в Київі. «Архівна справа», кн. І, 101 — 118 с. Х. Вид. Укрцентрархіва».

931. **Могилянський, М.** — Останні дні царату в освітленні закордонних дипломатів. Ж. «Життя й Революція», кн. 3. 6—10 с. К.

932. **Мотузка, М.** — До питання про «правомірність» антантівської інтервенції 1918—1920 р.р. з погляду буржуазного міжнародного права. Ж. «Червоний Шлях», № 8. 61—91 с. Х.

933. . . . . . . На баррикадах. 1905 год в Александровске. (Сборник воспомин., документов и материалов). Сб. первый. «Коммунар». Запорожье. 136 с. 80 к.

934. **Назимов, Володимир.** — Риси українського карного права у вироках селянських судів. «Праці Комісії для виучування звичаєвого права України». Збірник соц.-економ. від. УАН, № 4, 74 — 94 с. К.

935. . . . . . . Невиданий лист Шевченка до М. С. Щепкіна. Зб. «Шевченко та його доба», І. 194 — 195 с. К. УАН.

936. . . . . . Нелегальні відозви з нагоди Шевченківських роковин. (Центр. іст. арх. ім. В. Б. Антоновича, ч. І). ДВУ. К. 64 с. 20 коп.

937. **Неселовський, Панас.** — Так звана брацлавська монета. «Науковий збірник іст. секцій за рік 1924», 66 — 70 с. К.

938. **Новицький, М. М.** — До історії арешту Шевченка 1850 р. Зб. «Шевченко та його доба», І. 141 — 155 с. К. УАН (До ст. додано «Матеріяли»—156 — 193 с.).

939. **Новицький, М.** — З листів Т. Г. Шевченка. Ж. «Глобус», № 5, 104 — 106 с. К.

940. **Новицький, Михайло.** — Шевченко в процесі 1847 р. і його папери. Ж. «Україна», кн. 1—2. 51 — 100 с. К.

941. **Новицький, М.** — 1905 рік на українському селі. Ж. «Червоний Шлях», № 11—12, 87 — 116 с. Х.

942. **Оглоблін, Ол.** — М. Слабченко. Матеріяли до економічно-соціяльної історії України XIX ст. Т. І (рецензія). «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII—VIII. 560 — 571. с. К. УАН.

943. **Оглоблин, А. П.**, проф. — Очерки истории украинской фабрики. Мануфактура в Гетманщине. ГИУ. К. 268, (4) с. 1 р. 85 к.

944. **Оглоблин, А. П.**, проф. — Очерки истории украинской фабрики. Предкапиталистическая фабрика. ГИУ. К. 232, (4) с. 1 р. 55 коп.

945. **Оглоблін, О. П.**, проф. — Старовинна українська фабрика. Ж. «Червоний Шлях», № 8. 91 — 100 с. Х.

946. **Окиншевич, Лев**, секр. Комісії. — Комісія для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права при соц.-економ. відділі УАН. (Короткий огляд праці за 1919—1925 р.)— перша половина. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. І. 1 — 5 с. К.

947. **Окиншевич, Л.** — М. Е. Слабченко. Центральные Учреждения Украины XVII — XVIII ст. Одесса, 1918. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 3. 166 — 167 с. К.

948. **Окиншевич, Лев.** — Приказ «Малые Росіи» Московської Держави XVII ст. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. I. 108 — 121 с. К.

949. **Окиншевич, Л.**—Проф. Р. Лащенко. «Лекції по історії українського права. Ч. I. Княжа доба». Прага. 1923. 146 с. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 5. 147—149 с. К.

950. **Окольский, В.**— Из эпохи «могильной тишины». Ж. «Пути Революции», № 2, 91 — 101 с. Х.

951 **Окольский, В.**— Побег Стеклова. Ж. «Пути Революции», кн. 1. 91 — 94 с. Х.

952. . . . . . Октябрьские события в Киеве в изображении охранного отделения. Ж. «Летопись Революции», № 2. 112—124 с. Х.

953. **Орлик, В.** — Полтавская Ильинская ярмарка (ее прошлое, условия развития и обороты). Товар. биржа. Полтава. 51 с. 1 руб.

954. . . . . . «П. Куліш і М. Костомаров, як члени Кирило - Методіївського братства». Зб. «Шевченко та його доба». ДВУ.

955. **Пакуль, Н. М.** — Декабристы и просвещение. Ж. «Шлях Освіти», № 12, с. 26 — 32 Х. ДВУ.

956. . . . . . Пам'яті Євгенії Богдановни Бош (1874 — 1925). Істпарт. Від. Київ. Губк. КП(б)У. 29, (1) с.

957. . . . . Партія про Комсомол. (Істомол; Комісія по вивченню історії юнацького руху при ЦК. ЛКСМУ). ДВУ. Х. 174 с. 50 коп.

958. **Пархоменко, Волод.**, проф. — «Початок історично - державного життя на Україні». ДВУ. Х.

959. **Пархоменко, В.**, проф. — Чи була Коліївщина 1786 р. народнім рухом? Ж. «Червоний Шлях», № 8, с. 101 — 103. Х.

960. **Перетц, Володимир**, акад.— Іван Вишенський і польська література XVI в. «Науковий збірник (іст., секції УАН) за рік 1924» с. 37 — 54.

961 . . . . . Перша Рада Робітничих Депутатів. ДВУ. Х. 20 с. 6 коп.

962. **Петров, В. П.** — Куліш і Шевченко. Зб. «Шевченко та його доба», 1. с. 57 — 79. К. УАН.

963. **Петров, Віктор** — Шевченко, Куліш, В. Білозерський — їх перші стрічі. Ж. «Україна» кн. 1 — 2, с. 42 — 51. К.

964. **Плевако, Олександер** — До матеріялів з історії цукро - бурякової промисловости України. Ж. «Україна», кн. 5, с. 77 — 94. К.

965. **Попов, Григор**.— Луцький Трибунал 1578 р. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та українського права», вип. I, с. 32 — 58. К.

966. **Попов, Олександер** — В гнізді декабристів. Ж. «Україна», кн. 6, с. 74 — 80. К.

967. . . . . . Потемкинские дни 1905 г. на Черном море. Сборник материалов и документов. «Пролетарий», Х. 240, (2) с.

968. **Правдин, В.** — Эпоха «неслыханной смуты» на Киевщине (1905). Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 91 — 114. Х.

969. . . . . . Праці Комісії для виучування звичаєвого права України. (Зб. соц. - економ. від. № 4). УАН. К. 94, (2) с. 1 крб.

970. . . . . . Праці комісії для виучування історії зах. - руського та вкраїнського права. Вип. I - й (Збірн. соц. - екон. відділу № 3). УАН. К. Х, 180, (2) с. 1 крб. 75 коп.

971. . . . . . Програми до збирання матеріялів звичаєвого права, вироб., в Комісії для виучування звичаєвого права України. (Збір. соц. - економ. від. № 1) УАН. К. XII; 130 с. 1 крб.

972. **Просвирнин, И.** — О декабристах (1825 г. — 100 лет. — 1925 г.). «Красный Горняк». Кривой - Рог. 16 с.

973. **Равич - Черкаський, М.**— Коротка історія Комуніст. партії України. ДВУ. Х. 60 с. 32 коп.

974. **Раковский, Х.** — Ильич и Украина. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 5 — 10. Х.

975. . . . . . Революция 1905 г. Материалы и официальные документы под общ. ред. и с предисл. В. И. Невского. «Пролетарий». Х.

976. **Ренський, М. Д.** — Тютюнництво на Україні. Основи культури укр. промислових сортів тютюну з короткими відомостями з історії українського тютюництва, нарисом його економічних умов. «Книгоспілка». Х. 110 с. 1 крб. 20 коп.

977. **Рибаков, Іван** — 1825 - й рік на Україні. Ж. «Україна», кн. 6, с. 5 — 25. К.

978. **Рихлік, Євген**. — Досліди над чеськими колоніями на Україні. «Записки Етнографічного товариства», кн. 1, с. 37 — 41. К.

979. **Риш, Ар.** — Очерки по истории «Спілки». Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 125 — 173, № 3, с. 77 — 107, Х.

980. **Річицький, Анд**. — Тарас Шевченко в світлі епохи. (Публіцистична розвідка). Вид. 2 - е. ДВУ. Катеринослав. 228 с. 95 коп.

981. **Романовський, В.** — Друкар Іван Федорович, життя його та діяльність. Укр. Наук. ін - т Книгознавства. К.

982. **Романовський, В. О.** — Київський Архів давніх актів. «Архівна справа», кн. I, ст. 86 — 100. Укрцентрархів. Х.

983. **Романовський, Віктор** — Хто був «Самовидець»? Ж. «Україна», кн. 5, с. 60 — 74. К.

984. **Рубач, М.** — К истории конфликта между Совнаркомом и Центральной Радой. Ж. «Летопись Революции», № 2 (11) с. 53 — 85. Х.

985. **Рубинштейн, Н.** — Западные пути торговли Украины — Руси. «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2 — 3, с. 120 — 134.

986. **Руднев, В.** — Майские события 1900 г. в Харькове (по неизданным материалам). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 160 — 170. Х.

987. **Рулін, П.** — Лист О. М. Бодянського до П. О. Куліша. Ж. «Україна», кн. 6, с. 111 — 113. К.

988. **Рулін, Петро** — Студії з історії українського театру. «Записки історично-філологічного відділу», кн. V (1924 — 1925), с. 207 — 228. К.

989. **Рулін, П.** — «Ucrainica» по давніх російських часописях. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1 — 2 (8 — 9), с. 27 — 36. К.

990. **Рулін, П. І.** — Шевченко і театр. Зб. «Шевченко та його доба», 1, с. 109 — 140. К. УАН.

991. **Рябінін-Скляревський, О. О.** — Масони Ришельєвського Ліцею. «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2 — 3, с. 134 — 140.

992. **Рябинин-Скляревский, А.** — Оккупация Бессарабии Румынией. Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 97 — 138. Х.

993. **Савченко, Федір** — Козаччина у французькому письменстві та козакофільство Меріме. Ж. «Україна», кн. 5, с. 39 — 60 стр. К.

994. **Сибиряков. С.** — Убийство провокатора Гофмана. Ж. «Пути Революции», кн. 1, с. 115 — 119. Х.

995. **Слабченко, М. Е.** — Матеріяли до економічно-соціяльної історії України XIX стол., т. 1-ий. ДВУ. Од. 318 с. 3 крб. 20 коп.

996. **Слабченко, М. Е**, проф. — Организация хозяйства Украины от Хмельниччины до мировой войны. Т. 4-й. Состав и управление государ. хозяйством Гетманщины XVII — XVIII вв. ГИУ. Николаев. 325 с. 2 руб.

997. **Слабченко, М.**, проф. — А. П. Оглобин. Очерки истории украинской фабрики (рецензия). «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 557 — 560. К. УАН.

998. **Слабченко, Тарас** — До історії «Малороссійского общества». Ж. «Україна», кн. 6. 46 — 50 с. К.

999. **Слепков, А.** — Аграрный вопрос перед революцией 1905 — 1907 г. «Пролетарий». Х. 100, (2) с. 45 коп.

1000. **Соловей, Дм.** — Краткий очерк ярмарок и ярмарочной торговли. Центр. Стат. Упр. Укр. Полт. стат. бюро. Полтава. 26, с. 1 р. 50 к.

1001. . . . . . Союз металлистов в Одессе. (По воспомин. ветеранов 1898 — 1925). «Молот». Од. 48 с. 15 коп.

1002. **Сперанський, Михайло**, акад. — Ярославський збірник XIII в. «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924», с. 29 — 37. К.

1003. **Старцев-Шишкарев.** — Восстание на броненосце «Потемкин». Ж. «Пути Революции», кн. 1, с. 7 — 14. Х.

1004. **Степович, А.** — Про Київське життя 1849 р. Ж. «Україна», кн. 6. 109 — 111 с. К.

1005. . . . . . Страйк 1905 року. ДВУ. Х. 20 с. 6 коп.

1006. **Стратен, В.** — Указатель трудов, основанных на Одесских архивных материалах. «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2 — 3, с. 162 — 166.

1007. . . . . . 1905 год в Харькове. Сб. 1-й, «Пролетарий». Х. 362 с.

1008. . . . . . 1905 год на Криворожьи (Памятные дни по воспоминаниям участников и очевидцев). «Красный Горняк». Кривой-Рог. 16 стр.

1009. . . . . . 1905 год на Николаевщине. Хроника, статьи и материалы по истории революции 1905 г. на Николаевщине. Истпарт. Николаев. 410 с. 1 р. 50 к.

1010. **Ткаченко, Микола** — Архів Капністів. Ж. «Україна», кн. 6, с. 170 — 173. К.

1011. **Ткаченко, Мих.** — Е. Загоровский. Очерк истории Северного Причерноморья (рецензія). Ж. «Україна», кн. 3, с. 159 — 160 К.

1012. **Ткаченко Мих.** — М. Остер в XVII — XVIII вв, (за Румянцівською ревізією та інш. матеріялами). «Записки історично-філологічного відділу», кн. VI, с. 151 — 207. К.

1013. . . . . . Товариш Артем. «Червоний Шлях». К. 20 с. 8 коп.

1014. **Топольский, А.** — На Украине в эпоху Гетманщины. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 36 — 52. Х.

1015. **Трофименко** — К истории военно-технического бюро юга России в 1905 — 1906 гг. Ж. «Летопись Революции», № 5-6, с. 99 — 105. Х.

1016. **Трошин, А.** — Февраль и октябрь в Макеевке. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 147 — 154. Х.

1017. **Фаас, И.** — Новый труд по истории права и хозяйства Украины (реценз. на кн. М. Слабченка «Организация хозяйства Гетманщины»). «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2 — 3, с. 140 — 156.

1018. **Фейнберг, Л.** — В рядах Харьк. с.-д. организации (1893 — 1909). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 129 — 159. Х.

1019. **Филипович, П.** — До річниці виступу декабристів. Ж. «Життя й Революція», № 12, с. 75 — 80. К.

1020. **Филипович, П. П.** — До студіювання Шевченка та його доби. Зб. «Шевченко та його доба», 1, с. 7 — 37. К. УАН.

1021. **Харечко** — Октябрьско - декабрьский под'ем 1905 г. в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 5 — 53. Х.

1022. **Харечко** — Социал - демократический союз горнозаводских рабочих (из истории ревдвиж. в Донбассе). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 5 — 49. Х.

1023. **Хмельницький, І.**, проф. — голова секції. Звіт з діяльности соц. - історичної секції. «Вісник Одеської Комісії Краєзнавства при УАН», ч. 2 — 3, с. 114 — 116.

1024. **Хоменко, А.** — Сучасне українське місто в класовому відношенні. (Спроба соціяльної характеристики). ДВУ. Х. 44 с. 40 коп.

1025. **Христюк, Павло** — 1905 рік на Україні. ДВУ. Х. 238 с. 1 крб. 95 коп.

1026. **Черкаський, Іринарх** —Оволання над трупом забитого. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та укр. права, в. І. с. 90 — 107. К.

1027. **Черлюнчакевич, Н.** — Соц. - демократ. организация 1904 — 1906 гг. на Черниговщине. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 7 — 20. Х.

1028. . . . . . Черная Книга. Сборник статей и материалов об интервенции Антанты на Украине в 1918 — 1919 гг. ГИУ. Х. 432 с. 3 р. 30 к.

1029. **Шамрай, Сергій** — Економічний стан козаків Полтавського полку в 1767 р. «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924, с. 88 — 161. К. ВУАН.

1030. **Шамрай, Сергій** — «Козаки м. Полтави в 1767 р. за Румянцівським описом». «Записки історично - філологічного відділ», кн. VI, с. 91 — 112. К.

1031. **Шамрай, С.** — Хвилювання робітників на Межигірській фаянсовій фабриці 1857 року. Ж. «Червоний Шлях», № 9, с. 93 — 112. Х.

1032. **Шварцберг.** — Зарождение и развитие Мариупольской организации РСДРП. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 54 — 59. Х.

1033. . . . . . Шевченко та його доба. Збірник 1 - й. Всеукр. Акад. Наук. К. 200, (4) с.

1034. **Шелавін, К. І.** — Робітнича кляса та її партія. (Історія РКП). Вип. 2. ДВУ. Х. 230 с. 85 коп.

1035. **Шестаков, А. В.** (Никодим).—Крестьянство в Октябрьской революции. «Пролетарий». Х. 32 с. 15 коп.

1036. **Шестаков, А. В.** — Октябрьская стачка 1905 г. «Пролетарий». Х. 242 с. 1 р. 50 коп.

1037. **Шкловский, Генр.** — Ученическое движение 1905 года на Черниговщине. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 60 — 73. Х.

1038. **Шугаєвський, Валентин** — До питання про грошовий обіг на Україні в XVII віці. (Чи була на Україні власна монета?). «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924, с. 55 — 62. К. УАН.

1039. **Шуйский, П.** — Восстание декабристов. Ж. «Пути Революции» № 3, с. 167 — 186. Х.

1040. **Щеглова, С.** — О. Титов. Типография Киево - Печерской Лавры 1918. Матеріяли для історії книжної справи на Україні в XVI — XVII вв. 1924. (рецензія). Ж. «Україна», кн. 4, с. 163 — 166. К.

1041. **Щербаківський, Дан.** — Реліквії старого Київського самоврядування. ВУАН. Кі 52 с.

1042. **Щербина, Володимир** — Два Київські генерал - губернатори першої половини XVIII віку. «Науковий збірник (іст. секції) за рік 1924» с. 79 — 88. К. УАН.

1043. **Щербина, Володимир** — Київ в 20 - х роках XIX століття. (З матеріялів жандармського архіву). Ж. «Україна», кн. 3, с. 112 — 119. К.

1044. **Щербина, Волод.** — Україна і російський уряд у середині XVIII віку. З приводу новознайденого журнала про перебування в Київі цар. Лизавети в 1744 р. «Записки історично - філологічного відділу», кн. VI, с. 34 — 40. К. УАН.

1045. **Щупак, С.** — «РУП» в період 1905 р. на Київщині. Ж. «Життя й Революція», № 11, с. 76 — 81. К.

1046. **Яворський, М** — Коротка історія України. Вид. III доповн. ДВУ. К. 144 с. 55 коп.; теж вид. 4 - те.

1047. **Яворский, М. И.** — Краткая история Украины. С пред. Х. Раковского. ГИУ. К. 144 с. 80 коп.

1048. **Iavorski, M.** — Krótka historja Ukrainy. «Kijew - Pieczat'». K. 138 s. 1 rub. 5 k.

1049. **Яворський, М. І.** — Нарис історії України, ч. 1 - а. Господ. натуральне. Первісне суспільство. Феодалізація України. Феодалізм Галицько - Волинськ. та Литовськ. доби. Вид. 3 - е. ДВУ. Катеринослав. 174 с. 65 коп.

1050. **Яворський, М. І.** — Нарис історії України, ч. 2 - а. Дворянська революція. Становошляхецьке суспільство. Козацька революція. Вид. 2 - е. ДВУ. Катеринослав. 164 с. 65 коп.

1051. **Яворський, М.** — Україна в епоху капіталізму. Вип. 2 - й. ДВУ. Полтава. 186 с., (1) 1 крб.

1052. Яворський, М. — Україна в епоху капіталізму. Вип. 3-й. ДВУ. Х. 308 с. 1 крб. 95 коп.

1053. Яворский, С. — Провал конференции Южно-Русских Социал-демократических организаций (1906 г.). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 108 — 128. Х.

1054. Язловський, Борис — Сьогочасне родинне звичаєве право с. Павлівки на Полтавщині. Праці комісії для виучування звичаєвого права України, ст. 18 — 31. УАН. К.

1055. . . . . . Як боролися робітники й селяни в 1905 році. ДВУ. Х. 18 с. 6 коп.

1056. . . . . . Як селяни боролися за волю й землю. ДВУ. Х. 30 с. 6 коп.

1057. Яковлев, Я. — Історичне значіння Жовтня. Вид. 2-е. ДВУ. Х. 48 с. 13 коп.

1058 . . . . . Январские листовки. Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 212 — 227. Х.

1059. Яшек, М. — Михайло Петрович Драгоманів. Ж. «Знання», № 26 — 27, с. 9 — 10.

1926 р.

1060. А. О. — Покровский — Деникинщина. Год политики и экономики на Кубани (1918 — 1919 г.). Семенников. Политика Романовых накануне революции. Революция и гражд. война в описании белогвардейцев. Т. II, III. Пугачевщина, I, из архива Пугачева. (рецензия). Ж. «Летопись Революции», № 3 — 4, с. 223 — 227. Х.

1061. Адріянова - Перетц, В. — Данило Корсунський, паломник XVI в. «Записки історично-філологічного відділу», кн. IX, с. 60 — 77. К. УАН.

1062. Андріяшев, Ол. — «Нарис колонізації Київської землі до кінця XV віку». Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках», істор. секц. УАН, т. XXII, с. 33 — 79. К.

1063. Антипович, Костянтин. — Праці В. І. Щербини з історії м. Київа. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини» с. XXV — XXXIV. К. УАН.

1064. Ауссем, В. — К истории повстанчества на Украине. Ж. «Летопись Революции», V, с 7 — 22. Х.

1065. Б — ч, В. — Вірші Рилєєва в альбомі 1830-х рр. Зб.«Декабристи на Україні». (Істор.-філ. від. УАН, № 37), с. 185 — 187. К.

1066. Б — ч, В. — Салдати про повстання Чернігівського полку. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. від. УАН, № 37), с. 151 — 152. К.

1067. Б — ч, В. — Ювилей декабристів у Київі. Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. від. УАН, № 37), с. 199 — 200. К.

1068. Багалій, Дм., акад. — Вступні пояснення до матеріялів (вміщених у збірн.) Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 3 — 13. Х. Ювілейне видання Укрцентрархіва.

1069. Багалій, Дм. — Декабристи на Україні. ДВУ. Х. 56 с. 65 коп.

1070. Багалій, Дм., акад. — Іван Франко, яко науковий діяч. Ж. «Україна», кн. 6, с. 21 — 43.

1071. Багалій, Дм., акад. — З історії декабристського руху на Слобідській Україні. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 169 — 181. Х. Укрцентрархів.

1072. Багалій, Д. І., акад. — Записка про наукові праці М. Т. Біляшівського. «Записки історично-філологічного відділу», кн. IX (1926), с. 1 — 10. К.

1073. Багалій, Д. І., акад. — Листи до мене проф. В. Б. Антоновича, як матеріял до його біографії. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 2 — 3, с. 125 — 139. Х. ДВУ.

1074. Багалій, Д., акад. — Увага до генези декабристського руху на Україні. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 14 — 39. Х. Укрцентрархів.

1075. Багалій, Д. І., акад. — Український мандрований філософ Гр. Сав. Сковорода. ДВУ, Х. 397, (3) с. 4 крб.

1076. Багалій - Татаринова, Ольга — Допити унтер-офіцерів Чернігівського полку. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. від. УАН, № 37), с. 153 — 160. К.

1077. Багалій - Татаринова, О. — Лист О. Перовського до Миколи 1-го. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 182 — 184. Х. Укрцентрархів.

1078. Багалій - Татаринова Ольга — Новий документ до біографії Тізенгавзена. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 171 — 178. К.

1079. Багалій - Татаринова, Ольга — Салдатські маси в декабристському руховї. I. Агітація серед салдатів 1925 р. II. З салдатських настроїв р. 1826. Зб. «Декабристи на Україні» (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 18 — 36. К.

1080. Багалій - Татаринова, О. Д. — Учасники повстання Чернігівського полку перед військовим судом у Могильові. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 4. «Повстання декабристів на Україні», с. 169 — 234. Х. ДВУ.

1081. Базилевич, В. М. — Восстание декабристов в Киеве. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 55 — 66. К. Отдел Всесоюзн. о-ва политкаторжан и ссыльно-поселенцев.

1082. Базилевич, В. М. — Восстание Черниговского полка в 1825 — 26 гг. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 39 — 54. К. Отдел

Всесоюзн. о-ва полит. каторжан и ссыльно-поселенцев.

1083. **Базилевич, В. М.** — Декабристы в Сибири. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 97 — 112. К. Отдел Всесоюзн. о-ва политкаторжан и ссыльно-поселенцев.

1084. **Базилевич, В.** — Декабристи на Київщині. 1825 — 1925. ДВУ. К. 64, с. 55 коп.

1085. **Базилевич, В.** — Декабристи на Київщині після амністії. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 73 — 76. Х. Укрцентрархів.

1086. **Базилевич, В.** — Декабристы. Очерки. — III. К. 48 с.

1087. **Базилевич, В.** — З листування вищої військової влади 1825 — 26 рр. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН. № 37), с. 148 — 150. К.

1088. **Базилевич, Василь** — Збитки від повстання 1825 — 1826 рр. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. від. УАН, № 37), с. 101 — 113 К.

1089. **Балінський, Іван** — Нариси з історії феодалізму та феодального права в Польщі, Литві та на Україні. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права») (Збірн. соц.-ек. відділу УАН № 26), в. II, с. 252 — 273. К.

1090. **Баранович, О.** — Нариси магнатського господарства на півдні Волині у XVIII в. Зб. «Студії з історії України», т. I, с. 1 — 90. К. Катедра історії України.

1091. **Барвінський, В.** — До біографії поручника І. І. Сухинова. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 167 — 170. К.

1092. **Барвінський, В. О.** — Замітки до історії мануфактури в Лівобережній Україні XVIII століття. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 2 — 3, с. 117 — 124. Х. ДВУ.

1093 . . . . . Бібліографія праць В. І. Щербини. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербина», с. XXXV — XXXIX. К. УАН.

1094. . . . . . Бібліографія того, що друкували співробітники Іст.-філолог. відділу протягом 1925 — 1926 р. «Записки історично-філологічного відділу, кн. VII — VIII, с. 617 — 626. К. УАН.

1095. **Білінський, М.** — Вінницький замок. Істор. нарис з доби 16 — 18 ст. Вінницька філія ВБУ. УАН. Вінниця. VI, 18, VIII, с. 60 к.

1096. **Бобрищев.** — Борьба с бандитизмом на Елисаветградщине. (1918 — 1919). Ж. «Летопись Революции», V, с. 43 — 51.

1096 «а». **Борисенок, Ст.** — Р. Лащенко. Лекції по історії укр. права. Ч. 1-а. Княжа доба. Литература. II. Пам'ятники права III. Історія державн. права. Накл. Укр. ун-ту в Празі. 1923, с. 146. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II, с. 274 — 276. К. УАН.

1097. **Борисенок, С.** проф. — Р. Кащенко. Литовський Статут, яко пам'ятник українського права. — Наук. збірник укр. ун-ту в Празі т. I. Прага. 1923, с. 66 — 95. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українськ. права», в. II, с. 288 — 289. К. УАН.

1098. **Борисов.** — Забастовка на Петровск. заводах. (IV. 1914). Ж. «Летопись Революции», V, с. 175 — 183.

1099. **Боровий, С.** — Нариси з історії єврейської книги на Україні. II Розгром. Укр. наук. ін-т книгознавства. К. 15, (1) с.

1100. **Боровський, Микола.** — Національно-соціяльні перегрупования населення м. Київа в пореволюційний період. (1917 — 1923). Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. Секція УАН, с. 431 — 475. К.

1101. **Боризак, І.** — Вольтер і Україна. Ж. «Україна», кн. I, ст. 34 — 43.

1102. **Буда, Серг.** — До історії революційно-народницького руху на Україні в першій полов. 1870-х р. Ів. Трезвинський, один з «193-х». Ж. «Україна», кн. 4, с. 63 — 97.

1103. **Бужинський, Мих.** — До гімназіяльних літ Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 65 — 70.

1104. **Бузук, П.** — Кілька уваг до питання про молдавсько-українські зносини. Ж. «Україна», кн. 4, с. 40 — 45. К.

1105. **Быструков, В.** — Годы гражданской войны на Черниговщине. Ж. «Летопись Революции», VI, с. 51 — 68.

1106. **Быструков, В.** — Из жизни гражд. пленных в немецких лагерях. Ж. «Летопись Революции», кн. III — IV, с. 106 — 135. Х.

1107. **Быструков, В.** — Из истории гетманско-петлюровского периода на Черниговщине. Ж. «Летопись Революции», II, с. 101 — 109.

1108. **Быструков, В.** — Советское строительство в 1919 г. Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 31 — 43. Х.

1109. **В. М.** — Декабрист Берстель. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 141 — 142. К.

1110. **В. М.** — Революційні відозви про декабристів. Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. Відд. УАН, № 37), с. 188 — 198. К.

1111. **Василенко, Ник.**, акад. — В. Дружчыц. Палажэньне Літоуска Беларускай дзяржавы пасля Люблінскай вуни — Працы Беларускага Дзяржаунага Універсытету у Менску. 1925. № 6 — 7, с. 216 — 251. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. II, с. 284 — 288. К. УАН.

1112. Василенко, Мик., акад. — І. Борщак. «Orlikiana». (Опис невиданих матеріялів про Гетьмана Орлика, його родину й оточення). Відбитка з IV кн. «Хліборобської України» за р. 1922 — 1923, с. 31. Пилип Орлик. Вивід прав України, з рукопису родинного архіву Дентевілів у Франції зі вступом і примітками видав Ілько Борщак. Львів, 1925. (Відб. з «Старої України», 1925, I — II), с. 14. Гетьман Пилип Орлик у Франції. Сторінка дипломатичної історії. Написав Ілля Борщак. (Записки наук. т-ва ім. Шевченка у Львові т, CXXXIV, с. 79 — 136), звідомлення Ілька Борщака з дослідів по архівах західньої Европи, переслане Укр. Акад. Наук у Київі. (Відб. з «Записок т-ва ім. Шевченка в Львові, т. CXXXIV, с. 241 — 218). (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 1. с. 149 — 153. К.

1113. Василенко, Ник. П., акад — Збірка матеріялів до історії Лівобережної України та українського права XVII — XVIII вв. «Український археографічний збірник», т. І, с. 50 — 164. К. Археограф. комісія УАН.

1114. Василенко, Ник., акад. Litwa, Rus i Zmudz. jako czesci skladowe Wielkiego Ksiestwa Litewskiego. Napisal Oskar Halecki.— Rozprawy Akademii Umiejetnosci. Wydzial Historyczno-filozoficzny. Serya II. Tom XXXIV. Ogólnego zbioru tom 59. W. Krakowie. 1916, c. 214 — 254. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. II, с. 283 — 284. К. УАН.

1115. Василенко, Ник., акад. — О. Лотоцький. «Свиток Ярославль». Наук.-ювил. збірник укр. ун-ту в Празі, присвячен. проф. Т. Г. Масарикові, ч. І. Прага. 1925, с. 118 — 138. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права , в. II, с. 282 — 283. К.

1116. Василенко, Николай. — Передмова (до II-го випуску). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. II., с. III — VII. К. УАН.

1117. Василенко, Н. П. — Як скасовано Литовського Статута (з історії кодифікації західньо-руського та вкраїнського права). «Записки соціяльно-економічного відділу», т. II — III (1924 — 1925), с. 232 — 316. К.

1118. Василенкова — Полонська, Н. — З історії останніх часів Запорожжя (з мапою). «Записки історично-філологічного відділу», IX, с. 278 — 331. К. УАН.

1119. Величко, Самійло. — Сказание о войне Козацкой с Поляками. «Пам'ятки укр. письменства», т. І, с. 274. К. Археогр. Комісія УАН.

1120. Винницький, Андрій. — Акад. Микола Федотович Біляшівський. Ж. «Глобус», № 9, с. 193. К.

1121. Владимирський-Буданов, М. Ф., проф.—Рада великого князівства Литовського. «Записки соціяльно-економічного відділу», УАН, т. IV, с. 205 — 237. К.

1122. Воблий, І. М., Новинський, М. Г. — Торгівля Польщі з Росією та Україною. Ж. «Техніка, Економіка й Право», № 1 (7), с. 14 56. К.

1123. Возняк, Михайло. (Львів). — До життєпису Костомарова. «Науковий збірник іст. секції УАН за рік 1926», т. XXI, с. 173 — 175. К. ДВУ.

1124. Возняк, Мих. — Доповнення М. П. Драгоманова до його «Австро-руських споминів» у відповідь рецензентові «Діла». Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 76 — 90.

1125. Возняк, Мих. — Іван Франко в добі радикалізму. Ж. «Україна», кн. 6, с. 113 — 164.

1126. Г.-Б., В — «Извет» Унішевського. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 146 — 147. К.

1127. Гадзінський, Володимир. — До 10-літньої річниці смерти Івана Франка. (Іван Франко і його доба). Ж. «Глобус», № 10, с. 210 — 213.

1128. Ганцова-Берникова, В. — Листи до полк. Л. В. Дубельта та його дружини від сестер її Перської та Рогозинської. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 143 — 145. К.

1129. Ганцова-Берникова, В. — Стан Пензенського пішого полку після повстання. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 161 — 164. К.

1130. Гацкевич. — Из деятельности РСДРП на Волыни (1905 — 1906 г.г.). Ж. «Летопись Революции», І, с. 169 — 178.

1131. Гермайзе, Осип. — До споминів Ол. Ол. Русова. З історії селянських хвилювань та народницької пропаганди на Чернігівщині 70-х р. Зб. «За сто літ», кн. І, с. 259 — 265. К. УАН.

1132. Гермайзе, Й. — З минулого Шевченкового села. «Записки Київського ІНО», І, с. 54 — 62. К.

1133. Гермайзе, Осип. — З революційної минувшини Київа. (Конференція українського студентства в Київі в 1911 р.). Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН, т. XXII, с. 393 — 429. К. УАН.

1134. Гермайзе, Осип. — М. Бакунін та українське питання. Ж. «Життя й Революція», № 9, с. 90 — 96 с.

1135. Гермайзе, О. — М. П. Драгоманів в українській історіографії. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 125 — 146.

1136. Гермайзе, О. Ю. — Матеріяли до історії українського руху за світової війни. «Український археографічний збірник», т. І, с. 271 — 354. К. Археограф. комісія УАН.

1137. Гермайзе, О. — Нариси з історії революційного руху на Україні. Т. І. Революційна укр. партія. «Книгоспілка». Х. IX, 1, 387, (3), с. 2 крб. 75 коп.

1138. **Гершельман, В.** — Памяти декабристов. Ж. «Армия и Революция», № 5, ст. 9 — 14.

1139. **Глушко, Сильв.** — П'ятдесятиріччя науково-педагогічної і громадської діяльности В. І. Щербини. Зб. «Нові студії з історії Київа, зб. ім. В. І. Щербини», с. IX — XIV. К. УАН.

1140. **Глушко, Сильв.** — Спомини Ір. Волод. Антонович про М. П. Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 4, с. 120 — 134. К.

1141. **Гнатюк, В. Я.** — На передодні упаду панщини на Волині (з історії земельних відносин на Волині). «Записки Волинського землеустр. технікуму ім т. Раковського», кн. 2, с. 13 — 31. Житомір.

1142. **Горбань, М. В.** — Гайдамаччина 1750 року. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 2 — 3, с. 97 — 115. Х. ДВУ.

1143. **Горбань, Микола.** — «Записки о Малой Россіи» О. Шафонського. «Науковий збірник іст. секції за рік 1926», т. XXI, с. 132—146. К. ДВУ.

1144. **Горбань, М.** —Новий документ про Турбаївську катастрофу. «Науковий збірник за рік 1925». (Істор. секція УАН), т. XX, с. 166 — 168.

1145. **Гороховская.** — Женщина в революционном движении 1905 г. в Одессе. Ж. «Пути революции», № 2 — 3, с. 82 — 91.

1146. **Грушевський, М. С.** — Автобіографія. Київ — друк. К. 30, (2), с.

1147. **Грушевський, Михайло,** акад. — Ганебній пам'яті. (Цензурного акту). Ж. «Україна», кн. 4, с. 46 — 51. К.

1148. **Грушевський, М.,** акад. — Історикові Київа. Зб. «Нові студії з історії Київа. В. І. Щербини», с. III — V. К. УАН.

1149. **Грушевський, Мих.,** акад. — Місія Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 3 — 26

1150. **Грушевський М.,** акад. — Науково-дослідча катедра історії України. Зб. «Студії з історії України наук.-дослідчої катедри історії України», т. І, с. III — XVII. К.

1151. **Грушевський, Михайло,** акад. — Порайонне історичне дослідження України і обслідування Київського вузла. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН, с. 1 — 24. К.

1152. **Грушевський, Ол.** — Драгоманов і Галицька молодь 1870 рр. Ж. «Україна», кн. 6, с. 43 — 56.

1153. **Грушевський, Ол.,** проф. — «З Київського ратушного господарства XVI віку». Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках» Істор. секція УАН, т. XXII, с. 109 — 123 К. ДВУ.

1154. **Грушевський, Олекс.** — З побуту старшини XVIII в. «Науковий збірник» Іст. секція УАН за рік 1926, т. XXI, с. 124 — 132. К. ДВУ.

1155. **Грушевський, Ол.,** проф. — Мякотинъ В. А. Очерки соціальной исторіи Украины въ XVII — XVIII вв. Прага 1924 — 1926, т. 1, вв. I — III, с. 208, 266, 220. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 4, с. 144 — 146.

1156. **Грушевський, Олександр.** — Перші гетьманські земельні універсали. «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 209 — 224. К. УАН.

1157. **Грушевський, Олександр.,** проф. — Універсали та грамоти в земельних справах з 1650 — 1660 років. «Науковий збірник за рік 1925». Істор. секція УАН, т. XX, с. 110.

1158. . . . . . Декабристи на Україні. Збірник праць комісії для дослід. гром. течій на Україні. За ред. акад. С. Єфремова та В. Міяковського. УАН. К. 4, 206, 2. с. 3 крб.

1159. **Добров, Ол.** — До питання про право власности на землю в історії України (проф. Р. Лащенко. «Ідея права власности на землю на Україні». Наук. ювилейн. Збірник укр. ун-ту в Празі, присвячен. проф. Т. Г. Масарикові. Ч. І. Прага. 1925, с. 374 — 405). (Рецензія) «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. II, с. 298 — 303. К.

1160. **Добровольский, Леонид.** — Виправа на Кавказ салдатів Чернігівського полку. Додатки: 1. Інструкція. 2. Маршрут Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. Відд. УАН. № 37), с. 114 — 123. К.

1161. **Добровольский, Л. П.** — Главные участники восстания Черниговского полка. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 67—84. К. Отдел Всесоюзн. о-ва полит. каторжан и ссыльно-поселенцев.

1162. **Добровольський, Л.** — До первісної ідеології М. П. Драгоманова. (Лист до М. М. Шульженка). «Записки історично-філологічного відділу», т. VII — VIII, с. 385 — 398. К. УАН.

1163. **Добровольський, Леонид.** — Йосип Руліковський (1780 — 1860). (Польський мемуарист революційних подій 1825 — 26 р. на Київщині) Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 37 — 50. К.

1164. **Добровольский, Л. П.** — Повстання Чернігівського полку. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 4—«Повстання декабристів на Україні», с. 43 — 169. Х. ДВУ.

1165. **Добровольский, Л.** — Праця В. Б. Антоновича на ниві історичної географії. «Записки історично-філологічного відділу», т. IX, с. 185 — 207. К. УАН.

1166. **Добровольський, Л. П.** — Систематичний огляд літератури до справи про повстання Чернігівського полку. Зб. «Повстання декабристів на Україні» ст. 148 — 166. Х. ДВУ.

1167. **Дорошкевич, Ол.** — До історії папірництва на Україні. Ж. «Бібліологічні вісті», № 2 (11), с. 78 — 80. К.

1168. **Дорошкевич, Ол.** — Шевченко й петрашевці в 40-х роках. Зб. «Шевченко та його доба», II, с. 23 — 44. К. «Книгоспілка.»

1169. **Дубровина, А.** — Краткое воспоминание о Е. А. Дубровине. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 145 — 148. К. Отдел. Всесоюзн. о-ва полит. каторжан и ссыльнопоселенцев.

1170. **Ернст, Федір** — До історії Київо-Печерської фортеці. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН, с. 265 — 274. К

1171. **Ернст, Федір.** — Київська архітектура XVII віку. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Іст. секція УАН, с. 125 — 165. К.

1172. **Єрофіїв, І.** — Архівна згадка про Турбаївців. «Науковий збірник за рік 1925». (Істор. секція УАН), т. XX, с. 168 — 169.

1173. **Єршов, Анат.** — До історії цехів на Лівобережжі XVII — XVIII в. «Записки Ніжинського ІНО, кн. VI, с. 81 — 125. Ніжин.

1174. **Єфремов, Серг.**, акад. — В тісних рямцях. Укр. книга в 1798 — 1916 рр. Укр. Наук. ін-т книгознавства. К. 29, (3) с.

1175. **Єфремов, Сергій**, акад. — Від легенди до історичної правди (Місцеве підґрунтя в декабристському рухові). Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. Відд. УАН, № 37), с. 1 — 10. К.

1176. **Єфремов, Сергій.** — Епілог до Кирило-Методієвської справи. Зб. «Шевченко та його доба, II, с. 154 — 159. К. «Книгоспілка».

1177. **Єфремов, С.**, акад. — М. Ф. Біляшівський на громадській роботі. «Записки історично-філологічного відділу», т. IX, с. 54 59. К. УАН.

1178. **Єфремов, П.** — Сорокалітній подвиг. (З приводу шістдесятиліття народження і сорокаліття наук. діяльности акад. М. С. Грушевського). Ж. «Зоря», № 22, с. 33 — 35. Катеринослав.

1179. **Житецький, Ігн.** — Останній виїзд М. П. Драгоманова за кордон. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 26 — 38.

1180. **Житецький, Ігн** — Перші роки «Київської Старини» та М. І. Костомаров. Ж. «Україна», кн. 4, с. 97 — 120. К.

1181. **Жолтовський, П.** — Українська рукописна книга та її оздоблення. (Серія наук.-попул. провідників, ч. 2). Музей укр. мистецтва. Х. 8 с.

1182. **Жуковский — Жук, И. И.** — Дело И. Покатилова. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 149 — 161. К. Отдел. Всесоюзн. о-ва полит. каторжан и ссыльно-поселенцев.

1183 **Жуковский, И.** — Подготовка Октября в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», I, с. 7 — 41.

1184. **Загоровский, Е. А.** — Экономическая политика Потемкина в Новороссии. (1774 — 1791) «Журнал науково-дослід. кат. м. Одеси», т. II, с. 74 — 84.

1185. . . . . . Записки історично-філологічного відділу. УАН кн. VII — VIII. К. VI, (1), 626 с. 7 крб.

1186. . . . . . Записки історично — філологічного відділу, кн. IX, УАН. К. IV, 369 370 с. (7) вкл. арк., з мапою й знімками. 4 крб.

1187. **Затонський, В.** — Вир. З минулого. Перекл. П. Пеца ДВУ. Х. 56, с. 25 к.

1188. **Затонський, В.** — Кілька зауважень до ст. т. Рубача. (До іст. укр. рев. 1917 р.) Ж. «Летопись рев.» I, с. 85 — 90.

1189. **Зафран.** — 1905 г. в Житомире. Ж. «Летопись Революции», II, с. 149 — 174.

1190. **Звада, Гнат.** — Противенства хутірного землекористування, як системи до і в революцію. «Записки Волинського землеустр. технікуму ім. т. Раковського», кн. 2, с. 161 — 185. Житомір.

1191. . . . . . Звідомлення про діяльність історично-філологічного відділу УАН за рік 1925. «Записки історично-філологічного відділу, кн. VII — VIII, с. 599 — 607. К. УАН.

1192. **Іван Михайлович Каманін** — (1850 — 1921), а) ЩербинаВ. І.—І. М. Каманін як архівіст. б) Василенко Н. П. Наукова діяльність І. М. Каманіна. в) Доповідна записка І. М. Каманіна до УАН. «Записка соц.-економічного відділу», кн. II — III К., ст. 47 — 69.

1193. **Іванушкін, В.** — Селянський рух 1905, 1906 р. на Київщині. ДВУ, К. 99, (1) с. 60 коп.

1194. **Ігнатієнко, В.** — Українська преса 1816 — 1923 рр. (Історико-бібліограф. етюд). Укр. наук. ін-т книгознавства. К. 76, (4) с. 50 коп.

1195. **Ігнатієнко, В.** — Українські нелегальні видання р.р. 1914 — 1917. Ж. «Бібліологічні вісті», ч. I (10), с. 65 — 70. К.

1196. **Каляев (Габинский).** — Воспоминание о повстанч. движении на Киевщине — Полтавщине (1919 г.) Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 26 — 31. Х.

1197 — **Камінський, В.** — До історії реформи 1861 року на Поділлі. Зб. «Студії з історії України, н.-д. катедри історії України», т. I, с. 159 — 176. К.

1198. Кантор. — Ликвидация народовольческой организации на юге в 1886 г. Ж. «Пути революции», № 4, с. 44 — 64.

1199. Карпенко (Жорж). — Из ист. Александровской организации (1900 — 1905). Ж. «Летопись Революции», I, с. 178 — 193.

1200. . . . . . Київ та його околиці в історії і пам'ятках. Під ред. М. С. Грушевського. УАН. Істор. секція. К. X, (2), 476 с. 6 крб. 25 коп.

1201. Кин. — Повстанческое движение против Деникина. Ж. «Летопись Революции», III — IV, с. 70 — 91.

1202. Клепацький, П. Г. — Літопис Самійла Величко. «Записки Полтавського ІНО», т. II с. 37 — 76.

1202а Клепацький, П. Г., проф. ІНО — Матеріяли до історичної хрестоматії з краєзнавства. (Документи з Диканського архіву Кочубеїв). «Записки Полтавського ІНО», III трим. 1925/26 ак. року, с. 158 — 170.

1203. Клименко, І. П. — Земельна оренда на Волині (до революції). «Записки Волинського землеустртехнікуму ім. т. Раковського», кн. 2, с. 115 — 121. Житомір.

1204. Клименко, Пилип — Місто й територія на Україні за Гетьманщини (1654 — 1767 р.) «Записки історично - філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 309 — 357. К. УАН.

1205. Клименко, П. — Н. Лазаревська. Матеріяли для історії цехів на Лівобережній Україні XVII — XIX ст. К. Лат - ка, Київські цехи в др. пол. XVIII та поч. XIX ст. Ершов. До історії цехів на Лівобереж. XVII — XVIII ст. (рецензія). «Записки історично - філологічного відділу», VII — VIII, с. 587 — 588. К. УАН.

1206. Клименко, П. — «Украшеной партрет» військ. от. Чепіги та «Коток - Запорожець». «Записки історично - філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 451 — 468. К. УАН.

1207. Клунний. — В боротьбі за селянство. Земельне законодавство контр - революційних урядів за часів революції на Україні. «Радянський селянин», X. 180 с. 1 крб. 70 коп.

1208. Когон. — Из истории сел. движения на Екатеринославщине накануне 1905 г. Ж. «Летопись Революции», № 5 с. 95 — 130. X.

1209. Козаченко, Ант. — Два листи Волконських до матери. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 110 — 115. X. Укрцентрархів.

1210. Козаченко, Антін. — Пережитки цехової організації в м. Гадячі. «Науковий збірник іст. секції УАН за рік 1926», т. XXI, с. 146 — 157. К.

1211. Козубенко, К. — Матеріяли до історії заселення колишнього вільного степу Яготинського. «Записки Полтавського ІНО», т. II, с. 112 — 154.

1212. Козубенко, К. І., студ. Полт. ІНО. — «Яготинська сотня за даними ревізії 1723 року». «Записки Полтавського ІНО, І. Перш. трим. 1925/26 ак. року, с. 217 — 223. Полтава.

1213. Копержинський, Кость. — Театральн. та музичне життя на Поділлі наприкінці XVII та в перші три десят. XIX ст. «Записки історично - філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 113 — 143. К ВУАН.

1214. Кордт. В., проф. — Бібліографія подорожей по Східній Европі до 1520 р. Записки історично - філолог. відділу, кн. VII — VIII, ст. 429 — 444.

1215. Кордт, В. — Чужоземні подорожі по Східній Европі до 1700 р. ВУАН. К. 2, 205, 3, с. 2 крб. 25 коп.

1216. Корнілович, М. І. — Бібіковські обов'язкові інвентарі й селянство в Володимирському пов. на Волині. «Археограф. зб. УАН» т. І, с. 217 — 270.

1217. Кревецький, Ів. — Перша газета на Україні. Ж. «Бібліологічні вісті», № 4 (13), с. 5 — 15. К.

1218. Крипякевич, І. — Найдавніші папірні на Україні. (XVI ст.) Ж. «Бібліологічні Вісті» № 1 (10), с. 64 — 65. К.

1219. Кулиниченко, П. — М. С. Грушевський (з нагоди 60 - х роковин науков. діяльности). Ж. «Зоря», № 22, с. 36 — 37. Катеринослав.

1220. Курінний, П. — Лаврські інтролігатори XVII — XVIII ст. Укр. наук. ін - т книгознавства. К. 38 (2) с.

1221. Кустелян. — Деникинское подполье. Ж. «Летопись Революции», II, с. 7 — 13.

1222. Ладыженський, А. М. — Декабристы. (Мировоззрения, организация, выступление). Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 5 — 38. К. Отдел Всесоюзн. о - ва полит. каторжан и ссыльно - поселенцев. (Вийшло теж окр. брошурою).

1223. Лазаревська, Катерина. — Київські цехи в другій половині XVIII та напочатку XIX віку. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН с. 275 — 307. К.

1224. Лазаревська, К. О. — «Книга Глухівського цеху Калачницького». Ж. «Україна», кн. 3, с. 146 — 147.

1225. Лазаревська, К. О. — Книга Глухівського цеху Калачницького. «Український археографічний збірник», т. І, с. 165 — 216. К. УАН.

1226. Лазаревська, Катерина. — (Палеографічний опис рукописа Величка). Зб. «Пам'ятки укр. письменства», т. І, ст. V — XI. К.

1227. Лемин, Й. М. — Царський салдат у революції 1905 року. Перекл. з рос. ДВУ. X. 103 (I) с. 45 к.

1228. **Линдфорс, С.** — Дещо з спогадів з М. П. Драгоманова. Ж. «Записки історично-філологічного відділу», VII — VIII, с. 399 — 401. К. УАН.

1229. **Липшиц** — Херсонщина в 1917 г. Ж. «Летопись Революции», II, с. 109 — 119.

1230. **Лященко, Ар.** — Сага про Олафа Тріггвасона й летописне оповідання про Ольгу. Ж. «Україна», кн. 4, с. 3 — 23. К.

1231. **М. И.** — «Материалы по истории революц. событий 1905 г. в Артемов. округе». (Рецензия). Ж. «Летопись Революции», № 1 (16), с. 199 — 201.

1232. **Мазуренко, С.** — От «черного передела» до комун. партии. Ж. «Пути революции», ч. 2 — 3, с. 5 — 28.

1233. **Макаренко, М.** — Орнаментація української книжки XVI — XVII ст. Відбитка з «Трудів Укр. наук. ін-та книгознавства», т. I. 69, (7) с. К.

1234. **Макотинский.** — Революционные этапы (1905 — 1917). Ж. «Летопись Революции», III - IV, с. 174 — 201.

1235. **Максимейко, Микола**, проф. — Система Руської Правди в її поширеній редакції. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II. (Збірн. соц.-ек. відд. УАН № 6), с. 50 — 73 К.

1236. **Малиновський, О. О.**, акад. — Кара й засоби соціяльного захисту. «Записки соціяльно-економічного відділу», т. IV, с. 96 — 164. К. УАН.

1237. **Малиновський, Оникій**, акад. — Огляд архівних матеріялів з історії зах.-руського та укр. права, що переховуються у древлехранилищі Москов. центр. архіву (по 1 лютого 1926 р.). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II. (Збірн. соц.-ек. відд. УАН, № 6), с. 1 — 49. К.

1238. **Малиновський, О.** — Р. Лащенко, проф. укр. ун-ту в Празі. — Лекції по історії укр. права, ч. 2-а-Литовсько-польська доба. Вип. 1-й. Прага, 1924. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 5, с. 165 — 166. К.

1239. **Мандзюк, І.** — Гоголівська сотня Київського полку 1768 р. Зб. «Студії з історії України н.-д. катедри історії України», т. I, с. 91 — 158. К.

1240. **Маслов, В. І.** — Поэт-декабрист К. Ф. Рылеев. К. 14, (2), с., (1) вст. Л.

1241. **Маслов, В. І.** — Поэт-декабрист К. Ф. Рылеев. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 85 — 96. К. Отдел. Всесоюзн. О-ва полит. каторжан. и ссыльно-поселенцев.

1242. **Миронер.** — Из истории революц. движения в Балте (1903 — 1905). Ж. «Летопись Революции», № 1 (16), с. 155 — 168.

1243. **Мірза-Авак'янц, Н. Ю.** — Нариси з історії суду в Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. I ч. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», ч. 2 — 3, с. 79 — 96, Х. ДВУ.

1244. **Міяковський, В.** — Звільнення Драгоманова з Київського університету. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 90 — 97, К.

1245. **Міяковський, В.** — Микола Гулак. «Шевченко та його доба». Збірник II, с. 114 — 154. Х. «Книгоспілка».

1246. **Міяковський, Володимир.** — Один з доносителів на Пестеля, купець Ш. Козлинський. Зб. «Декабристи на Україні». Істор.-філолог. відд. УАН. № 37, с. 136 — 140. К.

1247. **Міяковський, В.** — «Повстання декабристів на Україні», Х, 1926. (Рецензія). Ж. «Життя і революція», № 12, ст. 104 — 105.

1248. **Міяковський, В.** — Ювілей цензурного акту 1876 року. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 3 (12), с. 62 — 73. К.

1249. **Модзалевський, В.** — Гути на Чернігівщині. За ред. та з передмовою акад. М. Біляшівського. ВУАН, К. 4, 191, (3) с. 2 крб. 25 к.

1250. **Моргилевський, Іполит.** — Київська Софія в світлі нових спостережень. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН, с. 81 — 108. К.

1251. **Мохно, Г.** — З минулого України. (Про м. Батурин). Ж. «Всесвіт», № 2, с. 6 — 8. Х.

1252. **Назарець, О. І.** — До біографії бр. Борисових. Зб «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. відд. УАН. № 37), с. 179 — 184, К.

1253. . . . . . . Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії української культури. Ч. 2 — 3. ДВУ. Х. 4, 278, (2) с. 2 крб.

1254. . . . . . . Науковий збірник за рік 1925. Записки укр. наук. т-ва, тепер істор. секція УАН, під ред. голови секції акад. Мих. Грушевського. Т. XX. ДВУ, К. 192 с. 3 крб. 30 коп.

1255. . . . . . . Науково-дослідча катедра історії культури та мови при Ніжинськ. ІНО з I/VII 1925 по I/V 1926. «Записки Ніжинського ІНО», VI, с. 263 — 268. Ніжин.

1256. **Новицький, Ол.**, акад. — Кафа. Ж. «Україна», кн. 4, с. 35 — 39. К.

1257. . . . . . Нові студії з історії Києва Вол. Ів. Щербини, члена кор. УАН і керівничого над працями Комісії історії Києва і Правобережжя. Видала УАН в пошану п'ятдесятиліття його літературно-наукової діяльности. К. XL (6), 164, (2) с. 2 крб. 50 к.

1258. **О. В.** (Багалій — Татаринова, О.). Конфірмація в справі рядових 8-ої артилерійської бригади. Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 165 — 166, К.

1259. Оглоблін, О. — Архів Київо-Межигірської фабрики. «Записки історично-філологічного відділу», кн. IX, с. 332—342. К. УАН.

1260. Оглоблін, Олександер. — До питання про автора Літописа Самовидця. «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII—VIII, с. 181—196, К. УАН.

1261. Оглоблін, Ол. — М. Слабченко. Матеріяли до економічно-соціяльної історії України XIX ст. т. I., X. 1925. «Записки іст.-філ. відділу», кн. VII—VIII. УАН. К., ст. 557—560

1262. Одинець, Г. — Мої спогади про Центральну Раду, ДВУ. X. 38 с. 40 к.

1263. Окиншевич, Л. — В. Заїкин. Головні моменти історії української державности. Трибуна України, кн. III (ч. 5—7, 1923). (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. II, с. 295—296. К. УАН.

1264. Окиншевич, Лев. — Генеральна Старшина на Лівобережній Україні XVII—XVIII вв. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II. (Збірн. соц.-ек. відд. УАН, № 6), с. 84—175. К.

1265. Окиншевич, Л. — Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, т. CXXXVIII—CXL. Праці Історично-філософичної секції. У Львові. 1925, с. 335. [Рецензія на статті: 1) проф. Kaindl'я (м. Грац, Австрія)—Замітка на «jus Walachium». 2) Олександра Лотоцького «Церковний устав князя Володимира Великого» (сс. 7—44). 3) Івана Крипякевича «Студії над державою Богдана Хмельницького. (I. Рада. II. Генеральна старшина)». (сс. 67—81). 4) Акад. Н. П. Василенка «Пам'ятник української правничої літератури XVIII ст. (сс. 105—130) «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. II, с. 280—281. К. УАН.

1266. Окиншевич, Л. — Комісія для виучування історії західньо-руського та українського права при Соц.-Екон. Відд. УАН в рр. 1925—1926. (Короткий огляд праці Комісії з 1 червня 1925 р. до 1 червня 1926 р.). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. II, с. VIII—XIV. К. УАН.

1267. Окиншевич, Л. — Проф. Р. Лащенко-Переяславський договір 1654 р. між Україною і царем Московським. Ювілейн. збірник в честь проф. Ст. Дністрянського. Прага 1923, с 51—76. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. II, с. 296—298. К. УАН.

1268. Окиншевич, Л. — Р. Лащенко. Лекції по історії українського права. Ч. II. Литовсько-польська доба. В. I. Пам'ятники права. Прага. 1024, с. 78. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії західньо-руського та вкраїнського права», в. II, с. 276—277, К. УАН.

1269. Омельченко, Гр. — Котрі пам'ятки українські й котрі білоруські (з приводу праці Ластовського 1926). «Записки історично-філологічного відділу, т. IX, с. 356—360. К. УАН.

1270. Пажитнов, К. — Робітничий рух за кріпацтво. (Скороч. перекл. з російської мови). «Книгоспілка». Житомир. 34 с. 30 к.

1271. Пархоменко, Володимир. — Слов'янська колонізація на Лівобережжі. «Ювілейний збірник. Дніпропетров. ІНО».

1272. Пасюк. — Рабочее движение на предпріят. Новоросс. Об-ва. (1872—1905). Ж. «Летопись Революции», III—IV, с. 199—223.

1273. . . . . . . Первісне громадянство та його пережитки на Україні. Наук. щорічник. Вип. I, II. ВУАН. К. VIII, 151 (1) с. 70 к.

1274. . . . . . . Переписка Г. И. Петровского с донбасскими и екатеринославскими рабочими (1913—1914 г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 131—152. X.

1275. Перетц, Волод., акад. — Слово о полку Ігоревім. УАН. К. IX, I, 351 с. 4 крб. 25 коп.

1276. Петров, В. — З фольклору правопорушників. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 44—60. К. УАН.

1277. Петровський, М. — До питання про певність відомостей Літопису Самовидця й про автора Літопису. «Записки Ніжинського ІНО», кн. VI. с. 1—81. Ніжин.

1278. Петровський, М. — Іван Крипякевич. Студії над державою Богдана Хмельницького (I Рада. II Генеральна старшина). Записки Наук. т-ва ім Шевченка. Львів. 1925. т. CXXXVIII—CXL, с. 67—81. (Рецензія). Ж. «Україна», кн. 5, с. 166—169. К.

1279. Петрунь, Ф. О. — Степове Побужжя в господарськім та військовім укладі українського пограниччя. (Замітки до Броновського та Боплана). «Журнал науково-дослідчих катедр м. Одеси», т. II, с. 91—103.

1280. Плевако, Олександер. — З матеріялів до історії цукро-бурякової промисловости на Україні (дані обліку цукроварень р. 1848—9). «Праці семінару для виучування нар. госп. України», в. 2, с. 186—261. К. УАН.

1281. Повстання декабристів на Україні. З матеріялів Київського центрального історичного архіву. За редакцією В. Базилевича, Л. Добровольского та В. Міяковського. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 1—103. X. Укрцентрархів. (Є і окремий відбиток).

1282. Повстання Чернігівського полку. Із споминів Йосипа Руліковського. Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. відд. УАН, № 37), с. 51—100. К.

1283. Покровський, А., проф.—До слідства над декабристами. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 40—72, X. Укрцентрархів.

1284. Покровский, М. Н. — Крестьянская реформа. «Пролетарий», Х. 148, (4) с. 1 р. 20 к.

1285. Половой - Полянский, К. — Вооруженная борьба с деникинцами на Верхнеднiпровщине и Кременчугщине. (Из воспоминаний). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 86 — 101. Х.

1286. Попов, Григорий. — До історії сусідства на Правобережжі. (Звідомлення до Комісії про наукові досліди на Звенигородщині та Смілянщині). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та українського права», в. II, с. 218 — 228. К. УАН.

1287. Попов, Олександер. — Загальний характер укр. зовнішньої торгівлі в передвоєнні часи. Ж. «Україна», кн. 5, с. 60 — 69. К.

1288. Попов, Н. — К двадцатилетию 1905 г. «Пролетарий». Х. 26 (2) с. 45 к.

1289. Попов, П. — а) Петлюровское подполье на Правоб. Украине. б) Путешествие в УНР. Доклад в Завфронтбюро ЦК КП(б)У. в) Послесловие. Ж. «Летопись Революции», № 2 (17), с. 31 — 50.

1290. . . . . . Праці Комісії для виучування історії західньо-руського та вкраїнського права. Вип. 2-й. (Зб. соц.-екон. від., № 6). УАН. К. XIV, 304, II, (2) с. 3 крб. 50 к.

1291. . . . . . Протоколы областного с'езда большевиков (I Всеукр. совещание 1917). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 64 — 95. Х.

1292. Пчілка, Олена. — Спогади про Михайла Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 38 — 65. К.

1293. П'ятницька, Серафима — «Приказ Великия России». «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права». (Збірн. Соц.-ек. від. УАН, № 6). Вип. II, с. 229 — 251. К.

1294. . . . . Рабочее движение в России. Биографии виднейших деятелей. Под ред. Б. П. Козмина. Вип. I — II. «Пролетар». Х, с. 84, (4), с. и 77 (3), с. I в. 40 коп., II в. 40 к.

1295. Рабочие организации Ю. России в 1914 г. Ж. «Летопись Революции», V, с. 152 — 162.

1296. Равич - Черкасский — Работа большевиков в 1914 г. в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 3 — 4 (18 — 19), с. 184 — 198.

1297. Равич-Черкасский, М. — Революция и КП(б)У в материалах и документах (Хрестоматия)., т. I «Пролетарий». Х. 641, (1) VI с. 4 р/б.

1298. Резанов, Вол. — Драма українська. 1. Старовинний театр український. Вип. I. УАН. К. 200, 4 с. 2 крб. 75 к.

1299. Резанов, Володимир. — Т. Г. Шевченко та Я. Г. Кухаренко. Етюд. «Науковий збірник за рік 1925». (Істор. секція УАН), т. XX, с. 170 — 172.

1300. Рихлік, Є., проф. — Слов'янофільство Кирило - Методіївців. (З ідеології Кир.-Мет. братства). «Записки Ніжинського ІНО», VI, с. 195 — 223. Ніжин.

1301. Риш, А. — Очерки по истории Украинской социал - демократической «Спілки», «Пролетарий». Х. 141, (3) с.

1302. Рожков, М. — Коротка історія розвитку аграрних відносин. Переклад П. Пеца та О. Панченка. «Радянський селянин». Х. 112, II, (2) с. 1 крб. 35 коп.

1303. Розен, С. — Библиограф. указатель по истории Октябр. революции на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 3 — 4, с. 231 — 265; № 5, с. 198 — 208; № 6, с. 190 — 203.

1304. Розен, С. — П. Христюк 1905 р. на Україні. (Рецензія). Ж. «Летопись Революции», I, с. 193 — 199.

1305. Романовський, Віктор. — До історії архіва «Малоросійської Колегії». Ж. «Україна», кн. 5, с. 3 — 6. К.

1306. Романовський, Б. — До історії папірень на Україні. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 2 (11), с. 73 — 75. К.

1307. Романовський, Віктор. — Причини невдачі в 1825 році. Зб. «Декабристи на Україні». (Істор.-філолог. відд. УАН), № 37), с. 11 — 17. К.

1308. Росновский, А. — Из эпохи «Звезды» и «Правды» в Киеве (О работе Киевск. организ. в 1911 — 1912 г.г.). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 101 — 143, Х.

1309. Рубач, М. — До історії укр. революції. (Замітки і документи). Ж. «Летопись Рев.», I, с. 41 — 85, VI, с. 7 — 36.

1310. Рубинштейн. — В Петлюровском польском подпольи. Ж. «Летопись Революции», V, с. 51 — 55.

1311. Руднів, В. — Фінансовий стан гетьманщини за Петра I. «Науковий збірник за рік 1925» (Істор. секція УАН), т. XX, с. 137—166.

1312. Рух декабристів на Україні. Ювілейне видання Укрцентрархіву, під ред. ак. Д. І. Багалія. Х. 184, 103, (1), с. 3 крб.

1313. Рыльский — В Петлюровском царстве. Ж. «Летопись Революции», III — IV, с. 135 — 141.

1314. Рябінін - Скляревський, Олекс. — З революційного укр. руху 1870-х рр. Ж. «Україна», кн. 5, с. 117 — 136.

1315. Рябінін - Скляревський, Олекс. — Козаччина і І. П. Котляревський. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 154 — 162. К.

1316. Рябинин - Скляревский, А. — Революционные работы в войсках Одесского гарнизона в 1904 — 5 — 6 г.г. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 155 — 175. Х.

1317. Рябінін - Скляревський, А. — Таємні товариства на півдні в епоху декабристів. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 117 — 168. Х. Укрцентрархів.

1318. Рябінін - Скляревський, Олекс. — Українські пісні Якова Стефановича. Ж. «Україна», кн. 4, с. 62 — 63. К.

1319. Сарабьянов, Вл. — История русской промышленности. Краткий очерк. «Пролет.» Х. 290 (2) с. 1 р. 90 к.

1320. Скловский, И. — Накануне 1905 года. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 124 — 138. К. Отдел Всесоюзн. О-ва полит. каторжан и ссыльно - поселенцев.

1321. Скубицкий. — Рабочее движение на Днепропетровщине (1895 — 1905). Ж. «Летопись Революции», VI, с. 143 — 173.

1322. Слабченко, М. — А. П. Оглоблин. Очерки истории укр. фабрики. (Рецензія). «Записки історично - філологічного відділу», кн. VII — VIII, ст. 560 — 571. К. УАН.

1323. Слабченко, Михайло. — Чи була в Гетьманщині своя монета. «Науковий збірник за рік 1925». (Істор. секція УАН), т. XX, с. 64 — 66.

1324. Смеречинський, С. — Де шукати і як здобути архіви У. Н. Р. «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 449 — 451. К. УАН.

1325. Спесивцев, — Работа в Кременчугском гарнизоне (1905 — 1917). Ж. «Летопись Революции», II, с. 138 — 142.

1326. Степович, А. — Про слов'янські погляди М. П. Драгоманова. «Записки історично-філологічного відділу», кн. IX., с. 343 — 344. К. УАН.

1327. Стратен, В. і Трифільєв, Є. — До матеріялів про декабристів. Зб. «Рух декабристів на Україні», с. 77 — 97, Х. Укрцентрархів.

1328. Студинський, К., акад. — Іван Франко і товариші в соціялістичнім процесі 1878 р. Ж. «Україна», кн. 6, с. 56 — 113.

1329. Студинський, К., акад. — Критика М. Драгоманова на перше число Львівської «Правди» за рік 1874. Ж. «Україна», кн. 4. с. 135 — 138. Х.

1330. Студинський, К., акад. — Перша зустріч Мих. Драгоманова з галицькими студентами. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 70 — 76.

1331. Тарановський, Ф. В. — Догматика державного права Речи Посполитої XVII в. в праці Христофора Гарткноха. «Записки соціяльно - економічного відділу», т. II — III (1924—1925), с. 69 — 123. К.

1332. Тарановський, Федір, акад. — Статистичні описи Польщі — Кромера й Старовольського та їх значіння для утворення догматики польського держ. права в XVII в. «Записки соц-економ. відділу УАН», т. IV. с. 1 — 39. К.

1333. Таратута, О. — А. Н. Галаева - Степанова. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 139 — 144. К. Отдел. Всесоюзн. О - ва полит. каторжан и ссыльно - поселенцев.

1334. Татько. — 1905 год в Заднепровьи. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6., с. 294 — 301. Х.

1335. . . . . . 1905 рік на Бердичівщині. Нариси й спомини. «Радянський Шлях». Бердичів. VI, I, 90, 2, 10 с. 90 коп. (Вийшла також і єврейською мовою).

1336. . . . . 1905 год на Полтавщине. Сбор. Полтавск. Отд. Всеукр. об. политкаторжан. 147 с.

1337. . . . . . 1905 год на Украине. Хроника и материалы под ред. М. И. Мебеля. т. I. Январь — Сентябрь. «Пролетарий». Х. XIV, (2), 502, (6) с. 3 крб.

1338. . . . . . 1905 рік. Профрух на Полтавщині. Зб. за ред. М. Горяйстова, С. Сахарова й В. Шкляра. Комісія Істпрофу ОПБ. Видання Полтав. Окрпрофбюра. Полтава. 144, с. (1).

1339. . . . . 1905 год. Революционное движение в Одессе и Одещине. Сборник матеріалов и воспоминаний. Кн. II. Истпарт. Од 355, (15), с. 1 р. 15 коп.

1340. . . . 1905 рік у Києві та на Київщині ДВУ. Х. XI, 1, 402, 6 с., 1 крб. 50 коп.

1341. Тищенко, Микола. — Боротьба київських козаків з магістратом за право шинкувати горілкою. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та вкраїнського права», вип. II. с. 198 — 217. К.

1342.— Ткаченко, М. — Канівська сотня Переяславського полку за Рум'янцівською ревізією (з мапою). «Записки історично - філологічного відділу», кн. VII — VIII., с. 242 — 308. К. ВУАН.

1343. Ткаченко, М. — Утворення Нової Сербії на запорізьких землях у 1752 р. Ж. «Україна», кн. 2 — 3., с. 146 — 159. К.

1344. Товстоліс, Микола, проф. — Про знахідку по Литовському праву. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та вкраїнського права», в. II., с. 74 — 83. К. УАН.

1345. Туган - Барановський, М. — Русская фабрика в прошлом и настоящем. Т. I. Передрук з III вид. «Пролетарий». Х. 448 с., 2 р. 75 коп.

1346. Тутковський, Павло, акад. — Передісторична природа Київа. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секція УАН, с. 25 — 32. К.

1347. Тутковський, Павло, акад. — Причини так званих «наступів азійських варварів на Европу». Зб. «Первісне громадянство та його пережитки на Україні», вип. 3, с. 3 — 29. Х. ДВУ.

1348. Тучанський, П. Л. — Дві ненадруковані статті П. Л. Тучанського про Драгоманова. 1. Роля Драгоманова в суспільному русі Росії й України. 2. Національні погляди Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 100— 146.

1349. Тютюнник, Ю. — Нариси Західньої України. З дод. статті М. Луцкевича. «Книгоспілка». Х. 166, (2) с. 1 крб. 50 коп.

1350. . . . . Українська книга XVI — XVII — XVIII ст. «Труди Укр. наук. ін-ту книгознавства», т. I, с. XVI, 1, 434, (2) с. К.

1351. . . . . . Український Археографічний збірник, видає Археогр. Комісія УАН, т. I, К. с. 355. Ц. 3 крб. 75 коп.

1352. Фаворський, В. — Повалення Центральной Ради. Ж. «Глобус», № 3, с. 49 — 53.

1353. Фаранюк, Т. — Ратушні землі в В. К. Литовськім в XVI — XVII в. «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 197 — 208. К. ВУАН.

1354. Фастовський, В. — Трипільська трагедія. (Спогади учасника). ДВУ. Х. 64 с. 50 коп.

1355. Фесенко, В. А. — К истории возникновения города Луганска, ис. «Радянська Школа» жовтень, с. 85 — 100.

1356. Филипович, Павло. — Рилєєв і Державин. Зб. «Декабристи на Україні». (Іст.-філолог. відд. УАН. № 37), с. 124 — 135. К.

1357. Филипович, П. — Шевченко і декабристи. ДВУ. Х. 106, (2) с. 55 коп.

1358. Харечко, Г. — И. Николаенко. Рев. движ. в Луганске. 1926 (рецензія). Ж. «Летопись Революции», № 5, с. 181 — 186. Х.

1359. Хоткевич, Гн. — Спомини з революції 1905 року. ДВУ. Х. 184, с. 1 крб. 80 к.

1360. Цесарский. — Военно-партизанская работа в Киевском районе при Деникине. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 22 — 26. Х.

1361. Черкаський, Ір. — Проф. Ростислав Лащенко. Копні суди на Україні, їх походження, компетенція і устрій. Ч. І. Відбитка із т. І «Збірника правничої Комісії Наук. т. ім. Шевченка», у Львові. 1926 р., стор. 1 — 67 (рецензія). «Праці комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II, с. 290 — 294. К.

1362. Черкаський, Іринарх. — Сліди доміниального (панського) суду на Лівобережній Україні наприкінці XVII й початку XVIII в. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та укр. права», в. II. (Збірн. соц.-ек. відд. УАН № 6), с. 176 — 197. К.

1363. Чернов, С. Н. — Поиски сношений декабристов с Западом. Сб. «Из эпохи борьбы с царизмом», № 5, с. 113 — 123. К. Отдел Всесоюзн. О-ва полит. каторжан и ссыльно-поселенцев.

1364. . . . Чи була на Україні в XIII ст. власна монета? «Науковий збірник іст. секції за рік 1926», т. XXI, с. 112 — 120. К.

1365. Чижов и Семенов. — Октябрьский период на Звенигородщине. Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 90 — 97. Х.

1366. Шамрай, Ганна. — В старорежимній школі і довкола неї. Ж. «Україна», кн. 5, с. 90 — 113.

1367. Шамрай, Сергій. — Київський одноденний перепис 2-го березня 1874 року. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Іст. секц. УАН, с. 351 — 384. К.

1368. Шамрай, Сергій. — Праці В. І. Щербини з історії Правобережжя. Зб. «Нові студії з історії України В. І Щербини», с. XV— XIII. К. УАН.

1369. Шамрай, Сергій — Уривок споминів Ол. Ол. Русова про М. П. Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 2 — 3, с. 97 — 99.

1370. Шингарьов, И. О. — Історія робітничого та профес. руху друкарів Київщини. (1901 – 1926). К. 116 с. (16). Видання Київ. окр. від. Профспілки «Роб. Поліграф.».

1371. Шлихтер, А. — Киев в октябрьские дни 1905 г. Ж. «Пути революции», № 1, с. 37 — 59.

1372. Шліхтер, А. — Київ за жовтневих днів 1905 року. ДВУ. Х., 48 с. 45 коп.

1373. Щепотьєв, В. О. — Анонімні вірші доби революції 1905 року. «Записки Полтавського ІНО», кн. I, с. 144 — 151.

1374. Щепотьєв, Вол. — Етнографія й архівні матеріяли. (Справи Полтавського совісного суду про чари й лікування). «Етнографічний Вісник», кн. 2, с. 20 — 26. К. УАН.

1375. Щербаківський, Д. — Оправа книжок у Київських золотарів XVII — XVIII ст. Відбитка із «Трудів Укр. наук. ін.-та книгознавства», т. I К. 51, (1) с.

1376. Щербаківський, Данило — Перший театральний будинок у Київі і його садиба. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Іст. секція УАН, с. 309 — 334. К.

1377. Щербаківський, Данило — Реліквії старого Київського самоврядування. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Істор. секц. УАН, с. 217 — 264. К.

1378. Щербина, Володимир — Боротьба Київа за автономію. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках» (Істор. секція УАН), т. XXII, с. 167 — 216. К.

1379. **Щербина, В. І.** — Головні будівлі Печерської Лаври. (За матеріялами лаврського архіву). Зб. «Нові студії з історії Київа Д. І. Щербини», с. 67 — 107. К. УАН.

1380. **Щербина, В. І.** — Давні плани міста Київа (1638 — 1837). Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 45 — 57. К. УАН.

1381. **Щербина, В. І.** — До історії жіночої освіти у Київі. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 159 — 164. К. УАН.

1382. **Щербина, В. І.** — Документи до історії Київа 1494 — 1835 рр. «Український археограф. збірник», т. І, с. 1 — 49. К. УАН.

1383. **Щербина, В. І.** — Ждан Тадрина, Київський війт кінця XVII в. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 127 — 130. К. УАН.

1384. **Щербина, В. І.** — Київський відділ «Россійскаго Библейского Общества». Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 145— 158. К. УАН.

1385. **Щербина, В. І.** — Мапа Київського повіту половини XVII в. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 58 — 60. К. УАН.

1386. **Щербина, В. І.** — Нариси з історії Київа, відколи приєднано його до Московської держави, до початку світової війни і революції. (1654 — 1914). Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 1 — 44. К. УАН.

1387. **Щербина, Волод.** — Спомини у Київі про рід Іпсілянті. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Іст. секція УАН, с. 335 — 340. К.

1388. **Щербина, В. І.** — Старі кам'яниці на Подолі та «Артемиха». Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини, с. 112 — 114. К. УАН

1389. **Щербина В. І.** — Стрілецька та Рейтарська вулиці у Київі. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 64 — 66. К. УАН.

1390. **Щербина, В. І.** — Так звані архімандричі покої Київо-Печерської Лаври (тепер приміщення Лаврського Музею). Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 108—111, К. УАН.

1391. **Щербина, В. І.** — 1744 рік у Київі. Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 131 — 140. К. УАН.

1392. **Щербина, В. І.** — Упривилейовані війти міста Київа (именуемого Подола). Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 115 — 126. К. УАН.

1393. **Щербина, Вол.** — Участь Київа у законодавчій комісії 1767 року. Ж. «Україна», кн. 5, с. 7 — 12.

1394. **Щербина, В. І.** — Чи була Київська Лавра в'язницею, як манастирі російські? Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», с. 141 — 144. К. УАН.

1395. **Щербина, В. І.** — Шулявщина (або Шулявка). Зб. «Нові студії з історії Київа В. І. Щербини», стор. 61 — 63. К. УАН.

1396. **Щітківський, Іван** — «Исторический путь» у Київі. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятках». Іст. секц. УАН, с. 385 — 392. К.

1397. **Юркевич, Виктор.** — До студій Максимовича з історії старого Київа. Зб. «Київ та його околиця в історії і пам'ятниках». Іст. секц. УАН, с. 341 — 349. К.

1398. **Юркевич, В.** — Селянські переходи та пограничні комісії пол. XVIII в. «Записки історично-філологічного відділу», кн. VII — VIII, с. 225 — 241. К. ВУАН.

1399. **Яворський, М. І.** проф. — Основа декабризму на Україні. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри історії укр. культури, ч. 4. «Повстання декабристів на Україні», с. 5 — 43. Х ДВУ.

1400. **Яременко, А.** — Тарас Шевченко і його доба. Ж. «Глобус», № 5, с. 98 — 105. К.

1927

1401. **Абрамов, І. С.** — Літописний Вороніж на Чернігівщині. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», № 51, с. 462 — 468. К. УАН.

1402. **Аверин, В.** — Октябрьская революция в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 100 — 130. Х.

1403. **Адріянова - Перетц, В.** — З діяльности єзуїтів на Україні та Білорусі наприкінці XVI ст. за новими документами. Ж. «Україна», № 3, с. 3 — 10. К.

1404. **Айзеншток, Я. Я.** — О. Паліцин. З культурного минулого Слобожанщини. «Записки історично-філологічного відділу» УАН, кн. XIII — XIV, с. 57 — 69. К.

1405. **Александрович, П.** — Як карали кріпаків за кріпацтво. Ж. «Глобус», № 5, с. 75. К.

1406. **Алексеев** — Из воспоминаний о февральской революции на румынском фронте. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 66—75.

1407. **Амосов, И.** — Борянский завод в подготовке Октября. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 41 — 58.

1408. **Амосов, И.** — На Брянском заводе в Екатеринославе (1914 — 1915). Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 199 — 219.

1409. **Антипович, К. Є.** — Київська міська печатка. «Юбілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 825 — 840. К.

1410. **Антипович.** — М. Є. Слабченко. Матеріяли до економічно-соціяльної історії України XIX ст. Т. II ДВУ. 278 с. (рецензія). Ж. «Життя й Революція», № 3, с. 393 — 394. К.

1411. **Антонович, П.**, прот. — Іван Вишенський. Ж. «Рідна Церква», № 15, с. 1 — 3.

1412. **Антошкин.** — Професійний рух службовців в Росії, 1905 — 1917. Х. 78, (2) с.

1413. **Анулов, Ф.** — Боевая слава. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), 1927, с. 108 — 129.

1414. **Анулов, Ф.** — Прорыв. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 116 — 140.

1415. **Ачканов, Г.** — Очерки Февральской и Октябрьской революции в Одессе. (Развитие револ. движения в Одессе в 1917-18 гг. и роль большевиков). Од. 40, (2) с. 30 коп.

1416. **Багалій. Дм.** — Автобіографія. 50 літ на сторожі укр. науки та культури. К. 174 с. (1) вкл. арк. (окр. відб. з «Юбіл. зб. УАН на пош. ак. Д. І. Багалія», 1927).

1417. **Багалій, Д.**, акад. — Акад. М. Грушевський і його місце в українській історіографії. Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 160 — 218.

1418. **Багалій, Д. І.**, акад. — Справа про допуск жіноцтва в університети. Ж. «Архівна Справа», № 2 — 3, дод. «Червоний Архів», с. 14 — 20.

1419. **Багалій-Татаринова, О. Д.** — Восстание декабристов, т. V. Бунт декабристов. Юбилейный сб. 1825 — 1925 гг. (рецензія). Ж. «Архівна Справа», № 2 — 3, 118 — 120 с.

1420. **Багалій-Татаринова, О. Д.** — До джерел про декабристський рух на Україні. Зб. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 65 — 70. Х.

1421. **Багалій-Татаринова, О.** — Нариси з історії військових поселень на Україні. — Проект військових поселень 1817 року. «Наукові записки Наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 131 — 144. Х.

1422. **Багалій-Татаринова, О. Д.** — Нариси з історії військових поселень на Україні. 1. Рух казенних обивателів Зміївського та Вовчанського повітів Слоб. Укр. 1817 — 1818 р. 2. Повстання військових обивателів та відставних козаків 1819 року. «Науковий збірник Харк. н.-д. катедри історії укр. культури», № 5, ст. 93 — 155. Х.

1423. **Багрій, О. В.** — Вихід П. О. Куліша з російського підданства та поворот до російського підданства. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XV, с. 152— 166. К.

1424. **Базилевич. В. М.** — Декабрист Юшневський та Гнідич. «Юбілейн. Збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 866 — 873. К.

1425. **Балицький, П.** — Етюди з історії української книги. Ж. «Життя й Революція», № 78, с. 142 — 160, № 9, с. 304 — 309.

1426. **Баранович, О.** — Нариси магнатського господарства на півдні Волині у XVIII в. Зб. «Студії з історії України наук.-дослідчої катедри історії України», т. I, с. 1 — 90. К.

1427. **Барвінський, В. О.** — Д. І. Багалій, як історик Слобідської України. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. І. Багалія». УАН, № 51, с. 179 — 192. К.

1428. **Барвінський, В.** — До питання про індукту та евекту в Гетманщині. «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 6, с. 441 — 447.

1429. **Барвінський, В. О.** — Акад. О. Малиновський. Огляд Архівних матеріялів з історії західньо-руського та українського права (рецензія). Ж. «Архівна Справа», № 2 — 3, с. 116 — 118.

1430. **Барвінський, В. О.** — 1-ий Всеукр. З'їзд Архівних робітників у Харкові. Ж. «Архівна Справа», № 2 — 3. ст. 13 — 41.

1431. **Бачинський, М.** — Голод на початку 90-х років на Херсонщині і діяльність М. В. Левитського. «Записки Одес. наук. т-ва при УАН», секція соц.-іст., ч. I, с. 23 — 53.

1432. **Безсонов, Д.** — Железнодорожная забастовка 1918 г. в Одессе. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 71 — 92. Х.

1433. **Берло, Ганна.** — З листування Василя Доманицького. Зб. «За сто літ» (Істор. секція УАН), кн. I, с. 227 — 232. К.

1434. **Берло, Г.** — З минулого. Баришпільській пансіон і П. П. Чубинський. Ж. «Україна», кн. 3, с. 110 — 117. К.

1435. . . . . . Бібліографія писаннів акад. Д. Й. Багалія за 1877 — 1927 р.р. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 147 — 163. К.

1436. **Білий, В.** — Судова справа С. Д. Носа за матеріялами «III отделения». Записки історично-філологічного відділу УАН, кн. X, с. 1 — 47. К.

1437. **Білий, В. В.** — Харківськ. вчені 1880-х років в укр. літературі. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII - XIV, с. 190 — 205. К.

1438. **Бованенко, Д. Є.** — До історії політичної економії на Україні. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 1080 — 1096. К.

1439. **Богданова, Надія.** — Альбом М. Д. Селецької і афтограф Т. Г. Шевченка. Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН, кн. I, с. 16 — 19. К.

1440. **Борисенок, Степан.** — Adam Vetulani. — Pozew — sadowy w sredniowiecznym procesie polskim. Kraków. 1925, с. 115. (Рецензія). «Праці комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 446 — 450. К. УАН.

1441. **Борисенок, Ст.** — Утворення професійної адвокатури в Литовсько-руській державі. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїн. права», вип. III, с. 83—149. К.

1442. **Боровий, С.** — Книга в Одесі в 1917—1921 р.р. «Праці Одеської Центральної Наукової бібліотеки», кн. 1, с. 172—176.

1443. **Борщак, І.** — Польський наступ на Україну 1920 р. у міжнародній політиці. Ж. «Червоний Шлях», № 7—8, с. 109—144. Х. (див. № 9, 1925, с. 76—93).

1444. **Бразуль, С.** — Бердичівська старовина Ж. «Всесвіт», № 1—3.

1445. **Бровер, І.** — З історії «австрійської школи» на Україні. «Записки Од. Наукового т-ва при УАН» (секція соц.-іст.), № 1, с. 54—99. Од.

1446. **Бродський, Д.** — Як до хреста приводили кантоністів-жидів. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XII, с. 297—304. К.

1447. **Бруцкус, Юлій.** — Перші звістки про євреїв у Польщі та на Русі. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI., с. 3—11.

1448. **Бужинський, Михайло.** — З історії Полтавського магістрату за перші роки його існування (1752—1767 р.р.). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 171—184 К. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 203—206. Х.

1449. **Буздалин, С.** — Февральская революция в Харькове. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 17—23.

1450. **Бузескул, В.** — Из истории Харьковского университета второй половины 70-х годов прошлого века. «Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 1—14.

1451. **Бузескул, В.** акад. — Изучение древностей сев. поб. Черного моря и их значение с точки зрения греческой и мировой истории. УАН. К. 24, с. (укр. мовою див. цю ст. в «Юбіл. зб. на пош. ак. Д. І. Багалія», УАН, 1927., ст. 167—182).

1452. **Бунякин.** — Харьковские железнодорожники накануне революции. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 7—13.

1453. **Буртакова.** — Забастовочное движение на махор. фабриках в Кременчуге. Ж. «Пути Революции», № 5—6, с. 206—211. Х.

1454. **Буртакова, Д.** — Несколько слов о восстании гарнизона г. Полтавы в 1806 г. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 203—206. Х.

1455. **В. Б.** — Рабочие Ю.-З. ж. дорог в октябре — декабре 1917 г. Ж. «Летопись Революции», № 5—6, с. 331—340. Х.

1456. **Варнеке, Олександр** — До історії залізничого транспорту на Україні. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 311—332. К.

1457. **Варнеке, О.** — Залізничне будівництво на Україні в 1860 рр. «Записки Од. Наук. т-ва при УАН» (секція соц.-істор.), № 1, с. 5—23.

1458. **Василенко, Ник.,** акад. — Пам'яті Івана Мартиновича Балінського. (Народ. 29 (17) січня року 1879, помер 3 травня р. 1927). Некролог. Зб. «Праці Комісії для виуч. історії зах.-руск. та вкраїнського права». Вип. III. Київ, 1927 р. (збірн. Соц.-Екон. відд. УАН, № 12). Стор. XV-XXVII.

1459. **Василенко, Николай,** акад.—Передмова (до 3-го випуску). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. III—VI. К. УАН.

1460. **Василенко, Микола,** акад. — Про правне становище церкви в козацькій державі. (Відбитка з «Богословія») (рецензія) «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 461—463. К. УАН.

1461. **Василенко, Ник.,** акад. — Stefan Ehrenkreuz-Ustawa «o ważności zapisów», a praktyka sadowa litewska. Відб. з «Księgi Pamiatkowej 'ku czci Oswalda Balzeva». 12 с. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 444—445. К. УАН.

1462. **Василенко, Ник.,** акад. — Stefan Ehrenkreuz. Uwagi nad rozdzialem VII-ym Statutu litewzkiego trzeciego. — Відб. з правничого часопису «Rocznik prawieży Wilenski», 19 с. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», вип. III, с. 443—444. К. УАН.

1463. **Василенко, М. П.** — Територія України XVII в. «Юбілейний збірник на пошану Д. Й. Багалія», № 51, с. 112—132. К. УАН.

1464. **Василенкова-Полонська.** — Історики Запорожжя XVIII в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 811—824. К.

1465. **Василенкова-Полонська, Н.** — Маніфест 3 серпня року 1775 в світлі тогочасних ідей. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XII, с. 165—203. К.

1466. **Введенський, А.** — З минулого російської дипломатики. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія. УАН», № 51, с. 922—937. К.

1467. **Величко-Гончарова, З.** — «Земледельческий Журнал». «Наукові Записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 171—192.

1468. **Веретеніков, В. І.** — З історії перших років Катерининської ген.-прокуратури. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 786—805. К.

1469. **Веретенников, В. И.**, проф. — Об иностранных, современных событию, источниках для истории разинского бунта. «Наукові записки наук.-дослідч. катедри історії європ. культури», II. «Історія і література», с. 171 —177.

1470. **Викторов, Е.** — Первый этап революции на Николаевщине. Ж. «Летопись Революции , № 2, с. 69 - 95, № 4, с. 50 — 79.

1471. **Виноградський, Ю.** — Марія Дорошиха (З Сосницької старовини). «Істор.-географичний збірник», т. І, с, 32 — 39. К. УАН.

1472. **Вікул, С.** — П'ємонт укр. контр-революції. (Зах. України). Ж. «Більшовик України», № 1, с. 32 — 44. Х.

1473. **Вітик, С.** — Історія політичної думки галицьких українців. (З приводу книги К. Левицького. «Історія політ. думки галиц. українців», 1848 — 1914, т. І та II). Ж. «Життя й Революція», № 5, с. 253 — 258. К.

1474. **Вітик, С.** — Укр. контр-революційна еміграція. Ж. «Більшовик України», № 3 — 4, с. 98 — 113, № 5, с. 90 — 107. Х.

1475. **Воблий, К. Г.** — Польський ринок смакових і харчових надібʼїв (1905 — 1913). «Записки соц.-економічного відділу УАН», т. V — VI, с. 82 — 115. К.

1476. **Водолажченко, О.** — З історії Харківського колегіуму у XVIII в. «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 107 — 122. Х.

1477. **Возняк, Михайло** — З життя Чернігівської громади в 1861 — 3 рр. Ж. «Україна», кн. 6, с. 114 — 124.

1478. **Возняк, Михайло** — Матеріяли до життєпису Франка. Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН, кн. І, с. 166 — 186. К.

1479. **Войтиків, О.** — З минулих часів на Поділлі. Селянство в 1830 р. Ж. «Україна», кн. 3, с. 10 — 15. К.

1480. **Войтиків, О.** — (Матеріяли з громадського і літературного життя України XIX і початків XX ст.). З минулих часів на Поділлі. Ж. «Україна», кн. 3, с. 97 — 108. К.

1481. **Волін, М. А.** — Чутка серед селян про вбивство Олександра II. «Архівна Справа», кн. IV, ст. 1 — 2 «Червоного Архіва». Х. Вид. «Укрцентрархіва».

1482. **Волкац, С.** — Февральская революція в Елисаветграде. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 36 — 47, № 3, с. 58 — 71. Х.

1483. **Вольский, Н.** — Г. Ф. Ткаченко-Петренко (опыт биографии). Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 167 — 231.

1484. **Вороніцин, І. П.** — Шлісельбурзька кріпость і каторга (3 кн. «Из мрака каторги» переклад). ДВУ. Х. 166, (2) с. 80 коп.

1485. **Ворошинський, Є.** — Селянські оповідання про холмське «возсоединеніе». Зб. «За сто літ». Істор. секц. УАН, кн. І, с. 77 — 82. К.

1486. **Галант, І. Ф.** — Київські проєкти землевпорядкування жидів 1841 р. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 956 — 966. К.

1487. **Галкін, К.** — По царських вʼязницях (1905 — 1917). ДВУ. Х. 164 с. 75 коп.

1488. **Ганцова-Бернікова, В.** — З життя селянства Київщини за першу половину XIX ст. Ж. «Україна», кн. 1, с. 133 — 144. К.

1489. **Ганцова-Бернікова, В.** — Революційна діяльність В. К. Дебагорія-Мокрієвіча. Записки історічно-філ. відділу, кн. XV, ст. 138 — 145.

1490. **Ганцова-Бернікова, В.** — Сторінка з діяльности Генеральної Військової Канцелярії середини XVIII ст. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 130 — 143. К.

1491. **Гермайзе. Осип.** — Десятиліття Жовтневої революції і Українська наука. Ж. «Україна», кн. 6, с. 3 — 7.

1492. **Гермайзе, Осип.** — З історії селянських хвилювань та народницької пропаганди на Чернігівщині 70 рр. (До споминів Ол. Ол Русова). Зб. «За сто літ», Істор. Секція УАН, кн. І, с. 259 — 265. К.

1493. **Гермайзе, О.** — Історична література (бібліограф. огляд за 1926 р.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 146 — 152. К.

1494. **Гл. С.** — Ювілей акад Грушевського. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 227 — 228. К.

1495. **Гнатюк, В.** — Тимко Падура в Українському історично-культурному процесі. Ж. «Червоний Шлях», № 12, с. 145 — 154.

1496. **Гопнер, С.** — Большевистская организация накануне и в первый период февральской револ. в Екатеринославе. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 7 — 31.

1497. **Горбань, М.** — Археографічні праці ак. Д. Багалія. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 164—178. К.

1498. **Горбань, Микола.** — Лист Петра Мировича до батька Мазепинця. Ж. «Україна», кн. V, ст. 6 — 23.

1499. **Горбань, М.** — Розбійник Мацапура. «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 93 — 106. Х.

1500. **Граховецький, Д.** — До історії полтавського театру (1852 — 1882). Ж. «Україна», кн. 4, с. 107 — 110.

1501. **Граховецький, Д.** — Документи до історії м. Чернигова. Ж. «Україна», кн. 3, с. 108 — 110. К.

1502. **Греков, В.** — Бунт сіроми на Запорожжі 1768 р. «Записки істор. - філологічного відділу», кн. XI, с. 209 — 241. К. УАН.

1503. **Гринберг, А. О.** — История первого мая в Киеве. (С прил. нелег. первомайск. листовок РСДРП 1897 — 1916). Истпарт. К. 52 с. 65 коп.

1504. **Гринштейн, А.** — Из истории 45 дивизии. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 83 — 94. Х.

1505. **Грушевська, Ол. Ол.** — Київська форпостна лінія. «Історичн. - географічний збірник», т. I, с. 135 — 144. К. УАН.

1506. **Грушевський, М.** — Археографічна експедиція Іст. Секції УАН. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 218 — 219. К.

1507. **Грушевський, Михайло**, акад. — «Малороссійския песни» Максимовича і століття Української наукової праці. Ж. «Україна», кн. 6, с. 1 — 12. К.

1508. **Грушевський, М.** — Науково - дослідча катедра історії України. Зб. «Студії з історії України», наук — дослідчої катедри історії України, т. I, с. III — XVII. К.

1509. **Грушевський, М.** — Переднє слово до збірника Істор. Секції УАН за 1927 р. «За сто літ. Матеріяли з гром. й літерат. життя України XIX і початку XX ст.». Зб. «За сто літ». Істор Секція УАН, кн. I, с. III — VI. К.

1510. **Грушевський, М.**, акад. — Переднє слово (до збірн.) «Укр. археогр. зб. УАН», т. II, с. III — V. К.

1511. **Грушевський, Ол.** — Гетьманські земельні універсали 1660 — 1670 р.р. «Історично-географічний збірник», т. I, с. 53 — 92. К. УАН.

1512. **Грушевський, Ол.** — Луцьке міщанство в XVI в. «Історично - географічний збірник», т. I, с. 1 — 12. К. УАН.

1513. **Грушевський, Олександр.** — Повісті Куліша з середини 1850 років. — Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 66 — 75.

1514. **Данилів, Володимир.** — О. М. Бодянський і його листування з М. О. Максимовичем. Ж. «Україна», кн. 6, с. 85 — 100. К.

1515. . . . . . Дело Киевского областного Центра Действия. (Отчет). НКЮ. Х. 892 с. 10 руб.

1516. **Денисенко, В.** — Харківська група партії «Народньої Волі». Ж. «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 200 — 220. Х.

1517. ... Десять лет. Юбилейный сб., посвящ. X годовщ. Од. орг. ЛКСМУ. Од. 120 с. 50 коп.

1518. **Дикий, А.** — Из истории партизанской борьбы на Черкащине. Ж. «Летопись Революци», № 2, с. 95 — 104.

1519. . . . . . Діяльність Історичної секції Української Академії Наук в р. 1925. «Записки історично - філологічного відділу», кн. XI, с. V — XII. К. УАН.

1520. **Добров, Олександер.** — Відповідь проф. Р. Лащенкові. «Праці Комісії для виучування історії зах. - руського та вкраїнського права». Вип. III-й, Київ, стор. 404—407.

1521. **Добровольський, Л. П.** — Decembriana — підсумки юбілейної літератури про південний декабризм. «Юбіл. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51, с. 901—921. К.

1522. **Добровольський, Л.** — З минулого Хотівської околиці м. Київа. «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. XII. с. 204 — 222.

1523. **Добровольський, Л.** — Колишній Наддніпрянський оборонний вал під Київом. «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. XII, с. 223 — 223. К.

1524 **Дорошенко, Володимир** — Огляд Українського наукового руху по - за межами УСРР. Ж. «Україна», кн. 5, с. 131 — 150.

1525. **Дорошкевич, Олександер.** — Куліш на засланні. Зб. «Пантелеймон Куліш». УАН. (Істор. - філолог. від. № 53), с. 12 — 72. К.

1526. **Дорошкевич, Олександер.** — Шевченко і Петрашевці в 40 - х р.р. Зб. «Шевченко та його доба», т. II, с. 23 — 43. К.

1527. . . . . . Драгоманов, М. П. Із споминів Володимира **Дебогорія - Мокрієвича** (писано весною р. 1922). Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН, кн. I, с. 275 — 295. К.

1528. **Дуброва, С. П.** — На згадку. «Юбіл. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 193 — 194. К.

1529. **Дубровський, В. В.** — Знадоби до характеристики обопільних стосунків межи поміщиками й кріпаками в першій половині XIX в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 990 — 1000. К.

1530. **Дубровський, В.** — Нариси з історії Чернігівської Троїцько - Іллінської друкарні в I полов. XIX ст. Ж. «Бібліологічні Вісті» № 3, с. 14 — 130. К.

1531. **Дубровський, В.** — Нариси з історії Чернігівської Троїцько - Іллінської друкарні в першій полов. XIX ст. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 4, с. 60 — 77. К.

1532. **Дубровський, В.** — Поміщиця Марфа Лукашевич. [illegible] записки наук. - дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 163 — 170. Х.

1533. **Дьяченко, С.** — Восстание в Черноморском флоте. Ж. «Пути Революции», № 5 — 6, с. 49 — 63. Х.

1534. **Дьяков, Г.**— До характеристики експлоатації покрепаченого селянства. «Науковий збірник Харк. наук. дослідчої катедри іст. укр. культури», № 5, с. 47 — 63. Х.

1535. **Эрдэ.** — Революция на Украине. От керенщины до немецкой оккупации. «Пролетарий». Х. 274 с. 2 крб.

1536. **Ернст, Ф. Л.** — Види Київа середини XIX в., що їх писав худ. Гроте. «Зап. іст. - філ. відд. УАН», кн. XIII — XIV, с. 404 — 414.

1537. **Євфимовський, Володимир.**— До історії військового суду та земельних відносин на Україні за хмельниччини. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 27 — 35.

1538. **Євфимовський та Юркевич** — Археографічна праця в Моск. архівах. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 219 —221. К.

1539. **Єрофієв, І. Н.** — До питання про старі укр. міри, вагу та грошевий обіг. Зб. «Роботи з метрології», ч. 2, с. 5 — 51. Х. Укр. Палата мір і ваги.

1540. **Єрофіїв, І. Ф.** — Харківські спогади В. Г. Масловича. «Записки історично - філологічного відділу УАН, кн. XIII» — XIV, с. 70 — 75 К.

1541. **Єршов, Анатолій** — Про джерела, час складання і автора «Повести о том, что случилось на Украине, как она Литвою завладела». «Записки історично - філологічн. відділу», кн. XV, с. 1 — 10. К. УАН.

1542. **Єршов, Анат.** — «Летописное повествование о Малой России». О. Рігельмана і «Краткая Летопись Малая России», видана Рубаном. «Записки Ніжинського ІНО», кн. VII, с. 178 — 193.

1543. **Єршов, А. П.** — Сторінка з українського джерелознавства. «Юбілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 841 — 848. К.

1544. **Єфремов, Серг.,** акад. — Вол. Дебагорій - Мокрієвич. Записки історично - філ. відд. кн. XV, ст. 133 — 137 УАН.

1545. **Єфремов, Сергій,** акад. — Провіяний Куліш. Характер і завдання дослідів про Куліша. Зб. «Пантелеймон Куліш». УАН (Істор.-філолог. від. № 53), с. 5 — 11. К.

1546. **Жданова, Н. М.** — З архівної збірки Як. Новицького «Історично - географічний збірник», с. 162 — 176. К. УАН.

1547. **Житецький, Ігнат** — Життя М. О. Максимова. Ж. «Україна», кн. 6, с. 14 — 24. К.

1548. **Житецький, І.** — Куліш і Костомаров. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 39 — 66. К.

1549. **Житецький, Ігнат.** — О. О. Потебня і Харківська громада в 1861 — 63 рр. Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН. кн. І, с. 73 — 76. К.

1550. . . . . Жовтнева революція та громад. війна на Україні. Альбома склав Музей Революції УСРР. «Пролетарий». Х. 20 с.

Його ж. Жовтнева Революція та громад. війна на Україні. Серія плакатів.

1551. **Загоровський, Є. О.** — Запорозько - російська митна політика за часів Нової Січи. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. И. Багалія». УАН, с. 806 — 810. К.

1552. . . . . . Записки історично - філологічного відділу УАН, кн. Х. (1927). Київ, 322 с. 4 крб.

1553. . . . . . Записки історично - філологічного відділу УАН, кн. XI (1927). Київ. 340 с. 3 крб. 50 коп.

1554. . . . . . Записки історично - філологічного відділу, кн. XII УАН. IV, 364 с. з мапою, (2) вкл. арк. з портр. 4 крб. 1927

1555. . . . . . Записки історично - філологічного відділу, кн. XIII — XIV, УАН, с. 421 (2), VIII 422 с. з іл.+(1) вкл. арк. з порт. 4 крб. 25 коп.

1556. . . . Записки історично - філологічного відділу, кн. XV, IV, 318, (2) с. об'яв. 26½ см. 3 крб. 50 коп. УАН. К.

1557. . . . . . Записки Одеського Наук. при УАН товариства, секція соц. - істор. № 1. ДВУ. Од. 100 с. 1 крб.

1558. . . . . . За сто літ. Матеріяли з гром. й літерат. життя України XIX і поч. XX ст. Під ред. М, Грушевського, кн. 1. К. VI, 296, (2) с. 4 крб. 50 коп.

1559. **Затонський, В.** — Матеріяли до укр. національного питання. Ж. «Більшовик України», кн. 6, с. 9 — 13. Х.

1560. . . . . . 1) Звідомлення про діяльність історично - філолог. відділу за 1925. 2) Спис громадних доповідів, що їх прочитали були співробітники відділу протягом 1925 р. 3) Бібліографія того, що друкували співробітники Відділу протягом 1925 — 1926. «Записки історично - філологічного відділу». УАН, кн. III — VIII, с. 599 — 626. К. УАН.

1561. . . . . . Звідомлення т - ва дослідників укр. історії, письменства та мови у Ленінграді за І - е пятиріччя. (1922 — 1926). УАН. К. 21 | (3);

1562. . . . . . Звідомлення УАН у Київі за 1925 р. УАН. К. 80 с. 50 коп.

1563. **Злотников, М.,** проф. — Дело кораблей «Тенерифской экспедиции». «Записки Дніпропетр. ІНО», т. I, с. 343 — 351.

1564. **Злотников, М.,** проф. — Сахарная промышленность России в период Континентальной блокады. «Записки Дніпропетровськ. ІНО», т. I, с. 351 — 369.

1565. **Іванов, В. В.** — Прапори слобідських полків. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. И. Багалія,» УАН, № 51, с. 745 — 747. К.

1566. **Іванов, Є. М.** — Українські фонди, перевезені з Москви. «Архівна Справа», кн. IV, ст. 44 — 65. Х. від. «Укрцентрархіва».

1567. **Іванов, Є. і Горбань, М.** — Відгуки декабристського руху на Слобожанщині. «Наукові записки наук. дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 123 — 130. Х.

1568. **Иванов, М.** (составил). КП(б)У в резолюциях ее с'ездов и конференций. «Пролетарий», Х., 436 с., 3 крб.

1569. **Ідлін** — Боротьба за Жовтень на Прилуччині. Прилука. 326, (2) с.

1570. . . . . . Из деятельности ЦККП(б)У и Ц. Военно - Рев. к - та в период между I и II с'ездом КП(б)У. (по матер. Истпарта). Ж. «Летопись Революции», № 1, с. 120 — 177. Х.

1571. . . . . . Из истории Октябрьской революции в Киеве (воспоминания участников). ДВУ. Х. 122 (2) с.

1572. **Інгулов, С.** — Під п'ятою (з часів денікін. підпілля) (Про Миколаєвське підпілля). ДВУ. Х. 82 с. 30 коп.

1573. . . . . . Історична секція УАН в 1926 році (хроніка). Ж. Україна», кн. 3 с. 190—194. К.

1574. . . . . . Історично - географічний збірник т. I під ред. Ол. Грушевського. УАН. К. (182) с. 1 крб. 75 коп.

1575. **Калинович, І.** — Ucrainica в старих часописах. Ж. «Україна», кн. 3, с. 198 — 199. К.

1576. **Кальницкий, Я.** — В багровом кольце. (Записки сов. граждан). Картины гражд. войны 1917 — 1920 г. в Екатеринославе и в Крыму. «Космос». Х. 208 с. 1 р. 25 к.

1577. **Кальницький, Я.** — Під Катеринославом. Малюнки гром. війни 1919 р. (Кінець Петлюрівщини, Григор'ївщини, Денікінщини. Останні спроби). ДВУ. Х. 72 с. 35 коп.

1578. **Камінський, Вас.** — До історії реформи 1861 р. на Поділлі. Зб. «Студії з історії України» наук. - дослідчої катедри історії України, т. I, с. 159 — 176. К.

1579. **Карачківський, Мих.** — Архівна спадщина Київських цехів. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI. с. 262 — 286. К.

1580. **Карачківський, Михайло** — Leon Białkowski. Na rubieży podolsko - ukrainnej (w. XV—XVII). Kwartalnik Historyczny. Львів. 1925, кн. 4, с. 587 — 615. (рецензія). Ж. «Україна», кн. 6, с. 172 — 175.

1581. **Кардашев, Д. И.** — Основные исторические этапы в развитии ВКП, т. I, в. I. «Пролетарий». Х. 248 с. 2 р.

1582. **Каретникова.** — Аграрна революція на Україні. Ж. «Більшовик України», № 11, с. 44 — 51.

1583. **Карпенко, О.** — Огляд літератури до Жовтня на Україні. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 409 — 418. Х.

1584. **Карташев, В.** — 10 лет Харьковской организации ЛКСМУ (1917 — 1927). «Пролетарий». Х. 186 с. 1 р. 15 коп.

1585. **Качинський, В.** — Селянський рух на Україні в р.р. 1905 — 7. Ч. I. ДВУ. Х. 232 с. 2 крб. 80 коп.

1586. **Кегелес, М.** — Из воспоминаний рядового политработника. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 104 — 121. Х.

1587. **Кін, Д.** — Денікинщина на Україні. Х. 46, (2) с. 15 коп.

1588. **Кіров, А.** — До історії ВЛКСМ (Матеріяли). ДВУ. Х. 350, (2) с. 1 крб. 25 коп.

1589. **Кіров, А.** — Румчерод і Совнарком Одеської области в боротьбі за Жовтень. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 235 — 253. Х.

1590. **Клепацький, П.** — Господарство Диканського маєтку Кочубеїв у першій половині XIX в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 967 — 989. К.

1591. **Клепацький, Павло** — М. О. Максимович як історик. Ж. «Україна», кн. 6, с. 80 — 84. К.

1592. **Клименко, П.** — Відомість про скарб український у 1780 році. Записки історично-філ. відділу, кн. XV, ст. 221 — 226.

1593. **Клименко, П.** — До історії м. Ніженя. Записки історично - філ. відд., кн. XV, ст. 215 — 221.

1594. **Клименко, П.** — Л. Окиншевич. Генеральна старшина на Лівобереж. Україні. XVII — XVIII с. (рецензія). «Записки історично-філологічного відділу УАН», XII, с. 339 — 340.

1595. **Клименко, П. В.** — Промисловість і торгівля в Подільський губерні на початку XIX в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія УАН», № 51, с. 1032 — 1057. К.

1596. **Клименко, П.** — Український Археографічний збірник, т. I. (рецензія). «Записки історично - філолог. відділу УАН», кн. XII, с. 340 — 342. К.

1597. **Коваленко, Г. О.** — Г. І. Маркевич, полтавський видавець і друкар. «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 206 — 212. К.

1598. **Ковалівський, А.** — Чайки й «чайкісти» на середньому Дунаї. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія, УАН», № 51, с. 523 — 528. К.

1599. **Когон, Ем.** — Замітки з історії селянського та батрацького руху на Катеринославщині в 1917 році. «Ж. Зоря», № 11, с. 37 — 45.

1600. Козар, П. — Пам'ятники старовини та природи на Придніпрянщині. Ж. «Зоря» № 8, с. 21 — 23. Дніпропетровське.

1601. Козаченко, Ант. — Історичні часи на Полтавщині. Зб. «Полтавщина», с. 159—220. Полтава. Музей ім. Короленко.

1602. Козаченко, Ант. — Нариси з історії революції 1905 — 1907 р.р. на Полтавщині. І. Селянство в рев. 1905 — 07 р.р. на Полтавщині. «Науковий збірник Харк. науково-дослідчої катедри», № 5, с. 183 — 249. Х.

1603. Козаченко, Ант. — Нариси з історії революції 1905 — 1907 р. ІІ. Диканський страйк с.-г. робітників 1906 р. «Наукові Записки наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 265 — 280. Х.

1604. Козаченко, Ант. — Селянство в револ. 1905 — 7 р. на Полтавщині. (Тези доповіди) «Бюлетень Харк. Наук. Т-ва», № 2, с. 1 — 2.

1605. Козаченко, Ант. — Селянський рух 1917 року на Україні. Ж. «Селянський Будинок», № 12 (грудень) 28 — 33 с.

1606. Козельский, Б. В. — Шлях зрадництва і авантур. (Петлюрівське повстанство). ДВУ. Х. 148 с. 1 крб. 25 коп.

1607. Козлов, Серг. — Дещо про декабристів Роменщини. Ж. «Україна», кн. VI, ст. 107 — 110.

1608. Колесніков, Б. — Нариси з історії професійного руху на Україні. «Український робітник». Х. с. 176, (2) с. 1 крб. 50 коп.

1609. Колос, Г. А. — Заметки о подпольи и вооруженной борьбе 1918 — 19 р. Днепропетровск. 48 с. 35 коп.

1610. Копержинський, Кость. — Музичне життя на Чернигівщині в другій половині XVIII та на початку XIX століття. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 84 — 96.

1611. Кордт, В. О. — Російське громадянство підчас розкріпачення селян, у листуванні тогочасного чужоземного дипломата. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 1058 — 1079. К.

1612. Кордуба, Мирон — Історичні установи Української академії наук. (Комісії порайонного розроблення історії України та інш.). Ж. «Україна», кн. 5, с. 174 — 199. К.

1613. Корнилович, М. — Біженська трагедія Холмщини й Підляшшя. Ж. «Україна», кн. 3, с 115 — 143. К.

1614. Кофф, Г. — Социал.-демокр. организация в Одессе в период войны. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 154 — 167. Х.

1615. Коцевалов, А. С. — Торговля хлебом греческих колоний северного Черноморья. «Наукові записки н.-д. катедри історії европ. культури», II. «Історія і література», с. 33 — 49.

1616 Коцюбинский, Ю. — Черниговская организация большевиков во время войны. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 189 — 199.

1617. Кочубей, В. — Про старовину Шепетівщини. Ж. «Знання», № 13 — 14, с. 12. Х.

1618. Красноленський, В. — Большевики Подолии перед Октябрем. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 23 — 36. Х.

1619. . . . . . Красные партизаны в Одещине. 1918 — 1919. (Коллективные очерки партизан). Истпарт. Од. 56 с. 15 коп.

1620. Красный, П. — Трагедия украинского еврейства. (К процессу Шварцбарда). ГИУ. Х. 72, (2) с. 90 коп.

1621. Кревецький, І. — Перша газета на Україні (1776). Відбитка з ж. «Бібліологічні Вісті», № 4. 1926. Укр. Ін-т книгознавства. К. 16 с.

1622. Крижановський, В. — З історії проповіди на Україні — Русі. Ж. «Рідна Церква», №№ 5, 10 с. 2 — 4; 3 — 6. Х.

1623. Кристер, А. Е. — Духівниці XVI — XVII в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 491 — 513. К.

1624. Кристер, А. Е. — Приналежності та складові частини речей в історії російського та українського права. «Записки соц.-економічного відділу УАН», т, V — VI с. 419 — 451.

1625. Крістер, Арнольд — Українська цивілістична література (бібліогр. огляд за 1926 р.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 168 — 171. К.

1626. Кудрявцев, П. П. — До історії освіти на Вкраїні. Два невидані уривки з автобіографічної записки Ор. М. Новицького. «Записки історично-філологічн. відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 174 — 184. К.

1627. Кулик, И. — Киевская организация большевиков в Октябрьские дни. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 219 — 235. Х.

1628. Кураков, Г. — Советы на Артемовщине между февралем и октябрем. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 162 — 190. Х.

1629. Курц, Б. Г. — Шляхи економичної політики Росії та СРСР на Сході. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51, с. 1114 — 1132. К.

1630. Л — вич, К. — Вишневецька старовина (нарис). Ж. «Глобус», № 17, с. 264.

1631. Ладиженський, О. М. — Основні проблеми сучасної теорії пізнання й філософія Г. С. Сковороди. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 1 — 29. К.

1632. Лазаревська, К. Л. — Господарство незаможного панка на конотопщині в перш. пол. XIX в. «Укр. Археогр. зб. УАН», т. II, К., с. V — XXII.

1633. Лазаревська, Катерина — О. М. Лазаревський і старе Українське мистецтво. Ж. «Україна», кн. 4, с. 83 — 97.

1634. Лазаревський, М. — Памяти мой (з Pro domo sua) «Укр. археогр. збірник УАН», т. II, К., с. 19 — 56.

1635. Лазаревський, О — (Короткі біографії братів Лазаревських). «Укр. Археогр. збірник УАН», т. II, К., с. 67 — 74.

1636. Лазаревський, О. — Сведения о старейших членах рода Лазаревских. «Укр. Археогр. Збірник УАН», кн. II, К., с. 1 – 19.

1637. Лазаревський, О. — (Спогади про конотопців). «Укр. Археогр. Збірник УАН», т. II, К., с. 56 – 67.

1638. Лапчинський, Г. — З перших днів Всеукр. радянської влади. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 46 — 67.

1639. Латонин, А. — Советский остров на Украине. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 140 — 161. Х.

1640. Лащенко, Ростислав, проф. — Відповідь на зауваження рецензентів на нарис про Литовський статут. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права». Вип. III-й. Київ, стор. 408 — 420.

1641. Лащенко, Р. — Г. В. Вернадскій. Объ одномъ возможномъ источнике Русской Правды. (Ученые записки, основан. русск. учебн. коллег. въ Праге, т. I, вип. II. Прага, 1924) (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права, в. III, с. 426 — 427. К. УАН.

1642. Лащенко, Р. — И. И. Лаппо. Западная Россия и ее соединение съ Польшею въ их историческом прошлом. Прага. 1924. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», вип. III, с. 439 — 443. К. УАН.

1643. Лащенко, Ростислав — Кілька слів з приводу рецензії т. II. випуску «Праць Комісії» на мої праці з історії українського права. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права». Вип. III-й. Київ, стор. 395 — 401.

1644. Левченко, М. — Новий причинок до історії декабристів. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. Х. с. 311 — 313. К.

1645. Ленчевський, Леонид — Літописний город Кам'янець. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 14 — 26.

1646. . . . . . Листування родини Лазаревських та деякі родинні документи; прибутково-видаткові та господарські записи А. О. Лазаревської; листи О. Лазаревського; покажчики. «Укр. Археогр. Зб. УАН», т. II, К., с. 74 — 390.

1647. Лобода, А. М. — З життя на Україні 20 — 30-х років XIX в. «Ювілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51, с. 92 — 102. К.

1648. Львовский, М. — В кольце. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 94 — 108.

1649. М. Р. — З історії взаємовідносин між У. С. Р. Р. та Р. С. Ф. Р. Р. Ж. «Архівна Справа», № 2 — 3, дод. «Червоний Архів», с. 34 — 35, 1927.

1650. М. Ю. — Юбилей февральской революции в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 247 — 255. Х.

1651. Мазуренко, В. — Наше село 1905 р. (Спогади). Ж. «Знання», № 3, с. 19 — 20. 1927

1652. Мазуренко, С. — Партии и крестьянство в 1905 г. Ж. «Пути Революции», № 5—6 (8 — 9), с. 5 — 14. Х.

1653. Мазуренко, С. П. — Крестьянство в 1917 г. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 7 — 33.

1654. Май, С. Я. и Заславський, А. Е. — Начало революции на Волыни. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 47 — 54.

1655. Максимейко, Н. — Закупы «Русской Правды», «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 27 — 48. Х.

1656. Максимейко, М. — Про досягнення в науці історії українського права за минуле десятиріччя Жовтневої революції. Ж. «Червоне Право», № 24. Харків, ст. 1110 — 1112.

1657. Максимейко, М. — Про смердів Руської Правди. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 59 — 82. К. УАН.

1658. Макшеева, Н. — Т. Шевченко в Аральській експедиції. Ж. «Життя й Революція», № 3, с. 345 — 351.

1659. Малиновський, О., акад. — Bohdan Barwinski. Wypraszanie od kary smierci w dawnem prawie polskiem w XVI—XIX wieku. (Pamietnik historiczno — prawny, t. II, zeszyt I). Lwów. 1925, c. 66). (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського вкраїнського права», в. III, с. 450 — 455. К. УАН.

1660. Малиновський, О. О. — Кари майнові та кари особисті. «Ювілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с 197 — 208. К.

1661. Малиновський, О. — Курс історії права українського народу (з приводу лекції укр. права проф. Р. Лащенка в Празі). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 382 — 394. К. УАН.

1662. Малиновський, О., акад. — Позбавлення волі злочинця в минулому і сучасному. Ж. «Україна», кн. 3, с. 10 — 14. К.

1663. Малиновський, О., акад. — Увод у історії словенских прав. Д-р Ф. Тарановски, ред. проф. Университета. Београд. 1923. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 422 – 424. К. УАН.

1664. Малиновський, О., акад. — Юридична література. (Бібліограф. огляд за 1926 р.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 163 — 168. К.

1665. Мандзюк, І.—Гоголівська сотня Київського полку 1766. Зб. «Студії з історії України наук.-дослідчої катедри історії України в Київі», т. І, с. 91 — 158. К.

1666. Манилов, В. — Из истории взаимоотношений центральной Рады с временным правительством. Ж. «Летопись Революции» № 3, с. 7 — 26; № 4, с. 7 — 32. Х.

1667. Маницкий, И. — Революция в ссылке. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 72 — 75. Х.

1668. Манілов, В. — З історії більшовицької преси на Україні. Ж. «Червона Преса», № 3 – 4, с. 61 – 66; № 5, с. 46 — 57.

1669. Масалков, Я. Д. — По каторжной страде. Ж. «Кандальный звон», № 6, с. 64 — 85. Од.

1670. Маслов, С. І. — Етюди з історії стародруків. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51. с. 698 – 719. К.

1671. Мельніков-Разведенков. — Історична замітка про участь українських учених в організації Кубанського університету в м. Катеринодарі. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 231—248.

1672. . . . Минуле Ізюма. Ж. «Всесвіт», № 21.

1673. Минц, С. — Совет рабочих депутатов в Одессе. (Из воспоминаний 1917 г.) Ж. «Летопись Революции», № 4 (25), 95 — 104 с.

1674. Мирный, Н. — Февраль на Ленских приисках. Ж. «Пути Революции», кн. І, с. 101 — 106. Х.

1675. Мірза-Авак'янц, Н. — Нариси з історії суду в Лівобережній Україні другої половини XVII ст. «Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 63 — 76. Х.

1676. Міяковський, В. В. — Восстание декабристов, т.т. I, II, VIII. (Рецензія). Ж. «Архівна Справа». № 2 — 3, ст. 111 — 113. 1927.

1677. Міяковский, В. В. —Епізод 1827 р. в маєтку Поджіо. «Ювілейн. збірник на пошану акад. Д. И. Багалія», УАН, № 51, с. 879 — 882. К.

1678. Міяковський, В. В. – Записка 1874 р. про український рух. «Архівна Справа», кн. 2 – 3, с. 21 – 29. Х.

1679. Міяковський, В. В. — Історія заслання П. Чубинського. «Архівна Справа», кн. IV, ст. 6 — 13 «Червоного Архіва». Х. Вид. Укрцентрархіва.

1680. Міяковський, Володимир — Опанас Маркович у Кирило-Методіївському братстві. Зб. «За сто літ». Істор. секц. УАН, кн. І, с. 20 — 45. К.

1681. Модзалевський, Б. Л. — З листування декабристів. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 883 – 900. К.

1682. Молчанов, Ф. Г. — Промова акад. Д. Й. Багалія на врочистому засіданні в санаторії ЦКБУ в Кисловодському з приводу 200-річного ювілею Всесоюзн. Академії Наук. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 249 – 252. К.

1683. Мысенко, И. — Амнистия (1917). Ж. «Пути Революции», № 1, с. 106 — 111.

1684. Н. С. – Катедра української історії при українському інституті марксизму в 1926 — 27 р. Ж. «Прапор Марксизму», № 1, с. 258 – 262.

1685. Назаревський, О. — До історії вищої жіночої освіти на Україні. Ж. «Життя й Революція», № 4, с. 111 – 119. К.

1686. Назаревський, Олександер. — Київське студентство 50 років тому. «Записки Київ. ІНО», кн. II, с. 59. – 68.

1687. Назаревський, О.—Студентські хвилювання в Київі р. 1876-го. Ж. «Життя й Революция», № 6, с. 389 — 398. К.

1688. Назарець, О. — До історії форм боротьби селян за визволення. «Науковий збірник Харк. н.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 5, с. 63 – 93. Х.

1689. Назарець, О. — Розрухи кріпацькі 40-50 років XIX ст. на Лівобіччі. «Наукові Записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 193 — 224.

1689-а. — Науковий збірник Харк. н.-д. катедри історії укр. культури, ч. 6 — див. Наукові записки катедри ч. 6.

1690. . . . . . Науковий збірник за рік 1927. Записки укр. наук. т-ва, тепер. істор. секція УАН, під ред. голови секції акад. Мих. Грушевського, т. XXVI. ДВУ. К. 196, (4) с. 3 крб.

1691. Некрасов, Ф. Г., проф.—Очерки по бібліографії землеустройства. Сочинение Паницкого. Ответ на задачу Вольно-Экономического общества. «Записки Волинського землеустр. технік.», кн. 3, с. 231 — 248. Житомир.

1692. Нечипоренко, Прокіп. — До характеристики податкової політики уряду Єлисавети. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 44 — 49.

1693. Нечипоренко, П. — Сторінка з діяльности Генеральної Військової Канцелярії середини XVIII ст. Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 130 — 133. К.

1694. **Нечипоренко, П.** — Умови робітничої праці на Батуринських та Глухівських «національних строєніях». «Історично-географічний збірник», т. І, с. 121 — 134. К. УАН.

1695. **Нечипоренко, П.** — Фабрики Розумовського на Посем'ї. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 195 — 208. К.

1696. **Николаенко, И.** — Подготовка Октября в Луганске. Ж. «Летопись Революции», № 5—6, с. 190 — 208. Х.

1697. **Николаенко, И.** — Февральская революция в Луганске. Ж. «Летопись Революции», № 3, 4, с. 26 — 41, 32 — 50. Х.

1698. **Новицький, В.** — Снеми Руської Землі X — XII в.в. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 1 — 58. К.

1699. **Новополин, Г.** — Перед Февральской Революцией. Ж. «Пути Революции», кн. 1 (10), с. 52 — 60.

1700. **Новополин, Г.** — Эпигоны Петрашевцев (1858 — 1860). Ж. «Пути Революции», № 5 — 6, с. 43 — 49. Х.

1701. **Овчаренко, Євген.** — Земельна власність у Слободській Україні в XVII — XVIII в., її походження й форми. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 41 — 108.

1702. **Оглоблін, Олександер.** — До історії будівництва промисловости за часів Хмельниччини. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. X, с. 303 — 310.

1703. **Оглоблін, О. П.** — Договір Петра Іваненка (Петрик) з Кримом 1692 р. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 720 — 744. К.

1704. **Оглоблін, Ол.**, проф. — Модзалевський, В. Л. — Гути на Чернігівщині (рецензія). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. X, с. 369 — 375. К.

1705. **Оглоблін, О.**, проф. — Справа Дараганенка (1728 — 1729). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. X, с. 299—310. К.

1706. **Оглоблін, Ол.** — Транзитний торг України за І полов. XIX ст. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XII, с. 234 — 252. К. та кн. XV ст. 166 — 195.

1707. **Окиншевич, Лев.** — З командировки до Московського «Древнехранилища». Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 221 — 222. К.

1708. **Окиншевич, Л. О.** — Звідомлення про відрядження до Москви (травень — липень року 1926). «Праці комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права». Вип. III-й. Київ, стор. 341 — 370.

1709. **Окиншевич, Л.** — Комісія для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права при соціяльно-економічному відділі Україн. Акад. Наук з 1 червня 1926 р. до 1 липня р. 1927. (Короткий огляд праці Комісії). «Праці Комісії для виучування історії зах-руського та вкраїнського права», в. III, с. VII — XIV.

1710. **Окиншевич, Лев.** — Микола Чубатий. Державно-правне становище українських земель Литовської держави під кінець XIV в. (Записки наук. т-ва ім. Шевченка, т. CXXXIV — CXXXV. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 432 — 438. К. УАН.

1711. **Окиншевич, Лев.** — «Наука історії українського права». Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 104 — 130. К.

1712. **Окиншевич, Лев.** — Пр. У. Пічэта. Распрацоука гісторыі літоуска-белорускага права XV — XVI ст. у гісторыяграфіі. Полымя. 1926. № 8 с.с. 169 — 178; 1927 г. № 2, с. 125 — 155. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 429 — 432. К. УАН.

1713. **Окиншевич, Лев.** — Stanislaw Kutrzeba. — Historja zvódet dawnego, prawa polskiego, t. II, Lwów. Warszawa-Kraków. 1926, с. 463. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 427 — 429. К.

1714. **Оксман, Ю. Г.** — Секретне слідство про «Исповѣдь Наливайка» К. Ф. Рилєєва р. 1825. «Ювілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 874 — 878. К.

1715. . . . . Октябрь на Николаевщине. Очерк по истории революции 1917 — 1920 г.г. на Николаевщине. Николаев. 86, (2) с., (7). вкл. л.

1716. **Олексіїв, М. П** - Українські козаки, як їх змальовує французький поет XVII в. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 616 — 624. К.

1717. **Павленко, М.** — Київо-Поділ 70 р. тому. Ж. «Глобус», № 1, с. 10.

1718. **Павлушков, М. П.** — Куліш у Тулі на засланні. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 143. К.

1719. **Пажитнов, А.** — Очерки по истории рабочего класса на Украине. «Украинский Рабочий». Х. 164 с. 2 р.

1720. . . . . . Пантелеймон Куліш. Збірник праць Комісії для видавання пам'яток новітнього письменства. УАН. (Збірн. істор.-філол. відділу № 53). К. 200 с. 2 крб. 50 коп.

1721. **Пархоменко. В. О.** — Князь Чорний. (До питання про добу Сіверянської колонізації Подесення). «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 379 — 382. К.

1722. **Пархоменко,** проф. — Передісторичні часи на Полтавщині. Зб. «Полтавщина», с. 151 — 158. Полтава. «Музей ім. Короленка».

1723. Пархоменко, В., проф. — Питання про слов'янську колонізацію Лівобережжя в домонгольську добу. «Записки Дніпропетр. ІНО», т. І, с. 369 — 373.

1724. Пашина, О. — Промова київського губернатора Гессе до волосних старшин у Російському й Українському тексті. Ж. Україна», кн. 6, с. 111 — 114. К.

1725. Перетц, Вол., акад. — Археографічна подорож до Пскова. 1926. V. 13 — 18. Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. X, с. 280-287. К.

1726. Перетц, В. М. — Ще одна вірша про Гетьмана Мазепу. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. И. Багалія». УАН, № 51, с. 161 — 166. К.

1727. Петражицький, А. — Скарб XII в. Ж. «Всевіт», № 34.

1728. Петров, В. П. — До характеристики філософського світогляду Сковороди. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 30 — 43. К.

1729. Петров, В. — Матеріяли до історії співробітництва Куліша в «Современнике» Некрасова р. 1852-3. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XII, с. 277 — 297. К.

1730. Петров, Віктор. — Перебування Куліша на Україні влітку року 1856-го. (Матеріяли до Кулішевої біографії). Зб. «Пантелеймон Куліш». УАН. (Істор.-філолог. від. № 53), с. 73 — 101. К.

1731. Петровський, Микола. — До української просопографії XVII в. Юрій Дунин-Барковський. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 36 — 38.

1732. Петровський, М. — Три поповичі. (З української просопографії XVII в.). «Записки Ніжинського ІНО», кн. VII, с. 3 — 16.

1733. Петровський, Микола. — Чи існувала на Україні власна монета за часів Богдана Хмельницького? «Науковий збірник за рік 1926». (Істор. секція УАН), с. 120 — 123.

1734. Петрунь, Ф. — Московські переробки західньо-европейських мап. (Правобережжя в Московський мапографії). «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 625 — 635. К.

1735. . . . . Під гнітом німецького імперіялізму (1918 р. на Київщині). Статті, спогади, документи, хроника. Х. 304 с., (10) вкл. арк. 1 крб. 80 к.

1736. Пікус, Микола. — Про винний відкуп по містах Новгород-Сіверського намісництва 1780 — 1790-х років. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 242 — 261. К.

1737. Пічета, В. І. — До історії опікунського права в Литовському статуті 1529. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 476 — 490. К.

1738. Плевако, О. А. — З матеріялів до історії цукрової промисловости на Україні. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51, с. 1001 — 1031. К.

1739. Подражанская. — З документа из Полтавск. Окрархива. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 213 — 215.

1740. Попов, М. М. — Нарис історії Всесоюзної КП(б). «Пролетарий». Х. 402 с. 1 крб. 90 к.

1741. Попов, О., проф. — Хлібна торгівля України. Передвоєнна криза укр. хлібн. експорту. 262 с. 3 крб. 50 коп.

1742. Попов. П. М. — Панегірик Кризановича Лазарю Барановичу — невідоме Чернігівське видання 80-х рр. XVII ст. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН. № 51, с. 668 — 697. К.

1743. . . . . Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права. Вип. третій. (Збірник соц.-екон. відділу № 6). УАН. К. с. XXVIII, 500, II, (2). 5 крб.

1744. Присьолков, М. Д. — Південно-руське літописання в стародавньому суздальському літописанні XII — XIII вв. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 447 — 461. К.

1745. . . . . . Протоколи Комісії для виучування зах.-руського та українського права з 1-го червня р. 1926 по 1 липня р. 1927. «Праці Комісії для виучування історії зах.-рус. та вкраїнського права», в. III, с. 466 — 500. К. УАН.

1746. Пущинський. П. — Службове листування І. П. Котляревського (Архив колишніх Полтав. «Богоугодных заведений»). Зб. «За сто літ». Іст. секц. УАН, кн. I, с. 1 — 15. К.

1747. . . . . . 5 років Центр. істор. архіву ім. В. Б. Антоновича. Ж. «Життя й Революція», № 6, с. 423 — 424.

1748. Ремтер. — Эпизоды февральской революции на Юго-Западном фронте. Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 54 — 66. Х.

1749. Решетников, И. — Константиновский бутылочный завод (1905 — 1919). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 219 — 227 Х.

1750. Ржіча, Вячеслав. — До тексту Слова о полку Ігоревім. «Науковий Збірник за р. 1927 (Істор. секція УАН)» т. XXVI, с. 12 — 13.

1751. Рибинський, В. П. — З історії ґетта в Києві. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 938 — 955. К.

1752. Розен, С. — Крестьянское движение в 1917 г. Подготовили к печати **К. Котельников** и **В. Меллер.** — Центрархив. (Рецензия). Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 418 — 424.

1753. **Розен, С.** — «Переяславская республика и ее герой Хрусталев - Носарь. Ж. «Летопись Революции», № 2, 3, с. 121—143, 92,—115.

1754. **Романович - Ткаченко, Н.** — З незабутих днів. (Спогади про Лютневу рев.). Ж. «Україна», № 1 —2, с. 4 — 9. К.

1755. **Романовський, В. О.** — До історії архівних фондів старої гетьманщини. Ж. «Архівна Справа», кн. 2— 3, с. 55 — 65. Х.

1756. **Романовський, В. О.** — До історії бюджетового права Гетьманщини за Кирила Розумовського. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 779 — 785. К.

1757. **Романовський, В.** — Нариси з архівознавства. Історія арх. справи на Україні та принципи порядкування в архівах. УАН. Х. 2 крб. 168 + (1) с.

1758. **Романовський, В. О.** — Новий документ з історії «Смутного времени». Ж. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 1 — 5. Х.

1759. **Романовський, Д.** — Періодичні видання в Одесі р.р. 1917 — 1921. Праці Одеської Центральної наукової бібліотеки, кн. I, с. 177 — 180.

1760. **Ростов, Н.** — Годы ликвидации. Ж. «Пути Революции», кн. V — VI (8 — 9), с. 63 — 77.

1761. **Рубач, М. А.** — Аграрная Революция на Украине в 1917 г. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 7 — 45.

1762. **Рубач, М. А.** — До історії «Гетьманщини» 1918 р. Ж. «Архівна Справа», кн. 2 —3, с. 29 — 34. Х.

1763. **Рубач, М. А.** — До історії утворення Генерального Секретаріяту Ж. «Архівна Справа», кн. IV, с. 23 — 29. Х. Укрцентрархів.

1764. **Рубінштейн, Н.** — До історії соціяльних відносин у Київській Русі XI — XII ст. «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 49 — 62. Х.

1765. **Рудницький, Євген.** — До історії польського козакофільства. Зб. «За сто літ» I. «Істор. секція УАН», кн. 1, с. 62 — 66. К.

1766. **Рудницький, Ст.** — Про становище історичної географії в системі сучасного землезнання. «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 345 — 358. К.

1767. **Рулін, Е.** — Сторінка з минулого життя Києва. (Історично - музична замітка). Ж. «Музика», № 1, с. 20 — 24. К.

1768. **Рябінін - Скляревський, Олекс.** — З революційного українського руху 1870-х рр. Зб. «За сто літ». Іст. секція УАН, кн. I, с. 154 — 165. К.

1769. **Рябінін — Скляревський, Олександер.** — Запорізькі бунти Дунайців 1771 — 1774 р. і початок Задунайського коша. «Науковий збірник за рік 1927» (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 65 — 83.

1770. **Рябінін - Скляревський, Ол.** — Київська громада 1870-х р. Ж. «Україна», кн. 1— 2, с. 144 — 162. К.

1771. **С. Ш.** — Б. Козельський. Шлях зрадництва й авантур. (рецензія). Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 227 — 230. Х.

1772. **Савинков, Б.** — Воспоминания террориста. «Пролетарий». Х. 376 с. 2 р. 25 коп.

1773. . . . . . Сборник статей и воспоминаний. «Пролетарий». Х. 328, (2) с.

1774. **Свідзинський, М.** — До історії козаччини 1812 року. «Науковий збірник Харк. наук. - дослідчої катедри історії укр. культури», № 5, с. 5 — 47. Х.

1775. **Свідзинський, М.** — Земська міліція 1806 — 1808 р. Ж. «Прапор марксизму», № 1, с. 144 — 177. Х.

1776. **Семенчик, М.** - Свідки минулого. (Про маєток Ламздорфа - Галагана в Сокиренцях та Тростянцях. Ром. окр.) Ж. «Знання», № 4, с. 24 — 26. Х.

1777. **Сенгалевич, Хведір** — Золота грамота. (Із споминів про 60-ті роки). Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН, кн. I, с. 67 — 72. К.

1778. **Синайський В. І.** — Числення років. До питання про хронолог., методу пізнання стародавної історії й народн. творчости. «Записки історично - філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 357 — 366. К.

1779. **Сіцінський, Є.** — Нариси з історії Поділля, ч. І. Загальний огляд історії Поділля. Кн. II. Філія ВБУ. Вінниця. 82, с. 1 крб. 20 коп.

1780. **Слабченко, М. С.** — Боротьба за системи землеволодіння і форми господарства в Україні XIX — XX ст. (Конспект лекцій, чит., для вчителів агроризованих трудшкіл 1 — 10 серпня 1927 р.). Одеса, 62, с. (2).

1781. **Слабченко, М.** — Два топографічні описи Полтавщини й Харківщини. «Праці Одеської центральної наукової бібліотеки», кн. 1, с. 61 — 78.

1782. **Слабченко, М.** До методології історії робітничого класу. Ж. «Червоний Шлях», № 5, с. 78 — 86.

1783. **Слабченко, М. Є.** — Ескізи з історії «Правъ, по которымъ судится Малоросійскій народ». «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 748 — 759. К.

1784. **Слабченко, Т.** — М. Коцюбинський та «Народня Воля». Ж. «Червоний Шлях», № 9— 10, с. 177 — 180. Х.

1785. **Слабченко, М. Є.** — Матеріяли до економ. соц. історії України XIX ст., т. II. ДВУ. Од. 280 с. 2 крб. 80 коп.

1786. **Слабченко, М.** — Соціяльно-правова організація Січи Запорозької. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 203 — 340. К.

1787. **Слабченко, М**, проф. — Хозяйство Гетманщины в XVII — XVIII ст. Т. III. Очерки торговли и торг. капитализма. Организация хозяйства Украины от Хмельнищины до миров. войны. Госиздат. Од. 192, с.

1788. **Сліпко-Москаленко** — Старе українське шкло. Ж. «Всесвіт», № 34.

1789. **Смеречинський, С.** — Де шукати і як здобути архіва У. Н. Р. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. VII — VIII, с. 449 — 451. К.

1790. **Соловей, Дм.** — До питання про кількість кріпаків на Україні. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 287 — 292.

1791, **Соловей, Д.** — Загальний історичний огляд вівчарства Полтавщини. «Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 247 — 264.

1791а. **Соловей, Д.** — Смушкова промисловість та торгівля України. ЦСУ. Х. 87, с. 1 крб. 40 коп. (Є відомості, починаючи з кінця XVIII ст.)

1792. **Степанов, І. С.** — До студії з історії Запоріжжя за останні роки його існування. «Записки Дніпропетровськ. І. Н. О.» т. І, с. 373 — 381.

1793. **Степович, А. О.** — З перших років «земскихъ собраній» на Лівобережжі. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 185 — 189. К.

1794. **Стрельбицкий, С.** — На заре профдвижения горняков. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 340 — 355. Х.

1795. **Струхманчук, Я.** — Історія Галицької армії. Ж. «Глобус», № 6, с. 87 — 88. К.

1796. **Студинський, К.** — До історії зв'язків Куліша з галичанами в 1869 — 1870 р. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 66 — 76. К.

1797. **Студинський, Кирило,** акад. — Переписка М. Драгоманова з В. Навроцьким. (З початків соціялістичного руху в Галичині). Зб. «За сто літ». Істор. секція УАН, кн. І, с. 83—153. К.

1798. **Суровцова, Н.** — Олізар і його відношення до декабристів. «Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 145 — 162 Х.

1799. **Суслов, Онисим.** — Подорож трупи Деркача до Парижу в 1824 р. (Спогади). Зб. «За сто літ». Істор. секц. УАН, кн. І, с. 220—226. К.

1800. **Сухов.** — Иностранная интервенция на Одещине в 1918 — 1919 г. «Кандальный звон», № 6, ст. 2 — 104. Од.

1801. **Сухогорская, Н.** — Воспоминания о Махновщине. Зб. «Кандальный звон», № 6, с. 37 — 63. Од.

1802. **Сухомлин, В. И.** — Народовольческая рабочая организация на ст. Люботин, Харьково-Николаевск. ж. д. Ж. «Пути Революции», кн. V — VI (8 — 9), с. 31 — 42. Х.

1803. . . . . . Сьогочасні й довоєнні ярмарки України. Цифрова характеристика. Х. 72, с. 1 крб.

1804. **Тарановський, Ф. В.** — Літературна полеміка 60-х років XVII в. про мету Польської держави, як привід до відокремлення догматично-юридичного виучування політичного устрою Речи Посполитої. «Записки соц.-економ. відділу УАН», т. V — VI, с. 1 — 25. К.

1805. **Тарановський, Ф. В.** — Перший систематичний виклад догми державного права Речи Посполитої в другій половині XVII в. в трактаті Хвальковського. «Записки соц.-економічного відділу УАН», т. V — VI, с. 26 — 60. К.

1806. **Тарасенко, М.** — М. О. Максимович Ж. «Журнал і Революція», № 6, с. 354 — 367 К.

1807. **Татаринова-Багаліївна** — Нариси з історії військових поселень на Україні. Рух побозьких козаків 1817 р. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 849 — 865. К.

1808. **Тихонов, Н.** — К характеристике дворянской идеологии накануне падения крепостного строя. «Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 225 — 246. Х.

1809. **Тищенко, М.** — Гуральне право та право шинкувати горілкою в Лівобережній Україні до кінця XVIII в. (До історії фінансового права Лівобережної України). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 150 — 202. К.

1810. **Тищенко, М.** — Клинцівські друкарні старовірів. Ж. «Бібліологічні Вісті», № 1, с. 65 — 80. К.

1811. **Тищенко, М.** — Суконна фабрика Київського «Приказа Общественного Призрения». «Історично-географічний збірник», т. І, с. 145 — 148. К.

1812. **Тіхонов, М.** — Селянський рух на Слобідській Україні у зв'язку з реформою 19 лютого року 1861. «Науковий збірник Харк. наук. дослідчої катедри історії укр. культури», № 5, с. 155 — 181.

1813. **Ткаченко, І.** — Історично-літературні студії акад. Д. І. Багалія. «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 6, с. 281 — 284.

1814. **Ткаченко, Микола.** — Гуманщина в XVI — XVII вв. «Записки істор.-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 11 — 40. К.

1815. Ткаченко, М. — Праці О. М. Лазаревського (з передмовою та покажчиком). «Укр. Археогр. збірник УАН», т. II. К, с. LI — LXXVI.

1816. Ткачук, І. — Поневолення Зах. України. Ж. «Зоря», № 4 — 5, с. 51 — 54. Дніпропетровське.

1817. Товфік Кезма. — Оповідання Арабського історика Абу-Шоджі Рудраверського XI в. про те, як охрестилася Русь (з передмовою від. ак. Кримського). «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 383 — 395. К.

1818. Томашівський, Ст. — До історії перелому Хмельниччини. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 529 — 579. К.

1819. . . . . . Український Археографічний збірник з нагоди 25-ти ліття смерти О. М. Лазаревського, видав. Археографічна комісія УАН, т. II. К. 394 с. 4 крб. 50 коп.

1820. Ф. С. — Юбілейні збірники на честь ак. М. С. Грушевського. (Замітка). Ж. «Україна», кн. 3, с. 198 — 199. К.

1821. Фаас, І. А. — Давність, володіння і гарантія продавців. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 367 — 377. К.

1822. Фалькович, І. М. — «Гуральництво України та ринки Сходу. Ж. «Східній Світ», № 1, с. 220 — 221. Х. Всеукр. наукова асоціяція Сходознавства.

1823. Фаранюк, Т. — Вінницька шляхта в XVI в. Історично-географ. збірник, т. І, с. 23 — 31. К. УАН.

1824. Федоренко, Павло. — З історії манастирського господарства на Лівобережжі XVII — XVIII вв. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XI, с. 103 — 170. К

1825. Федоренко, П. — О. М. Лазаревський та культурні цінності Чернігівщини. «Укр. Археогр. зб. УАН», т. II, К., с. XXII — LI.

1826. Фесенко, В. А. — К истории возникновения г. Луганска. Ж. «Радянська Школа» № 2, с. 93 — 97. № 3, с. 104 — 120.

1827. Фесенко, В. А. — Художественное литье на старом луганском литейном заводе. Ж. «Радянська Школа», кн. VI — VII, с. 93 — 100.

1828. Філянський, М. — З минулого порогів. Ж. «Знання», № 13 — 14, с. 3 — 6.

1829. Харечко Т. — Из истории РСДРП в Донбассе (1906 — 1908). Ж. «Летопись Революции», № 1 (22), с. 177 — 199, № 2 (23), с. 143 — 180. № 3, с. 115 — 154.

1830. Харечко, Т. — Накануне февральской революции в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 161 — 186.

1831. Хведько, Х. — Укр. с.-д. роб партія і світова війна. Ж. «Життя й Революція» № 2. с. 217 — 227.

1832. Хоменко, А. — Населення України 1897 — 1927 р. Попул. розвідки за попер. підсумки перепису 1926 р. ЦСУ. Х. 80 с. 20 коп.

1833. Хоткевич, Г. — До історії Слобожанщини. «Наукові записки Наук.-дослідчої катедри історії української культури», № 6, с. 77 — 92.

1834. Хотовицький, Олександер. свящ. — Церковно-Українські брацтва і наша сучасність. Ж. «Рідна Церква», № 6, с. 2 — 3; № 10, с. 2 — 3.

1835. Черкаський, Ір. — Відповідь проф. Лащенкові на його «Кілька слів». «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права при УАН», в. III, с. 402 — 404. К.

1836. Черкаський, І. Ю. — Звідомлення про командирування до Чернігова в серпні року 1926. І. Фонди Чернигів. істор. архіву. II. Матеріяли для карного та цивільного процесу на Україні Лівобережній XVIII в. III. Судові реформи гетьмана К. Г. Розумовського. IV. Окремі відомості щодо судових справ середини XVIII в. «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права». Вип. III-й. К., с. 371 — 381.

1837. Черкаський, Ір. — Пр. Р. Лащенко. Український копний процес (в карній справі) на одному прикладі. Відбитка з записок У. Г. А, в УСР. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III, с. 455 — 456. К. УАН.

1838. Черкаський І. Ю. — Судові реформи гетьмана К. Г. Розумовського. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН. № 51, с. 760 — 778. К.

1839. Черкаський, Ір. — Ю. Ю. Мірза-Авак'янц. Нариси з історії суду в Лівобережній Україні у другій половині XVII ст. 1. Роля громади в судовій практиці. (Рецензія). «Праці Комісії для виучування історії зах.-руського та вкраїнського права», в. III. К. УАН. Стор. 456 — 461.

1840. Черкунов, А. Н. — Политическая тюрьма в годы революції (1905 — 1917). Оттиск из ж. «Пути Революции», № 1 (10), 32 с. 15 коп.

1841. Черкунов, А. Н. — Шукання за провокатором, (Із споминів політкаторжанина 1907 — 1909 рр.). Відбитка з ж. «Пути Революции», № 4 (6 — 6). 48 с. 20 коп.

1842. Черневский, В. — Студенческие волнения перед революціей. Ж. «Летопись Революции», № 1, (22), с. 13 — 17).

1843. Черномордик, С. — Седьмой с'езд партии (1918). «Пролетарий». Х. 65, (1) с. 20 коп.

1844. Чернявський, Д. Ф. — Доісторичне минуле України — неоліт. Ж. «Зоря», № 9, с. 22 — 25.

1845. **Чернявський, І.** — Ми — брати. (Спогади з часів облоги Арсеналу 1918 р. в Київі). Ж. «Глобус», № 2, с. 23 — 24.

1846. **Чернявський, Д.** — 150-літній ювілей Катеринослава. Ж. «Зоря», № 4 — 5, с. 41 — 45. Дніпропетровське.

1847. **Чубський, Петро.** — Куліш і Шевченко. Зб. «Пантелеймон Куліш». УАН. (Істор.-філол. від. № 53), с. 102 — 126. К.

1848. **Шамрай, Ганна.** — Маршалок Ілляшенко. Кирилович. — Полтавська «картинка» Миколаївських часів та її автор М. К. Велецький. Зб. «За сто літ». Істор. секц. УАН, кн. І, с. 46 — 61. К.

1849. **Шамрай, Ганна.** — Стація в Лівобережних містах XVII віку. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 39 — 43.

1850. **Шамрай, Г.** — Чернігівські ратушні скарги. «Історично-географічний збірник», т. І, с. 40 — 52. К. УАН.

1851. **Шамрай, С.** — Вінницьке селянство 1840-х р. Протипанський рух у с. Кусилвецях та Заливанщині Вінницького пов. на Поділлі. «Історично-географічний збірник», т. І, с. 149 — 161. К. УАН.

1852. **Шамрай, С.** — До історії м. Баришполя у XVIII в. «Історично-географічний збірник», т. І, с. 93 — 120. К. УАН.

1853. **Шамрай, Сергій.** — Забутий куток старого життя на Подолі. (Про цехи). Ж. «Глобус», № 7, с. 108 — 109.

1854. **Шамрай, С.** — Селянські розрухи на Правобережжі в середині XIX ст. «Записки історично-філологічного відділу при УАН», кн. XI, с. 293 — 310. К.

1855. **Шамрай, Сергій.** — Спомини Ол. Ол. Русова (Какъ крамолоискатели разыскивали «украинофильство»). Зб. «За сто літ». Істор. секц. УАН, кн. І, с. 236 — 258. К.

1856. **Швед, А.** — Революционные события в Павлограде. Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 105 — 116. Х.

1857. **Шлосберг, Д.** — Из истории экономической борьбы в Донбассе между Февралем и Октябрем. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 189 — 204. Х.

1858. **Шлосберг, Д.** — Первые шаги профстроительства в Донбассе. Ж. «Летопись Революции», № 3, с. 231 — 247, № 4, с. 207 — 219. Х.

1859. **Шлосберг, Д.** — Профсоюзы в борьбе за Октябрь. Ж. «Летопись Революции», № 5 — 6, с. 317 — 331. Х.

1860. **Шмидова, Клюге.** — К сорокалетию процесса А. И. Ульянова и др. Ж. «Пути Революции», № 1, с. 63 — 72. Х.

1861. **Шпунт, Р. М.** — «Возмутительное письмо к крестьянам». «Архівна Справа», кн. IV, ст. 2 — 6. Х., вид. «Укрцентрархіва».

1862. **Шпунт, Р. М.** — Підроблене «Положення» про селянську волю. Ж. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 20 — 21. Х.

1863. **Шугаєвський, Валентин.** — Чернігів XVIII століття. Кілька подробиць його топографії. «Науковий збірник за рік 1927». (Істор. секція УАН), т. XXVI, с. 59 — 64.

1864. **Шульгин, М.**, проф. — Дворянське та селянське землекористування в Росії та на Україні. Нарис з історії поземельних відносин. «Радянський селянин», Х. 99, (1) с. 1 крб. 35 коп.

1865. **Щепотьєв, Володимир.** — Дещо з рукописів Роменського музею. Ж. «Україна», кн. 5, с. 50 — 53. К.

1866. **Щербаков, В.** — Из истории Черниговской организации большевиков (1914 — 17 г.), Ж. «Летопись Революции», № 4, с. 79 — 95. Х.

1867. **Щербаков, В.** — Черниговщина накануне революции и в дооктябрьский период 1917 г. Ж. «Летопись Революции», № 2, с. 31 — 69. Х.

1868. **Щербаков, О.** — Жовтневий період на Чернігівщині Ж. «Летопись Революции», № 5, — 6, с. 299 — 317. Х.

1869. . . . . . Ювілейний збірник на пошану акад. Д. І. Багалія. К. УАН. 1400 с. (2) вкл. арк. 15 крб.

1870. . . . . . Ювілей акад. М. С. Грушевського 1866 — 1926. І. Ювіл. засід. II. Привітання. УАН. К. 145, (1), с. 1 крб. 50 коп.

1871. **Юркевич, В.** — Звенигородщина в XV — XVI вв. «Історично-географічний збірник», т. І, с. 13 — 22. К. УАН.

1872. **Юшков, С. В.** — Устав кн. Всеволода. «Ювілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія». УАН, № 51, с. 405 — 424. К.

1873. **Ющенко, Г. У.** — Записка П. У. Житецького про український рух. «Архівна справа», кн. IV, ст. 13 — 22 «Червоного Архіва». Х., вид. «Укрцентрархіва».

1874. **Ющенко, Г. І.** — Стандартизація кар на тілі за Миколи І. Ж. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 5 — 8.

1875. **Ющенко, Г. І.** — Центральний архів праці УСРР. Ж. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 85 — 88.

1876. — **Ющенко, Г. І.** — Щоденник проф. О. Ф. Кистяковського. Ж. «Архівна Справа», кн. 2 — 3, с. 70 — 73.

1877. **Яворський, М.** — Емський акт 1876 року. Ж. «Прапор Марксизму», № 1, с. 115 — 144. Х.

1878. Яворський, М. — Кирило - Методіївці. Ж. «Прапор Марксизму», № 1, с. 212 — 242. Х.

1879. Яворський, М. І. — Коротка історія України. Вид. 5-е. ДВУ. Х. 150 с., 50 коп.

1880. Яворский, М. — Краткая история Украины. ГИУ. Х. 156 с., 70 коп.

1881. Яворський, М. — Нариси з історії революційної боротьби на Україні. Т. І. ДВУ. Х. 416 с., 2 крб. 75 коп.

1882. Яворський, М. — Проблема української націонал-демократ. революції у 1917 р., її історичні основи та її рухові сили. Ж. «Червоний Шлях», № 2, 4, с. 108 — 135, 93 — 117. Х.

1883. Яковлів, А. — Договір Гетьмана Богдана Хмельницького з Москвою р. 1654. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», УАН, № 51, с. 580 — 615. К.

1884. Ярошевич, А. І. — Капіталістична оренда на Україні за польської доби. «Записки соц.-економічного відділу УАН, т. V — VI, с. 116 — 259. К.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, РОСІЇ ТА УКР. ПРАВА [1])

[1]) За цима №№ слід шукати відповідні назви в бібліографічному покажчикові.

ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А. Історія України [1]).

1. Історична наука, праця наукових істор. закладів:

№№ 91, 507, 565, 632, 693, 709, 790, 864, 865, 890, 1023, 1094, 1150, 1191, 1255, 1491, 1506, 1507, 1508, 1510, 1519, 1524, 1560, 1561, 1562 1573, 1612, 1656, 1664, 1684, 1709, 1745.

2. Бібліографія, історія укр. історії, джерелознавство:

№№ 95, 111, 143, 172, 175, 193, 224, 226, 236, 240, 275, 286, 287, 291, 309, 310, 312, 340, 360, 365, 371, 374, 381, 383, 386, 404, 416, 427, 446, 448, 467, 468, 475, 476, 478, 479, 489, 491, 546, 547, 578, 578а, 608, 671, 718, 777, 784, 790, 829, 856, 857, 875, 892, 960, 983, 989, 993, 1002, 1006, 1063, 1070, 1072, 1093, 1094, 1101, 1112, 1119, 1120, 1125, 1127, 1135, 1139, 1143, 1146, 1148, 1163, 1165, 1166, 1178, 1192, 1194, 1202, 1214, 1219, 1226, 1230, 1260, 1269, 1275, 1277, 1303, 1328, 1368, 1416, 1418, 1427, 1435, 1450, 1458, 1464, 1467, 1478, 1493, 1494, 1497, 1509, 1510, 1514, 1541, 1542, 1543, 1544, 1547, 1575, 1583, 1591, 1597, 1625, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1646, 1656, 1664, 1679, 1716, 1744, 1750, 1792, 1806, 1813, 1815, 1817, 1820, 1825, 1870, 1872, 1876.

3. Архіви—історія, огляди фондів, звіти та збірні публікації документів (акти, листи тощо) [2]) *:*

№№ 14, 201, 324, 336, 340, 367, 421, 489, 563, 585, 589, 590, 591, 593, 613, 617, 627, 668, 694, 758, 771, 786, 800, 873, 877, 925, 930, 982, 1006, 1028, 1110, 1195, 1207, 1237, 1259, 1274, 1305, 1324, 1351, 1374, 1382, 1429, 1430, 1500, 1501, 1511, 1538, 1546, 1566, 1579, 1600, 1646, 1707, 1708, 1725, 1739, 1746, 1747, 1755, 1757, 1781, 1789, 1836, 1865, 1875.

4. Методологія укр. історії, загальні та окремі питання:

№№ 193, 670, 718, 748, 764, 778, 1151, 1509, 1510, 1711, 1766, 1778, 1782.

5. Допомічні історичні науки (нумізматика тощо):

№№ 136, 174, 235, 340, 400, 512, 597, 806, 848, 937, 1038, 1323, 1364, 1409, 1451, 1464, 1539, 1565, 1733, 1734, 1766.

6. Історія України, народу, рухів різних тощо—заг. курси, огляди, нариси та хрестоматії:

№№ 6, 7, 11, 19, 20, 21, 26, 27, 29, 33, 38, 39, 43, 50, 60, 62, 70, 76, 87, 88, 89, 102, 106, 107, 108, 123, 124, 125, 126, 129, 146, 150, 156, 158, 163, 164, 190, 208, 209, 210, 211, 212, 228, 230, 258, 277, 279, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 304, 306, 320, 321, 322, 334, 338, 339, 342, 343, 346, 357, 390, 401, 415, 490, 492, 493, 501, 502, 519, 540, 544, 545, 555, 568, 594, 604, 636, 637, 644, 645, 659, 661, 663, 664, 665, 670, 718, 778, 779, 780, 781, 807, 876, 881, 899, 964, 988, 1000, 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1137, 1194, 1200, 1302, 1601, 1608, 1719, 1779, 1781, 1795, 1864, 1879, 1880, 1881.

7. Збірники, „Труди", записки тощо:

№№ 120, 200, 327, 328, 373, 387, 410, 412, 413, 417, 418, 437, 459, 473, 474, 481, 483, 504, 520, 587, 633, 658, 706, 740, 775, 835, 860, 861, 880, 894, 1028, 1033, 1158, 1185, 1186, 1200, 1253, 1254, 1257, 1273, 1290, 1350, 1351, 1552, 1553, 1555, 1555, 1556, 1557, 1558, 1574, 1596, 1690, 1720, 1735, 1743, 1773, 1819, 1820, 1869.

8. Передісторичні часи:

№№ 74, 251, 294, 835, 1273, 1346, 1347, 1451, 1722, 1844.

9. Февдальна-Київська та Галицько-Волинська Русь:

№№ 25, 162, 281, 345, 386, 396, 398, 399, 560, 744, 789, 791, 958, 985, 1049, 1230, 1250, 1265, 1271, 1401, 1447, 1645, 1655, 1657, 1698, 1721, 1723, 1764, 1817, 1872.

10. Степовики та боротьба з ними:

№№ 45, 189, 323.

---

[1]) За цими №№ слід шукати відповідні праці в бібліографічному покажчикові.

[2]) Публікації з окремих питань — див. по відповідних розділах далі.

34. Народництво, початок робітничого руху, постання револ. організ.:
№№ 89, 245, 421, 457, 472, 557, 566, 571, 574, 582, 593, 610, 611, 619, 622, 626, 627, 633, 648, 657, 661, 665, 682, 688, 696, 722, 729, 735, 750, 751, 752, 753, 767, 796, 787, 798, 810, 823, 855, 880, 891, 950, 1001, 1018, 1031, 1102, 1131, 1152, 1198, 1232, 1314, 1328, 1437, 1481, 1489, 1492, 1503, 1516, 1608, 1686, 1687, 1700, 1719, 1768, 1777, 1784, 1794, 1797, 1802, 1861, 1862, 1881.

35. Український національн. рух XIX—XX ст. ст. та боротьба з ним:
№№ 12, 13, 26, 33, 34, 43, 44, 46, 48, 65, 71, 78, 82, 92, 115, 130, 159, 181, 188, 190, 238, 242, 263, 271, 285, 289, 290, 305, 306, 307, 315, 342, 343, 344, 351, 352, 353, 375, 384, 387, 421, 458, 696, 735, 820, 825, 855, 889, 920, 936, 998, 1127, 1134, 1136, 1137, 1147, 1174, 1248, 1314, 1318, 1416, 1434, 1473, 1477, 1549, 1626, 1678, 1679, 1768, 1770, 1796, 1831, 1855, 1873, 1877.

36. М. Драгоманів:
№№ 42, 43, 44, 45, 179, 188, 189, 190, 191, 196, 229, 253, 313, 383, 425, 688, 707, 1059, 1103, 1124, 1135, 1140, 1144, 1152, 1162, 1179, 1228, 1244, 1292, 1326, 1329, 1330, 1348, 1369, 1527, 1797.

37. В. Антонович:
№№ 612, 736, 851, 852, 1073, 1165, 1416.

38. XX ст. на Україні (загальний огляд до 1917 р.);
242, 492, 719, 743, 1052, 1210, 1287, 1416, 1719, 1741, 1749, 1780, 1785, 1803, 1832.

39. Селянський рух 1902 р.:
№№ 662, 738, 739, 921.

40. Революція 1905/7 р. р. на Україні:
№№ 16, 623, 684, 742, 755, 775, 795, 797, 801, 809, 821, 822, 824, 839, 850, 859, 863, 866, 867, 874, 875, 883, 884, 885, 886, 888, 893, 894, 901, 907, 910, 912, 913, 915, 917, 922, 933, 941, 952, 967, 968, 975, 999, 1003, 1005, 1007, 1008, 1009, 1015, 1021, 1025, 1027, 1036, 1037, 1045, 1053, 1055, 1058, 1130, 1145, 1189, 1193, 1199, 1208, 1227, 1231, 1234, 1242, 1288, 1304, 1316, 1320, 1325, 1334, 1335, 1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1359, 1371, 1372, 1373, 1454, 1533, 1585, 1602, 1603, 1604, 1651, 1652, 1753.

41. Між двох революцій:
№№ 115, 264, 591, 592, 631, 797, 811, 812, 901, 1133, 1190, 1203, 1234, 1274, 1295, 1296, 1308, 1325, 1408, 1503, 1614, 1616, 1829, 1841, 1866.

42. Імперіялістична війна та Україна:
№№ 116, 184, 194, 197, 686, 697, 704, 705, 889, 1106, 1136, 1195, 1613, 1831.

43. Робітничий рух на Україні за XX ст. (загальні огляди):
№№ 9, 89, 92, 237, 265, 451, 488, 511, 516, 554, 561, 562, 563, 564, 571, 572, 573, 576, 592, 596, 599, 603, 606, 618, 619, 620, 627, 631, 634, 635, 638, 639, 641, 646, 653, 654, 655, 656, 665, 668, 679, 681, 686, 687, 694, 697, 705, 708, 715, 724, 725, 727, 745, 746, 750, 755, 767, 774, 795, 798 801, 802, 810, 812, 813, 815, 823, 863, 877, 878, 880, 907, 950, 951, 979, 986, 994, 1001, 1018, 1022, 1027, 1032, 1045, 1053, 1130, 1133, 1137, 1183, 1199, 1232, 1242, 1272, 1274, 1295, 1296, 1302, 1308, 1320, 1321, 1325, 1358, 1370, 1408, 1432, 1452, 1453, 1503, 1608, 1614, 1616, 1618, 1696, 1699, 1719, 1739, 1749, 1760, 1772, 1794, 1829, 1830, 1831, 1840, 1841, 1842, 1866, 1867.

44. Жовтнева революція:
№№ 23, 24, 31, 32, 34, 46, 48, 71, 78, 79, 81 82, 92, 96, 97, 98, 99, 100, 106, 107, 130, 131 138, 155, 165, 177, 182, 197, 199, 216, 218, 221 222, 223, 243, 247, 254, 261, 262, 272, 282, 283, 285, 289, 290, 305, 306, 307, 316, 331, 344, 347, 352, 353, 361, 364, 375, 381, 384, 387, 407, 409, 410, 411, 412, 413, 417, 423, 426, 427, 428, 429, 433, 436, 437, 440, 443, 444, 445, 447, 450, 451, 452, 454, 456, 458, 459, 462, 464, 465, 466, 467, 468, 471, 473, 474, 476, 481, 482, 487, 496, 499, 504, 505, 506, 508, 509, 510, 513, 514, 515, 517, 518, 520, 521, 522, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 543, 562, 580, 588, 589, 595, 598, 605, 609, 625, 630, 644, 645, 650, 651, 658, 659, 665, 667, 711, 712, 713, 714, 715, 717, 728, 749, 753, 754, 756, 768, 769, 792, 794, 798, 836, 837, 858, 862, 876, 878, 887, 895, 898, 900, 901, 902, 904, 906, 909, 910, 932, 974, 984, 992, 1014, 1016, 1028, 1035, 1057, 1064, 1096, 1105, 1107, 1108, 1183, 1187 1188, 1190, 1196, 1201, 1207, 1221, 1229, 1234, 1262, 1265, 1285, 1289, 1291, 1303, 1309, 1310, 1313, 1349, 1352, 1354, 1361, 1365, 1402, 1406, 1407, 1414, 1415, 1416, 1432, 1442, 1443, 1449, 1455, 1470, 1472, 1482, 1490, 1496, 1504, 1514, 1518, 1535, 1559, 1569, 1571, 1572, 1576, 1577, 1582, 1586, 1587, 1589, 1599, 1605, 1606, 1619, 1620, 1627, 1628, 1638, 1639, 1648, 1649, 1650, 1653, 1654, 1666, 1667, 1673, 1696, 1697, 1715, 1735, 1748, 1754, 1759, 1761, 1762, 1763, 1771, 1795, 1800, 1801, 1816, 1845, 1856, 1857, 1858, 1859, 1867, 1868, 1882.

45. Історія КП(б)У та КСМУ:
№№ 435, 438, 488, 541, 592, 614, 636, 637, 638, 665, 725, 878, 919, 957, 973, 1232, 1291, 1297, 1517, 1568, 1570, 1581, 1584, 1588, 1740, 1843.

46. Біографії істор. діячів револ. доби:
№№ 81, 213, 216, 221, 231, 575, 956, 1013. 1483.

47. Краєве дослідження історич. процесу на Україні:
№№ 10, 77, 94, 140, 141, 145, 157, 176, 185, 217, 239, 241, 267, 273, 299, 308, 316, 317, 329, 353, 363, 368, 389, 392, 402, 405, 408, 434, 447, 469, 471, 503, 595, 596, 599, 606, 653, 654, 655, 656, 679, 708, 745, 753, 756, 798, 802, 886, 888, 894, 917, 918, 933, 968, 1001, 1007, 1008, 1009, 1011, 1012, 1016, 1021, 1022, 1027, 1032, 1084, 1095, 1096, 1100, 1105, 1130, 1133, 1141, 1151, 1189, 1193, 1200, 1203, 1208, 1211, 1212, 1216, 1229, 1242, 1249, 1251, 1257, 1272, 1285, 1321, 1334, 1335, 1336, 1338, 1339, 1340, 1346, 1355, 1358, 1365, 1370, 1371, 1375, 1397, 1401, 1402, 1404, 1407, 1415, 1426, 1442, 1444, 1449, 1450, 1470, 1479.

II

ЕТНОЛОГІЯ, ЕТНОГРАФІЯ, КРАЄЗНАВСТВО

В. Дашкевич та А. Ковалівський

ДО ПОКАЖЧИКА З ЕТНОЛОГІЇ ТА ЕТНОГРАФІЇ

Цього покажчика та покажчика з краєзнавства, що його подається нижче, склали з доручення Катедри, працівники Етнологічно - Краєзнавчої Секції, за керуванням її голови проф. О. Вєтухова, В. Білецька, В. Дашкевич, Л. Зайцева, А. Ковалівський, проф. П. Ковалівський та К. Червяк. Щоб виконати цю роботу, довелося понаписувати понад 1.300 карток, переглянути та систематизувати їх і перевести кілька засідань. Тематичного покажчика з етнології склав А Ковалівський. На підставі етнологічної частини карток В. Дашкевич зробив доповідь на ювілейному святкуванні десятиріччя Жовтня 27 р. Доповідь цю в скороченому вигляді вміщено в «Червоному Шляху», № 12, 1927 р. (с. 178 — 180) під назвою «Розвиток етнологічної науки за 10 років (1917—1927)». На тому самому засіданні професор П. Ковалівський зробив аналогічну доповідь про досягнення за 10 років у галузі краєзнавства.

Не маючи змоги, через брак місця, подати тут огляд десятирічної науково - дослідчої праці в УСРР з поля етнології, дамо лише стислий огляд тих наукових установ, що так або інакше провадили в нас за цей час етнологічну роботу.

Після світової війни та перших подій революції початок нового пожвавлення етнологічної роботи тут, як і в багатьох інших галузях, зв'язується з заснуванням Української Академії Наук. Цей осередок етнологічного та краєзнавчого дослідження України діяльністю своєю відразу ближче, ніж академії інших країн, взявся до справи вивчення краю, зокрема — саме місцевої етнології. До того ж до УАН увіллялись установи колишнього Київського Укр. Наукового Т - ва. Це товариство, почасти, також гуртувало біля себе деякі сили, що провадили таке вивчання. Тому вже скоро по заснуванні Академії вона дає місце серед своїх закладів інституціям, організованим спеціяльно для етнографічного та краєзнавчого дослідження.

Року 1920 при Науковому Т - ві в Києві засновано було Етнографічну Секцію. О половині 1921 року вона ввійшла до складу УАН, як самостійна комісія й, як така, існує й досі (на чолі акад. А. Лобода) Це — один з найпродуктивніших наслідками своєї праці закладів Академії. Комісія має своїх кореспондентів, влаштовує екскурсії; вона ж заснувала фолькльорний архів Вона має свої органи — «Етнографічний Вісник» (вийшло 6 книжок), «Бюлетень Етнографічної Комісії» (вийшло 6 випусків) і, крім того, видала ряд окремих праць - розвідок, програм тощо. При Комісії засновано Музично - Етнографічний Кабінет (на чолі К. Квітка), що видав ряд розвідок своїх співробітників.

Свою діяльність Етнографічна Комісія зосереджувала, головним чином, на збиранні та дослідженні фолькльорного матеріялу, а досліди з матеріяльної культури провадив переважно Кабінет Антропології та Етнології ім. Хв Вовка, заснований 1921 р. (спершу під назвою Музею Антропології та Етнології (на чолі А. Носів). Він складався в відділів антропології та передісторії (палеоетнології) й етнології (на чолі останнього А. Онищук). Кабінет багато працював над збиранням матеріяльних пам'яток народнього побуту для свого музею, видав одного зошита свого Бюлетеню (1925) та програми.

Вивчення народнього побуту також входило й до обсягу діяльности Комісії Краєзнавства при УАН, заснованої 1922 р. (на чолі А. Лобода). Ця Комісія ставила собі насамперед організаційні завдання й видавала свій Бюлетень (2 вип.).

Крім цього, в Харкові та в Одесі засновано ще дві окремі Комісії краєзнавства при УАН: з них Одеська комісія (на чолі проф. Дложевський), що існує й нині, видала дві книжки свого «Вісника» (№ 1—1924 р. та № 2 — 3 1925 р.) з цікавим етнографічним матеріялом.

Року 1925 при УАН виникають ще дві важливі для розроблення етнологічної науки організації: Культурно - Історична Комісія та Комісія Історичної Пісенности, обидві при Катедрі Іст. Укр. При тій же катедрі р. 1925 закладено було Кабінет Примітивної Культури. З видань Культ - Істор Комісії важливі: збірник розвідок К. Грушевської «З примітивної культури», дві книжки видання: «Первісне громадянство та його пережитки на Україні» (вип. 1 і 2 – 1926 і 3 - 1927), інструкції для записувачів; окремі розвідки співробітників Комісії виходили, крім того, в інших виданнях УАН: «Науковому збірнику Істор. Секції», в журналі «Україна». Комісія Історичної Пісенности працювала над упорядкуванням видання українських дум та інших історичних пісень. Видала т. І корпусу «Українські народн

думи» (1927). Крім того, академикові М. Грушевському, що керує роботою обох Комісій та Кабінету, належить «Історія укр. літератури», що її I-й та IV-й томи присвячені історії укр. усної творчости від найдавніших часів, істотно зв'язані з етнологією й мають для неї першорядне методологічне значіння.

Крім усіх згаданих закладів, що мають за спеціяльне своє завдання досліджувати народній побут, до вивчень, що можуть цікавити етнологію, більшою чи меншою мірою стосуються ще деякі установи УАН, як от: Комісія для Вивчення Звичаєвого Права України, Демографічний Інститут, Комісія Словника Живої Мови та інші.

Поза УАН у Києві на початку 1925 року постала ще одна самостійна етнографічна установа — Етнографічне Товариство. Воно видало книжку своїх записок (1925 р.) та програми.

У Харкові етнологічну працю зосереджувалося в музеї Слобідської України ім. Г. Сковороди та в Етнологічно-Краєзнавчій Секції Катедри Історії Укр. Культури (тепер імени акад. Д. Багалія).

Музей Слобідської України (організований 1922 р., перший завідувач — акад. М. Сумцов потім Р. Данківська) має цінний етнографічний відділ ім. О. Потебні і видав 2 кн. свого Бюлетеню (№ 1—1925, № 2—3—1927 та № 4—5—1928).

Етнологічно-Краєзнавча Секція Харк. Н. Д. Кат. Іст. УКВ спершу входила до складу колишньої Літературно-Етнографічної Секції (голова спершу акад. М. Сумцов, потім проф. О. Ветухов). Як спеціяльно етнологічна, Секція почала існувати від 1924 року. Робота її проходила в трьох напрямках: дослідження матеріяльної культури, фольклору та в загально-краєзнавчому, зв'язаних між собою на основі твердження про потребу досліджувати людину, яко чинника, зв'язаного з природою через працю. Робітники Секції друкували свої розвідки в загальних збірниках Катедри № 1 (1924 р.) та № 2—3 (1926 р.) і по численних інших виданнях. 1927 року Секція видала свого окремого збірника (Зб. Кат. № VII).

Року 1925 виник Всеукраїнський Краєзнавчий Комітет. Крім організаційної діяльности він почав видавати журнал «Краєзнавство»; вийшло 3 книжки, де друкується й праці присвячені вивченню побуту.

Крім центральних закладів та їхніх відділів, в етнологічній галузі працювало ще й чимало місцевих установ, як от музеї, відділи наукових товариств, гуртки при вузах тощо. З них найзначніші: Краєві музеї — Дніпропетровський (на чолі акад. Д. Яворницький). Полтавський, Житомірський, Кам'янець-Подільський, Маріупільський, далі — Істор.-Філолог. Секція Одеського Наук. Т-ва, гурток наукових робітників при Ніженському ІНО та інші. Деякі з цих установ мають свої видання.

Складаючи покажчика етнологічної літератури за 10 років, ми керувалися тим розумінням обсягу етнології, що його можна вважати за б.-м. загально вживаний в УСРР і що на ньому базується наша Секція від самого заснування її (див. статтю А. Ковалівського «Етнологія й Етнографія», «Черв. Шлях», 1925, № 1).

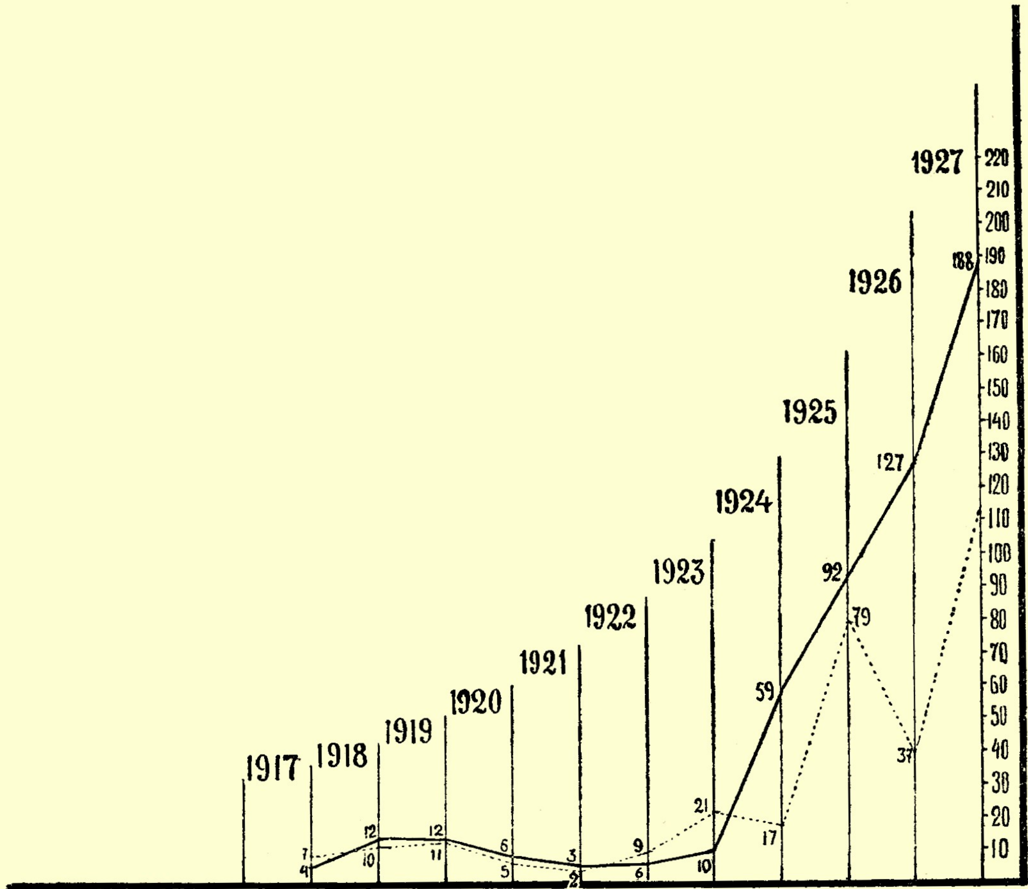
Етнологічна наука, зокрема і в нас на Україні, вже геть пішла вперед від звичайного нагромадження фактів, прагнучи істотних синтетичних висновків. Звідси виходить, що вона вже ніяк не може обмежитись границями самої своєї країни та лише новішим народнім побутом. Явища цього побуту здебільшого незрозумілі без ширшого їх дослідження у світлі вивчення т. зв. первісної культури так в минулому, як і в сучасних т. зв. примітивних народів. Ось чому після відділу методологічних праць (куди входять: предмет науки, методи збирання матеріялів та провадження досліду) ми відзначили, насамперед, загальні праці з історії первісної культури (загальна історія матеріяльної культури, генетична соціологія, історія релігії тощо), а потім все, що стосується засвоєння здобутків етнологічної праці за межами УСРР. Хто стежив за літературою в нашій галузі, знає, яке величезне значіння мало все те, що так або інакше знайомило нас з працями західніх дослідників. Тут, поруч б.-м. широких рефератів про цілі наукові течії на Заході, велике значіння мають рецензії окремих книг, бо за труднощів, що їх доводиться зазнавати, здобуваючи закордонні книги, першорядної ваги закордонні твори раз-у-раз потрапляють до рук лише якогось одного наукового робітника на цілу УСРР. Інколи ми зазначали, навіть, дрібні повідомлення в ненауковій пресі (напр., у «Всесвіті», «Культурі й побуті» тощо), бо, за відсутности в нас наукової спеціяльної преси, відомості про нові закордонні досліди з етнології або взагалі закордонний етнологічний матеріял доходив до нас саме таким шляхом.

До обсягу суто-української науки, як можна бачити з тематичного покажчика, належить огляд журналів та звітів установ. Основну ж масу покажчика становлять звичайно картки з матеріяльної культури та фольклору. Попри тому сюди входять так збірки матеріялів, як і праці суто-дослідчого характеру.

Поруч цих двох відділів чільне місце повинно було б належати відділові пережитків первісних соціяльних форм та неподільного з ними звичаєвого права. Він мусів би стояти якщо не на першому місці, то, принаймні, зараз же після відділу матеріяльної культури. Однак, зважаючи на те, що відповідний матеріял увійшов до покажчика правничої секції нашої катедри, ми відповідні свої картки тут не вмістили. Деякий український матеріял цього роду умовно вміщено до загального підвідділу фольклору. Безумовно, неподільну частину етнології становить дослідження первісного та народнього мистецтва. Ми розуміємо як важко розмежувати цю галузь мистецтва й мистецтво, так би мовити, «вище», але те

саме можна сказати й про точне обмеження предмету по всіх інших галузях етнології. Маючи на увазі цю мистецьку галузь, ми й у загально-фолькльорній частині даємо окремо в тематичному покажчикові відділ бодай найголовніших форм словесного мистецтва: пісні та казки. Окремо подано й медичну етнографію

Різні галузі народнього побуту раз-у-раз об'єднуються в етнографічних описах окремих сел, округ, або й цілої національної групи. З цим щільно зв'язано питання про національний склад населення УСРР, що ми визначаємо мовно-етнографічним принципом. До цього самого відділу доводиться прилучити й тимчасом нечисленні праці з етнографії національних меншостей УСРР. Окремо подано праці про Західню Україну та про укр. колонії на Сході, що дають дуже обмежений матеріял (до того ж поки ще не етнографічного характеру). Певно,

Рух кількости праць за 10 років:

——— за етнології; .... до краєзнавства.

його можна було б у дечому поповнити, проте недостатність цієї літератури наочна. Надто це прикро щодо наших східніх колоній, де власних дослідників майже зовсім немає. Нарешті, до покажчика ввійшли статті з історії укр. етнології. Частина цих статтей ювілейні та некрологи.

Наприкінці зазначимо, що подана клясифікація матеріялу зв'язана лише з нашим тематичним покажчиком і не є якась теоретично-уґрунтована клясифікація галузей етнології взагалі. Основна частина матеріялу етнологічного покажчика, а саме те, що стосується до матеріяльної культури (зокрема — кустарне виробництво), — фолькльор, народнє мистецтво, комплексові описи входить у відповідні частини покажчика загально-краєзнавчого, проробленого за загальним пляном дослідження краю, як продукційної одиниці.

Проф. П. Ковалівський

ДО ПОКАЖЧИКА З КРАЄЗНАВСТВА

Останні 10 років краєзнавча робота на Україні набрала окремого цілком оригінального ухилу, порівнюючи з краєзнавчою роботою в РСФРР. Тоді, як там на перше місце поставлено шкільне краєзнавство й на одній з останніх краєзнавчих конференцій в Москві погодилися вважати все краєзнавство не більше, як за метод шкільного викладання, тоді, як акад. Ольденбург у своїй рецензії на статтю К. Дубняка[1]) про виробничий ухил українських краєзнавців рішуче висловився проти всяких хоча б найскромніших замірів краєзнавця провадити облік продукційних сил країни,— тоді саме на Україні Перша Краєзнавча Конференція скеровує краєзнавчу роботу саме на шлях обліку продукційних сил. Цим шляхом вона намагається між іншим допомогти радянському урядові найкраще здійснити нове адміністративно-економічне районування України. У прагненні цієї мети Конференцію підтримує представник ВУЦВК'у, т Буценко, пропонуючи цю роботу якнайбільше поширити серед широких кол населення, маючи на увазі збирання краєзнавчого матеріялу через місцевих діячів, що не менш від наукових робітників зацікавлені будуванням нового життя за цілком нових соціяльно-економічних умов. Отже, поруч звичайних більш-менш офіційних та бюрократичних засобів збирання відомостей про місцеве життя малося на увазі зібрати матеріяли, використовуючи зацікавлення широкого суспільства, зібрати з тим, щоби потім зібране обробити в затишку наукових кабінетів і тоді покласти його, цей найкращий матеріял, з джерел самого життя, в основу проєктів районування країни. У такій ідеї, на наш погляд, немає нічого помилкового і найкращого виконання цього завдання в процесі краєзнавчої роботи прагнули останніми часами українські краєзнавці. Ось чому видати покажчика до тих матеріялів, що їх здобули прихильники такого напряму у краєзнавчій роботі, здається нам, цілком доцільно.

Є ще один арґумент доцільности такого видання: через Покажчика можна ознайомити краєзнавців з методом тієї синтетичної роботи, що на ній базується облік продукційних сил кожної країни, яку можна вважати за окрему соціяльно-економічну цілість.

Щоб ґрунтовніш ознайомитися з принципами роботи в галузі виробничого краєзнавства, ми посилаємо читача до ухвал Першої Всеукраїнської Конференції, до перших трьох статтей Наукового Збірника ч. VII Етнолого-Краєзнавчої Секції Харк. Н. Д. Кат. Іст. Укр. Культ., а також до 1 та 2 №№ журн. «Краєзнавство». Усі ці видання, звичайно подано в Покажчику. Тепер про добір матеріялу, вміщеного в Покажчику з краєзнавства. Насамперед треба зауважити, що за часів Жовтневої доби, за утворення життя держави на цілком нових соціяльно-економічних підвалинах, розвинулось у нас кілька нових наукових дисциплін, що їх не було за передреволюційної доби; наприклад, Наукова Організація Праці (НОП), Працезнавство, Краєзнавство, Рефлексологія тощо. Ці дисципліни набрали великого значіння тому, що мають безпосереднє застосовне значіння для нового суспільного та державного будівництва, головним чином через вивчення та облік продукційних сил країни. Про це досить виразно висловився акад. Ферсман у своїй доповіді 29-го серпня 27 р. у Москві на тему «Достижения советской науки». Він каже:

«За последнее время наука пережила существенные изменения: она, так сказать, спустилась к жизни. Но особенно большой перелом произошел в этом отношении в СССР, причем этот перелом целиком вызван Октябрьской революцией. Прежде в значительной степени имело место раздельное и разрозненное существование самостоятельных научных дисциплин, необ'единенных общим началом. Они были оторваны от человека и его творческой деятельности. Таким связующим звеном может быть только изучение производительных сил страны. Именно изучение производительных сил, целиком подчиненное интересам и творчеству человека, оплодотворяет науку, сообщает ей в известном смысле целевую установку, указывает путь исканий и облегчает возможности достижений. Октябрьская революция толкнула науку в эту сторону. Этим и об'ясняются успехи науки за последние 10 лет».

Якщо за Ферсманом багато самостійних наукових дисциплін об'єдналось на вивченні продукційних сил країни, тим паче це можна сказати про вищезазначені нові синтетичного напряму дисципліни. Усі вони додержуються одного методу праці: обмежуючи свою роботу певним циклом складних явищ життя, вони в процесі аналізи розкладають їх на окремі складові частини. Кожну з тих частин досліджують та вивчають з погляду економічного матеріялізму й, кінець-кінцем, знову, прагнучи синтези, здобувають остаточні висновки своєї роботи Це з одного боку є перевірка досягнень нашої старої науки та науки капіталістичних країн, а з другого боку набування знання застосовного значіння, щоби витворювати нові форми життя в соціялістичному оточенні.

Приклад роботи на такому шляху ми бачимо й в галузі виробничого краєзнавства. Воно виникло за часів революційного будівництва на ґрунті величезних здобутків старого «Родиноведения» або «Отечествоведения», здобутків, що їх і тепер ще пильно використовується, бо й досі ще немає нових творів, якими можна б було замінити чи «Географическое Описание нашего Отечества» за редакц. Семенова-Тяншанського, чи відомий збірник

---

[1]) Див. № 184 «Известия Советов» з 13 серпня 1926 року статтю акад. Ольденбурга за назвою «О понимании краеведения».

«Прошлое и настоящее Украинского Народа», чи «Природа, как арена сельского хозяйства» Сладковського та інші твори. Сучасний краєзнавець, широко користуючись з цих старих джерел, повинен пристосовувати їх до зовсім інших умов та вимог життя, ніж ті, що за них ці джерела складалося. Напр., протилежно до старого підходу в дослідженні «отечества», «родини», «русской державы» за об'єкт свого дослідження сучасний краєзнавець бере якусь окрему органічно зв'язану в своїх складових частинах соціяльно - економічну одиницю в обсязі певної її території, ту країну, що є молекула у складі, куди більшої за її суспільну господарську одиницю. Щодо цих обох одиниць сучасний краєзнавець однаково провадить облік продукційних сил.

Йому доводиться загальну суму продукції кожного краю роздивлятися з погляду походження цієї продукції з трьох джерел. Перша і найголовніша умова продукції країни — це, звичайно, населення її, що тільки завдяки його боротьбі з оточенням одержуємо ті або інші здобутки. Друга умова продукційности країни — її «природа» органічна та неорганічна, тільки бо з цього джерела суспільна людина може здобути більшу або меншу кількість багатств для свого господарювання. Нарешті, третя умова продукції — це більш - менш розвинені форми діяльности місцевого населення, що з них можна спостерігати, як твердо суспільна людина опанувала природу свого краю, як вона спромоглася забезпечити собі це панування, яко матеріяльну базу свого життя. На підставі обліку продукційних сил, що складаються шляхом трьох вищезазначених чинників, краєзнавець, як синтетик, має скласти вичерпну монографію певної країни. У ній він повинен тлумачити її, яко соціяльно-економічну одиницю, що, яко живий організм, виникла свого часу на певній території, невпинно еволюціонуючи, розвиваючись у процесі історичного руху від минулого через сучасне до майбутнього. У цьому невпинному русі соціяльно - економічного життя країни сучасний краєзнавець мусить визначити не тільки статичне становище життя країни, але й, головним чином, стежити за динамічними змінами його. Ось в якому розумінні треба приймати й слова т. Крупської: «Краєзнавство нових часів треба тлумачити не в старому розумінні, не в розумінні тільки археології, фолькльору або вивчення пам'яток старовини, а в розумінні вивчення всієї суми економічних та політичних чинників» [1].

А якщо це так, то, природно, краєзнавець, складаючи свою монографію, мусить користуватися з тих науково - літературних джерел, що стосуються більш - менш багатьох, зв'язаних між собою в царині обліку продукційних сил наук. До таких наук стосуються науки природничого, виробничого та соціяльно - економічного циклів. Краєзнавець мусить використовувати у своїм дослідженні досягнення цих наук, але це не визначає, що він повинен бути енциклопедистом. Він повинен бути тільки широко освічена людина, що вміє науково працювати за певним пляном і добре використовувати певний матеріял, здобутий так з оточення, як і з відповідних галузей наук. Про це досить слушно каже т. Дубняк [2]: «Розуміється, окремий краєзнавець може бути і ботаником, і зоологом і ґрунтознавцем, але передусім — краєзнавець мусить бути синтетиком. Він на підставі матеріялів, здобутих у лісі ботаником, зоологом, ґрунтознавцем та іншими дослідниками мусить причинно-зв'язково, синтетично схарактеризувати ліс у цілому, як характерний краєвид, що становить базу для господарської діяльности людини й часто обумовлює та скеровує розвиток продукційних сил і напрямок виробничих відносин району».

На підставі вищезазначеного науково - дослідча робота сучасного краєзнавця повинна складатися в процесі обліку продукційних сил якоїсь країни так у напрямку плянового збирання матеріялів на «польовій роботі», що стосуються до статики, динамики та уявлення перспектив господарського життя цієї країни, як і в напрямку використовування науково-літературних джерел. Для переведення «польової роботи» ми пропонували «Схему обліку продукційних сил краю» [3].

Щоби збирати матеріяли з науково - літературних джерел так само за пляном (що його при цьому додається), складено нашу секційну картотеку та покажчика з краєзнавства на підставі матеріялів Книжкової Палати за останні 10 років. Цей плян передбачає збирання в різних галузях наукових дисциплін, що стосуються до обліку продукційних сил, спочатку тільки «сировини», тобто, як матеріялу, ще несинтезованого; на дальшому щаблі добору матеріялу краєзнавець повинен визначати наявність вже більш - менш синтезованого матеріялу, що його в деяких випадках треба визнати й за монографічні дослідження в тій або іншій галузі обліку продукційних сил. Приклади цього можна бачити в Тематичному Покажчикові (див. далі). Напр., у його розділі під літерою «В» перелічено лише матеріяли, що їх слід використати, складаючи синтетичну характеристику України в цілому. Звичайно, синтетичних розвідок тут тимчасом ще немає (коли не брати до уваги праць старих часів). Але в розділі «Б», щодо краєзнавчої характеристики, наприклад, Полтавщини ми мусимо підкреслити наявність вже двох праць більш - менш синтетичного змісту: збірник «Полтавщина» і «Рідний Край» Постоєва. Але й до них ще багато треба «додаткового» матеріялу, що дасть змогу нашому краєзнавцеві провадити свою роботу в напрямі складання вичерпної всебічної характеристики Полтавщини.

---

[1]) Див. «Красный Библиотекарь», 1926 р., № 12, стор. 11.

[2]) «Краєзнавство», № 1 за 1927 р. К. Дубняк: «Вивчення продукційних сил і краєзнавство», ст. 8.

[3]) Див. «Збірник Етнол.- Краєзн. Секції», ч. VII.

Річ ясна, що науковий дослідник мусить критично ставитись до матеріялу, що його він здобуває. і використовувати його обережно після належної оцінки. Треба зазначити, що, складаючи покажчика, довелося відхилитися від точного виконання вищезазначеного пляну добору науково - літературного матеріялу. Це сталося тому, що рівнобіжно із складанням покажчика з краєзнавства складається покажчики й з інших дисциплін, що, стосуючись до обліку продукційних сил, природно прагнуть досягти найбільшої повняви у збиранні власних матеріялів. Наприклад, велика кількість матеріялу щодо хатнього виробництва, яке дуже близько стосується до обліку продукційности країни, перейшла до Покажчика з етнології. Те саме можна сказати й про велику кількість взагалі етнографічного матеріялу або матеріялу, що стосується до соціяльно - економічного життя населення.

Вищезазначена причина вплинула на подану діяграму, що демонструє рух праць за 10 років, так з етнології, як і з краєзнавства. Між іншим, у діяграмі викликає непевність зменшення кількости праць з краєзнавства, що припадає на 1926 р. Проте, це можна пояснити двома причинами: до 25 р. були часи, взагалі несприятливі для різних видань, а тому цього року було надруковано багато матеріялів, що скупчилися давніше. У галузі краєзнавства на цей рік так само припала підвищена продукційність

Але 26 - го року, коли продукція ввійшла в норму. це відбилося на зниженні кількости видань. З другого боку, нагадаємо, що на початку 25 року в Харкові відбувся великий «З'їзд

Плян збирання бібліографічного матеріялу для крає

	Відділ матеріялів (несинтезованих, але що стосуються до обліку продукційних сил)					
	Загально - описові праці	Праці статистично-економ змісту	Праці змісту природнич.	Праці з виробництва, торговлі та транспорту	Праці історичн. та археолог. змісту	Праці з демографії, етнології та етнографії
	Здебільшого повинні бути по покажчиках відповідних дисциплін				В Покажчиках з історії та етнології	
I. Україна.						
II. Краї або Округи України						
1. Харківщина . . .	—	—	573; 624; 555 і інш.	524; 589 і т. інші	—	—
2. Полтавщина і т. ін. . .	700; 801	—	542; 539 і інші	705; 753 і т. інші	—	—
III. Райони тощо.						

у справі дослідження продукційних сил та народнього господарства України». Велику силу доповідей, що їх було підготовано до цього З'їзду, мали надрукувати протягом 26 року. Але, як відомо, цього не виконали, за цей бо рік вийшов тільки перший том «Праць» цього З'їзду, приблизно на 20 арк., а ще не менше 100 аркушів лишилось поки невиданими. Це теж, можливо, відбилося на зниженні продукції з поля краєзнавства за 26 рік.

Закінчуючи коротке пояснення до Покажчика з краєзнавства, ми ще раз підкреслимо його завдання та зміст.

«Покажчик» цей — лише попереднє орієнтування в досягненнях краєзнавчої роботи з останні 10 років, оскільки це визначається матеріялами Книжкової Палати. «Покажчик» н є вичерпний довідник з української наукової літератури з сучасного краєзнавства.

«Покажчик» також не бере на себе й оцінку цих матеріялів щодо більшої - меншої придатности їх для науково - дослідчої роботи в галузі краєзнавства.

«Покажчик» має за своє завдання, на підставі певної частини науково - літературних матеріялів, що переховуються в Українській Книжковій Палаті, показати, з чого сучасний краєзнавець - синтетик, який працює в галузі обліку продукційних сил, має починати свою науково - дослідчу роботу. Тільки після такої попередньої довідки дослідник побачить, в якому напрямі слід йому провадити свою працю та як організувати і раціоналізувати її.

Додаток до Пояснювальної Записки з краєзнавства.

знавчої роботи щодо обліку продукційних сил країни

Відділ синтетичного змісту праць (Статика та динаміка господарства краю)			Відділ інформаційний
Природні умови: Геогр особл. Ґрунт і підґрунтя Підсоння. Рослини. Тваринний світ	Населення: Демографія. Історія. Матеріял. Культура. Духовна культура	Форми діяльности насел.: Сільське господар. Фабрично заводська промислов. Хатня пром Торговля. Транспорт. Фінанси. Адміністрація	Праці з ідеології, методики, краєзнавства. Критика, Журнали, довідники, провідники, мапи тощо
«Природа и население Слобожанщины» 532		До десятих роковин 819	
Збірник «Полтавщина» 758		Харківська округа 818	
		та «Рідний Край» 531	

БІБЛІОГРАФІЯ ЕТНОГРАФІЇ ТА ЕТНОЛОГІЇ

1917 р.

1. **Бирюков, В.**— Выставка древностей украинскаго народнаго творчества въ г. Хоролъ. Полтавск. губ. съ 3 по 9 апрѣля 1917 г., Хоролъ, 12 с.

2. **Ренскій, М.** — Матеріалы по исторіи табаководства въ Малороссіи. «Труды Полтав. Учен. Архивн. Ком.». VII. Полтава.

3. **Сумцов, М.**, проф. —Вага і краса української народньої поезії. «Сіяч». Черкаси, 64 с 1 гр. 70 шаг.

4. **Сумцов, М.**, проф. — Українські співці та байкарі. Вид. 2. «Сіяч». Черкаси. 42 с., 1 гр. 30 шаг.

1918 р.

5. **Вилинскій, С. Г.** — Конспектъ лекцій по украинской народной поэзіи, читан. проф. С. Г. Вилинскимъ на Од лѣтнихъ 1918 года учительскихъ курсахъ украинознавства. Од. 10 с.

6 **Грушевський, Ол.**, проф. — З етнографічних студій Ів Франка. «Шлях». К. 7, (1) с., 25 коп.

7. **Грушевський, М.** — Пам'яти Федора Вовка· 29 червня 1918 р. Ж. «Україна», кн. 1 — 2.

8. **Данилевич, В.**. проф. — М. Сумцов. Слобідсько - українські історичні пісні. Вид. 2 - е. Вид - во «Сіяч», № 34. Черкаси, 1918, с. 21. 35 коп. (рец.). Ж. «Наше Минуле», ч 3, с. 171. К.

9. **Дорошкевич, О., і Білецький, Л.** — Хрестоматія по історії української літератури. Т. 1, ч. 2. Народня поезія. Кам'янець на Поділлю.

10. **Драгоманов, М.** — Нові українські пісні про громадські справи. «Криниця». К. 154+(6) с., 7 крб.

11. . . . . . Природа и население Слободской Украины. Харьк. губерн. Пособіе по родиновѣдѣнию. «Союз». Х. 355+(1) с, 10 руб.

12. . . . . . Сельское хозяйство, фабричная промышленность и занятія населенія Харьк. губерніи. Изд. Губ. земск. управы. Х. 154 с.

13. **Сумцов, М. Ф.** — Слобідсько - українські історичні пісні. Вид. 2 - е. «Сіяч». Черкаси. 21 (5), с., 35 коп.

14. **Сумцов, М. Ф.**, проф. — Слобожане. Історично - етнографічна розвідка. «Союз». Х. 238 (4) с., 10 крб.

15 **Сумцов, М.**, проф. **і М. Плевако** при участі проф. **Д. Багалія.** — Хрестоматія по українській літературі Ч. І - а. Народня словесність і стара література (XI — XVII ст.). «Союз». Х. 152 с.

16. **Шелухин, Сергій.**—Наша пісня. «Шлях». К. 24 с. 1 крб. 40 коп.

1919 р.

17. **Верховинець, В.** — Теорія українсього народнього танка. К.

18. **Данилевич, В.**, проф. — K. Weule, E. Bethe. B. Schmeidler, A Doren, P. Herre,— Kulturgeschichte des Krieges. Verlag und Druck von B. G Teubner in Leipzig und Berlin. 1916. (з серії «Aus Natur und Geistwelt») (рец.). «Записки історично - філологічного відділу УАН». кн. 1, с. 120 — 121. К.

19. **Драгоманов, М.** — Нові українські пісні про громадські справи. Вид. 2 - е (1764 — 1880). «Криниця». К, 154+(6) с., 7 крб.

20. **Житецький, П** — Про українські народні думи. Пам'яти О. О. Котляревського. «Союз». К. 115, I, II, (2) с., 4,5 грив.

21. . . . . Інструкція до збирання народнього термінологічного матеріялу. «Термінологічна комісія». К. 8 с.

22. **Лобода, А.**, проф. — М. Драгоманов. Нові українські пісні про громадські справи. (1764 — 1880). Вид. 2 - е. (К. 1918). (рец.). Ж. «Наше Минуле», № 1 — 2, с. 204 — 208.

23. . . . . . Народне мистецтво Галичини й Буковини. Народное искусство Галичины и Буковины Земский Союз в 1916 — 1917 г.г. войны, Изд. Ком. Ю. - З. фронта Всерос. земск. союза. К. 66 с., 3 р.

24. **Ревуцький, Д.** — Українські думи та пісні історичні. «Час». К. 32 с.

25. **Спастьон, О.** — Порфирій Мартинович. «Рідне Слово». 23 с., 20 крб

26. **Сушицький, Ф.** — До історії поетичних оповідань про Михайлика й золоті ворота та про Батия. «Записки історично - філологічного вдділу УАН», кн. 1, с. 85 — 103. К.

27 **Сумцов, М.**, проф. — Хрестоматія по укр. літературі для нар. вчителів, шкіл, учительських та середніх. і для самоосвіти, ч. 1. Народня словесність і стара література (XI — XVIII ст.). Т. 1. «Рух». Х. 217 с.

28. **Шмитъ, Ф. И.**, проф. — Историческіе этнографическіе и художественные музеи Очеркъ исторіи и теоріи музейнаго дѣла. «Союзъ». Х. 104 с.

1920 р.

29. **Білецький, Л., і Дорошкевич, О.** — Хрестоматія по історії укр. літератури (Народня поезія). Т. II, в. I (для старш. класів середніх шкіл і для самоосвіти). Кам'янець н/П., 146 с., 1.000 крб.

30. **Верховинець, В. (Костів).** — Теорія українського народнього танка. Вид. 2-е, поширене. Полтава. IV + 72 с. + ноти.

31. **Драгоманів, Михайло.** — Байка Богдана Хмельницького. (Етнографична студія). Зб. «Пам'яти Михайла Драгоманова», с. 57 — 82 Х. ДВУ.

32. **Драгоманів, Михайло.** — Заздрі боги. (В серії популярних видань). Зб. «Пам'яти Михайла Драгоманова», с. 91 — 111. Х. ДВУ.

33. **Копорский, А. А.** — Рыбная промышленность Азовско-Черноморского бассейна, ч. I. Северное побережье Азовского и Черного морей с устьями рек, впадающих в эти моря. Всеукр. кооп. союз. Од.

34. . . . . . Промыслы и занятія земледельческого населенія Харьк. губ., Харьк. Кредит. Союз Кооп. Х. 95 + (1) с.

1921 р.

35. . . . . Збірник секції мистецтв. I. ДВУ. К. 165 с. +3 н. + 12 арк. з мал.

36. **Таранушенко, С.** — Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харкові. Обміри та рисунки В. Троценка. Х. 4 с. + 30 с. + 12 мал.

37. **Яворницький, Д. І.,** проф. — Український простолюд в його творчості. (Царівна жаба. Скупа жінка). Ж. «Кооперативне Життя». Орган Катеринославської Губ. Кооп. Спілки, ч. 3 — 4, с. 21 — 24.

1922 р.

38. **Каплан, Д. А.** — Кустарная промышленность Украины. Х. 22 с.

39. **Лобода, А.**, акад. — Голод у народньо-поетичному освітленні. Ж. «Наука на Україні», № 4, с. 318.

40. . . . . «Отдел краеведения». (Де-кілька статтів: «Свадебные песни, народный календарь, детские считалки, святочные песни Донецкой губ.»). Ж. Просвещение Донбасса», № 8, с. 88 — 110; № 9, с. 110 — 117.

41. **Сумцов, М.**, проф. — Хрестоматія по українській літературі, т. I. Народня словесність — письменство XI — XVIII в.в. (4-е вид.) 246 + 38 с., Х. ДВУ.

42. **Таранушенко, С.** Пам'ятки мистецтва старої Слобожанщини. Х. CXIV с. + 220 малюнків.

43 **Таранушенко, С.** — Старі хати Харкова. (Матеріяли до історії українського мистецтва). Х. 16 с. + XXVII табл.

1923 р.

44. **Багалій, Д. І.** акад. — Наукова спадщина М Ф. Сумцова. Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 163.

45. **Бузук, П.** — Акад. Е. Ф. Карскій. «Бѣлоруссы», т. III. Петроград. 1922. (Рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 247.

46. . . . . Бюллетень Украинского Комитета Всерос. с. х. и кустарно-промышл. выставки, февраль 1923 г. № 1. Х. с. 78, 91, 94. 104.

47. **Квітка, К.** — М. Лисенко, як збірач народніх пісень. «Книгоспілка». К. 18 с.

48. **Курило, Олена.** — Програми для збірання етнографічних матеріялів ВУАН. (Зб. істор.-філолог. відд. № 13, в. I). К.— Окремий відб. К. 34 с.

49. . . . . Кустарна промисловість та куст. кооперація на Україні. Збірка статтів за редакцією С. Зарудного. «Книгоспілка». Х.-К. 59 с.

50. **Петров, Віктор.** — Нова генетична теорія походження заговорів. (Н. Познанский. Заговоры. Опытъ изслѣдованія происхожденія и развитія заговорныхъ формулъ. Записки ист. фил. факульт. Петр. ун-та, ч. CXXXVI П. 1917) (рец.). «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. II — III, с. 230 — 236. К.

51 **Сушицький, Ф.** — До історії поетичних оповідань про Михайлика й золоті ворота та про Батия. «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. II — III. К.

52. **Федоровський, О.,** проф. — Профессор Ю. В. Готье. Развитие техники и первобытные времена. М 1923. (Рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 321.

53. **Хоменко, А.** — Національний склад населення України по новіших даних. Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 80.

1924 р.

54. **Айзеншток, І** — Т. Райков. Ал. Аф. Потебня. Ленингр. 1924 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 8 — 9, с. 340.

55. **Білецька, В.** — Етнографізм у творах Я. Щоголева. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України» І, с. 123 — 142. Харків. 1924.

56. **Ветухов, О.** проф. — Акад. М. Сумцов та Потебніянство, с. 1 — 4. «Рух». Х. 1924.

57. **Вейле, К.** — Химическая технология первобытных народов. ГИУ. Х. 127 + III с., 45 коп.

58. . . . . . . Виставка українських килимів. Всеукр. іст. музей ім. Шевченка. К. 1924, с. 7.

59. **Волков, Р. М.** — Секція етнографо-діялектологічна. (Одеськ. Ком Краєзн., Звіт) «Вісник Одеськ. Комісії Краєзнавства при ВУАН», т. І, с. 20 — 22.

60. **Волков, Р. М.** — Сказка. Разыскания по сюжетосложению народной сказки. ГИУ. Од. IX + 238 с.

61. . . . . . . Весняні свята, Благовіщення, Вербна Неділя, Великдень. Х. 12 с., 6 коп.

62. **Волянський, Ол.** — Баби-шептухи та лікар. ВУАН. Х. К., 17 с.

63. **Горелик, И., и Линкле, И.** — Киевский рабочий в 1923 году. Бюджеты, питание, жилищные условия, быт. Киевск. Губпрофсовет. К. 96 с.

64. **Грушевська, К. — М.** Gaster, Romanian popular legends of the Lady Mary, 1923 (рец). Ж. «Україна», кн. 4, с. 174.

65. **Грушевська, Катерина.** — З примітивної культури. Передмова ак. Грушевського. УАН. К. 224 с., 2 крб. 50 коп.

66. **Грушевська, К.** — К. Квітка. Професіональні народні співці й музиканти. Програма для досліду їх діяльности й побуту, 1924 (рец.). Ж. «Україна», кн. 4, с. 176.

67. **Грушевська, К.** — E. Cosgnin, Etudes folkloriques, 1922 (рец.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 153.

68. **Грушевська, К.** — Folk-Lore, a quarterly review of Myth, Tradition, Institution and Custom, 1923 (рец.). Ж. «Україна», кн. 4, с. 177.

69. **Грушевський, М.** — Wilhelm Wundt. Völkerpsychologie, 1920 (рец.). Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 179.

70. **Грушевський, М.** — L. Levy-Brühl. Das Denken der Naturvölker, herausgegeben und eingeleitet von D-r W. Jerusalem, 1921. La mentalité primitive, par L. Lévy. Bruhl, 1922. W. Jerusalem, Soziologie des Erkennens, 1921. R. Thurnwald, Zum gegenwärtigen Stande der Völkerpsychologie, 1924 (рец.). Ж. «Україна», кн. 4, с. 145.

71. **Грушевський, М.** — Lubor Niederle. Manuel de l'antiquité slave, 1922 (рец.). Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 180.

72. **Грушевський, М.** — Акад. В. Ф. Миллер. Очерки русской народной словесности. 1924. Проф. М. Сперанский. Русская народная словесность, 1917 (рец.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 155.

73. **Грушевський, М.**, акад. — П'ятдесят літ «Историческихъ пѣсенъ малорусскаго народа» Антоновича і Драгоманова. Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 97.

74. **Данківська, Р.** — В. Гнатюк. Людські фігурки з воску. Зап. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, 1919. Ж. «Червоний Шлях», № 11 — 12, с. 295 — 296.

75. **Данківська, Р.** — Акад. М. Сумцов, яко діяч Музея Слобідської України. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України», І, с. 23 — 26. Х., «Рух», 1924.

76. **Данківська, Р.** — Василь Щурат, Людські фігурки з воску (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 11 — 12, с. 296 — 297.

77. **Дубняк, К.** — Первая сельско-хозяйственная выставка и кустарно-промышленная выставка СССР в Москве, 1923. Х. Ж. «Червоний Шлях», № 6, с. 280.

78. **Єрофіїв, Ів.** — Кудрявський, Д., проф. Як у старовину жили люди. Х., 1924, с. 119 (рец.). Ж. «Нова Книга», № 1, с. 49.

79. **Єрофіїв, Ів.** — Питання про українські думи в працях акад. М Сумцова. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України», І, с. 5 — 14.

80. . . . . . . Жіноча доля в пісні. Губполітосвіта. К., 10 с.

81. **Заславский, Д.** — Михаил Петрович Драгоманов. Критико-биографический очерк. «Сорабкоп». К., 169 с., 1 р. 40 к.

82. . . . . . . Зелені свята. Вшестя, Трійця, Духа, Іллі. «Червоний Шлях». Х., 8 с., 5 коп.

83. . . . . . . Зимові свята та пости: Василя, Водохрещі, Стрітення, Великий піст. «Червоний Шлях», К., 11 с., 6 коп.

84. **Кагаров, Е** — Р. М. Волков. Разыскания по сюжетосложенію народной сказки. ГИУ, 1924 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 1 — 2, с. 289.

85. **Капустянський, Іван.** — Соціяльна пісня на українському ґрунті. ДВУ. Х., 32 с., 30 коп.

86. **Квітка, Климент.** — Професіональні народні співці й музиканти на Україні. УАН. К., 114 с.

87. **Кобилянський, О.** — Українці на Кубані (за новішими статистичн. даними). Ж. «Червоний Шлях», № 1 — 2.

88. **Кулик, І. Ю.** — Florence Randal Ziversay, Songs of Ukraine with Ruthenian Poems. London, Paris, 1916, (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 6, с. 267.

89. **Лозовик, Г. Н.** — История общества. В. І. Доисторическая культура. К. 160 + (11) с.

90. **Манжос, Б.** — Великодня казка (її походження та історія). «Шлях Освіти». Х., 31 с.

91. **Моргацький, В.** — Порадник по культурі лікарських рослин. Окрвиконком. Лубні. 16 с.

92. **Мищенко, Кость.** — Акад. Микола Білянівський, як музейний робітник. Відб. з зб. «Укр. музей», 12 с.

93. . . . . . . Музей українського мистецтва. Відчитна виставка за 1923 рік. Х. 29 с.

94. . . . . Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії України. Пам'яти акад. Сумцова. За ред. акад. Багалія, проф. Ветухова, Плевака, Таранушенко, Яворського. «Рух», 154 с.

95. **Носів, Ан.** — Антропо-етнологічне вивчання людини — населення України. Ж. «Червоний Шлях», № 1 — 2, с. 136.

96. . . . . . . Осінні свята. Спас, Пречиста та інші. «Червоний Шлях». Х. 8 с., 5 к.

97. **П. Т.** — Мих. Возняк. Два співаники половини й третьої четвертини XVIII віку (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 11 — 12, с. 294.

98. **Перетц, В.,** акад. — М. Грушевський. Історія укр. літератури. Ч. І-ша, т. І, ІІ, ІІІ. 1923 (рец.). Ж. «Україна», с. 158.

99. **Перетц, Волод.,** акад. — Українська паралель до повісти «Горе злосчастие». Ж. «Україна», кн. 3, с. 23.

100. . . . . . . Програм до збірання відомостей про село та хату. «Вісник Одеської комісії краєзнавства» при УАН, ч. І. Додаток ч. І.

101. . . . . . . Різдвяна казка. «Червоний Шлях». К. 10 с., 5 коп.

102. **Савченко, Федір.** — Обрядовість найпримітивніших (з картою). «Наук. збірник за рік 1924». Записки укр. наук. т-ва (Істор. секц. УАН), т. XIX, с. 231. ДВУ.

103. **Сікиринський, О. В.** — Звичаї та обряди на Юрія із с. Глибокояр (Бадерево) на Одещині. «Вісник Одес. комісії краєзнавства», ч. І, с. 23 — 24.

104. **Станиславський, В.** — Дума про Сорочинські події (1905 р.), «Україна», ч. 1 — 2, с 171.

105. **Стрельбицкий, С.** — Шахтер и шахта. Очерки труда и быта шахтеров Донбасса. Х. 48 с.

106. **Тарасенко, Мих.** — Косовиця. Відбитка. «Вісник с.-г. науки», № 8 — 12, т. II, с. 1 — 7.

107. **Третьяков,** проф. — Пасха. (Праздник праздников). Агитпроп Херсонского Окркома КПБУ. 8 с.

108. . . . . «Україна». Наук. двохмісячник українознавства. (Орган Істор. секції УАН, ред. акад. Грушевський). ДВУ. Х 1 рік — 8 крб.; ½ р. — 4 крб. 25 к., окр. № — 2 крб. (Почав виходити з 1924 року).

109. **Цветко, С.** — Хайдутські болгарські пісні, записані в с. Тернівці біля Миколаїва. «Вісник Одес. комісії краєзнавства», ч. І, с. 22 — 23.

110. **Щербаківський, Д.** — Сторінка з укр. демонології. «Науковий збірник» за рік 1924. (Істор. секція УАН), т. XIX, с. 204. ДВУ.

111. **Щербаківський, М.** — С. Таранушенко. Хата по Єлизаветинському провулку, ч. 25 в Харькові 1921. Старі хати Харкова 1922 (рец.). Ж. «Україна», кн. 3, с. 169.

112. . . . . . Як виникли церковні свята. «Червоний Шлях». Х. 8 с., 5 к.

113. **Айзеншток, І.** — Д. Дорошенко — Л. Білецький. Пам'яти акад. Миколи Сумцова. Прага. 1925 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 242.

114. **Алексєєв, М. П.** — К вопросу об этнографических работах Де-ла-Флиза. «Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН». № 2 — 3, с. 172 — 179.

115. **Андрієвич, С.** — Інж. Г. Бернштейн, Керамика. 1925. (рец.), Ж. «Червоний Шлях», № 2, с. 190.

116. **Білецька, В.** — Клімент Квітка. Професіональні народні співці й музиканти на Україні. Збірник істор. філ. відділу УАН». № 13, в. II 1924 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 6 — 7, с. 330.

117. **Білецька, В.** — Пісня про неплідну матір та ненароджені діти. Подав Вол. Гнатюк. «Записки наук. т-ва». Львів. 1922, т. CXXXIII (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 282.

118. **Букатевич, Н.** — Чумацтво в XVII — XVIII столітті. «Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН», № 2 — 3, с. 239 — 244.

119. **Бурксер, Е., и Трацевская, З.** — Швейное дело. ГИУ. Х. 120 с., 1 р. 5 коп.

120. . . . . Бюлетень кабінету антропології та етнології ім. Хв. Вовка. Ч. І К. 48 с.

121. **Ветухов, О.,** проф. — Початок нового напряму в укр. етнографії (з приводу Зап. Етногр. т-ва. Кн. І. К. 1925, с. 63). Ж. «Нова Книга», № 9 — 10, с. 32 — 33.

1925 р.

122. . . . . . Виставочно-консультаційний відділ ВБУ. Що читати. II Наука та релігія. III. Зародження та розвиток рел. вірувань. IV. Фольклор. V. Великдень. VI. Чи був Христос. Ж. «Життя й Революція», № 3, с. 92.

123. **Волков, Р. М.** (і інші).— Етнографічні матеріяли. «Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН», № 2—3, с. 244—257.

124. **Волков, Р. М.** — Звіт про діяльність Секції етнографічно-діялектологічної (Одеськ. ком. краєзн.). «Вісник Одеської ком. краєзн. при УАН.» № 2—3, с. 166—168.

125. . . . . . Вопросы искусства в свете Марксизма. Сб. под ред. Я. С. Козанова. ГИУ. Х. 316 с., 1 р.

126. **Гарский, В. И., и Перевалов, В. И.** — Керамическая промышленность в нашем народном хозяйстве. ГИУ. Х. 47 с., 65 коп.

127. **Герасименко, В. Я.** — До етнографічної діяльности С. В. Руданського (З нагоди 90-літньої річниці його народження, 1834—1924) «Вісник Одес. комісії краєзнавства при УАН», № 2—3, с. 262—265.

128. **Грушевська, Катерина** — The Sociological riview, journal of the sociological society. 1924. (рец.). Ж. «Україна», кн. 1—2, с. 2Ј6.

129. **Грушевський, М.**, акад. — Береження і дослідження побутового і фольклорного матеріялу, як відповідальне й державне завдання Ж. «Україна», кн. 5, с. 3.

130. **Грушевський, М.,** акад. — М. И. Ростовцев, Эллинство и иранство на юге России, 1918. M. Rostovtzeff, Iranians and greeks in south Russia. 1922. M. Rostovtzeff. Les origines de la Russie 1922. М И. Ростовцев. Скифия и Воспор. 1925 (рец.). Ж. «Україна», кн. 4, с. 151.

131. **Грушевський, М.** — J. G. Frazer. Folklore of the. Old Testament. I—III. 1919 (рец.). Ж. «Україна», кн. 5, с. 144.

132. **Грушевський, Михайло.**— Історія Української літератури. Т. IV. Усна творчість пізніх княжих і переходових віків XIII—XVII. ВУАН. К. 689 с., 6 крб.

133. **Цанківська, Р.** — Народні обрядові печива «горішки». «Записки етнографічного т-ва», кн. I, с. 27—33. К.

134. **Дмитрук, Н.** — Про чудеса на Україні року 1923-го. Калинівські пісні. Ж. «Етнографічний Вісник», кн. I, с. 50—65. К.

135. **Дз-ко, С.** — Население и хозяйство Кубанско-Черноморской области. Ростов — Краснодар. 1922—23. Ж. «Червоний Шлях», № 6—7, с. 322.

136. **Дзбановський, Є.** — Огляд діяльности Етнографічного Товариства за час з 22/II—1/VI 1925 р. «Записки Етнографічного т-ва», кн. I, с. 61—63. К.

137. . . . . . До питання про Польське населення Волиньщини. Волгубком КП(б)У. Житомір. 11 с.

138. . . . . . Етнографічний вісник, кн. 1. УАН. К. 94 с., 90 коп.

139. . . . . . «Етнографічне товариство в Київі», «Записки Етнограф. т-ва», кн. I, с. 3—8. К.

140. **Єгоров, Є.** — С. Великі-Копані. (На Херсонщині). «Вісник Одеської комісії краєзнавства», № 2—3, с. 194—200.

141. **Єрофіїв, Ів.** — Колесса Ф. Наверстовання і характеристичні признаки укр. нар. мелодії. Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 299.

142 **Жигадло, М.**— Російсько-український словничок реместв, професій та підприємств. ЦСУ. Х. 24 с.

143. . . . . . . З праці відділів Кабінету антропології та етнології ім Хв. Вовка. «Бюлетень Кабінету Антропології та Етнології ім. Хв. Вовка», ч. I, с. 9—17.

144. **Завойко, С. В., и Баталин, С. С.** — Краткий очерк рыб. хоз. Украины с соотв. законодат. ВУСОР. Х. 224 с.

145. **Заглада, Н.** — В справі дослідження міської людности. «Записки Етнограф. т-ва», кн. I, с. 51—53.

146 . . . . . Записки Етнографічного товариства, кн. 1. К. 63 с. 75 коп.

147. **Ільїнський, Г.,** проф. — До критики канону «Володимирових богів». «Науковий збірник за рік 1925». (Істор. секція УАН), т. XX, с. 11. ДВУ.

148. . . . . . Інструкція Кат. І. У. народу ВУАН для екскурсій і дослідів співроб.та кoресп. в царині культур. переживань та істор. пісенности. Культ. істор. ком. ВУАН. К. 8 с.

149. . . . . . Кабінет антропології та етнології ім Хв. Вовка. (Завдання, історія та потреби). «Бюлетень Кабінету антропології та етнології ім. Хв. Вовка», ч. I, с. 4—8. К.

150. **Кагаров, Евг.,** проф. — Как люди научились говорить, писать и читать. ГИУ. Х 59 с. 35 коп.

151. **Кагаров, Є.,** проф. — Нуаре Людвиг, Орудие труда. Пер. с прим. И. Давидзона. ГИУ. 1925. 394 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 9—10, с. 46.

152. **Кагаров, Є.,** проф. — Якоб-Фризон, К. Т., Человек и животное ледникового периода. «Пролетарий». 1925. 80 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 9. с. 52.

153. Кагаров, Є., проф.— Грушевська, К. «З примітивної культури», ДВУ. 1924. 224 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 4 — 6, с. 22.

154. Каковський, Вс. — Піч в с. Шпитьках на Київщині. «Вісник Одеської комісії краєзнавства», № 2 — 3, с. 188 — 193.

155. Квєтко, С І. — Весільні звичаї і пісні у болгар на Херсонщині (Село Тернівка на Миколаївщині). «Вісник Одес. комісії Краєзнавства», № 2 — 3, с. 217 — 238.

156. Квітка, К. — Вступні уваги до музично-етнографічних студій. «Записки Етнографічного Т-ва», кн. І, с. 8 — 27. К.

157. Квітка, К. — Музична етнографія на Заході. «Етнографічний вісник», кн. І, с.73—76. К.

158. Ковалівський, А. — Етнографія та етнологія. Ж. «Червоний Шлях», № 10, с. 127 — 131.

159. Копержинський, К. — Питання про наукову постановку справи вивчення побуту. Ж. «Червоний Шлях», № 5, с. 103.

160. . . . . Коротке звідомлення про діяльність Етнографічної комісії при УАН. «Етнографічний вісник», кн. І, с. 90 — 94. К.

161. . . . . . Коротенькі пісні («частушки») років 1917 — 1925. (Переднє слово О. Олексієвої та В. Білого й матеріяли). Ж. «Етнографічний вісник», кн. І, с. 22 — 36. К.

162. Курило, О. — Як водили перегеню. Ж. «Етнографічний вісник», кн. І, с. 66 — 68. К.

163. Лобода, А., акад. — Грушевська, К. З примітивної культури, (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 1, с. 76 — 78. К.

164. Лобода, А., акад. — Сучасний етап і чергові завдання української етнографії. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 1, с. 1 — 11. К.

165. М. Мих. — Етнографічне т-во в Київі. Ж. «Життя й революція», № 9, с. 95.

166. М-ко, Мих. — Київський Етнографічний Музей., Ж. «Життя й революція», № 8, с. 76.

167. Мазуренко, Вікт. — Релігія в діялектичному розвиткові. Ж. «Життя й революція» № 5, с. 17; № 6 — 7, с. 91.

168. Матковський, І. — Національність, яко чинник рослинного краєвиду (Етнографічний чинник розподілення рослинности). «Вісник Од. ком. краєзн. при УАН», № 2 — 3, с. 179 — 183. Од.

169. Махулько-Горбацевич, Гр. — Початки медично-етнографічної роботи у Київі. «Записки Етнограф. товариства», кн. І, с. 60 — 61. К.

170. Миколюк, А. — Село Ново-Збур'ївка. (Етнограф. матеріяли). «Вісник Одес. комісії краєзнавства при УАН», № 2 — 3, с. 258 — 262.

171. Мозалевський, Іван. — Шульгина, Л. Народній календар, ч. III. «Великдень» (З програм Кабін. антропології та етнології ім. Хв. Вовка УАН) К. 1925, 32 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 9 — 10, с. 61.

172. . . . . . . Музей Слободської України. Бюлетень № 1. Х. 44 с.

173. Недригайлова, О. В. — Походження людини в світлі найновіших знаходів давніх костяних останків. ДВУ. Х. 47, с. 35 коп.

174. Пакуль, М — Енгельс, Фр. Походження родини, приватної власности й держави. ДВУ. 1925, 121 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 7 — 8, с. 18.

175. Кагаров, Є., проф. — Как люди научились говорить, писать и читать. ГИУ. Х. 1925, 59 с. (рец.). Ж. «Нова Книга», № 4 — 6, с. 22.

176. Пархоменко, В. — Dr. Lubor Niederle. Slovanské starozitnosti, svazek IV, v.Praze, 1925 (Рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 6 — 7, с. 320.

177. Перетц, В. — Ф. Колесса. Про генезу укр. народніх дум. 1921, (рец.). Ж. «Україна», кн. 1 — 2, с. 196. К.

178. Петров, В. — Місце фольклору в краєзнавстві. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 1, с. 12 — 21. К.

179. Петров. В. — Старий і новий побут. Ж. «Життя й революція». № 8, с. 41.

180. Петров, В. — Сучасні завдання краєзнавства й етнографії. Ж. «Життя й революція», № 1 — 2, с. 86.

181. . . . . Програми до збирання матеріялів звичаєвого права, вироблені в Комісії для виучування звичаєвого права України. За ред. про. А. Кристера. УАН. К. XII, 192 с. 1 крб.

182. Проноза, Валер. — Деревообробництво на Украіні. Ж. «Всесвіт», № 4, с. 18 — 19.

183. Пчілка, О. — Українські народні легенди останнього часу. Ж. «Етнографічний вісник», кн. І, с. 41 — 49. К.

184. Ревуцький, Д. — Сучасна пародія на українську народню думу. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 1, с. 69 — 72. К.

185. Рухлик, Євген. — Досліди над чеськими колоніями на Україні. «Записки Етногр. т-ва», кн. І, с. 33 — 37.

186. Савченко, С. — Волков. Сказка. Разыскания по сюжетосложению народной сказки. Т. I (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 1, с. 78 — 84. К.

187. Сікиринський, О. — Українське весілля. (с. Глибокояр Тераспільської округи). «Вісник Одеської комісії краєзнавства», № 2 — 3, с. 205 — 217.

188. . . . . Сільсько - господарсько - кредитова та кустарно - промислова кооперація на Україні в 1924 відчитному році. «Сільський господар». Х. XXXII + 60 с.

189. **Стеллецький, Гн.** — Є. Бламквист, В. Ибах. Л. Пескова. Первобытный человек, материальная культура. Ленингр., 1925 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 9, с. 262.

190. **Степанович, А** — L. Kuba. Pisen nàrodni, 1923. Pisen jihoslosanska, 1923 Pisen Srbi luzickych, 1922 (рец.). Ж. «Україна», № 1 — 2, с. 205.

191. **Суловська, М.** — Кераміка. Ж. «Всесвіт», № 11, с. 5 — 6.

192. **Суловська, М.** — Українські кустарі. Ж. «Всесвіт», № 2.

193. . . . . . Хведір Вовк (Th. Volkov) 1847 – 1918. «Бюлетень Кабінету антропології та етнології ім. Хв. Вовка», ч. I, с. 3 — 4.

194. **Черлюнчакевич, Н. А.** — Нац. состав Сов. Украины. НКВД - ВУСПС. Х. 130 с., 3 р. 50 к.

195. **Шульгина, Л.** — Пасічництво (програми до збирання матеріялів). Праці Кабінету антроп. та етнології ім. Хв. Вовка. УАН. К. 70 с., 40 к.

196. **Шульгина, Л.** — Фізичне виховання немовлят «Записки Етнографічного т - ва», кн. I, с. 41 — 50. К.

197. **Щепот'єва, М.** — А. Миллер. Ковровые изделия Востока. Ленингр. 1924. Б. Крыжановский. Украинские и румынские килимы. Ленингр. 1925 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 6 — 7, с. 323.

198. **Щепот'єва, М.** — Проблеми композиції в орнаменті укр. килима. Ж. «Червоний Шлях», № 8, с. 200.

199. **Щербаківський, Д.** — Відділ народнього мистецтва у Всеукраїнському історичному музею імени Т. Г. Шевченка у Київі. «Записки Етнограф. т - ва», кн. I, с. 54 — 59. К.

200. **Щербаківський, Д.** — В. Січинський. Укр хата в околицях Львова. 1924 (рец.). Ж. «Україна», кн. 5, с. 158.

201. **Юрківський, Б. В.** — Весільний обряд у селі Дуфінці на Одещині. «Вісник Одес. комісії краєзнавства», № 2 — 3, с. 200 — 204.

202. **Юрківський, Б. В.** — Весільні пісні (с.с. Дуфінка, Макогінка, Чабанка біля Одеси) «Вісник Одеської комісії краєзнавства», № 2—3. с. 204 — 205.

203. **Юрківський, Б.** — Купальський обряд, у селі Дуфінці на Одещині. «Вісник Одес. комісії краєзнавства», № 2 — 3. с. 193 — 194.

204. **Якоб - Физен, К. Т.** — Человек и животное ледникового периода. Перевод с нем. Н. Зильберберг. «Пролетарий». Х. 73 с., 60 к.

1926 р.

205. **А. Ан.** — Жертви американської цивілізації. Ж. «Знання», № 9, с. 15 — 17.

206. **Андрієвський, Ол.** — До історії видання «Литературы украинского фольклора» Б. Д. Грінченка. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 133 — 135. К.

207. **Берченко, Є. В.** — Лінійна композиція та узорні схеми в орнаменті деяких укр. килимів. «Науковий збірник Харк. дослідчої катедри історії української культури», № 2 — 3, с. 255 – 263. ДВУ.

208. **Бехтинський, Ф.** — Київські вулишні співці. Ж. «Життя й революція», № 6, с. 76.

209. **Білецька, В.** — Зі студій над сучасними піснями. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 38 — 43. К.

210. **Білецька, В.** — Чинбарське та кушнірське ремество в Богодухові на Харківщині. «Науковий збірник Харк. наук. дослідчої катедри історії української культури», № 2 — 3, с. 177 — 198. ДВУ. Х.

211. **Білий, Вол.** — До історії збірки А. Л. Метлинського «Народные южно - русские песни» (1854). Журн. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 124 — 130. К.

212. **Білий, Володимир.** — «Eesti Rahva Muusenti Aastaraamat. I. Tartu» (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 153 — 154. К.

213. **Білий, Вол.** — «Міські» слова на селі. Ж. «Життя й революція», № 1, с. 62.

214. **Білий, В.** — «Небесна грамота» (З етнографічних нотаток). Ж. «Життя й революція», № 4, с. 66.

215. **Буда, С.** (подав) — «Світопреставлення» в 1857 р., Ж. «Україна», кн. I, с. 71.

216. . . . . . Бюлетень Етнографічної комісії Укр. Академії Наук. К. 4 с.

217. **В. Б.** — Lonis Marin, président de la Société d'Ethnographie de Paris. Questionnaire d'ethnographie (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 154. К.

218. **Ветухов, О. В.**, проф. — До розуміння Потебні. «Наук. збірник Харк. наук. - дослідчої катедри історії української культури» № 2 — 3, с. 11 — 38.

219. **Возняк, М.** (подав). — Невидана стаття М. П. Драгоманова про фольклорну літературу. «Первісне громадянство», вип. 1 — 2, с. 118 — 122.

220 **Г. П.** — Самюел Боас. Розвиток людств. Монреаль. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 228.

221. **Гавриленко, Г.** — Опішнянські гончарі Ж. «Всесвіт», № 18, с. 22. Х.

222. **Гавриленко, Т.** — G. Buschan, Illustrierte Völkerkunde. T. I. T. II, ч I (рец.). «Перв. гром.», в. 1 — 2, с. 127 — 130. ДВУ. К.

223. **Гавриленко, Т.** — M. Halbwachs. Les origines du sentiment religieux d'après Durkheim. 1925. «Перв. громад.», в. 3, с. 179 — 183. ДВУ. К.

224. **Гайдай, Михайло.** — Мелодії блатних пісень. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 61 — 62. К.

225. **Глядківський, П.** — Izydor Kopiernicki. Textes Tsiganes, contes et poésie, avec traduction française, I. 1925 (рец.). «Перв. гром.», в. 1 —2, с. 138 — 141. ДВУ. К.

226. **Глядківський, П.** — P. Pettazzoni. The Chain of Arrows. 1924 (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 192 — 196. ДВУ. К.

227. **Глядківський, П.** — Тимчасовий вислід досліду над темою «вдячний мрець». «Первісне громадянство», в. 1 — 2, с. 147 —149. ДВУ, К.

228. **Григорович, Г.** — «Буковинська Гуцульщина». Ж. «Знання», № 11. Х.

229. **Грушевська, К** — Ales Hrdlicka, The Origin and Antiquity of the American Indians, 1925 (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 178 — 179. ДВУ. К.

230. **Грушевська, К.** — До соціології старцівства. «Перв. громад.», в. 3, с. 125 — 131 ДВУ. К.

231. **Грушевська, К.** — Дума про пригоду на морі поповича. «Первісне громад.», в. 1 — 2, с. 1 — 35. ДВУ. К.

232. **Грушевська, К.** — Edwin Sidney Hartland. Primitve Society, 1921. E. S. Hartland. Primitive Law, 1924, (рец.). «Перв. Гром.», в. 1 - 2, с. 130 — 134. ДВУ. К.

233. **Грушевська, К.** — Этнография, № 1 —2, (рец.). Первісне громад.», в. 3, с. 198 — 204.

234. **Грушевська, К.** — Етнографічний вісник, кн. 1. УАН. 1925 (рец.). «Первісне громадянство», в. 1 — 2, с. 143 ДВУ. К.

235. **Грушевська, К.** — Записки Етнографічного товариства, кн. 1. К 1925, (рец). «Первісне громад.», в. 1 — 2, с. 143 — 144. ДВУ. К.

236. **Грушевська, К.** — Людський колектив, як підвалина пам'яти (з приводу книги М. Halbwachs, Les cadres sociaux de la mémoire), (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 93 — 104. ДВУ. К.

237. **Грушевська, К.** — Спроби соціологічного об'яснення народньої казки З приводу книги P. Saintyves Les contes de Perrault et les récits parallèles. 1923, (рец.). «Перв. гром.», в. 1 — 2, с. 96 - 111. ДВУ. К.

238. **Грушевський, М.,** акад. — Відродження франц. соціологічної школи. «Перв. гром.», в. 1 — 2, с. 112 — 117. ДВУ. К.

239. **Грушевський, М.** — Die Religion der Ostslaven von V. I. Mansikka, I, Quellen, 1922, (рец.). «Перв. гром.», в. 1 — 2, с. 134 — 136. ДВУ. К.

240. **Грушевський, М.** — Этнографический отдел Государственного русского музея. Материалы по этнографии, I — III, 1926 (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 196 — 198. ДВУ. К.

241. **Грушевський, М.** — К. М. Тахтарев. Сравнительная история развития человеческого общества и общественных форм, 1924, (рец.). «Перв. гром.», в. 1 — 2, с. 126 — 127. ДВУ. К.

242. **Грушевський, М.,** акад. — Постриження й інші обряди, відправлювані над дітьми й підлітками. «Первісне Громад.», в. 1 — 2, с. 83 — 86. ДВУ. К.

243. **Данківська, Р. С.** — Етнографічне дослідження українських обрядових печив. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 2 — 3, с. 199 — 208. ДВУ. Х.

244. **Данківська, Р.** — Легенда про старика. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 112. К.

245. **Денисенко, В.** — P. Bogatyrev. Les jeux dans les rites funèbres en Russie Subcarpatique, 1926, (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 184 — 188. ДВУ. К.

246. **Денисенко, В.** Zwyczaje pogrzebowe ludu polskiego, napisal dr Adam. Fischer, 1921 (рец.). «Первісне громад.», в. 1 — 2, с. 136 — 138. ДВУ. К.

247. **Дмитрук, Никанор.** — З нового побуту. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 31 — 37. К.

248. **Дорофеєв, А.** — Як живуть тубільці Сахаліну. Ж. «Знання», № 5, с. 4 —6. Х.

249. . . . . . . Дрібна ремесницька та кустарна промисловість м. Київа, 1924 — 25 р. Окрстатбюро. К. 27 с.

250 **Дубняк, К.** — Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН, ч. 2 — 3. Од. 1925 р. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 9, с. 256. Х.

251. **Дубняк, К.** — Яхонтов, А. П. Переселение за пределы Украины. Х., 1926 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 300.

252. **Ес., Леонід.** — На Приморщині. Ж. «Всесвіт», № 19. Х.

253. . . . . «Етнографічний вісник», кн. 2. УАН. К. 173 с., ц. 1 р. 80 к.

254. . . . . . . «Етнографічний вісник», кн. 3. УАН. К., 196 + I с., 2 крб.

+255. **Єрофіїв, Ів. Ф.** — Відгуки методи О. Потебні в розвідці Ф. Колесси про думи. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 2 — 3, с. 39 — 48, ДВУ. Х.

256 **Житецький. Гн.**—Ол. Ол. Русов (з портретом). Ж. «Україна», кн. 1, с. 182.

257. **Жінкін, М. П.,** проф. — Коломийки. Ж. «Червоний Шлях», № 10, с. 200.

258. . . . . . Звідомлення про діяльність Етнографічної комісії УАН за другу половину рока 1925. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 156 — 159. ДВУ. К.

259. **Ірчан, М.**— Канада. Ж. «Всесвіт»,№ 15. X.

260. **К. Л.** — Холмщина. Ж. «Всесвіт», № 10. X.

261. **Кагаров, Євген,** проф. — Нарис історії етнографії. УАН. К. 42 с., 75 коп.

262. **Кагаров, Є.,** проф. — Jahrbuch für prähistorische und ethnografische Kunst, hsg. v. Herbert Kühn — Leipzig, 1925, XVI, 286, (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 140 — 141. ДВУ. К.

263. **Кагаров, Євген,** проф. — Що визначають деякі українські весільні обряди. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 27 — 30. ДВУ. К.

264. **Камінський, В'ячеслав.** — М. Грушевський. «Історія української літератури», ч. ч. I — IV (рец.). Ж. Етнографічний вісник», кн. 2, с. 145 — 148. ДВУ. К.

265. **Каркішко, М.**— Туркестан. Ж. «Знання», № 6. X.

266. **Касперович, Л.** — Побут в сільсько-госп. колективах Київщини. Філія с.-г. наук. секції України. К. 47 с.

267. **Квітка, К.** — Первісні тонорядн. «Первісне громад.», в. 3, с. 29 — 84. ДВУ. К.

268. **Квітка, Климент.** — Українські пісні про дівчину, що помандрувала з зводителем. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 78 — 107. ДВУ. К.

269. **Кіппер, В.** — Промисловий поливний болгарський город. Ж. «Радянський селянин», 27 с., 70 коп.

270. **Коваленко, Б.** — Етнографічний Вісник, кн. I (рец.). Ж. «Життя й революція», № 1, с. 114. К.

271. **Ковалівський, А.** — Виробничі культи в давній Україні. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 2 — 3, с. 141 — 176. ДВУ. X.

272. **Козловська, Валерія.** — Таврований посуд слов'янської доби. «Науковий збірник за рік 1926». (Істор. секц. УАН), с. 7.

273. . . . . Комісія культурно-історична (УАН. Комісія історичної пісенности (УАН). Комісія порайонного розроблення історії України (УАН). Відчити, праці і т. ін. Ж. «Україна», кн. I, с. 164 — 166. К.

274. **Копержинський, К.** — Новіші праці з слов'янської мітології (з приводу книг A. Brückner, Mitologja Slowianska, Mitologja polska). (рец.). «Перв. гром.», в. 3, с. 111 — 121. ДВУ. К.

275. **Копержинський, К.** — Обжинки. Од. с. 1 — 59.

276. **Копержинський, К.** — Обряди збору врожаю у слов'янських народів у найдавнішу добу розвитку. «Первісне громад.», в. 1 — 2, с. 36 — 75. ДВУ. К.

277. **Копержинський, К.** — Sitte, Brauch und Volksglaube im deutschen Westböhmen, von Alois Sohn. 1924 (рец.). «Перв. гром», в. 1 — 2, с. 142. ДВУ. К.

278. **Корнилович, Мих.** — Огляд нар. родових прізвищ на Холмщині й Підляшші. Ж «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 113 — 123. ДВУ. К.

279. **Коцевалов, А.** — Готье, Ю. В., проф. Очерки по истории материальной культуры вост. Европы до основания первого русского государства. Ленингр. 1925 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 216.

280. **Кравченко, В.** — Від'їзд у море рибалок та моряків у м. Бердянську. «Первісне громадянство», в. 1 — 2, с. 150 — 151. ДВУ. К.

281. **Кравченко, Василь.** — Осапатова долина. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 108 — 111. ДВУ. К.

282. **Л. К.** — Полісся. Ж. «Всесвіт», № 9.

283. **Л. К.** — Понад Карпатами. Ж. «Всесвіт», № 15.

284. **Л-вича, К.** — Підкарпатська Україна. Ж. «Всесвіт», № 20.

285. **Л-ий, М.** — Народній артист І. І. Кочугура-Кучеренко. Ж. «Всесвіт», № 6.

286. **Лавринович, К.** — Гуцульщина. Ж. «Всесвіт», № 4.

287. **Лавринович, К.** — Лемківщина. Ж. «Всесвіт», № 13.

288. **Ландкоф, Б.** — До Хевсурії. Ж. «Знання», № 24.

289. **Лінко, Л.** — Перська кераміка XIII віку в Музеї мистецтв ВУАН. К.

290. **Луговський, Борис.** — З приводу «Української паралелі» з історії «Горе-злосчастие» акад. В. М. Перетца (рец.). Ж. «Україна», кн. 1, с. 43. К.

291. **Луговський, Борис.** — У десятуху (Старці в Чернігові на ярмарку в червні 1924 р.). Ж. «Україна», кн. I, с. 62. К.

292. **Луговський, Б.** — Чернігівські старці. (З мал.). «Первісне громадянство», в. 3, с. 131 — 177. ДВУ. К.

293. **М. Т.** — Академик В. М. Гнатюк. Ж. «Життя й революія», № 11, с. 97. К.

294. Манжос, Б. — Вірування та забобони нашого села. «Книгоспілка». Х. 216 с., 60 коп

295. Марковський, М. — М. Грушевський. Історія укр. літератури, т. IV. 1925 (рец.). Ж. «Україна», кн. 1, с. 144. ДВУ. К.

296. Михайлів, Ю. — Шляхи української кераміки. Ж. «Життя й революція», № 11, с. 8; № 12, с. 88. К.

297. . . . . . Национальные и социальные различия в физических признаках Украины. ДВУ. Х. 224 с., 3 крб.

298. Олін, Л. — Дикуни торгують з Америкою. Ж «Всесвіт», № 14.

299. Пархоменко, Вол. — А. Лященко. Летописные сказания о смерти Олега Вещего. Оттиск из т. XXIX Изв. отд. рус. яз. и слов. Рос. Ак. М. Лгр. 1925. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 2, с. 189. Х.

300. . . . . . Первісне громадянство Культурно-історична Комісія УАН. Наук. щорічник за ред. К. Грушевської. Вип. 1—2, 3. ДВУ. К.

301. Петров, Віктор. — До студій над коротенькими піснями. (D. Zelenin. Das heutige russische Schkaderhüpfl, castuska). (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 148—151. ДВУ. К.

302. Петров, Виктор. — З фольклору правопорушників. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 44—60. ДВУ. К.

303. Петров, В. — Місце фольклору в краєзнавстві. УАН. К. 2+10 с.

304. Попов, Павло. — Witold Klinger, Z motywów wedrownych pochodzenia klasycznego Serja pierwsza (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 141—145. ДВУ. К.

305. Попов, Павло. — До питання про способи збирати фольклорні матеріяли. Ж. «Етнографічний вісник», книга 2, с. 5—19. ДВУ. К.

306. Постоєв, П. — Волинська округа. Ж. «Знання», № 17.

307. Р-ій, Г. — Євреї хлібороби. Ж. «Всесвіт», № 16. Х.

308. Риженко, Я. — Гончарне виробництво. Ж. «Знання», № 17, с. 1—4; № 18, с. 3—8.

309. Рихлік, Євген. — З літератури про чехів на Україні. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 154—155. К.

310. Рубайло, В. — S. Nippgen. Les divinités des eaux chez les peuples Finnoougriens: Les Ostiaques et les Vogoules; Les Lapons. 1925. (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 183—184. К.

311. Рулін, Петро. — До історії української етнографії Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 136—139. ДВУ. К.

312. Русин. — Підкарпатськ Україна. Ж. «Знання», № 6.

313. Савченко, Ф. — A. Vierkandt. Gezellschaftslehre. Hauptprobleme der philosophischen Soziologie. 1923 (рец.). «Перв. гром.», в. 1—2, с. 123—125. К.

314. Савченко, Ф. — Парубоцькі та дівоцькі громади на Україні. «Перв. громад.», в. 3, с. 85—92. К.

315. Савченко, Ф. — «Родини, хрестини, похрестини (невиданий запис 1854 р. Опанаса Мирного). «Первісне громадянство», в. 1—2, с. 76—82. К.

316. Савченко, Ф. — Соціологія в розумінні французької «нової демократії» (з приводу книги: La Science des Moeurs. Introduction à la méthode sociologique, par. Paul Bureau) (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 105—110. К.

317. Селецький, І. — Етнографічний вісник, кн. ІІ Етногр. комісія УАН. К. 1926. рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 10, с. 252. Х.

318. Смолинська, Є — Witold Klinger, Obrzedowosc ludowa Bozego Narodzenia, jej pocz atek i znaczenie pierwotne. 1926 (рец.). «Перв. громад.», в. 3, с. 188—191. К.

319. Стелецький, Гн. — Жак де-Морган. Доисторическое человечество. М. Лен 1926, (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 309.

320. Степович, А. — Súpis slovenskych rozprávok. Collection des contes slovaques populaires. Napisal dr. Jiri Polivka. т. I—II. 1924. (рец.). «Первісне гром.», в. 1—2, с. 141—142. К.

321. Сумцов, М., акад. — До історії наукового впливу О. О. Потебні. «Науковий збірник Харк наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 2—3, с. 5—10. ДВУ. Х.

322 Тиховський, П. Ів. — Дві балади про могили під Бриковом на Волині. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 2—3, с. 231—244. ДВУ. Х.

323. Тім, С. — Хто воскресає на великодне свято. Ж. «Знання», № 10.

324 Хоткевич, Гнат. — Звідки взялася бандура. Ж. «Знання», № 22.

325. Чернявський, Д. — Яков Павлович Новицький. Ж. «Україна», кн. І, с. 156. ДВУ. К.

326. Шевченко, Л. — Звичаї, звязані з закладинами будівлі. «Первісне громадянство», в. 1—2, с. 87—95. ДВУ. К.

327. Шевченко, Л. — Спомини про акад. В. М. Гнатюка. «Первісне громадянство», в. 3, с. 122—124. ДВУ. К.

328. **Штепа, Костянтин.** — Нариси з історії античної й християнської демонології. (До питання про походження християнства). «Записки Ніжинського інституту нар. освіти», кн. VI, с. 125.

329. **Щепотьєв, Вол.** — Етнографія й архівні матеріяли. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 2, с. 20—26. ДВУ К.

330. **Якимович, С.** — З есхатологічних настріїв. Ж. «Життя й революція», № 2—3, с. 113

331. **Яхонтов, А. П.** — Переселение за пределы Украины. Окрвиконком, 63 с., 40 коп.

1927 р.

332. **Абрамович, Петро.** — Етнографічні записи (Західня Волинь. Село Мізов і околиці, 1912—1913 р., ч. I). «Записки Волинського Інституту нар. освіти ім. І. Франка», кн. 2, с. 49—80.

333. **Адріянова-Перетц, Варвара.** — Полтавські прислів'я в записах 185)-х років. Ж. «Етнографічн. вісник», кн. 3, с. 148—153. К.

334. **Андрієвський, О.** — До історії видання «Литературы украинского фольклора» Б. Д. Грінченка Ж. «Етнографічний Вісник», кн. 4, с. 135—141. К.

335. . . . . Барабинська округа Сибірського краю. Відомості для ходоків та переселенців з картою округи. Вип. 5-й. «Радянський селянин, Х. 30+(2) с.

336. **Берченко, Э. В.** — Про настінні розписи українських хат на Катеринославщині. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 71—92. ДВУ.

337. **Білецька, В. Ю.** — Вишиті кожухи в Богодухівській окрузі на Харківщині. Науковий збірник Харк наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 63—70. ДВУ.

338. **Білецька, В. Ю.** — Этнография, Москва — Ленинград, 1927, № 1—2 (рец.). «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 169—170. ДВУ.

339. **Білецька, В.** — М. Є. Шереметев. Крестьянская одежда Калужской Гамаюнщины. Калуга, 1925, (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 314.

340. **Білецька, Віра.** — Мотив портретного виображення в українських піснях, Ж. «Етнографічний Вісник», кн. 3, с. 138—144. К.

341. **Білецька, В,** — Н, Калитин-Орнамент шитья костромского полушубка. Кострома, 1926 (Рец.). Ж. «Черв. Шлях» № 1, с. 313.

342. **Білецька, В. Ю.** — Шахтарські пісні. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 50—71. К.

343. **Білецька, В. Ю.** — «Художественный фольклор». Москва. 1926, в. 1 (рец.). «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 167—169, ДВУ.

344. **Білий, Володимир.** — До звичаю кидати гілки на могили «заложних» мерців. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 82—94. К.

345. **Білий, В.** — До характеристики акад. Володимира Гнатюка, як збирача й записувача. Записки Істор.-філолог. відділу УАН, т. Х с. 232—240. К.

346. **Білий, Володимир.** — «Eesti Kahva Munslumi Aastaraamat II, Tartu, 1926, (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 170. К.

347. **Білий, В. В.** — З матеріялів до історі української етнографії. Ж. «Етнографічн. вісник», кн. 5, с. 189—201. К.

348. **Білий, В.** — З матеріялів до історії етнографі (листування Я. П. Новицького). «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», т. Х, с. 288—293. К.

349. **Білий, В.** — З непублікованих матеріялів М. Закревського. Ж. «Етнографічний Вісник», кн 4, с. 142—159. К.

350. **Буркcsер, В.** — Киргистан. Ж. «Знання», № 18.

351. **Бурксер, В.** — Радянська Середня Азія. Ж. «Знання», № 3.

352. **Бурксер, Є.** — Узбекістан. Ж. «Знання», № 6.

353. **Василенкова-Полонська, Н.** — Маніфест 3 серпня року 1775 у світлі тогочасних ідей. «Записки Істор. філолог. відділу УАН», кн. XII, с. 165—203. К.

354. **Василенко, Николай** акад. — Неприємности через етнографію. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 145—147. К.

355. **Ветухов, О.,** проф. — Віхи на шляху від старої етнографії до сучасної динамічної етнології та краєзнавства (про минулий та сучасний стан етнографії). «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 1—29. ДВУ.

356. **Ветухов, О. В.,** проф. — До питання про «толкову» бібліографію по вивченню краю. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 141—147. ДВУ.

357. **Ветухов, О. В.,** проф. — З архиву Потебнянського комітету. «Записки історичнофілологічного відділу УАН», т. XIII—XIV. с. 304—310.

358. **Гайдай, Михайло.** — Про «зільницький» обряд і сполучені з ним пісні. Ж. «Етнографічний Вісник», кн. 3, с. 95—101. К.

359. **Гавриленко, Т. і Сербул, Ю.** — Етнографічна секція краєзнавчого гуртка Київського інституту нар. осв. Ж. «Україна», кн. 5, с. 199 — 201. ДВУ. К.

360. **Герасимович, Ю. В.** — Коростенщина. Ж. «Знання», № 17.

361. **Гнатюк, Володимир.** — Впливи Максимовича на польсько-українську школу. Ж. «Україна», кн. 5, с. 101 — 106. К.

362. **Горбань, М.** — Розбійник Мацатура «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 6, с. 93 — 105. ДВУ.

363. **Григоров, П.** — Буковина. Ж. «Знання». № 11.

364. **Грушевський, М.**, акад. — Arturo Cronia, II, Bogomilismo, L'Europa Orientale, 1926, XII (рец.) Ж. «Україна», кн. 5, с. 155 — 156. К.

365. **Грушевський, М.**, акад. — «Малороссійскія пѣсни» Максимовича і століття української наукової праці. Ж. «Україна», кн. 5, с. 1 — 13. К.

366. **Грушевський, М.**, акад. — Проф. Йор. Ивановъ. Богомилски книги и легенди. Софія, 1925 (рец.). Ж. «Україна», кн. 5, с. 154 — 155. К.

367. **Грушевський, М.**, акад. — Проф. Хведір Вовк. Студії з української етнографії та антропології. Прага, 1927 (рец.). Ж. «Україна», кн. 5, с. 166 — 167. К.

368. **Данковська, Р. С.** — Українські народні світильники. Ч. I. Лучина, Каганці. «Науков. збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 93 — 103. ДВУ.

369. **Дашкевич, В. Я.** — Питання про «заложних» тварин в уявленнях українського народу. З поля вивчення народнього світогляду Х., 32 с.

370. **Дашкевич, В.** — Програми до етнографічно-краєзнавчого дослідження України. Науковий збірник Харк наук-дослідчої катедри історії української культури», № VII, с. 149 — 165. ДВУ.

371. **Дашкевич, В.** — Розвиток етнологічної науки на Україні за 10 років (1917 — 1927). Ж. «Червоний Шлях», № 12, с. 178 — 180.

372. **Дем'янчук, Вас.** (подав). — До історії обрання Вол. Гнатюка в академики. «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», кн. X, с. 215 — 221. К.

373. **Державин, В.** — Густав Шпет. Введение в энтическую психологию. Москва. 1927 (рец.). Ж. «Червоний Шлях». № 7 — 8, с. 360.

374. **Державін, В.** — Невідома Африка. Ж. «Життя й революція». № 1, с. 87.

375. **Державін, В.** — Нововідкрита «Атлантична» культура в Африці. Ж. «Всесвіт», № 7.

376. **Дмитрук, Н.** — Голод на Україні в 1921. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 79 — 87. К.

377. **Дорошенко, Володимир.** — Огляд українського наукового руху поза межами УСРР. Фольклор і етнологія. Ж. «Україна», кн. 5, с. 146 — 147. К.

378. . . . . Дрібна (нецензова) й кустарно-реміснича промисловість України. За даними обслід. 1925 р. ЦСУ. XXVI+114, с. 3 крб. 25 коп.

379. . . . . . Етнографічний вісник, кн. 3. УАН. К. 196+I с., 2 крб.

380. . . . . . Етнографічний вісник, кн. 4. УАН. К. 200 с., 2 крб.

381. . . . . . Етнографічний вісник, кн. 5, УАН. К. 215 с., 2 крб. (Юбілейний збірн. на пошану акад. Д. Й. Багалія. ч. III).

382. **Єрофіїв, Ів.** — До питання про стар. укр. міри, вагу та грошевий облік. «Збірник Наук.-техн. вісника» (Роботи з метрології). Х.

383. **Єрофіїв, Ів.** — Літературно-етнографічний твір В. Г. Масловича. «Бюлетень Музею слоб. України» 1926/27, ч. 2 — 3, с. 33 — 47

384. **Єрофіїв, Ів. Ф.** — Різдвяна інтермедія «Коза». «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 105 — 112. ДВУ.

385. **Єршов, Б.** — «Київо-Печерська Лавра» (Провідник екскурсанта). Переклав з рос. Т. Б. За заг. ред. та з матеріялів кабінету антирелігі. пропаганди будинку ком. освіти. Київ. Окркому КП(б)У. Лекційно-екскурс. бюро Окрполітосвіти. К., с. 40.

386. **Жарков, С.** — Народні та наукові приміти про погоду. Ж. «Радянський Селянин» Х. 96 с., 50 к.

387. **Житецький Ігнат.** — Життя М. О. Максимовича. Ж. «Україна» кн. 5, с. 14 — 24. К.

388. **Житецький, Гн.** — Ол. Ол. Русов (з портретом). Ж. «Україна», кн. 1, с. 182. К.

389. **Житецький, Ігнат** — Південно-західний відділ Географічного товариства у Київі. Ж. «Україна», кн. 5, с. 31 — 36. К.

390. . . . . . Життєпис акад. Володимира Перетца (з приводу 35-ої річниці його наукової діяльности). «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», кн. XII, с. 253 — 257. К.

391 **Зінкин, М. П.**, проф. — До питання про походження «частушки». Ж. «Етнографічний вісник», кн 5, с. 37 — 49. К.

392. . . . Записка про наукову діяльність та наукові праці Володимира Миколайовича Перетца. «Записки Істор.-філолог. відділу УАН» т. XII, с. 258 — 264. К.

393. . . . . . Звідомлення про діяльність Етнографічної комісії УАН за р. 1926. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 181 — 184. К.

394. **Зеленін, Д К.**, проф. — Східньо-слов'янські хліборобські обряди качання й перекидання по землі. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 1 — 10. К.

395. **Ільїнський, Г. А.**, проф. — Що таке овсень? «Юбілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія» УАН, с. 514 — 522. К.

396. **Кагаров, Є.**, проф. — А. Ковалівський. Виробничі культури в давній Україні (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 183—184. К.

397. **Кагаров, Є.**, проф. — Карл Вейле (1864 — 1926). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 198 — 199. К.

398. **Кагаров, Є.**, проф. — К. Штепа. Нариси з історії античної і христ. демонології (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 182—183. К.

399. **Кагаров, Євген.**, проф. — Нарис історії етнографії, І. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 7 — 46. К.

400. **Кагаров, Євг.**, проф. — «Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven, herausgegeben von Erdmann Hanich. Bd. II. Heft I. (рец.) Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 169. К.

401. **Камінський, В.** — Dr. Adam Fischer, Lud Polski, 1926. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 195 — 197. К.

402. **Камінський, Вячеслав** — «Записки забайкальського русского географ. о-ва», в XVI рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 176. К.

403. **Камінський, В** — «Ziemia, Dwutygodnik Krajoznawczy. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 173 — 174. К.

404. **Камінський, Вячеслав** — Известия О-ва археологии, истории и этнографии при Казанском госуд. у-те» т. XXXIII, в. I (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 175. К.

405. **Камінський, В.** — Свято Купала на Волинському Поліссі. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 11 — 23. К.

406. **Карський, Є. Ф.**, акад. — П. В Шейн, як білоруський етнограф. «Юбілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», с. 133 — 139. К. УАН.

407. **Кащенко, М. Т.**, акад. — Огляд діяльности Київ. акліматизаційного саду у відділі лікарських рослин. УАН. К. 112 с., 2 крб.

408. **Квітка, К. В.** — Віддих у народніх співах. Ж. «Етнографічний вісник», книга 5, с. 179 — 188. К.

409. **Квітка, Климент.** — Українські пісні про дітозгубницю Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 116 — 137. кн. 4, с. 31 — 70 та с. 1 — 8 другої пагінації. К.

410. . . . . . Кобзарі й лірники. (Замітки Д. Ревецького, Ю. Виноградського, Т. Пащенка, Ф. Сенгалевича). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 63 — 75. К.

411. **Ковалівський, А.** — А. А. Потебня. Мысль и язык. ГИУ, 1926. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 1, с. 307.

412. **Ковалівський, А.** — Ethnologischer Anzeiger. Jahrgang 1926. Heft. I. (рец.). «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 170 — 171. ДВУ.

413. **Ковалівський, А.** — Walter Lehmann, Zentral America. I Teil. Die Sprachen. Zentral-Amerikas. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 6, с. 263.

414. **Ковалівський А.** — З журналів книгозбірні Музею сл. україни. (Про Wiener Zeitschrift für Volkskunde). (рец.). «Бюлетень Музею Слобідської України», 1926/27, ч. 2 — 3, с. 77 — 80. Х.

415. **Ковалівський, А. П.** — Illustrierte Völkerkunde. Herausgegeben von d-r Buschan. Stuttgart. Т. I. 1922, Т. II, ч. I — 1923, ч. 2. 1926 рец.). «Наук. збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 171 — 175. ДВУ.

416 **Ковалівський, А. П.** — Картографічний метод в етнології. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 53 — 62. ДВУ.

417. **Ковалівський, А.** — Сторічні роковини першого збірника українських пісень М. Максимовича. Ж. «Знання», № 22, с. 19 — 20.

418. **Ковалівський, А. П.** — Чайки й «чайкісти» на середньому Дунаї. «Юбілейн. збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», с. 523 — 528. К. УАН.

419. **Ковальов, П.** — О. Г. Фрезер. Аттис Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 184—186. К.

420. **Коган, Я. М.** — Про деякі паралелі лібідинозного розвитку в філогенезі та онтогенезі. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 202 — 215. К.

421. **Козицький, П.** — За кобзу. Ж. «Всесвіт», № 25.

422. **Кравцов, Д.** — Брюховецький і відьми. Ж. «Україна», кн. 5, с. 3 — 5. К.

423. **Кравченко, В.** — Німецькі колонії. Ж. Знання», № 9.

424. **Кравченко, В.** — Програм вивчення гончарства. Ж. «Краєзнавство», № 2, с. 11 — 15.

425. **Кравченко, В.** — «Псальми», що в 1923 — 24 рр. співали прочани підчас подорожувань до різних чудес. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 71 — 78. К.

426. **Крижановський, Б. Т.** — Вивчення народнього мистецтва в етнологічних дослідах. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 118—125.

427. **Кримський, А.**, акад. — Волосова борода. З учено-кабінетної мітології XIX в. «Ювілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», с. 74 — 91. К. УАН.

428. . . . . . Кустарна промисловість та кустарно-промислова кооперація УССР. «Книгоспілка». Х. IV + 225 + (3) с., 3 крб.

429. **Левченко, Гаврило.** — Кустарне гончарство. Порадник «Радянський селянин». Х. 56 с., 25 коп.

430. **Левченко, Гаврило.** — Підсобні лісові промисли. Практ. порадник для кустарів-селян. «Радянський селянин». Х. 104 с.

431. **Левченко, М. З.** — Богатир Ілля Муромець в старій укр. казці. «Ювілейний збірник на пошану акад. Д. Й. Багалія», с. 396 — 404. К. УАН.

432. **Левченко, М.** — Збірка подільських казок 1850 — 1860 р.р. Димінського. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 160 — 172. К.

433. **Левченко, М.** — З поля фольклористики й етнографії. Статті та записи. Етнограф. ком. УАН. 72 с., 1 крб.

434. . . . . . Лист од Наркомосу УСРР з приводу смерти акад. Гнатюка. «Записки Істор.-філолог. відділу», т. X, с. 222 — 223 К.

435. **Лобода, А.**, акад. — Этнография. 1926. № 1 — 2 (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4. с. 174 — 177. К.

436. **Лобода, А.**, акад. — Заклик В. Гнатюка записувати етнографічні матеріяли. «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», т. X, с. 229 — 231. К.

437. **Лобода, Андрій**, акад. — З етнографічного життя на Москві. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 170 — 172. К.

438. **Лобода, А.**, акад. — З пісень на Україні про світову війну 1914 — 1918 р.р. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 3 — 7. К.

439. **Лобода, Андрій**, акад. — Первісне громадянство та його пережитки на Україні, вип. 1 і 2 (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 172 — 173. К.

440. **Маслов, М. О.**, проф. — «Заложные покойники» в античному світі. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 123 — 124. ДВУ.

441. **Мищенко, Кость.** — Академик Микола Біляшевський, як музейний робітник. К. 12 с.

442. **Могилянський, М.** — Спогади про Володимира Гнатюка та листування з ним. «Записки Істор.-філологічн. відділу УАН», т. X, с. 255 — 259. К.

443. **Мощенко, К.** — Нарис матеріяльного побуту (Полтавщини). Зб. «Полтавщина», т. II, с. 341 — 355.

444. . . . . . Музей Слобідської України імени Г. С. Сковороди. Бюлетень № 2 — 3. 1926 — 27 р.р., с. 1 — 82.

445. **Навроцький, Б.** — Еволюція примітивної метафори (Heinz Werner. Die Ursprünge der Lyrik.), (рец.). «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», т. XII, с. 319 — 328. К.

446. **Навроцький, Б.** — «Етнографічний вісник», кн. 3. 1927 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 4, с. 242.

447. **Навроцький, Борис.** — Нова спроба посистематизувати дані первісної лірики. (H. Werner. Die Ursprünge der Lyrik. München, 1924). (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 154 — 160. К.

448. **Навроцький, Б. О.** — Проблема «мітичного мислення». Ж. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 126 — 142. К.

449. **Навроцький, Б.** — «Религия и общество». Сборник статей Научно-исслед. института при Ленингр. у-те. Секция древнего мира. 1926. (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 187 — 189. К.

450. . . . . . Надволжя. (Ново-Узенський повіт, Саратов. губ. і Пугачовський, Самар. губ.) з мапою Ново-Узенськ. округи, в. 2-й. «Радянський селянин». Х. 40 с.

451. **Назаревський, О.** — Сказочная комиссия в 1924 — 25 г.г. Ж. «Червоний Шлях», № 10, с. 244.

452. **Назаревський Ол.** — «Сказочная комиссия» в 1926 году. Ж. «Червоний Шлях», № 12, с. 200 — 201.

453. . . . . . Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури, ч. VII. На пошану акад. Д. Й. Багалія. Етнол.-краєзн. секція, в. I. ДВУ. Х. 178 с.

454. . . . . . Національний склад сільського населення України. ЦСУ. Х. XVII, 226 с. 1 крб. 50 к.

455. **Оксман, Емануїл** (подав). — До життєпису А. Л. Метлинського. «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», кн. XV, с. 196 — 198. К.

456. **Оландер, Ю.** — До історії наших свійських тварин. Ж. «Знання», № 15 — 16.

457. . . . . . Омська округа Сибірського краю. Відомості для ходаків і переселенців з мапою округи. Ж. «Радянський селянин». Х. 24 + II с.

458. **Павленко М.** — Народнє різьб'ярство. Ж. «Всесвіт», № 18.

459. **Павлуцький, Г**, проф. — Історія українського орнаменту. УАН. К. 26 с. 2 крб. 25 к.

460. . . . . . Пам'яти акад. Володимира Гнатюка. Ж. «Етнографічний вісник», книга 3, с. 3—5. К.

461. . . Первісне громадянство та його пережитки на Україні. Примітивна культура та її пережитки на Україні, соц. преісторія, нар. творчість в соц. освітленні. Наук. щорічник за ред. К. Грушевської. ДВУ. Х. 206 с., 3 крб.

462. Петров, В.— Акад. Володимир Гнатюк у своїх фольклорних студіях. «Записки істор.-філолог. відділу УАН», т. X, с. 241—254. К.

463. Петров, Віктор.— Вірування в вихор і чорна хороба. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 102—116. К.

464. Петров, В. — Dmitrij Zelenin, Russische (Ostslavische) Volkskunde. Berlin u. Leipzig, 1927. (рец.). «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 189 195. К.

465. Петров, В.—Мітологема «сонця» в укр. нар. віруваннях та візантійсько-гелліністичний культурний цикл. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 120—125. К.

466. Пилипенко, Б. К.— Народне мистецтво й виробниче оформлення. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 131 — 133. ДВУ.

467. Попов. П.— До текстів т. зв. «Калинівських» пісень. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 8 — 30. К.

468. . . . . . Привітання, що були надіслані до історичної секції УАН на урочисте засідання з приводу 100 річчя першого збірника укр. пісень М. О. Максимовича. Ж. «Україна», кн. 5, с. 188 — 195. К.

469. Решетніков, І.— Керамічне виробництво. Ж. «Знання», № 11, с. 6.

470. Риженко, Я. — Кустарно-ремісничa промисловість (Полтавщина). Зб. «Полтавщина», т. II, с. 257—306.

471 Риженко, Я. О.— Нехліборобські промисли на Полтавщині (звіт праці). «Наук. збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 139—140. ДВУ.

472. Рихлік Євген.— Lud. Organ polskiego Towarzystwa Etnologicznego. Serja II. Tom I — Rok 1922. Tom II — Rok 1923. Tom III — Rok 1924. T. IV — Rok 1925 (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 160—167. К.

473. Рихлік, Євген. — Nàrodopisny Vêstnik ceskoslovansky. Rocnik XIX. (рец.). Ж. Етнографічний вісник, кн. 3, с. 167 - 169. К.

474. Рудинська, Є. — До історії укр. етнографії. Іван Рудченко. Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 126—134. К.

475. С-ка, М.— Художнє кустарництво. Ж. «Всесвіт», № 21.

476. Савченко, С. — «Сказочная комиссия» в 1924—25 г. (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3. К.

477. Савченко, Федір.— Перший збірник українських пісень Максимовича. Ж. «Україна», кн. 5, с. 25 — 79. К. (і окремою відбиткою).

478. Савченко, Ф — Святкування 100-літнього ювілею першого збірника українських пісень Максимовича. Ж. «Україна», кн. 5, с. 201 — 205. К.

479. Савченко, Ф. (подав). — Святкування 100-річчя появи в світ першого збірника укр. пісень Максимовича 1827 р. в Історичній Секції УАН. Ж. «Україна», кн. 5, с. 183 — 187. К.

480. Савченко. Ф.— Сторіччя збірника народніх пісень Максимовича. Ж. «Пролетарська правда». 27 травня. К.

481 Савяк. І. — Чинбарство м. Ново-Московська. Історично-економічний нарис. Ж. «Краєзнавство», № 2, с. 21 —26.

482. Сегала, Гр.— У гончарів. Ж. «Всесвіт», № 41

483. Синайський, В. І., проф. — Числення років. До питання про хронологічну методу пізнання стародавньої історії й народньої творчости. «Записки історично-філологічного відділу УАН», т XIII — XIV, с. 357 - 366.

484. Слабченко, М. — Т. Юрченко. Короткий нарис історії укр. пасічництва Прилуки. 1926. (рец.). Ж. «Червоний Шлях». № 7 – 8, с. 349.

485. Сліпко-Москаленко, К.— Старе українське шкло. Ж. «Всесвіт», № 34.

486. Соловей, Д.— Загальний історичний огляд вівчарства Полтавщини. «Наук. збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 6, с. 247—263. ДВУ.

487. . . . . . Список наукових праць акад. В. М. Перетца. «Записки Істор. філолог. відділу УАН», т. XII, с. 265— 272. К.

488. Срезневський, В. І., проф. — Про збирачів українських пісень, «Записки історично-філологічного відділу УАН», кн. XIII — XIV, с. 78 — 82.

489. Стеллецький, Гн.— Жак-де-Морган. Доисторическое человечество. М. — Лен. 1926. (рец.). Ж «Черв. Шл.», № 1, с. 309.

490. Стеллецький. Гн.— Неолітична абетка. Ж. «Життяй революція», № 6, с. 430— 431. К.

491. . . . . Століття «Малороссійскихъ пѣсенъ» М. О. Максимовича. УАН. К. 30 + (2) с.

492. . . . . . Тану-Тува. (Про експерицію В. В. Булака). Ж. Всесвіт», № 16.

493. Таранушенко, С., проф.— Виставка тканини. Музей Мистецтва УАН. К. 1927 (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 7—8, с. 351.

494. **Таранушенко, С.** — «Полуботчишина сорочка». «Наукові записки наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № 6, с. 365—369. ДВУ.

495 **Тарасенко, М.** — Акад. В. Гнатюк. Ж. «Життя й революція», № 2, с. 192—199, К.

496. **Тарасенко, М.** — «Етнографічний вісник», кн. 3, (рец.). Ж. «Життя й революція», № 3, с. 329.

497 **Тарасенко, М.**—Культурно - громадська праця акад. В. М. Гнатюка. «Записки Істор.-філолог. відділу УАН», т. X, с. 224 — 228. К.

498. **Тарасенко, М.** — М. О. Максимович. Ж. «Життя й революція», № 6, с. 355 — 367. К.

499. . . . . . Тарська округа Сибірського краю. Відомості для ходаків і переселенців, «Радянський селянин». 40 с., 20 коп.

500. **Таскін, Ю. А.** — Серед гір Кавказу. Ж. «Знання», № 9, 11.

501. . . . . . Троїцька округа Уральського краю. Вип. 4 - й. «Радянський селянин», 28 + 1 с., з мапою.

502. . . . . . Українська школа в Ташкенті Ж. «Всесвіт», № 28.

503. . . . . Українські народні думи, т. I корпусу. Тексти №№ 1 — 13 і вступ К. Грушевської, в. о. секретаря Комісії. Історична секція УАН. Комісія історичної пісенности. ДВУ. CCXX + 175 с., К.

504. **Харків, В.** — Мелодії т. з. «Калинівських» пісень. Ж. «Етногра[ф]ічний вісник», кн. 4, с. 200 та 1 — 4 с. третьої пагінації. К.

505. **Харків В.** — «Музыкальная этнография». 1926. I. (рец.) Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 177 — 179. К.

506. . . . . . Харчування сільського населення України 1925 — 26 р. ЦСУ. Х. XXIV+72 с., 1 крб. 30 коп.

507. **Хмара, В.** — Песни шахтерские. Сборник. «Украинский рабочий». Х. 60 с., 25 коп.

508. **Хоткевич, В.** — До історії кобзарської справи. Ж. «Червоний Шлях», № 5, с. 186 - 188. Х.

509. **Цвєтко, С. І.** — Юнацькі і хайдуцькі пісні у болгар (записані в с. Тернівці на Миколаївщині). Журн. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 47 — 62. К.

510. **Чемоданов, С. М.** прив. - доц. — История музыки в связи с историей общественного развития. Опыт Марксистского построения истории музыки. К. 204 с., 2 руб.

511. **Червяк, К. Г.** — Дослідження похоронного обряду. Журн. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 143 — 178. К.

512. **Червяк, К. Г.** — Похоронні звичаї й культ покійників з точки зору весільного ритуалу. «Науковий збірник Харк. наук. - дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 113 — 121. ДВУ.

513. **Черняков, З.** — Франц Боас. Ум первобытного человека (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 186 — 187. К.

514. **Шаля, І.** — Українізаційні справи в Північно - Кавказькому краї. Ж. «Життя й революція», № 6, с. 403 — 413.

515. **Щепотьєв, В.** — Звичаї, словесна творчість та мова (на Полтавщині). Зб. «Полтавщина», т. II, с. 356 — 362.

516 **Яворницький, Д. І., акад.** — Рибальчі заводи на низу Дніпра. «Етнографічний вісник», кн. 5, с. 24 — 36. К.

517. **Якимович, С.** — В. Герасименко. «Кармелюк в українській народній пісні» (рец.). Ж. «Етнографічний вісник», кн. 3, с. 176—177. К.

518. **Якимович, С.** — К. Копержинський. І.— Обряди збору врожаю. II.— Обжинки (рец.) Ж. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 180 — 182. К.

519. **Ялі, С.** — До справи вивчення грецького населення на Україні. (Бібліограф. покажчик літератури). Ж. «Краєзнавство», № 2, с. 30 — 32.

БІБЛІОГРАФІЯ КРАЄЗНАВСТВА

1917 р.

520. **Бирюковъ, Вл. П.** — Организація Народнаго научнаго музея въ г. Хоролѣ. Хоролъ 18 с.

521. **Дзѣнькевичъ, Б. М.** — Производительныя силы сельского хозяйства на Украинѣ. Статистическій очеркъ. В. I. К. 49 + (3) с., 2 крб.

522. . . . . «Записки Киевского Общества Естествоиспытателей». К.

523. . . . . . Краткая программа для собиранія свѣдѣній о малорусскихъ говорахъ. Житомир. 8, с.

524. . . . . . Матеріалы по оцѣнкѣ фабрикъ и заводовъ Харьк губ. Т. IV. Мукомольныя мельницы. Маслобойные заводы. Конфектныя и кондитерскія фабрики и заведенія искусственныхъ минеральныхъ и фруктовыхъ водъ. Колбасныя заведенія. Х. 1000 с.

525. **Ржонсицкій, К. Р.** — Бурые угли Кіевской и Херсонской губ. К. 17, с.

526. . . . . . . Труды метеорологической сѣти Кіевскаго губ. земства. Вып. 23. Матеріалы по климатологіи и с. - х. метеорологіи Кіев. губ Період покоя 1914 — 15 г. Въ 2 - хъ частяхъ. Ч. I - я. К. 237 + (1) с.

1918 р.

527. **Айзеншток, І.** — Додатки до покажчика неперіодичних видань по українознавству за рр. 1914 — 1917. Ж. «Наше Минуле», ч. 3. К.

528. **Григор'єв-Наш.** — Поділля. Географично-історичний нарис. Поділ. губ. Нар. Управа. Кам'янець на Поділлю. 85 (1) с., 6 крб. 40 коп.

529. . . . Матеріалы по климатологіи и с.-х. метеорологіи Кіевской губ. Ч. 2-я. К. 128 + II + (2) с.

530. **Ніколаєв, В. Ф.**, зав. природничим відділом Музею. Покажчик літератури по вивченню природи Полтавщини. Музей Полтав. губ. Нар. Управи. Полтава. 18 с.

531. **Постоєв, П.** — Рідний край. «Полтав. Бюро Губ. Нар. Упр. Полтава. 56 с.

532. . . . . . Природа и Население Слободской Украины Харьковской губ. «Союз». Х. 10 руб.

533. **Тутковський, П.**, проф. — Підземні води України. «Праця». К. 32 с., 1 крб.

534. **Фещенко-Чопівський, І.** — Природні багацтва України. Ч. І. Мінеральні багацтва та велика промисловість України. «Союз». К. 173 + (3) с., 14 гр.

535. **Шарлеман.** — Короткий огляд літератури по фавні Київщини. К., с. 97 — 106.

536. **Шероцький, К.** — Кіевъ — Путеводитель съ планомъ г. Кіева. Из-во В. С. Кульженко. К. 8 с., 4 крб.

1919 р.

537. **Акимовичъ, Н. Н.** — Матеріалы по гидрологіи Одесскаго залива. Наблюденія 1917 года. «Записки О-ва сельск. хозяйства южной Россіи», т. 88 — 89, кн. І, с. 116 — 143.

538. **К.** — До мінеральогії Поділля і Бесарабії. «Вісти Природничої Секції Українського Наукового товариства», т. І, ч. 1, с. 29. 1918 — 1919 р.р.

539. **Дубняк, К.** — Мінеральні багатства Полтавщини. «Рідне Слово». Полтава.

540. **Ирининъ А. М.** — Черниговщина. Исторія, естественное и экономическое описаніе края. «Совѣтъ Коопер. Съѣзда Черниг. губ». Черниговъ. 156 с.

541. **Красівський, Л.** — Про заклади манґанової і залізної руди в Гайсинському повіті на Поділлі. «Вісти Природничої секції Українського наукового товариства», т. І, ч. І, с. 27 — 28. 1918 — 1919 р.р.

542. **Лісовська, К. і Ніколаєв, В. Ф.** — Полтавщина. Підсобник до вивчення Полтав. губернії. Вип. 1-й. Полтава. 85 + (1) с. Відділ Народньої Освіти при Раді Р. С. та Ч. Д.

543. **Лучицький, В. І.** — Кристалічні лупаки і вапняки Київщини та їх контакти з гранітами. «Вісник Українського Геологічного комітету». В. І, с. 9 — 58. К.

544. . . . Провідник по археологичному відділу Полтавського народнього музея з коротким описом передісторичного життя на Полтавщині. Полтава. 25 + (1) с.

545. **Фещенко-Чопівський, І.** — Природні багацтва України. Ч. II. Сільське господарство та с.-г. промисловість. «Союз». К. 150 с., 16 гр.

546. **Чернявський, Д.** — Катеринославщина. покажчик літературного матеріялу до вивчення місцевого краю. Порадник для вчителів та студентів. Союз споживч. т-в. Катеринослав. 49 с.

547. **Чирвинський, В.**, проф. — Головні корисні копалини України в зв'язку з її геольогичною минувшиною. Наук.-попул. нарис. «Союз». К. 64 с., 5 гр.

1920 р.

548. **Остапенко, Сергій**, пр.-доц. — Важніші властивості українського народу в порівненню з іншими народами. Числове доходження. Кам'янець-Подільськ. 136 с.

549. **Срезневський. Б. І.**, проф. — Інструкція до спостережень над скресом і замерзанням річок, озер, ставів та каналів. Укр. наук. т-ва. Геофізична секція. К. 4 с.

550. **Федоровський, О.**, пр.-доц. — Копальні багацтва на Україні: сіль, гіпс та ангідрит. «Союз». Х. 53 с.

551. **Шарлемань, М.** — Звірі України. Короткий порадник до визначання, збирання, спостерігання ссавців (Mammalia) України. «Книгоспілка». К. 51 с.

552. **Юрьев.** — Производительные силы Украины. Изд. Поукрсовтрударма и Поюжфронта. Х. 64 с.

1921 р.

553. **Могилянский, Н. К.** — География Одесской губ. Поверхность, климат, орошение флора, фауна. Од. 51 (1) с.

554. . . . . . Опыт экономической географии Николаевской губ. Вып. І. Николаев, 71 с.

1922 р.

555. Дмитриев, Н. — Ледниковые отложения Харьковской губернии. Ж. «Наука на Украине», № 4, с. 43 — 50.

556. . . . . . Население Киевской губ. по данным переписи 1920 г. Х. 60 с.

557. . . . . . Население Одесской губернии по данным переписи 1920 года. Численность населения. Возрастный состав. Грамотность. Национальный состав. Х. (4) + 23 + (1) с.

558. . . . . . Население Полтавской губернии по данным переписи 1920 года. Х. (4) + + 34 с.

559. . . . . . Население Харьковской губ. по данным переписи 1920 года. Численность населения. Возрастный состав. Грамотность. Национальный состав. Х. (4) + 31 + (4) с.

560. . . . . . **«Отдел Краеведения».** Ж «Просвещение Донбасса», № 6 — 7, с. 98 — 104.

561. Понько, К. В., горн. инж. — Минеральные ископаемые Правобережной Украины. Графит. Минеральные краски. Фосфориты. Жерновые и точильные камни. Известняк и др. Х. Екатеринослав. 22 с.

562. Тутковський, Павло, акад. і член С.-г. наук. комітету України. — Природня Районізація України. Генетична класификація і розподіл физико-географ. краєвидів України на підставі геологичної їх еволюції. З I т. Збірника «Матеріяли до районізації України», під ред. проф. С. Веселовського. К. (2) + 79 + (1) с., (3) с. з мал. й мапою.

563. Филиповський, О. — Павло Тутковський. Природня районізація України, (рец.) «Вісник сільсько-господ. науки», т. 1, в. 1. 22 с.

1923 р.

564. . . . . . Бланк для детального описания с.-хоз. коммун и артелей. НКЗ. Х. 68 + (1) с.

565. Воробьев, С. О. — Сорта главнейших полевых растений, разводимых на Украине. Х. 154 с.

566. Ганцов, Всеволод. — Діялектологічна класифікація Українських говорів. (Окрема відбитка з «Записок історично-філол. від.», кн. IV). К., с. 80 — 144.

567. . . . . . Геологическое строение Одесского района. Од. 14 с.

568 Дашковский, И. К. — Рынок и цена в современном хозяйстве. «Пролетарий». Х. 227 с., 1 р. 10 к.

569. Дубняк, К. — Личков, Г. Л., Естественные районы Украины. К. 1922, (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 268.

570. Дубняк, К. — Матеріяли до районізації Україчи. Сільсько-госп. наук. ком. України. К. 1922, (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 2, с. 290.

571. Иофер, А. С. — Животноводство Украины. (Эконом.-зоотех. очерк). НКЗ. Х. 63 с.

572. Красівський, Л. — До питання геольогічної розвідки і походження запасів Подільських фосфоритів. К. 6 с.

573. . . . . . Матеріяли до геофізичної характеристики. Опади на Харківщині за р.р. 1915 — 1922. Труди Харк. Губвідділу Укрмета. Т. II, вип. I. К. XII, 44 с.

574. . . . . . . Курорты Украины. Одесса, Славянск, Бердянск. Х. 16 с.

575. . . . . . Население Украины по данным переписи 1920 г. статистики Украины. ЦСУ. Х. 50 с.

576. Опоків, Є., проф. — Про величину річкового збігу р. Хорола коло м. Миргорода на Полтавщині. (Відб. з ж. «Інф. Бюлетень Укрмета», ч. 1 — 3). К., с. 29 — 44.

577. . . . . . Підсумки аграрної революції на Україні. НКЗС. Х. 8 с., (5) арк. з діягр.

578. . . . . . Природные и экономические условия хоз. Полтавщины. Х. (2) + 48 с., НКЗ УССР.

579. . . . . . Сельское хозяйство Украины. НКЗ. Х. 232 с., (10) л. доб.

580. Терниченко, А., доц. Київ. ветер.-зоотех. ін-ту. — Природні сіножаті, їх поліпшення й культура на Україні. Видавн. комітет при Київ. Губземуправлінні. К. 191 с.

581. Фабр, д-р. — Економічні нариси. В. I. Чим і як можуть бути корисні в народньому господарстві на Україні ріжні її околиці. «Спілка». К. 15 с.

582. Фомин, П. И., проф. — Украина. Эконом. характеристика. «Научная мысль». Х. 199 с.

583. Федоровський, О., проф. — Краєзнавча робота в Харкові і на Слобожанщині. Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 186.

584. Яворницький, Д. І., акад. — Народній музей в Катеринославі. Ж. «Червоний Шлях», № 3, с. 153.

1924 р.

585. . . . . . . Бюлетень Організац. коміт. з'їзду в справі дослідження продукційних сил нар. госп. України. НКО. Х. 16 с.

586. . . . . . Динамика расписных цен в Харьковской губернии за 1923-24 годы. ЦСУ. Х. 72 с.

587. . . . . . Как живет украинское село. (Монографическое обследование Гребенского и Кошеватского районов на Киевщине), «Сорабкоп». К. 136 с., 1 р.

588. **Клименко, Ф. В.**, проф. — Развитие сельского хозяйства в связи с свеклосахарной промышленностью в России и на Украине. К. 12 с.

589. **Коротков, И. П.** — Экономический под'ем села. Харьковская областная с.-хоз. оп. станция. Эконом. отдел. № 3. Всеукр. агроном. о-ва. Х. 8 с.

590. . . . . . Материалы о социально-гигиенических условиях Украинских деревень. ЦСУ. Х. 68 с.

591. **Махів, Г. Г.** — Питання генези та еволюція ґрунтів України. Доклад на IV-у Міжнародню конференцію ґрунтознавства в Римі. Сільсько-господарський науковий комітет України. Х. 120 с.

592. **Махов, Г. Г.** — Районизация Украины на основе характера ее почво-грунтов. Х.

593. . . . . . Обзор сельского хозяйства в Полтавской губернии. Полтава. Г. С. Б. VI, 79 + 58 с.

594. . . . . Промышленность, торговля и транспорт Украины и их нужды. Х. 584 с., 4 р. 50 к.

595. . . . . Список поселень Київщини Виконавчий Комітет Київ. губ. Ради робітничих селян. та черв. депутатів. «Вісник Київ. Губвиконкому». К. 151 с.

596. **Степанов, Е. А.** — Карта промышленности Донбасса. 1 января 1924 года ЦСУ. Х. IV + 42 с.

597. . . . . . Торговля и кооперация на Киевщине. К. 24 с.

598. **Триліський, Ол.** — Сучасне село. «Червоний Шлях». Х. 58 с., 40 к.

599. **Тутковський, П.**, ак. — Краєвиди України в зв'язку з її природою і людством. ДВУ. Х.-Київ. 94 с., 50 коп.

600. **Тутковський, Павло**, акад. — Матеріяли для бібліографії мапознавства України. УАН. К. 64 с., 3 крб. 50 коп.

601. **Чубарь, В.** — Проблема ножниц в Советских Республиках. ГИУ. Х. 24 с.

1925 р.

602. . . . . . Адміністраційно-територіяльний поділ УСРР при 3-ступневій системі врядування. Ц. А. Т. Коміс. при ВУЦВК'у. Х. 109 с., 1 крб.

603. . . . . . Адресная и справочная книга «Вся Украина» на 1924-1925 г. Од., 10 руб.

604. **Алексеев, Е. В.**, проф. — Типы украинского леса. «Правобережье». К. 64 с.

605. **Балабанов, М. С.** — Сад и огород рабочего «Пролетарий», Х. V + 83 с.

606. **Батюк, І.** — Сільсько-господарська кооперація на Україні. «Книгоспілка», Х., 92, с., 60 коп.

607. **Буценко, А.** — К вопросу районирования Украины. Краткий обзор работ по районированию УССР. ГИУ. Х, 80 коп.

608. . . . . . Бюджеты крестьян. Харьк. губ. в 1923-24 г. ЦСУ. Х. XII 90 с.

609. **Височанський, П.** — Начерк розвитку Української споживчої кооперації. «Книгоспілка», Х. 72 с.

610. . . . . Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН. ч. I, 2—3. Од. комісія краєзнавства. Од.

611. . . . . Внешняя торговля Украины (1921—1924 г.г.), Х. 128 + 28 с.

612. . . . . . Внутренние рынки Украины в 1924-1925 г. и их регулирование. «Пролетарий». Х. 146 с., 2 р. 70 коп.

613. . . . . . Вопросы внутренней торговли на Украине. Нар. Ком. Вн. Торговли. Валки, 42 с.

614. **Горев, М.** — Об'яснительная записка к докладу НКВД о положении жилищного вопроса на Украине. Х. 38 с.

615. . . . . Дика рослинність Поділля. Схемат. нарис. (Кабінет виучування Поділля), Вінниця. 71 с., 1 крб. 20 коп.

616. **Дубняк, К.** — Що таке краєзнавство. Ж. «Червоний Шлях», № 6—7, с. 224.

617. **Дувин, С.** — Украинское Полесье. Самостоят. область. I. Особен. Полесья в сравн. со Степ. и Лесостепью. НКЗ. К. 40 с.

618. **Жигалко, П.** — Украинская промышленность в условиях новой экономич. политики, ДВУ. Хар., 70 с., 50 к.

619. . . . . Звідомлення Української Академії Наук у Київі за 1924 р. УАН. К. 92 с., 75 к.

620. . . . . . Итоги Хозяйственного строительства УССР за 1923-1924. «Укр. экономист». Х. VIII + 256 с.

621. **Козачков, А.** — Рельеф и его изучение. Методика. «Червона Зброя». Х. 75 + (1) с.

622. **Канценарский, П.** — Кружок по изучению состояния и развития народного хозяйства СССР. Методич. пособие «Червоний Шлях». Х. 71 с., 32 к.

623. **Кистяковский, В. В.** — Киев в географических экскурсиях и цифрах. ГИУ. Х. 179 с., 1 р. 35 к.

624. **Клоков, В. В. и Котов, М. И.** — Материалы к флоре окрестности г. Чугуева. Х. 10 с.

625. . . . . . Кредит и денежное обращение Украины. Укргосплан, Х. 149 с., 1 р. 20 к.

626. . . . . . Крестьянские бюджеты Киев. губ. в 1913 — 24 г. Г. С. Бюро, К. 118 с.

627. . . . . . Крестьянское хозяйство степного села и его кооперирование. Разраб. матер. моногр. описания сел Од. губ. произвед. Одес. Губ. Ком. КП(б)У. в окт.-декаб. 1924 г. Х. IV + 94 с., 50 к.

628. **Лавренко, Е. М.** — Новые данные к флоре Харьковской губ. Х. 10 с.

629. **Лаврентьев, Ол.** — Заработная плата в России прежде и теперь. «Пролетарий». Х. 110 с., 75 коп.

630. **Лебідь.** — Торговля та кооперація. «Книгоспілка». Х. 64 с., 15 к.

631. **Максимович, К. Г.** — Металл и металлопромышленность Украины. ГИУ, Х. 22 с., 16 к.

632. **Мандзюк, Іван.** — Чергова справа. Ж. «Життя й Революція», № 1 — 2, с. 92.

633. . . . . . Материалы для определения роли Украины в общегосударственном бюджете СССР в 1913, 1922-23, 1923-24. Укргосплан. Х. 82 с.

634. . . . . . Местное хозяйство и местные финансы Украины. Обзор за 1912, 1922/23, 1923/24 и 1924/25 г., НКФ УССР. Х. IV + 252 с.

635. **М Ш.** — Перший Всеукраїнський З'їзд в справі дослідження продукційних сил та народнього господарства України. Ж. «Україна», кн. 1 — 2.

636. **Найдін П. Г.** — Полеводство Харьковщины. НКЗ. Х. 32 с.

637. . . . . . Народня освіта України на 1 січня 1925 р. Установа профес. та політичної освіти. ЦСУ. УСРР. Х. 95 с., 2 крб.

638. . . . . . Народня освіта України на 1 січня 1925 р. Установа соціяльного виховання. ЦСУ. Х. 116 с., 50 коп.

639. . . . . . Населення в містах України за даними Всесоюзн. переп. 15 березня 1922 р., ЦСУ. Х. 9 + 131 с., 2 крб. 50 к.

640. . . . . . Округа и районы УССР. НКВД. Х. 26 с.

641. **О.** — Перша Всеукраїнська Конференція Краєзнавства. Ж. «Життя й революція», № 6 — 7, с. 109.

642. **Оппоков, Е. В.**, проф. — Водные богатства Украины. Н. — т. отд. ВСНХ УССР. Х. 162 с., 4 р. 70 к.

643. . . . . . Основные черты техники и организация крестьянского хозяйства Украины. НКЗС. Х. 122 с., 1 р. 50 к.

644. **Остапенко, Сергій.** — Енергетика громадського господарювання за 1913 та 1923 р. ДВУ. Х. 350 с., 3 крб. 25 коп.

645. . . . . . Очередные вопросы внутрен. товарооборота Украины. Укргосплан. Х. 112 с., 90 к.

646. **Петров, В.** — Спроби монографічного дослідження села, ж. «Етнографічний Вісник», кн. 1, с. 84 — 89. К.

647. **Підгаєцький, В.**, проф. — Матеріяли за режим робочого дня та організацію праці в зв'язку з проблемою продукційности в сільському господарстві. К. 52 с.

648. . . . . . План Одессы и краткий путеводитель. Одес. Губком КП(б)У. Од. XVI + 24 + + XXVI с., 25 к.

649. . . . . . Погода й життя. Провідник спостерегача дослідника. К. 26 с., 75 к.

650. . . . . . Примерный план работ краеведного кружка с индустриальным уклоном. Х. 23 с.

651. . . . . . Природній рух населення на Харківщині. ЦСУ. Х. IV + 48 с.

652. . . . . . Программа по ознакомлению с производственной стороной речного хозяйства Х. 23 с.

653. . . . . . Промышленность и труд Харьковской губ., 1923 — 24 г., Х. 99 с., ЦСУ.

654. . . . . . Промышленный план Украины ГИУ. Х. 140, CXXIV с., 2 р. 75 к.

655. . . . . . Радянська Україна. Двохтижневий бюлетень ВУЦКК. Х. 62 с.

656. . . . . . С.-господарські райони Поділля і громадські сівозміни для них. Вінница. 74 с.

657. **Скрябин, К. И.**, проф. — Гельминтофаунистическое обследование населения, как метод изучения санит. услов. труда и быта. Х. 7 с.

658. **Солодуб, П.** — Політичне значіння районування України. Ж. «Червоний Шлях», № 1 — 2, с. 112.

659. **Софатеров, М.** — Атмосферні опади Степового надчорноморського Губвідділу Укрмета за р.р. 1913 — 1918. НКЗС. К. 81 с.

660. . . . . . Справочник и краткий путеводитель по Од. губ. (карта). Од. VI + 26 с., 25 коп.

661. . . . . Спутник по Киеву на 1925 г. «Укр. Экономист». К. 95 с.

662. . . . . . Спутник приезжого в Харьков. Вып. I-й. X. 15.

663. . . . . . Статистические материалы по конъюнктуре ар. хоз Украины. Под ред. С. Н. Бернштейна и проф. К. Н. Клотова. «Пролетарий». X. 80 с.

664. . . . . . Статистичний Бюлетень (1 раз на місяць). ЦСУ. X. 143 с., 1 крб. 50 к.

665. . . . . . Торговая сеть Харьковской губ. в начале 1924 г. ЦСУ. X. 55 с.

666. . . . . . Труд в промышленных заведениях Украины в 1923 г. ЦСУ. XXVII + 177 с.

667. **Тугушев, С** — Описание эконом. мощности Округ. УССР в связи с переходом к 3-х степ. системе управл. НКФ. X. 49 с., 1 р. 20 к.

668. **Тутковський, П. А.**, акад. — Копальні мікрофауни України, їх геологична вага і методи їх дослідження. УАН. К. 24 с.

669. **Тутковський.** — Кам'яні будівельні мастер. Київщини. ВУАН. К. 112 с.

670. . . . . Фабрично заводська промисловість України в 1923/24 році. ЦСУ. X. XXXVIII. 69 с.

671. **Фомин, А. В.** — Краткий очерк естественных ботанико-географических районов Украины К. 14 с.

672 **Фомин, П. И.**, проф. — Каменноугольная и антрацит. промышлен. Донбасса. В. VI. ГИУ. X. 154 с., 1 р. 45 коп.

673. **Хворостанский, М. А.** — Главн. итоги выбороч сан.-демограф. переписи в Харьк. губ. в 1924 г. НКЗ. X. 28 с.

674. **Хоменко, А.** — Сучасне українське місто в класовому відношенні. ДВУ. X. 44 с., 40 коп.

675. **Храневич, Василь** — Птахи Поділля. Огляд систематич. (Кабін. виучування Поділля). Вінниця. 65 + VI, с.

676. **Храневич, Василь,** проф. — Ссавці Поділля. Огляд систематич. (Кабінет виучування Поділля). Вінниця. 24 с., 60 коп.

677 **Целлариус, Вик.** — Кооперация и борьба за социализм. Краткий очерк современ кооппер. движения. «Книгоспілка». X. 105 с., 50 к.

678. **Чубарь, В** — Хозяйственное положение УССР. «Пролетарий», X. 74 с., 25 коп.

679. . . . . . Экспорт с.-хозяйственных продуктов из Украины в 1925/26 г. НКВТ. X. 22 с.

680. **Ярошевский, А. М.** — Гидрологические особенности низовьев долины реки Днестра. НКЗ. Од. 44 с.

1926 р.

681. **Альперович, В. О.** — Украинские курорты: Одесса — Бердянск — Гопри — Славянск — Миргород. «Научная мысль». X. 62 с., 20 коп.

682. **Буценко, А.** — До справи районування України Короткий огляд робіт у справі районування УССР за 1922, 23, 24 і 25 рр. в зв'язку з переходом до триступнев. системи врядування. ДВУ. X. 62 с., 1 крб. 25 коп.

683. . . . . . Господарство Київщини. Т. І. Сільське господарство. Виконком. К. 362 с.

684. . . . . Динамика народного хозяйства Украины 1921 - 1922, 1925 - 26 г.г. ЦСУ. X. 146 с., 1 р. 25 к.

685. **Друзенко, С.** — Державний заповідник Дніпрової поими «Конча-Заспа». Ж. «Знання», № 13 — 14.

686. **Емме, А. А.** — Основні типи господарства Одеського краю й завдання досвідної справи. Крайова с.-г. досв. станц. Од., 36 с.

687. **Жорніков, М.** — Промисловість Київщини в 1923-24 (порівняльна характеристика до передвоєнного й воєнного часу). УАН. К. 144 с., 2 крб.

688. . . . . . Звідомлення Вінницької філії всенародньої бібліотеки України та Кабінета виучування Поділля з 1 жовтня 1925 р. до 1 жовтня 1926 р. Вінниця. 8 с.

689. **Іванов, Л.** — Як визначати мінерали на підставі зовнішніх ознак. ДВУ. X. 48 с., 50 коп.

690. . . . . . Каталог питань для вивчення села. Методкомісія Соцвиху. К., 10 с.

691. . . . . . Київ та його околиця в історії та пам'ятках. Т. XXII. УАН. К. 475 с., 6 крб. 25 коп.

692. . . . . . Київська округа. (Статистична характеристика). ЦСУ. X. VIII + 80 с., 50 коп.

693. . . . . . Контрольные цифры перспективного плана Украинской промышленности. ВСНХ. ВРНГ. X. 34 с.

694. **Коротков, П П.** — О практике упрощенных методов агрономического изучения крестьянского хозяйства. Харьк. с.-х. обл. оп. станция X. 10 с.

695. . . . . . Марганцовые и железные руды СССР. Госплан УССР. X 116 + XV с., 2 руб.

696. . . . . Материалы к характеристике каолинов Украины. К. 112 + (2) с.

697. . . . . Николаевщина. Краеведческий сборник, составленный преподавателями Николаевского Ин-та нар. образования. Николаев. 210 с.

698. **Опоків, Є.**, проф., та **Комарницький**, нж. — Климатичні та гідрологічні умови водозбору р. Десни за період 1884—1922 р. «Матеріяли до геофізичної характеристики України», т. I, в. 2-й, с. 71. К. «Укрмет». Ц. 75 коп.

699. **Отамановський, В.** — Краєзнавство на Поділлі, найближчі його завдання та потреби, й роля в краєзнавчій праці Кабінета виучування Поділля. Вінниц. Філія Укр. Акад. Наук. Вінниця. XV + 13 с., 30 коп.

700. . . . . Полтавська округа. (Статистична характеристика). ЦСУ. X. VIII + 74 с., 70 к.

701. **Постоєв, П.** — Волинська округа. Підручна книжка з краєзнавства для вчителів трудових шкіл Волинської округи. Житомір. 92 с., ц. 1 крб. 50 коп.

702. **Постоєв, П.** — Майбутній курорт на Волині. Ж. «Знання», № 23.

703. . . . . . Праці першого з'їзду дослідження продукційних сил та народнього господарства України. Том І. Геологія. ДВУ. X. IX + 323 с., 7 крб.

704. **Ракович, М** — «Аскан'я Нова (Чаплі)». Ж. «Знання», № 8.

705 **Сахаров, С. О.**— Сільсько-господарське районування Полтавської округи. Окрплан. Полтава. 40, с.

706. . . . . . УСРР в цифрах. Спрощене цифрове освітлення народньо-господарчого життя УСРР. ЦСУ УСРР. X. 84 + V с., 20 к.

707. **Ф. С. і К. Л.** — В Далеких краях. Ж. «Всесвіт», № 17.

708. . . . . . Хозяйство Украины. Ежемесяч. журнал экономсовещания УССР. Год изд. 4-й. «Хозяйство Украины». X. 1 г. — 20 р., 1/2 г.— 11 р., 3 м.— 6 р., отд. № — 2 руб.

709. **Хоменко, С.** — Як провадити польове господарство в Степовій Україні. «Книгоспілка», X. 148 с., 45 коп.

710. **Чаров, А.** — Музей Слобідської України Ж. «Всесвіт», № 3.

711. **Шарлемань, М.** — Зоогеографічні райони України. (спроба поділу). «Труди Фізично-математ. від. УАН», т. II, в. 3-й, с. 138. К. Ц 30 к.

712. **Шарлемань, М.** — Матеріяли для орнітофавни України. «Труди Фізично-математ. Від. УАН», т. II, в. 2-й, с. 136. К. Ц. 90 коп.

713. **Шкорбатов, Л. А.**, проф. — Общий очерк природных условий бассейна р. Сев. Донца с топографическим описанием и альгологической характеристикой ближайших к Харькову речных водоемов. X., 36 с.

714. **Шраг, М.** — Чернігівський Музей. Журнал «Всесвіт», № 17.

715. **Щадилів, Ол.** — Землевпорядження та організація трудового господарства на Україні 2-е вид. перер. и доп. «Радянський Селянин». X. 118 с., 95 коп.

716. . . . . . Як провадити найпростіші фенологічні спостереження. «Укрмет». К. 18 с., 25 коп.

717. **Янжул, І.** — Виробництво на Україні. «Укр. Робітник». X. 52 с., 40 коп.

1927 р.

718. **Аверін, В. Г.** — Охорона птахів та пташині заповідники на Україні. Окр. відб. з збірн. I «Охорона пам'яток природи на Україні». Укр. комітет охорони пам'яток природи на Україні. X. 10 с.

719. **Аверін, В. Г.** — Охорона птахів та пташині заповідники на Україні. Зб «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 70—74.

720. **Аверін, В. Г.** — Сучасне поширення хахулі (Myogale moschata Pall.) на Україні. Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні». I, с. 75.

721. . . . . . Анкета для збирання відомостей про болота та торфовища (Є. Лавренка). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 80 — 81.

722. . . . . . Анкета для збирання відомостей про ліси. (Є. Лавренка). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 79 — 80.

723. . . . . . Анкета для збирання відомостей про озера, (Є. Лавренка). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 81 — 82.

724. . . . . . Анкета для збирання відомостей про ботанічні сади, дендрологічні, декоративні та історичні парки. (Є. Лавренка). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 82 — 83.

725. . . . Анкета для збирання відомостей про цілини. (Є. Лавренка). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 78 —79.

726. . . . . . Анкета для збирання відомостей про окремі старі, рідкі або знамениті дерева. Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», I, с. 84.

727. Бутов, В. В. — Физико-географические р-ны Восточно-Степной области Украины. № 33, изд. I, Обл. опыт. с.-х. станция. Днепропетровск. 16 с.

728. Ветухов, О., проф. — Новітні розвідки в галузі краєзнавства-етнології. «Наук. збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», VII, с. 175 — 176. ДВУ.

729. . . . . . . Відчит про діяльність Одеського держ.-історар.-археолог. музею за 1926 р. Держ. істор.-арх. музей. Од. 16 с.

730. . . . . . Вінниця, її околиця та Вінницька округа. Ч. I. Культура та природа Провідник екскурсанта, приїжджого та краєзнавця за ред. В. Отамановського. Всенарод. б-ка України при УАН. Вінниця. 32 с., 75 коп.

731. Вольф, М. М. — Сільське господарство України на десяті роковини Жовтня. ЦСУ. Х. 90 с., 20 коп.

732. . . . . . Вся Николаевщина. Справочная книга 1927 г. О-во «Долой неграмотность». Николаев. XXIV + 148 с.

733. . . . . . Вся Одещина. Адресная и справочная книга на 1927 г. Год изд. 4-й. «Известия». Од. 488 VIII с.

734. Гвоздів, Микола. — Присадибне господарство на Харківщині. 1) С.-г. на Україні 2) Харків та округи. Х. 68 с.

735. . . . . . . Геофізична характеристика України. 1925. — Ч. I. Метеорологічні спостереження. Вип. 6. (30). Червень. «Укрмет». 42 с.

736. . . . . . . Геофізична характеристика України. 1925. Ч. II., К. 32 с.

737. . . . . . Годовой отчет о работе Общества взаимопомощи кооперированных кустарей г. Харькова и Харьк. округа. Х. 38 с.

738. . . . . . Господарство Київщини. Т. II, ч. II. Промисловість та транспорт. К. 202 с.

739. Гуревич, М. Б. — Питання сучасного селянського господарства України. ЦСУ. Х. XX 162 с., 1 крб. 20 коп.

740. Ден-ко, В. — Ізюмський музей та його стародавності. Ж. Червоний Шлях», № 9 — 10, с. 221 — 224.

741. . . . . . Державна трестована промисловість України. (Статистичний бюлетень) № 3 — 4 за перші 1926-27 р. Статвідділ НРНГ. Х. 54 с., 70 коп.

742. Десятова-Шостенко, М. — Приморські заповідники. Ж. «Всесвіт», № 22.

743. . . . Десять лет борьбы и строительства на Николаевщине. Николаев, 126 с.

744. Диманштейн, Я. Б., проф. — Проблема районирования металлопромышленности в связи с условиями промышленного развития Украины и Союза. Госплан. Х. 226 с., 2 р. 25 коп.

745. Днепровой, П. — Маршрут для экскурсий на Днепрострой. «Звезда й Зірка». Днепропетровск. 20 с., 10 коп.

746. . . . . . . Довідник екскурс.-маршруту «Дніпрельстана». Київ — Дніпропетровське — Одеса. ДВУ. Х. 62 с., 35 коп.

747. . . . . . Довідник Ізюмщини. Присвячується XI окружовому З'їзду рад (Ізюм. окр. стат. бюро). Ізюм. 112 с.

748. . . . . . Друга поліська краєва нарада в досвідній справі 24-28/II 1927 в м. Київі. Поліська краєва с.-г. досв. станція. К. 74 с., 50 коп.

749. Дубняк, К. — Николаевщина. Краеведческий сборник. Николаев. 1926 р. (рец.). Ж. «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 353.

750. Дубняк, К. — Полтавщина. Т. II. Збірник. Полтав. Держ. Музей ім. В. Короленка. Полтава. (рец.). Журнал «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 349.

751. Дубровський, В. — Охорона пам'яток культури УСРР. (Відбиток з часопису «Охорона природи на Україні»). Х. 12 с.

752. Дубровський, В. — Чергові завдання сучасного музейного будівництва на Вкраїні. Відбитка зі збірника «Укр. музей», в. I, вид. Укрнауки УСРР. К. 14 (2) с.

753. Дяченко, В. — Виробничий плян колективного господарства на прикладі с.-г. комуни «Перше Травня» Полтавської округи. «Радянський селянин». Х. 48 с.

754. . . . . . Екскурсійний довідник по Полтаві та Полтавській окрузі. Держ. музей. Полтава. 66 с., 45 коп.

755. Єрофіїв, Ів. — Екскурсійний довідник по Полтаві та Полтавській окрузі. Полтава. 1927 р. (рец.). Журнал «Червоний Шлях», № 7 — 8, с. 352.

756. . . . . . Железорудное топливное хозяйство Урала. Госплан УССР. Х. 154 (12) с. 1 р. 50 коп.

757. Зайцев, Л. М. — Економгеографія та її значіння в виробничо-краєзнавчих дослідженнях. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 135 — 138.

758. . . . . . Збірник Полтавського Держмузею «Полтавщина». Упорядкували І. Філянський та Я. Риженко під заг. ред. М. Криворотченко. Держмузей ім. Короленка. Полтава. 420 с.

759. Камінський, Вячеслав. — «Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН, ч. 2 - 3. (рец.). «Етнографічний Вісник», кн. 3, с. 174 — 175.

760. . . . . . Кам'янеччина в цифрах. Окр. стат. бюро. Кам'янець - Под. 132 с. 50 коп.

761. Клеопов, Ю. Д. — Хомутовський степ. (Маріупільська округа). Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», І, с. 40 — 48.

762. — Климатичний атлас України. Півсхематичні карти нормального розподілу температури повітря, опадів са ймовірности посухи. «Укрмет». К. 14 (50) с. З картами, (1) арк.

763. Клоков, М. — Кам'яні могили. Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», І. с. 34 — 39.

764. Клопотов, Б. Н. и Курдюмов, С. В. — Перспективы развития торфяной промышленности на Украине. Торфчасть НКЗ. К. 120 с., 2 р. 50 к.

765. Коваленко, І. З. — Аналіз процесів руху людности на території Харківщини підчас всесвітньої війни й революції. (Відб. з Стат. бюлетеня Окрстатбюра, кн. IV). Окрстатбюро. 38 с.

766. Ковалівський, П. — Краєзнавство. Щомісячний орган укр. комітету краєзнавства, ч.ч. 1 та 2. (рец.). Журнал «Червоний Шлях», № 9 — 10, с. 241.

767. Ковалівський, П. Г., проф. — Старе та нове краєзнавство. «Науковий збірник Харк. наук.-дослідчої катедри історії укр. культури», № VII, с. 31 - 52. ДВУ.

768. Ковальов, П. — Вал. Отамановський. Краєзнавство на Поділлі. «Етнографічний вісник», кн. 4, с. 179 - 180. К.

769. . . . . . Краєзнавство. Щомісячний Орган Українського Комітету Краєзнавства. Х. 1 р. — 3 крб., 6 м. — 1 крб. 50 коп.

770. Кульжинський, С. — Кормові рослини на Україні. «Радянський селянин». Х. 246 (2) с., 2 крб. 80 коп.

771. Лавренко, Є. — Рослинність України. Х. 42 (2), с.

772. Левенштам, М. (та інші). — Диференціяція селянських господарств на Україні. «Радянський селянин». Х. 236, (4), с. 1 крб. 65 коп.

773. Левіна. Ф. та Шалит, М. — Про рослинність островів Чурюка та Чурюк-Тоба на Сиваші, Мелітопіл. окр. Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», І, с. 49 - 69.

774. Маркевич, Е. — Зразково землевпоряджене село. «Книгоспілка». Х. 50 (2) с., 25 к.

775. . . . . . Матеріяли дослідження ґрунтів України. Вип. 5. Проф. В. І. Крокос. Матеріяли до характеристики четвертинних покладів східної та південної України. «Секція ґрунтознавства». Х. XII 326 с.

776. . . . . Матеріяли дослідження ґрунтів України. Вип. 7. Проф, Г. Г. Махов Мапа ґрунтів України. «Секція ґрунтознавства». Х. 62 (2), с.

777. . . . . . Матеріяли по вивченню економіки с. господарства Кам'янецької округи. Кам'янець на Под. Окрзем. Від. 62 с., 45 коп.

778. . . . . . Миколаївщина. Статистичний щорічник 1927 р. Окр. Стат. Бюро. Миколаїв. 190 с.

779. . . . . . Місцевий бюджет Харківської округи на 1926/27 рік. Окрфінвідділ. Х. 98, 284, с.

780. Мышкис, В. С. — Опыт составления баланса народного хозяйства Украины с 1923-24 и 1924-25 г. ЦСУ. Х. 46 Х с., 50 к.

781. . . . . Населені місця Кам'янецької округи. (За попередніми даними всесоюзного перепису 1926 р.) Окрстатбюро. Кам'янець на Поділлю, 60 коп.

782. . . . . Населенные пункты Николаевского округа 17 дек. 1926 г. ОСБ. Николаев. 54 с., 1 р.

783. . . . . . Наука и Техника. Ежемесячный бюллетень с эконом. отделом. Од. І — 6 р.

784. . . . . . Науково - Технічний вісник. «Погода й життя. 1 р. — 2 крб.

785. Носів, А. З. — Матеріяли по антропології України. Українці Поділля. «Етнографічний Вісник», кн. 5, с. 94 — 117. К.

786. Онацький, Н. — Сім років існування Сумського музею. Окріно. Суми. 16 с.

787. Осликовская, — 900 степных селянских хозяйств. (К вопросу о дифференциации села). «БИП», Од. 46 с., 35 коп.

788. . . . . . Основные показатели развития народ. хозяйства УССР на 1927 - 28 1931 — 32 г. Ком. Укгосплана. Х. 128 с., 1 р. 50 к.

789. . . . . . Охорона пам'яток природи на Україні. Зб. І, за ред. проф. О. Федоровського та Є. Лавренка. Укр. Комітет охорони пам'яток природи на Україні. Х. 90 с.

790. . . . . Охорона пам'яток культури на Україні, Зб. І. Укр коміт. охорони пам'яток культури при Укрнауці. Х. 160 с., 2 крб. 25 коп.

791. Павленко, М. — Історичний музей ім. Т. Шевченка в Київі. Ж. «Всесвіт», № 13.

792. Персональний, С. К. — Теми для зоологічних екскурсій, спостережень, самостійних робіт і розмов. ДВУ. Х. 136 с. 3 мал. (4). 1 крб. 25 коп.

793. **Попов, Олександр**, проф. — Хлібна торгівля України. Передвоєнна криза укр. хлібн. експорту. «Радянський селянин». Х. VI 254 с., 3 крб. 50 к.

794. **Постриганев, В. Г.** — Сравнительный очерк работы металлургических заводов Украины и Урала. Держплан УСРР. Х. 58 с., 80 коп.

795. **Потапенко, Т. И.** — Вопросы экскурсионной практики. «Записки Одеського ІНО» т. І, с. 394.

796. **Потапенко, Г. І.** — Хаджібейський лиман Матеріяли до краєзнавства Одеської округи. Окрметодком. 54 с., Ц. 20 коп.

797. . . . . . Праці семінару для виучування народнього господарства України. Вип. 2-й. УАН. К. VIII 262 с., 3 крб. 50 коп.

798. . . . . . . Природний рух населення України в 1924 році з оглядом природного руху населення перед світовою війною. ЦСУ. Х. 34 с., 2 крб.

799. . . . . . Проблема развития цветной металлургии на Украине. Госплан УССР. Х. 54 (2) с., 60 коп.

800. . . . . . Провідник по Харкову з назвами вулиць та планом м. Харкова. «Харьк. наук. т-во» Х. 80 с., 50 коп.

801. **Риженко, Я.** — Полтавська округа. Журнал «Знання», № 4.

802. **Свенціцкій, І.** — Музеї і книгозбірні сучасної України. «Управа національного музею. Львів. 14, с.

803. **Селинов, В. И.** — С. П. Аржанов. Экономико-географ. основы СССР. Проф В. П. Семенов-Тян-Шанский. Что должен знать каждый краевед по географии человека. Н. П. Анциферов. Теория и практика экскурсий по обществоведению. «Записки Одеського ІНО», т. І, с. 441 — 443.

804. **Сіманцов, Б.** — Полтавський Державний Музей. Ж. «Всесвіт», № 35.

805. **Соловей, Дм.** — Смушкова промисловість та торгівля на Україні. ЦСУ. Х. 88, с 1 крб. 50 коп.

806. . . . . . . Список залюднених місць Полтавської округи на 17 грудня 1926 р. Полтава. VIII 192 с., 1 крб. 30 к.

807. . . . . . Список залюднених пунктів і сільрад на території Харківської округи. Окрстатбюро. Х. VIII 110 с.

808. . . . . . Справочник-путеводитель по городу Харькову. Оргбюро по созыву II (XIV) Водопр. и сан-тех. с'езда. 52, с.

809. **Стругацький, І.** — Культурний куточок. (Музей слоб. Укр. імени Сковороди). Ж. «Знання», № 3.

810. **Тейтель, І. В.** — Виставочна справа. Досвід виставочної роботи на Україні за 1921 1923 р. Методолог нарис із додат. 56 ілюст. ДВУ. Х. 156 с., 1 крб. 85 коп.

811. . . . . . Територія та населення Могилів-Подільської округи. О. С. Б. Могилів Под 58 с., 45 к.

812 **Турлей, Г. Ф.** — Корисні копальні Харківщини й сусідніх округ. (Відб. з «Статбюлетеня», кн. ІІ). Окрстатбюро. Х. 16 с.

813. . . . . . Увесь Київ на 1927 р. Довідна книга. «Пролетарська правда». К.

814. . . . Уманщина. Краєзнавчий збірник. Окріно. Умань 208 с., 1 крб. 25 коп.

815. **Федоровський, О.**, проф. — Інструкції та програми для розвідок і реєстрації пам'яток археологічних. Укр. комітет охорони пам'яток культури при Укрнауці. Х. 136 с., 2 крб.

816. **Франківський, В. А.** — Фізика в природі та в житті. ДВУ. Х. 162 с. 80 коп

817. **Фрейденберг, С. М.** — Николаевщина. (Эконом. обзор и краткий истор. очерк). Николаев. 16 с.

818. . . . . Харківська округа. Статистичний щорічник. Окрстатбюро. Х. XII 270 с.

819. . . . . . Харківщина в цифрах і фактах. До десятих роковин Жовтневої революції. Окрвиконком. Х. 84 с.

820. **Хоменко, А.** — Населення України 1897 — 1927 р. ЦСУ. Х. 80 с. 20 коп.

821. **Храмов, В.** — Районовий виконком, його господарство й бюджет. Аґітсекретаріят НКФ УСРР. Х. 80 с.

822. **Чернов, М. А.** — Торговля УССР. К X Всеукр. и XV Всесоюз. с'ездам партии. «Пролетарий». Х. 80 с., 15 к.

823. **Чубарь, В.** — Очередные задачи хозяйственного строительства. «Пролетарий». Х. 72 с., 50 коп.

824. **Шарлемань, М.** — Про сучасне поширення бобра (Castor fiber L.) на Україні та про заходи до його охорони. Зб. «Охорона пам'яток природи на Україні», І, с. 27 — 33.

825. **Эммэ, А. А.** — Организационный строй крестьянского хозяйства Причерноморской степи. Краєва С.-Г. Досв. станція. Од. 40 с.

826. **Якиманський, В. А.** — Бюджети селян в 1923-24 р. ЦСУ. Х. 62 с.

827. **Яременко, А.** — Домове господарство. «Радянський Селянин». Х. 116 с. 1 крб. 50 коп.

828. **Ястреб, С.** — Об организации труда в крестьянском хозяйстве Харьковской области. Обл. С.-Х. опыт. стнция. Х. 8 с.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ З ЕТНОГРАФІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА КРАЄЗНАВСТВА[1])

[1]) Див. бібліографію з розділу II «Етнографія, етнологія та краєзнавство».

ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ З ЕТНОГРАФІЇ ТА ЕТНОЛОГІЇ

1. Методологія й програми:

№№ 28, 48, 95, 100, 125. 129. 145, 148, 156, 158, 159, 164, 168, 178, 180, 181, 218, 255, 303, 305, 329, 354, 355, 370, 411, 416, 420, 424, 426, 510, 513.

2. Загальні праці про первісну культуру: 32, 57, 78, 89, 150, 167, 173, 175, 189, 204, 373.

3. Засвоєння етнологічної праці та відомостей з-поза меж УСРР.

а) Інші республіки СРСР: 45. 50, 52, 54, 72, 77, 130, 233, 240, 241, 248, 265, 279, 288, 299, 301, 319, 338, 339, 341, 343, 350, 351, 352, 402, 404, 406, 419, 435, 437, 449, 451, 452, 464 476, 489, 492, 500, 513.

б) Закордонні слов'янські землі: 71, 74. 76, 113, 117, 176, 177, 190, 200, 246, 274, 304, 318, 320, 366, 367, 401, 403, 472, 473.

в) Інші країни Зах. Европи та Америка: 18, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 88, 102, 128, 130, 131, 151, 152, 153, 157. 163, 174, 197, 205, 212, 217, 220, 222, 223, 225. 226, 229, 232, 236. 237, 238, 239, 245, 261, 262. 277, 298, 301, 310, 313, 316, 319, 346, 364, 374, 375, 397, 399, 400, 412, 413, 414, 415, 419, 447, 464, 489, 490, 513.

4. Журнали, збірники та звіти наукових установ: 59, 94, 108, 12), 121, 124, 136, 138, 139, 143, 146, 149, 160, 165, 166, 172, 216, 234, 235, 244, 250, 253, 254, 258, 259, 270. 273, 300, 317, 359, 379, 380, 381, 393, 407, 439, 444, 446, 453, 461, 496.

5. Матеріяльна культура: 2, 12, 33, 34, 38, 46, 49, 100, 106, 111, 115, 118, 119, 126, 133, 134, 142, 144, 154, 182, 188, 191, 192, 195, 196, 210, 221, 249, 269, 272, 296, 308, 337, 368, 378, 418, 428, 429, 430, 443, 456. 469, 470, 471, 475, 481, 482, 484, 485, 486, 506, 516.

6. Фолькльор:

а) Загальний відділ: 21, 39, 40, 61, 82, 83, 90, 96, 98, 101, 103, 104, 107, 110, 112, 122, 132, 132, 134, 147, 162, 170, 171, 183, 187, 201, 203, 213, 214, 215, 230, 242, 243, 247, 263, 264, 266, 271, 275, 276, 278, 280, 281, 291, 292, 294, 295, 302, 314. 315, 323, 326, 328, 329, 330, 332, 333, 344, 349, 358, 362, 369, 376, 382, 384, 385, 386, 394, 395, 396, 398, 405, 422, 427, 433, 440, 445, 448, 463, 465, 483, 511, 512, 515, 518.

б) Медична етнографія: 62, 63 91, 99, 179, 408.

в) Пісенність: 3, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 19, 20, 22, 24, 27, 29, 40, 41, 73, 79, 80, 85, 97, 104, 161, 177, 184, 202, 208, 209, 210, 231, 257, 268, 285, 322, 340, 342, 353, 391, 409, 410, 425, 438, 467, 503, 507, 517,

г) Казки, повісті і т. і.: 9, 15, 26, 27, 29, 31, 37, 41, 51, 60, 84, 183, 186, 227, 290, 431, 432.

7. Етнографічне мистецтво:

а) Образотворче мистецтво: 1, 23, 35, 36, 42, 43, 58, 93, 111, 125, 198, 199, 200, 207, 289, 336, 337, 426, 458, 459, 466, 475, 485, 493, 494.

б) Музика й танок: 17, 30, 66, 86, 116, 141, 156, 224, 267, 268, 324, 408, 409, 421, 504, 505, 508, 510.

8. Національно-етнографічний склад населення УСРР, комплексові етнографічні описи та етнографія нацмен.: 11, 14, 53, 63, 105, 109, 137, 140, 145, 155, 179, 185, 194, 269, 282, 297, 306, 307, 309, 360, 423, 454, 509, 519.

9. Українські селища на схід від УСРР: 87, 135, 251, 252, 259, 331, 335, 450, 457, 499, 501, 502, 514.

10. Праці про Західну Україну: 200, 228, 260, 283, 284, 286, 287, 312, 363, 377.

11. Історія української етнографії та бібліографічні огляди: 6, 7, 25, 44, 47, 54, 55, 56, 75, 79, 81, 92, 97, 113, 114, 127, 193, 206, 211, 219, 256, 261, 293, 311, 315, 321, 325, 327, 333, 334, 345, 347, 348, 349, 353, 355, 356, 357, 361, 365, 371, 372, 377, 383, 387, 388, 389, 390, 392, 417, 432, 434, 436, 441, 442, 455, 460, 462, 468, 474, 477, 478, 479, 480, 487, 488, 491, 495, 497, 498.

ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ З КРАЄЗНАВСТВА

А. Відділ методики, інструкцій, покажчиків, журналів, рецензій тощо.

I. Про краєзнавство, як окрему дисципліну:

Видання 1922 р.—560; 1923 р—583; 1924 р.—585;
1925 р.—632, 635, 641, 616; 1926 р—688, 689;
1927 р.—803, 767, 748, 757, 768, 728; **разом 15**.

II. Методичні матеріяли, інструкції, довідники, покажчики літератури, рецензії і т. ін., що стосуються до роботи краєзнавця:

Видання 1917 р.—523; 1918 р.—527, 530, 535, 536; 1919 р.—544, 546; 1920 р.—549; 1922—563; 1923 р.—570, 569, 564; 1924 р. 596. 600; 1925 р—648, 603, 646, 649, 621, 652, 622, 650, 623, 661, 662, 660; 1926 р—690, 694, 716, 689, 691; 1927 р—795, 759, 766, 750, 755, 732, 733, 813, 749, 815, 792, 816, 810, 746, 745, 747, 808, 800, 754; **разом 50**.

III. Краєзнавчі журнали:

1925 р.—610; 1927 р.—769; **разом 2.**

IV. Інші журнали, що стосуються до краєзнавчої роботи:

1917 р.—522; 1925 р.—655, 664, 619; 1926 р.—708; 1927 р.—784, 783; **разом—7**.

Разом з розділу А—74.

Краєзнавчі характеристики окремих країн (за чергою їхнього краєзнавчого розроблення).

I. Краєзнавча характеристика Полтавщини:

1. Праці синтетичного змісту: збірник «Полтавщина», вид. 1927 р.—758 і «Рідний Край» Постоєва, вид 1918 р.—531

2. Додаткові праці, що поглиблюють краєзнавчу характеристику Полтавщини:

а) загального змісту: 1926 р.—700. 1927 р.—801;

б) про природу Полтавщини, яко джерело продукційних сил краю: 1919 р.—539, 542 1923 р.—578, 576;

в) про населення Полтавщини, яко продукційну силу краю: 1922 р.—558; 1927 р.—806;

г) про виробничі форми діяльности населення Полтавщини: 1924 р. —593; 1926 р.—705; 1927 р.—753; **разом щодо Полтавщини — 13.**

II. Краєзнавча характеристика Харківщини.

1. Праці синтетичного змісту:

а) «Природа и население Слободской Украины». Сборник под ред. Талиева 1918 р.—532;

б) «До десятих роковин Жовтневої Революції»: 1927 р.—819;

в) «Харківська Округа». Статистичний щорічник. 1927 р.—818.

2. Додаткові праці, що поглиблюють краєзнавчу характеристику Харківщини:

а) про природу Харківщини, яко джерело її продукційних сил: 1922 р.—555; 1923 р.—573; 1925 р.—624, 628; 1926 р—713; 1927 р.—812;

б) про населення Харківщини, яко продукційну силу краю: 1922 р. — 559; 1925 р.—673, 651; 1927 р.—807, 765;

в) про форми діяльности населення Харківщини: 1917 р. — 524; 1924 р. — 589, 586; 1925 р.—653, 608, 636, 665; 1927 р.—779, 737, 828, 734; **разом щодо Харківщини—25.**

III. Краєзнавча характеристика Миколаївщини:

Праці, що дають до певної міри синтетичну характеристику Миколаївщини: 1921 р.—554; 1926 р.—697; 1927 р.—782, 778, 817, 743; **разом щодо Миколаївщини—6.**

IV. Матеріяли до краєзнавчої характеристики Київщини:

а) Київська Округа в цілому (статистична характер.). 1926 р.—692 ;

б) про природу Київщини, яко джерело її продукційних сил: 1917 р. — 526, 525; 1918 р.—529; 1919 р.—543; 1925 р.—669.

в) про населення Київщини: 1922 р.—556; 1925 р.—595;

г) про форми діяльности населення Київщини: 1924 р.—597, 587; 1925 р.—626; 1926 р.—683, 687; 1927 р.—738; **разом щодо Київщини—14**.

V. Матеріяли до краєзнавчої (синтетичної) характеристики Одещини:

а) Географія Одещини: 1921 р.—553 ;

б) про природу Одещини: 1919 р.—537; 1923 р.—567; 1925 р.—680; 659; 1927 р.—796;

в) про населення Одещини: 1922 р.—557;

г) про форми діяльности населення Одещини: 1925 р.—627; 1926 р.—686; 1927 р.—825; **разом щодо Одещини—10**.

VI. Матеріяли до краєзнавчої характеристики Поділля:

а) Географічно - історичний нарис Поділля: вид. 1918 р.—528 та «Кам'янеччина в цифрах» 1927 р.—760;

б) про природу Поділля: 1919 р.—538, 541; 1923 р.—572; 1925 р.—615, 676, 675;

в) про населення Поділля: 1927 р.—781, 785, 811;

г) про сільське господарство Поділля: 1925 р.—656; 1927 р.—777; **разом щодо Поділля—13**.

VII. Матеріяли до краєзнавчої (синтетичної) характеристики:

а) Чернігівщини: 1919 р.—540; б) Полісся: 1925 р.—617; в) Вінницької округи: 1926 р.—701, 707; г) Гуманщини: 1927 р.—814, 730; **разом щодо інших округ—6**.

Разом з розділу Б—87.

В. Матеріяли, що їх належить використати, складаючи краєзнавчу (синтетичну) характеристику України:

I. Питання про районування України: 1922 р.—562; 1924 р.—592; 1925 р.—658, 607, 640, 602, 667; 1926 р.—682; 1927 р.—744, 821; **разом до В-I—10**.

II. Природа, яко джерело продукційних сил країни: 1918 р.—533; 1919 р.—547; 1920 р.—551, 550; 1922 р. 561; 1923 р.—565, 580, 571, 574; 1924 р.—591, 599; 1925 р.—604, 671, 668, 642; 1926 р.—695, 696, 702, 681, 712, 711, 698, 703, 704, 685; 1927 р.—742, 770, 771, 762, 735, 776, 775, 736, 727, 751, 790, 824, 719, 720, 763, 725, 724, 722, 721, 726, 723, 718, 789, 761, 773; **разом з В-II—50**.

III. Населення, яко продукційна сила краю. Народня Освіта. Музейна Справа: 1920 р.—548; 1923 р.—566, 575, 584; 1924 р.—590, 598; 1925 р. — 614, 657, 647, 674, 639, 638, 637; 1926 р.—710, 714; 1927 р.—820, 798, 752, 740, 786, 809, 729, 804, 791, 802; **разом з В-III—26**.

IV. Економіка та промисловість України.

1. Загальні питання: 1918 р.—534; 1920 р.—552; 1923 р.—581, 582; 1924 р.—601; 1925 р. — 568, 630, 677, 666, 629, 678, 654, 663, 620, 644, 618; 1926 р.—706, 693, 684, 717; 1927 р.—780, 797. 741, 823, 788; **разом—25**.

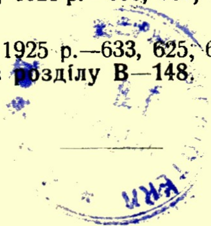
2. Сільське господарство України: 1917 р.—521; 1919 р.—545; 1923 р.—577, 579; 1924 р.—588; 1925 р.—643, 605; 1926 р.—709, 715; 1927 р.—739, 731, 827, 774, 772, 787; **разом—15**.

3. Фабрично-заводська промисловість України: 1925 р. — 672, 631, 670; 1927 р.—764, 794, 799, 756; **разом—7**.

4. Торговля: 1924 р.—594; 1925 р.—606, 609, 612, 611, 613, 679, 645; 1927 р.—822, 793, 805; **разом—11**.

5. Фінанси та бюджет: 1925 р.—633, 625, 634, 1927 р.—826; **разом—4**.

Разом щодо України з розділу В—148.

ЗМІСТ

Ціна 2 крб. 10 к. (Р)

